

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΤ. ΜΠΑΜΠΑΤΣΗΣ
SPECIAL EDITION

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Μυθιστόρημα
ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΤ. ΜΠΑΜΠΑΤΣΗΣ

ISBN

Τίτλος πρωτότυπου : Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
Επιμέλεια Κειμένων : Νουχτάς Δημήτριος

Το βιβλίο τυπώθηκε και βιβλιοδετήθηκε
στο τυπογραφείο :
στις Σέρρες

ISBN

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΤ. ΜΠΑΜΠΑΤΣΗΣ

...πάνω στο κατάστρωμα του πλοίου
ακούστηκαν πυροβολισμοί...
Η μυρωδιά της παρούτης τυλιγμένη
με την αύρα της θάλασσας έφτασε στη
μύτη του!
Χαμογέλασε ευτυχισμένα..., κι άφησε
την τελευταία του πνοή,
γέρνοντας το κεφάλι στην αγκαλιά
του γιου του...

Στον Αρχιστράτηγο...

Όσα χρόνια κι αν περάσουν...
Οι ιστορικές αλήθειες θα παραμείνουν ακλόνητες...

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Πριν διακόσια περίπου χρόνια, ένας άρχοντας κι ένας ποιμένας ετοίμαζαν με περίσσια φροντίδα και κάτω από πλήρη μυστικότητα, την προπαρασκευή μιας νέας προοπτικής, ώστε σε ανύποπτο χρόνο να ξεκινήσει μια επανάσταση που θα ελευθέρωνε το γένος! Όλες οι κινήσεις τους έπρεπε να μοιάζουν με προσεκτικό βηματισμό μέσα στη νύχτα. Κι αυτό σήμαινε κίνδυνο. Αυτό που προσπαθούσαν να πετύχουν φαινόταν ανέφικτο, όμως οι δύο άντρες ήταν αποφασισμένοι και άκαμπτοι σαν κούτσουρα. Την μοίρα τους οδηγούσε η τιμιότητα. Η τιμιότητα αυτή ήταν η ζωή τους, η θρησκεία τους και ο λόγος για τον οποίον ζούσαν. Αδίστακτα, ο άρχοντας Εμμανουήλ Παπάς άνοιξε τις κάσσες του και απλόχερα άρχισε να ξοδεύει μυστικά χρήματα για την επανάσταση.

Έτσι πήρε την μεγάλη απόφαση! Φορτώθηκε το σταυρό της επανάστασης στους ώμους του και βάδισε στον δύσκολο δρόμο. Ο άρχοντας Εμμανουήλ ήταν άνθρωπος με περηφάνια και αξιοπρέπεια. Σεβόταν τους άλλους κι εννοούσε να τον σέβονται κι οι άλλοι. Και όταν πήρε τη μεγάλη απόφαση ύστερα από πολλές σκέψεις, αισθανόταν λες και κατέβαιναν κάποιες φτερούγες, άπιαστες κι αόρατες, που τον άγγιζαν ανεπαίσθητα στις πλάτες. Κατόπιν χάνονταν, το ίδιο ξαφνικά στον κόσμο τους, άγνωστο πώς και πού!...

Ο ηγούμενος της ιεράς μονής Εσφιγμένου του Αγίου Όρους, ήταν αυτός που τον στήριξε από την πρώτη στιγμή. Ο γέροντας Ευθύμιος στάθηκε ακλόνητος την αρχική του θέση. Δεν λάκισε, ούτε από θερμός έγινε χλιαρός. Υπερασπίστηκε ακράδαντα τις θέσεις της οργάνωσης, μέχρι το τέλος.

Τι κι αν η ιστορία του γένους δεν τον τοποθέτησε στο πάνθεον των ηρώων, όπως τον Παλαιών Πατρών Γερμανό...

Ο Ιησούς Χριστός τον έχει πάρει κοντά του για να τον ξεκουράσει από τους αγώνες του. Κι επειδή οι δύο άνδρες, ο Εμμανουήλ Παπάς και ο γέροντας Ευθύμιος είχαν ξεκινήσει πολύ πιο πριν από την Φιλική Εταιρεία την προπαρασκευή της επαναστατικής κίνησης!.. χωρίς καμιά ιδιοτέλεια με γνώμονα την αλήθεια προς την ιστορία του Ελληνικού Γένους, ας δούμε μαζί μέσα από το χειρόγραφο βιβλίο της Εσφιγμένου τις επιστολές του άρχοντα Παπά, προς τον ηγούμενο της Εσφιγμένου αρχιμανδρίτη Ευθύμιο.

{1012}

μίσση τὸ δόμοιοι ἐμῶν, ὥστε διὰ τοῦτο ἀσφαλείως
τῶν ἀντιπροσώπων κατὰ τὸ ὑπόθετον. 2. ἀντίμαχον ὡχρη-
ξουσίου ἀντιμαχίας ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἐξουσίας
ἀσφαλείας ἐν τῷ ἐργαζομένῳ Διοκρίτειον Βασιλέα
δύναμι, τὸν ἀρχιμαχίαν τῆς ἐξουσίας. Κοντακίου ἐξουσίας
καὶ τῶν ἐξουσίας Κοντακίου Μωσῆα ἐν τῇ τῶν ἐξου-
σίας τῶν ἀσφαλείας ἐν τῇ τῶν ἀσφαλείας καὶ ἀσφαλείας τῶν
διαφορῶν. Ἐὰν δὲ μετέβησαν καὶ οὕτως ὡς ἐξουσίας τῶν
τῆς ἀσφαλείας ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἐξουσίας ἐξουσίας
τῶν ἀσφαλείας ἐξουσίας.

{1013}

Αὐτὸς τὸ δόμοιοι ἐμῶν ἔχουσιν ἐξουσίας τῆς
ἐξουσίας τῶν ἀσφαλείας κατὰ τὸ ὑπόθετον. 2. ἀντίμαχον ὡχρη-
ξουσίου ἀντιμαχίας ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἐξουσίας
ἀσφαλείας ἐν τῷ ἐργαζομένῳ Διοκρίτειον Βασιλέα
δύναμι, τὸν ἀρχιμαχίαν τῆς ἐξουσίας. Κοντακίου ἐξουσίας
καὶ τῶν ἐξουσίας Κοντακίου Μωσῆα ἐν τῇ τῶν ἐξου-
σίας τῶν ἀσφαλείας ἐν τῇ τῶν ἀσφαλείας καὶ ἀσφαλείας τῶν
διαφορῶν. Ἐὰν δὲ μετέβησαν καὶ οὕτως ὡς ἐξουσίας τῶν
τῆς ἀσφαλείας ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἐξουσίας ἐξουσίας
τῶν ἀσφαλείας ἐξουσίας.

Ὁ ἐν Σερβίᾳ Ἐμμανουὴλ Παῖς ἴσως ὡς τῇ τῆς
δύναμι, τὸν ἀρχιμαχίαν τῆς ἐξουσίας. Κοντακίου ἐξουσίας
καὶ τῶν ἐξουσίας Κοντακίου Μωσῆα ἐν τῇ τῶν ἐξου-
σίας τῶν ἀσφαλείας ἐν τῇ τῶν ἀσφαλείας καὶ ἀσφαλείας τῶν
διαφορῶν. Ἐὰν δὲ μετέβησαν καὶ οὕτως ὡς ἐξουσίας τῶν
τῆς ἀσφαλείας ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἐξουσίας ἐξουσίας
τῶν ἀσφαλείας ἐξουσίας.

Τὸν Πατριστασίαν τῆς ἐξουσίας Κοντακίου ἐξουσίας
καὶ τῶν ἐξουσίας Κοντακίου Μωσῆα ἐν τῇ τῶν ἐξου-
σίας τῶν ἀσφαλείας ἐν τῇ τῶν ἀσφαλείας καὶ ἀσφαλείας τῶν
διαφορῶν. Ἐὰν δὲ μετέβησαν καὶ οὕτως ὡς ἐξουσίας τῶν
τῆς ἀσφαλείας ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἐξουσίας ἐξουσίας
τῶν ἀσφαλείας ἐξουσίας.

Ἡ ἐξουσία μας { . . . } τῶν ἀσφαλείας ἐξουσίας

" τὰς τρεῖς μὲν κατὰ χρεὶς προσυνημένους καὶ
 ἡ ἐπιστάτης νὰ σὺς ἀναγγέλωμεν ὅτι εἰς τὸ αἶμα τοῦ
 ἡ κατὰ τὴν Κωνσταντὴν Ρεῖζην Κόστα, φορτώσαμεν κομ-
 ἡ μάρτια ἐκ τῶν σαρέων ἐστὶ μολύβδι τὰ μὲν ἐξ ἡ-
 ἡ κοστὰ τέσσαρα ἔναι μικρὰ, τὰ δὲ 83 μεγάλᾳ διὰ τὸ
 ἡ ἐξορτύσει εἰς τὸ μεταστέριον τοῦ βοτασιδίου τὸ
 ἡ οὐστὶα ὅντα διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ
 ἡ Κυρίου Ἰωάννου Γούτα Καντατζόγλου καὶ μετὰ
 ἡ μὲς ἐδιόρισεν νὰ στείλωμεν εἰς παραλαβὴν σας
 ἡ παρακαλοῦμεν νὰ φροντίσῃτε διὰ τὰ τὰ παρα-
 ἡ λάβῃτε εἰς τὴν ἐκτασίαν σας, διὰ τὴν ἀποστασίαν καὶ
 ἡ τῶν δέξαι θωρήσῃτε τὴν ὁρδίναν καὶ δέξαι τὸν
 ἡ κυρμίνου κυρίου Καντατζόγλου εἰδοποιήσας τὸν.
 Τὸν παραδίδωμι δὲν δέξαι χωρὶς οὗτοι δ-
 ἡ δοχὸν διὰ νὰ ἔχον μετὰ εἰς τὴν συμφωνημένον νὰ
 ἡ χωρὶς εἰς τὴν διὰ τὸ ὅτι οὐδὲν ἔχει γράψῃτε τὸ
 ἡ κυρίου Καντατζόγλου νὰ διορίσῃ διὰ τὰ τὰ πάλιν
 ἡ ρωτῇ, περὶ τούτων γράφομεν μὲν τὴν ἔσωθεν τοῦ ἐν-
 ἡ ρημίνου καὶ παρακαλοῦμεν ἐυστρατεύσῃτε τὸν. Καὶ
 ἡ ταῦτα μὲν προσυνητῶς εἰς δι' ἄλλα αὐτῶν εἰς τὸ
 ἡ ἦσαν ἡμῶν φρασεύματα εἰς τὴν αὐτῇ.

οἱ δούλοι σας

Γεώργιος Ἐμμανουήλ Κ. Μωροχίτης καὶ Λα.

Ἡ ἐπιστάτης αὐτῇ τῶν ἐκ τῶν ἡμερῶν ἡμερῶν ἐν-
 συσταται ἀρδην μὲν εἰς τὸν ἀπολογισμὸν τῶν χρυσόδοχ-

λων καὶ ἀπυπορίμων ἐξορτῶν τοῦ ἀρχίου τῆς κοινῆς
 ἐν τῇ ἀποφ. 346 κωδ. 671 οὕτως: Γράμμα τοῦ
 ἀρχίου διὰ τὸ μολύβδι οὗτο ἡλθιν ἀπὸ Σμύρνης.

Οἱ ῥηδόντες ἡμεροὶ Σμύρνης, διωχόμενοι καὶ
 ὡς ἐκ τῶν ἐκείνων Καντατζόγλου νὰ εἰσέλθωσι διὰ
 τοῦ ἰδίου κρησίου καὶ ἑτέρων ἐκείνων μολύβδων ἐν-
 τὸν ἡμερῶν ἐκείνων ὡς διαλαβόμενοι ἡ αὐτῶν ὁ-
 ὡς ἡμερομηνίας 9 Σεπτεμβρίου 1819 ἐπιστάτης αὐτοῦ.

" Σας εἰδοποιῶ ὅτι ἐκ τῶν ἡμερῶν τῶν διωχόμενων
 ἡ κυρίου Γεωργίου Ἐμμανουήλ καὶ Κυρίου Μωροχίτη
 ἡ διὰ τὸ στείλωμεν αὐτοὺς εἰς παραλαβὴν σας εἰς κομμάτια
 ἡ μολύβδων ἰδιῶν μου ἐντασόμενον εἰς χεῖρας τῶν, οἱ δ-
 ἡ οὗτοι μοὶ ἐπιστρέψουσιν ὅτι εἰς ἐν τῶν ἐκείνων ἐκείνων
 ἡ καὶ ἐκείνων διὰ τὸ στείλωμεν, καὶ ὅτι ἐκείνων δὲ-
 ἡ λου προσδοκῶσι. Ἐγὼ λοιπὸν ἐκείνων τὴν παρα-
 ἡ δοῦμαι κατὰ τὴν Κωνσταντίνον Κόστα Αἰνίτην ἀποστέ-
 ἡ μενον διὰ Σμύρνης καὶ ἔχοντες αὐτῶν νὰ ἐπιστρέψῃ
 ἡ σὺν εἰς τὸν, συνεφώνησα μολύβδι τοῦ διὰ τὸ φορτώσει, αὐ-
 ἡ τὸς εἰς τὸ αἶμα τοῦ καὶ εἰς τὸν ἐκείνων τοῦ δι' ἐκείνων

(1) ὅτι ἐκ τῶν ἀποφ. 346 κωδ. 671 οὕτως: Γράμμα τοῦ
 ἀρχίου διὰ τὸ μολύβδι οὗτο ἡλθιν ἀπὸ Σμύρνης.

» ἀπερρώσθη ἀπὸ τὸ μισητὸν μέρος τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ
 » νὰ τὸ ξιφορτώσῃ εἰς τὴν τῶν Μοναστηρίων, ἢ εἰς τὸ Ζη-
 » ροκοτάμιον ἢ εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Πέτρου ἢ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο
 » δώσῃ τὴν ἐνδεήσιν διὰ τὰ φροντιστὰ ἔσονται ἢ μὲν ἔσονται
 » μὲν ἀπράγματα διὰ δαξέσσης καὶ νὰ τὰ παραλάβετε εἰς τὸ
 » Μοναστήριόν σας, διδόντες μοι τὴν ἐνδεήσιν ὡς ἡ συ-
 » λλάν μου. Σας δίδω λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐνδεήσιν, καὶ σας σα-
 » ραυαίω εἰς τὸ εὖ διὰ φειδομένην τὴν νὰ λάβετε τὴν
 » φροντίδα τῆς παρεχόμενης, ἀποδίδοντες τα εἰς ἐμὴν μέ-
 » ρος καὶ φανεροποιεῖς μοι ὅσα ἔξοδα ἠδύχητε ἐμμεν, διὰ
 » νὰ σας τὰ ἀποστείλω. . . . Ἰδ' αὐτὰ μοχλῶν σας τὰ
 » στήλας ἀπὸ τοῦ στοχασμοῦ, ὅτι ἴσους σας χρυσάσιον
 » διὰ συλλεπόμενα τῆς ἐνδεήσιν σας. ἄνεως λοιπὸν σας
 » χρυσάσιον ἀν' ἀγαπᾶτε ἀπερρώσθη τα διὰ λογαρια-
 » σμὸν σας. . . . σας παρακαλῶ καὶ ἐγὼ νὰ τὰ ἀπα-
 » γήσῃτε ἀπὸ τοῦ στοχασμοῦ ὅτι δέχοντες σας χρυσάσιον.
 Αἱ δὲ ἀπὸ σας ἐνδεήσιν ἡμεῖς μοι διὰ πάντος
 θισσαχορήγη ὁ Σιωπηρὸς τοῦ γαυδ.

Τῆς ἡμετέρας σιδασφίδας μοι κατασιδότητας.

Ἐταίρος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς

Ἰωάννου Κατατζόχου.

Ὁ αὐτὸς Ἰω. Κατατζόχου δι' ἐπίρας ἀπὸ 10 Δε-
 κμβρίου 1819 ἰωστοχῆς αὐτοῦ ὡς ὅτι τὸν ἡμετέρον
 Εὐδύμιον ἐδουλοῦν αὐτὸν ὅτι διὰ τοῦ ἰδίου σχεδρ-
 χου διαβιβάζει εἰς παραχρᾶν τοῦ μοχλῶν 4664 δ.

αὐδὲς νὰ τὸν ἀπατήσῃ, μέρος τοῦ ὅσους ἀποσπρίζετε
 διὰ τὴν θισσαχορήγη μέρους δι' ἐμὴν τὰς ἱερῶν.

Ἐπίρα ζωῆς ἀποστολὴ μοχλῶν ἀνὴ ἀποσπρίζεις
 ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου ἡμετέρον ἰωάννου Κώστα, ὅστις διὰ
 τῆς ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1819 ἰωστοχῆς τοῦ ὡς ὅτι τὸν ἡμε-
 τέρον Εὐδύμιον ἀναφέρει. Σας ἀποσπρίζω εἰς ἄ-
 λαμον δὲ γράμματα τὰ ὅσα ἐγὼ εἰς τὸν ἰωάννου
 καὶ τὰ ὅσα σας ἔγραψα καὶ διὰ τὸ μοχλῶν ὅτι νὰ τὰ
 μετασχιρρίσῃται εἰς χρεῖσιν τῆς ἐνδεήσιν, καὶ ὁ-
 ντι ἀμμεν μὲ τὸν ἀπὸ μου εἶναι καὶ ἀμμεν.

» Πρὸς τούτους σας παρακαλῶ τὸρα ὅσον στήλας τὰ α-
 » ρὰ καὶ αὐτὰ καὶ ἔρχεται καὶ ὁ γέροντος ἱερίας, στήλας
 » μὲν ἀπὸ ἀπὸ τοῦ ὡς τὸν ἀπὸ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ
 » ἰωάννου νὰ τὸ δέχεται εἰς τὸν ἀπὸ μου, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ
 » ἀπὸ μου καὶ ὁ ἀπὸ μου ὅσον νὰ τὸ στήλας εἰς τὸ
 » ἀπὸ μου σας, ἐξέτας τῆς στήλας, ὅσον ἀπὸ τοῦ
 » ἀπὸ μου καὶ εἶναι ὁ τὸν ἀπὸ μου ἀπὸ τοῦ ἀπὸ μου
 » τὰς ἀπὸ μου αὐτοῦ διὰ γινώσκονται.

Τὰτα καὶ ἔνα ἀποσπρίζετε σας μὲν ταυτοῦ
 δούχοι σας

Ἰωάννου Κώστα.

» ἢ καὶ τὸ ἀπὸ μου καὶ ἀπὸ μου μὲν στήλας ὅτι
 » δέχῃ σας ἀπὸ μου ὁ Κωνσταντῆς Ρεῖζης ἀπὸ μου νὰ
 » μνησθῇ τὸν ἀπὸ μου νὰ εἰδῇ αὐτὸ νὰ τὸ ἀπὸ μου
 » ἰωάννου. Τὰτα καὶ ἀποσπρίζετε σας μὲν. (ὁ ἀπὸ μου.
 σφ. 12-1017)

Η αλληγορική γραφή και έκφραση, γίνεται από τον άρχοντα Παπά για ευνόητους λόγους. Οι επιστολές αυτές φυλάσσονται σαν κόρη οφθαλμού στην ιερά μονή Εσφιγμένου, γιατί αποτελούν ντοκουμέντα αδιάψευστα, προς πάσα κατεύθυνση της ελληνικής ιστορίας!

Τότε, εκείνο τον καιρό· υπήρχαν άντρες που επωμίζονταν μεγάλες ευθύνες. Γιατί υπερασπιζόταν και τιμούσαν τα παντελόνια τους...

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ακουμπούσε πάνω στα αετώματα του πύργου και αγνάντευε την θάλασσα. Τα γκρίζα μαλλιά του τα ανέμιζε η πρωινή αύρα, τινάζοντας τις δροσοσταλίδες από πάνω τους. Η αυγή έριχνε το λυτρωτικό της φως δειλά-δειλά, φωτίζοντας τον βαρύ θόλο της απεραντοσύνης που κοιτούσε.

Από μακριά έμοιαζε με μια ακαθόριστη σκιά μεταμορφωμένη! Κι έβλεπε πολύ πιο μακριά από κει που κοιτούσε. Ο άρχοντας παρατηρούσε. Έτσι τουλάχιστον έδειχνε, ενώ το πολυακονισμένο μυαλό του εκείνη τη στιγμή έφερνε χιλιάδες στροφές. Αναρίθμητοι συνδυασμοί, εικασίες και πολλές εκατοντάδες άλλες σκέψεις, έρχονταν κι έφευγαν σαν διαβατάρικα πουλιά, δημιουργώντας εικονικά περάσματα από το παρελθόν στο παρόν και στο μέλλον. Τόση ήταν η ένταση που έκανε τα μηλίγγια του να πονούν. Κάπου το είχε διαβάσει και το φύτεψε καλά μέσα στην ψυχή του, ώστε να βγαίνει πάντα πρώτο πριν τα άλλα συναισθήματα κυριαρχήσουν στις αποφάσεις του : « Οι ηγέτες δεν πρέπει να παρασύρονται από τις καθημερινές περιστάσεις... Πρέπει να αποφασίζουν απερίφραστα με την ψυχρή λογική και με γνώμονα το συμφέρον της αποστολής που ηγούνται! Οι ηγέτες δεν είναι συνηθισμένοι άντρες είναι αυτοί που αναλαμβάνουν τις τύχες πολλών ανθρώπων., της ιστορίας! ». « Ζούμε μια δοκιμασία με βία. Τις ελπίδες και την ηθική, αναγκαστικά ακουμπάμε στην κόψη των εφιαλτικών κινδύνων. » συλλογίστηκε θλιμμένος. Ύστερα μετατρέποντας το συλλογισμό του σε ερώτηση, ένιωσε την απάντηση σαν ένα δυνατό χτύπημα, που τράνταξε την καρδιά του και αναστάτωσε την σκέψη του. Έμεινε έτσι για πολλή ώρα ακίνητος και ταραγμένος. Το απαλό σύρσιμο των βημάτων τον έκανε να γυρίσει πίσω του. Κάποιος ανέβαινε τις σκάλες. Έκανε μια ακαθόριστη γκριμάτσα κι ύστερα έβγαλε την καπνοσακούλα του. Ο ηγούμενος Ευθύμιος εμφανίστηκε στο άνοιγμα της σκάλας. « Ευλογείται, γέροντα! » ψιθύρισε ο άρχοντας Παπάς.

« Ο Κύριος, » αποκρίθηκε ο γέροντας. Ύστερα παίρνοντας δυο τρεις ανάσες, πρόσθεσε : « Καλύτερα είναι να πας να κοιμηθείς λίγο. Η ολονυχτία έχει τελειώσει κι εσύ είσαι σχεδόν άυπνος., έχεις πολλή δουλειά να κάνεις σήμερα! ». Ο άρχοντας Παπάς έσφιξε για μια στιγμή τα χείλια του κι έπειτα μουρμούρισε : « Νομίζεις πως είναι εύκολο; » Τα μάτια του έμοιαζαν με αναμμένα κάρβουνα έτσι όπως τον κοιτούσε. Ο μοναχός τον κοίταξε με καλοσύνη. Έμεινε για λίγο σιωπηλός καθώς ζύγιαζε τα λόγια του. Κάποια στιγμή είπε : « Προσευχή σου άρχοντα Εμμανουήλ! Προσευχήσου στον Ιησού Χριστό και στη μητέρα μας την Παναγία! ». Εκείνος κούνησε το κεφάλι ελαφρά, συμφωνούσε. Ήταν γιος ιερέα και γνώριζε πως ο αρχιμανδρίτης Ευθύμιος, ο ηγούμενος της ιεράς μονής Εσφιγμένου, αυτό που έλεγε το πίστευε ακράδαντα.

« Να 'ναι ευλογημένο γέροντα! » Αποκρίθηκε.

Ξαφνικά, μια κρύα και πικρή σκέψη ανατάραξε βίαια την καρδιά του και του θόλωσε την ελπίδα. « Χάσαμε την ψυχή μας! » μουρμούρισε πικραμένος. Ο ηγούμενος κούνησε αρνητικά το κεφάλι: « Η ψυχή δεν χάνεται! Μένει πάντα μέσα μας, ζωντανή και αθάνατη, κι όταν ακόμα δέρνεται από τους βίαιους ανέμους κακών περιστάσεων. Συμμαζεύεται, κρύβεται, αλλά δεν χάνεται! Κι έρχεται η ώρα που ξαναπαίρνει ζωή και δύναμη. Ξαναγίνεται το ύψιστο δώρο του Θεού, που οδηγεί τον άνθρωπο στα μεγάλα και στα υψηλά!... ».

Ύστερα ακούμπησε το χέρι του με πατρική αγάπη στον ώμο του Παπά και πρόσθεσε : « Είναι πολύ μεγάλος ο αγώνας που έχεις ξεκινήσει· μα μην δειλιάσεις ποτέ. Όσο πιο σκληρός θα γίνεται ο αγώνας σου· τόσο μεγαλύτερο θάρρος θα παίρνεις και άλλο τόσο περισσότερο θα δυναμώνει το ρεύμα του πατριωτισμού. Εμείς εδώ στην

Εσφιγμένου, έχουμε δώσει όρκο· όλοι οι μοναχοί να σταθούμε πιστοί, όπως και όλοι οι μοναχοί του Αγίου Όρους. ».

Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε : « Ο αγώνας για την ελευθερία του γένους μας είναι ευλογημένος. Ευλογημένοι να είναι κι όσοι μείνουν πιστοί δίπλα σου και αγωνιστούν για το όραμα της λευτεριάς. ».

Ο άρχοντας Παπάς, χαμογέλασε συγκρατημένα. « Πρέπει να δημιουργήσουμε ισχυρό και πειθαρχημένο στρατό. Περιμένω πολλά από τους άγιους πατέρες! » Ο ηγούμενος της Εσφιγμένου το χτύπησε μαλακά στην πλάτη. « Πήγαινε να ξαπλώσεις τώρα και όλα θα γίνουν. Έχει εμπιστοσύνη και πίστη στη μητέρα μας· την Υπεραγία Παρθένο Μαρία! »...

Οι διάλογοι που γίνονταν ανάμεσα στους δύο πρωτεργάτες της επανάστασης του 1821, έφερναν ρίγο. Ο άρχοντας Παπάς και ο ηγούμενος της Εσφιγμένου· μιλούσαν ελεύθερα χωρίς την ξύλινη γλώσσα των τύπων... Κάποια στιγμή μάλιστα· απευθυνόμενος ο άρχοντας τον ηγούμενο Ευθύμιο, είπε με φωνή πιο πολύ πονεμένη παρά αγανακτισμένη, μια θλιβερή προοπτική. « Το συμπέρασμα του Καϊάφα ήταν : « Συμφέρει να θανατωθεί ένας άνθρωπος· για να σωθεί ένας λαός. » Την απόφαση βέβαια αυτή, την εξέδωσε από τα σκοτεινά παρασκήνια ο πανίσχυρος πεθερός του Καϊάφα, ο αδίστακτος Άννας, που ενώ ήταν πρώην αρχιερέας, υπαγόρευε από το σπίτι του τις αποφάσεις του ιερατίου, καθώς τον έτρεμαν οι πάντες ». Ο γέροντας Ευθύμιος, έμεινε πολύ ώρα βυθισμένος στις ανήσυχες και απογοητευτικές σκέψεις του άρχοντα.

Σπάραζε η καρδιά του· κι άργησε να μιλήσει. « Μήπως τελικά αυτός ο άντρας, βλέπει πολύ πιο μακριά από όλους μας; » συλλογίστηκε.

Ο Εμμανουήλ Παπάς κοίταξε στα άδολα μάτια τον προβληματισμό της ψυχής του γέροντα και ψιθύρισε τα λόγια του Ιησού Χριστού : « Πολλοί θα σκανδαλιστούν και θα παραπλανηθούν από ψευδοπροφήτες· κι επειδή η μαρτυρία θα πληθύνει, η αγάπη θα παγώσει τις ψυχές πολλών! ». Στα λόγια αυτά του άρχοντα· ο ηγούμενος της Εσφιγμένου Ευθύμιος, σήκωσε τα μάτια του στον ουρανό και προσευχήθηκε! Στη φωτεινή μορφή του έλαμπε μια ανώτερη έξαρση, μια απόκοσμη μεταρσίωση, που της έδιναν την αίγλη και τη δόξα του Θεού!...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ήταν χαρούμενος, ευτυχισμένος. Το καταπράσινο λιβάδι που κυμάτιζε μπροστά του με τις χτυπητές πινελιές του λευκού χαμομηλιού, του δημιουργούσε μια ξεχωριστή ευφορία καθώς έτρεχε ανέμελα. Σχεδόν πετούσε! Πέρα μακριά στον ορίζοντα, εκεί που αγνάντευε η αετίσια ματιά του έβλεπε ένα κοπάδι αγριοκάτσικα να τρέχουν κυνηγημένα. Χαμογέλασε ευτυχισμένος και πήρε μια βαθιά ανάσα γεμίζοντας τα πνευμόνια του με καθαρό αέρα. «Όμορφη νιότη» ψιθύρισε και συνέχισε το τρέξιμο... Έτρεχε και σταματούσε και ξαναέτρεχε, σαν άνθρωπος σε όνειρο, όπου ο χρόνος δεν υπάρχει.

Κάποια στιγμή στα ρουθούνια έφτασε η μυρωδιά της αγριορίγανης, του θυμαριού και της μέντας αναμειγμένη με παράξενες ευωδιές που δεν μπορούσε να ξεχωρίσει. Κι εκείνο το πράσινο ανοιξιάτικο χορτάρι ήταν αστραφτερό σαν σμαραγδένιο. Τα αγριολούλουδα έδειχναν σαν να γελούσαν! Υπήρχε μια αφάνταστη ποικιλία χρωμάτων, που γέμισαν την καρδιά του με σχεδόν παιδιάστικο ενθουσιασμό. Λίγο πιο πέρα στο μικρό ρυάκι κυλούσε γάργαρο το νερό κι άκουγε το κελάρυσμά του. «Είμαι ελεύθερος!» φώναξε δυνατά! «Είμαι ελεύθερος!» Ξαναφώναξε κι έκανε μια χορευτική φιγούρα καθώς συνέχισε το τρέξιμο. Ξαφνικά μια δυνατή βροντή ακούστηκε πίσω του! Γύρισε για μια στιγμή και κοίταξε. Το χαμόγελο χάθηκε με μιας από τα χείλια του. Καθώς είδε το κατάμαυρο σύννεφο που τον ακολουθούσε ν' απλώνεται σ' όλο τον ουρανό με ψηφιακή ταχύτητα. «Να πάρει η ευχή» μουρμούρισε και κατευθύνθηκε στο κοντινότερο δέντρο, μια μεγάλη βαλανιδιά, που ήταν αρκετά μέτρα μπροστά του. Κι όπως πλησίασε προς το δέντρο, με τις αστραπές και τις βροντές να τον κυνηγούν, γύρισε και ξανακοίταξε πίσω του. Τώρα ο ουρανός είχε σχεδόν όλος μαυρίσει μ' εκείνο το θλιβερό χρώμα του κάρβουνου, ενώ παράλληλες και κάθετες γκρίζες γραμμές τον χαράκωναν, δημιουργώντας πάνω από το κεφάλι του ένα μακάβριο θέαμα! Μια δυσάρεστη ανατριχίλα διαπέρασε ξαφνικά τη σπονδυλική του στήλη. Σαν τον άρρωστο, στον οποίο αναγγέλλουν πως πάσχει από ένα ανίατο νόσημα. Κάποια στιγμή έφτασε κάτω από το μεγάλο δέντρο και κόλλησε στον τεράστιο κορμό. Οι αστραπές και οι βροντές τώρα γινόταν πιο έντονες και δυνατές καθώς το παράξενο σύννεφο πλησίασε. Ασυναίσθητα σήκωσε ψηλά το κεφάλι και κοίταξε την πυκνή φυλλωσιά του δέντρου, ενώ οι χτύποι της καρδιάς του ακούγονταν δυνατά. Ένα αυλάκι ιδρώτα κύλησε στο μέτωπό του και τα μάτια του έλαμψαν σαν παγωμένη λίμνη του χειμώνα. Στην αρχή νόμισε πως τα μάτια του τον γελούσαν... Όμως όχι, έτσι ήταν πραγματικά! Τα φύλλα της φουντωτής βαλανιδιάς είχαν το χρώμα του λευκού και του μπλε και κυμάτιζαν στο αγριεμένο αγέρα που προκαλούσε η θύελλα. Άφησε για μια στιγμή τον εαυτό του να απολαύσει την πολυτέλεια της ελπίδας και αγκάλιασε τον κορμό. Ξαφνικά ένα δυνατό κρώξιμο ακούστηκε ψηλά στον ουρανό, μακάβριο και εφιαλτικό που τον έκανε να κοιτάξει ψηλά τρομαγμένος. Το δέος και η αγωνία σαν ατσάλινη αρπάγη άρχισαν να του σφίγγουν τη καρδιά καθώς το τεράστιο, προϊστορικό όρνεο με τα κόκκινα νύχια, άρχισε να χτυπά τα μεγάλα φτερά του, βγάζοντας φάλτσες κραυγές. Ταυτόχρονα τα φύλλα του δέντρου άρχισαν να πέφτουν, πλημμυρίζοντας το έδαφος με μπλε και λευκό. Χωρίς να έχει τη δύναμη να κοιτάξει ψηλά, ένιωσε τις πρώτες βρόμικες καφέ ψιχάλες να μουςκεύουν το πρόσωπό του! Στωικά και με κομμένη την ανάσα, άφησε για λίγες στιγμές τον εαυτό του να κοιτά τα λασπόνερα καθώς κυλούσαν στα γαλανόλευκα φύλλα που βρίσκονταν σκορπισμένα στο έδαφος, κι ύστερα γεμάτος οργή, παραμερίζοντας τον φόβο, σήκωσε ψηλά τα χέρια του με σφιγμένες τις γροθιές και καρφώνοντας με το βλέμμα του το όρνεο, έβγαλε μια δυνατή φωνή! Τώρα όλοι του οι μυς ήταν έτοιμοι για δράση. Το θηρίο ξαφνιάστηκε. Δεν περίμενε τέτοια

αντίδραση. Νόμιζε πως εκείνο είχε το πάνω χέρι του προλόγου στο άσχημο γεγονός που θα είχε να κάνει, τρελάθηκε από τον πανικό...

«Μανόλη.., Μανόλη.., ξύπνα! Όνειρο είναι...» Η Φαίδρα είχε ακουμπήσει το χέρι της στον ώμο του άντρα και τον κοιτούσε με μητρικό βλέμμα γεμάτο αγάπη. Το πρόσωπο του άντρα που ήταν δίπλα της, ήταν γεμάτο με ιδρώτα όπως και οι ρίζες των πλούσιων μαλλιών του και γυάλιζαν στο αχνό φως του φεγγαριού που έμπαινε από το παράθυρο. Ο νέος άντρας ανοιγόκλεισε δύο τρεις φορές τα βλέφαρά του κι ύστερα με την ευλυγισία του αίλουρου, τίναξε τα σκεπάσματα από πάνω του και ανακάθισε στο κρεβάτι, περνώντας τα μακριά δάχτυλά του στα ιδρωμένα του μαλλιά. Ύστερα μη θέλοντας να δείξει την αδυναμία του στο ερωτηματικό βλέμμα της γυναίκας του, προχώρησε σιωπηλός και βγήκε από το μεγάλο δωμάτιο. Η απαλή φθινοπωρινή αύρα του χάιδευε το πρόσωπο καθώς στάθηκε μπροστά στα ξύλινα παρμάκια. Χωρίς να βιάζεται έβγαλε την καπνοσακούλα που είχε κρυμμένη σ' ένα ντουλάπι στο ευρύχωρο τσαρντάκι και με ράθυμες κινήσεις άρχισε να γεμίζει το φυλλάδιο με καπνό...

Ψηλά στον ουρανό, τ' αστέρια άρχισαν να τρεμοσβήνουν και το πρώτο φως της αυγής δυνάμωνε ώρα με την ώρα. Χαμογέλασε κυνικά καθώς χτύπησε την «ίσκα» του αναπτήρα του κι έφερε το τσιγάρο στο φυτίλι. Λίγες στιγμές αργότερα η πόρτα άνοιξε και η γυναίκα ήρθε και στάθηκε δίπλα του. Τον ακούμπησε τρυφερά στην πλάτη και κάποια στιγμή ρώτησε: «Πάλι το ίδιο όνειρο;» Ο ώριμος άντρας γύρισε και την κοίταξε ανέκφραστα κι ύστερα κούνησε το κεφάλι... Πάνω στον ουρανό η λαμπρότητα των αστεριών ξεθώριαζε και σβηνόταν και στο στερέωμα, είχε αρχίσει να αχνοφέγγει η πορφυρένια υπόσχεση της καινούριας μέρας. Ξαφνικά ο Εμμανουήλ, ένιωθε το βάρος του παρελθόντος και του πόνου άλλων ανθρώπων να πλακώνει την ψυχή του! Έμειναν για λίγο αμίλητοι. Την σιωπή έσπασε ο άντρας καθώς είπε ψιθυριστά: «Η πατρίδα με χρειάζεται.., δεν μπορώ άλλο να περιμένω!» Ύστερα άφησε λίγο τη σιωπή να κάνει τον κύκλο της και συνέχισε με περισσότερο πάθος: «Αισθάνομαι να με πνίγει αυτή η κατάσταση.., κι αυτός ο Γιουσούφ Πασάς είναι ένα απαίσιο κάθαρμα. Πολύ θα ήθελα να του στρίψω το λαρύγγι! Κάνω όμως υπομονή για το καλό του Γένους...» Η νέα γυναίκα σφίχτηκε επάνω του κι έμεινε για λίγο αμίλητη. Δεν της έπεφτε πολύ ο λόγος, όμως γνώριζε τις ολέθριες συνέπειες αυτής της απόφασης γι' αυτό και προσπάθησε να αναβάλει για λίγο το πρόγραμμά του. «Μανόλη.., νομίζω πως πρέπει να παραμένεις λίγο ακόμα, μη βιάζεσαι.» Πήρε μια κοφτή ανάσα γεμάτη πόνο και συνέχισε: «Χρειάζεται χρόνο για να οργανωθεί σωστά μια επανάσταση στη Μακεδονία! Εδώ μερικοί δεν πιστεύουν ακόμα στην ελευθερία.., σε παρακαλώ· περίμενε!» Ο νέος άντρας γύρισε και κοίταξε τη γυναίκα του μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο. «Γυναίκες.., μια ζωή έτσι είστε! Παθιάζεστε για το τίποτα κι όταν πρέπει με το πάθος σας να κάνετε επανάσταση, τότε προσγειώνετε τα μυαλά σας και ζητάτε δικλείδες ασφαλείας.» Στη συνέχεια άναψε ένα δεύτερο τσιγάρο και πρόσθεσε: «Θα πάω στη Κωνσταντινούπολη και θα ζητήσω ακρόαση από τον Σουλτάνο! Είμαι σίγουρος πως θα πετύχω! Θα εκδώσει φερμάνι η μεγάλη πύλη για τον Γιουσούφ Πασά.. και θα τον κυνηγήσουν για ό,τι έχει κάνει στον τόπο μας! Δεν μπορώ να τον ανεχτώ τον Τούρκο σκύλο άλλο... και κανένα άλλο Τούρκο Πασά». Μορφάζοντας άγρια συνέχισε: «Κι εσύ σταμάτησε να μου δημιουργείς ψυχολογική πίεση. Ξέρεις πολύ καλά πως οι καιροί έχουν αλλάξει! Άλλος άνεμος τώρα φυσάει... σ' αυτόν τον άνεμο, της λευτεριάς πρέπει όλοι να μπορούμε μπροστάρηδες! Πρέπει να τινάξουμε τις αλυσίδες από πάνω μας. Το Γένος πρέπει να βρει τον δρόμο του. Πάνω από όλα... η Πατρίδα! Αυτό Φαίδρα θέλω να το θυμάσαι!» Στη συνέχεια για να

απαλύνει λίγο τα λόγια του χάιδεψε τα μαλλιά της και την κράτησε τρυφερά στην αγκαλιά του. «Μη φοβάσαι Φαίδρα. Έχω το σχέδιό μου. Χωρίς προγραμματισμό ξέρεις τίποτα δεν κάνω.» Η γυναίκα ρίγησε στα λόγια του. Κάποια στιγμή βρήκε το κουράγιο να ρωτήσει: «Κι ο Υψηλάντης; Τι σου γράφει ο Υψηλάντης;» Το χαμόγελο του άνδρα έγινε τώρα φωτεινό καθώς μίλησε γεμάτος θέρμη. «Μου γράφει να ετοιμαστώ! Να είμαι έτοιμος όταν έρθει η ευλογημένη ώρα..., κι εγώ σχεδόν είμαι έτοιμος!» Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε: «Πρώτα όμως πρέπει να πάω στην Κωνσταντινούπολη..., να μιλήσω και με τον Πατριάρχη Γρηγόριο, μετά βλέπουμε...» Ύστερα λες και φοβήθηκε μήπως μίλησε αρκετά, προχώρησε προς το δωμάτιο να ετοιμαστεί. «Η πατρίδα μας είναι δεμένη με αλυσίδες και τα κλειδιά της βρίσκονται στα χέρια μας. Αν την ελευθερώσουμε θα είμαστε γνήσια παιδιά της. Αν την καταφρονήσουμε θα είμαστε μητροκτόνοι», συλλογίστηκε μουνδιασμένα κι ένας κόμπος του έσφιξε το στομάχι. Ήταν ένας νους φυσικός, ελεύθερος από φτιασίδια ανώτερης μόρφωσης. Απλός αλλά βαθύς, ικανός να συλλογίζεται ολόισα πάνω στα πράγματα. Ήταν ένας άντρας που άνοιξε την πόρτα της ιστορίας με αλώβητο το λαϊκό ένστικτο. Έτσι παρέκαμψε τους σκεπτικισμούς των διανοούμενων εκπροσωπώντας την ψυχολογία της λαϊκής μάζας που ξέρει να θαυματοουργεί μόνο με τις εκρήξεις του ενθουσιασμού της.

Εκείνο τον καιρό είχε κλείσει τα σαρανταπέντε. Είχε λεπτό σώμα, πρόσωπο μαυρισμένο από τον ήλιο και σοβαρή έκφραση που έδειχνε πως αυτός ο άντρας δεν μοιραζόταν εύκολα τα συναισθήματά του. Είχε πλούσια καστανά, γκριζαρισμένα μαλλιά, χτενισμένα προς τα πίσω και υγρά καστανά μάτια. Πολλές γυναίκες της περιφέρειάς του κρεμόταν από τη δερμάτινη ζώνη του...Κι όμως· μερικές φορές· αντί να απολαμβάνει τις χαρές που απλόχερα προσφέρονταν στο δρόμο του, εντούτοις αισθάνονταν παράξενους σηματοδότες μέσα του που έστελναν σήματα από τα σκοτάδια της ψυχής του.

Το ξημέρωμα άρχισε σιγά σιγά να φωτίζει τις πλαγιές των βουνών και τους έρημους δρόμους της Δοβίστας. Η νέα γυναίκα πιάνοντας το μήνυμα του άντρα της προχώρησε στα δωμάτια των παιδιών τους. Έπρεπε να τα σηκώσει, για να ακολουθήσουν τα μεγάλα τον πατέρα τους στην πόλη των Σερρών.

Τώρα έξω είχε φέξει και το περιδέραιο από το φως των αστεριών, είχε παραχωρήσει την θέση του, σ' ένα μαργαριταρένιο πρωϊνό...

Ο Εμμανουήλ Παπάς είχε ένα μεγάλο αποικιακό με όλα τα είδη εμπορίου στο κέντρο της πόλης και δύο μικρότερα για να εξυπηρετούν τις ανάγκες των συνοικιών. Είχε βέβαια και ένα μεγάλο κατάστημα στην Κωνσταντινούπολη που το διαχειριζόταν οι γιοι του, ο Αθανάσιος με τον Νικόλαο κι ένα μεγάλο εμπορικό στο κέντρο της Βιέννης. Εκεί την επίβλεψη της επιχείρησης την είχαν οι άλλοι δύο γιοι του, ο Αναστάσιος με τον Γιαννάκη. Μόνο που τώρα τελευταία ο Γιαννάκης είχε αρρωστήσει και οι γιατροί του συνέστησαν ξεκούραση και καθαρό αέρα. Για το εμπορικό μυαλό του Εμμανουήλ Παπά δεν υπήρχαν εμπόδια. Ενώ οι άλλοι είχαν τσακιστεί από την αλλαγή των ανέμων, εκείνος είχε ανθίσει. Έτσι το 1810, διορίζεται από τον Τούρκο Πασά των Σερρών Ισμαήλ, αρχιτραπεζίτης. Με το προνόμιο αυτό κατορθώνει σε κάθε δύσκολη περίσταση και περίπτωση να βοηθά τους Χριστιανούς και τους γλιτώνει από φυλακίσεις και διωγμούς. Συμπαραστάτη, φίλο και καθοδηγητή είχε τον Μητροπολίτη Σερρών Χρύσανθο! Ο Εμμανουήλ Παπάς είχε μια εκπληκτική αυτοπεποίθηση αλλά χωρίς ίχνος εγωισμού. Ήξερε πως μπορούσε ν' αποκτήσει αμέσως εκείνο που ήθελε, γιατί ήταν αποφασισμένος ν' αγωνιστεί προκειμένου να πετύχει στον σκοπό του. Πολλές φορές στα οράματά του έβλεπε και πάλι να ξαναγεννιέται η Ελλάδα, από τις στάχτες της σαν το μυθικό φοίνικα!... Με τον

Μητροπολίτη Χρύσανθο είχε δεθεί με ένα αυθεντικό και πρωτόγνωρο συναίσθημα. Μεταξύ τους δεν υπήρχε κάποια πικρή συμφωνία τυλιγμένη με σιρόπι. Ζούσαν μια αληθινή πραγματικότητα και αγωνιούσαν για να είναι ανώδυνη στους Έλληνες πολίτες...

Η νέα γυναίκα καθώς άνοιγε τις πόρτες και φώναζε απαλά τα ονόματα των παιδιών της, αισθάνθηκε ένα σφίξιμο στην καρδιά. Χωρίς να το θέλει τα μάτια της δάκρυσαν ξαφνικά. Ίσως το ένστικτο της μητρότητας να επέδρασε καθώς τα είδε να σαλεύουν κάτω από τα σκεπάσματα. Κάνοντας μια αόριστη γκριμάτσα έτρεξε κάτω στην κουζίνα να τους ετοιμάσει πρωινό και να κρύψει τα δάκρυά της. Ένα είδος πανικού και μελαγχολίας την πλημμύρισε. Σε λίγο καιρό όλες οι γέφυρες που υπήρχαν γύρω τους θα γκρεμίζονταν μία μετά την άλλη.

Η Φαίδρα έβλεπε την αρυτίδωτη αλήθεια.... Το αντίθετο της ποίησης...

Οι λαϊκές μάζες εκείνο τον καιρό δεν είχαν επαναστατική συνείδηση. Ήθελαν το ξεσκλάβωμά τους αλλά ο εθνικισμός τους ήταν παθητικός κι όχι μαχητικός!

Ο Εμμανουήλ Παπάς διδάχθηκε την ιδέα της ελευθερίας και ανάσαινε μόνο γι' αυτήν. Ήταν ένας αγνός πατριώτης με πίστη και όραμα. Πίστευε πως η άνοιξη της ελευθερίας θα αρχίσει να λιώνει τώρα τους πάγους που πλάκωναν για αιώνες τις καρδιές των Ελλήνων...

Μερικές μέρες αργότερα ο «Πόκοβιτς» έδινε την αναφορά του! Ο Εμμανουήλ Παπάς τον άκουγε σοβαρός και τον διέκοπτε μόνο όταν έπρεπε. Τα λόγια του συνομιλητή του είχαν μεγάλη σημασία κι εκείνη η αναφορά του ήταν εξαιρετική. Ο κίνδυνος ήταν μεγάλος. Ο άντρας που είχε το όνομα «Πόκοβιτς» για να κρατάει το απόρρητό του, ήταν της απόλυτης εμπιστοσύνης του Εμμανουήλ Παπά. Ήταν το κοφτερό μυαλό του Μανόλη Παπά και τον έβρισκες στα πιο διαφορετικά μέρη. Μερικές φορές και στα πιο ύποπτα να πιάνει τις πιο ενδιαφέρουσες σχέσεις. Για τον άνθρωπο αυτό που κυνηγούσε με φανατισμό την πληροφορία, αρκετοί άνθρωποι βρίσκονταν γυμνοί μπροστά του. Είχε υφάνει ένα γιγάντιο δίχτυ πληροφοριών σαν της αράχνης και το χρησιμοποιούσε για να αντλεί τις πληροφορίες που ήθελε. Από τα δεκατέσσερα σκυλιά – έτσι ονόμαζε τους πληροφοριοδότες που τάζε- τα δέκα τα είχε μέσα στην πόλη, γιατί πίστευε πως όσα όλα γίνονται στη πόλη πρώτα αυτά πρέπει να μαθαίνονται. Πολλές φορές βέβαια και οι εξελίξεις της επαρχίας κατέληγαν κι αυτές στη πόλη... Ο Εμμανουήλ τον άκουγε. Με τρεμάμενα χείλη, πάσχιζε να συγκρατήσει τις δεκάδες ερωτήσεις που στριφογύριζαν στο μυαλό του προσπαθώντας να εστιάσει την προσοχή του στις επόμενες κινήσεις. Να μάθει όσα μπορούσε περισσότερα!

Η έκθεση ήταν μακροσκελής. Ο «Πόκοβιτς» εξηγούσε την επικινδυνότητα που άρχισε να κοχλάζει στο σαλόνι του τούρκου διοικητή κι έπρεπε ο Μανόλης Παπάς να προσέχει. Δεν υπήρχαν βέβαια ούτε χαρτιά ούτε γραφόμενα. Ο Εμμανουήλ Παπάς έπρεπε να πιστεύει στα λόγια του «Πόκοβιτς». Και τον πίστευε! Οι δύο άντρες που είχαν την ίδια ηλικία γνώριζονταν από παιδιά. Η φιλία τους σφυρηλατήθηκε κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες και δοκιμάστηκε αλλεπάλληλα. Ο Παπάς εμπιστευόταν το κοφτερό μυαλό και την ανιχνεύουσα ματιά του φίλου του. Συχνά έλεγε ο «Πόκοβιτς» πως η ποιότητα της όρασης έχει λιγότερη σημασία από την ικανότητα επιλογής του μυαλού που βρίσκεται πίσω από τα μάτια. Όταν ο Εμμανουήλ Παπάς του ζήτησε ν' αναλάβει αυτή την υπηρεσία, εκείνος τη δέχτηκε με πολύ ενθουσιασμό. Βέβαια ο Μανόλης Παπάς πλήρωνε με χρυσάφι τις υπηρεσίες αυτές, αλλά έπιαναν τόπο! Τώρα όμως ο φίλος του χτυπούσε το καμπανάκι του κινδύνου και τον ενημέρωνε με αριθμούς και λέξεις που μόνο εκείνος γνώριζε... Ναι,

ήταν αλήθεια πως μέχρι εκείνη τη στιγμή είχε δανείσει στον Τούρκο διοικητή Γιουσούφ Μπέη, γιο του Ισμαήλ Πασά γύρω στις 40.000 Μαχμουτιέδες (ένα περίπου εκατομμύριο χρυσές δραχμές) μόνο και μόνο να κινείται ελεύθερα και να ξεφορτώνει στην περιοχή που ήθελε, τουφέκια και βόλια που έρχονταν από το βορά! Κι όταν του ζητούσε πίσω τα δανεικά, όλο και κάποιο παράπτωμα έβρισκε ο τούρκος σκύλος στον Εμμανουήλ Παπά και του καθυστέρουσε τα δανεικά. Τώρα όμως που μάθαινε από τους πληροφοριοδότες του πως ο Εμμανουήλ Παπάς έκανε όνειρα για μια ελεύθερη πατρίδα, άρχισε να σκέφτεται σοβαρά τον θάνατό του! Μόνο που έπρεπε να γίνει σιγά σιγά...

Ο εφιάλτης είχε ξαναγυρίσει. Ο Εμμανουήλ τον ένιωσε σαν ένα τεράστιο κύμα μέσα του, λες κι είχαν ανοίξει ξαφνικά οι υδατοφράχτες των κρυφών φόβων του!

Ήταν σε μια κατάσταση συναγερμού που κυριαρχεί στο ένστικτο μάλλον παρά στη λογική.

Πήρε μια βαθιά ανάσα και το πρόσωπό του έγινε ξαφνικά παράξενα ήρεμο. Είχε νεκρώσει τα συναισθήματά του. Ήταν μια υποσυνείδητη αντίδραση, ένας μηχανισμός αυτοπροστασίας που τον χρησιμοποιούσε τακτικά.

Γιατί η δοκιμασία εκείνη ήταν απλά το ξεκίνημα μιας μακρόχρονης πικρής ψυχικής ανάτασης. Ένα κάλεσμα του Θείου προς την εκλεκτή ψυχή του για την μεγαλειώδη πορεία των παθών και την εκρηκτική στη συνέχεια Θεία δικαίωση!

Η ψυχή που διαλέγεται για μια Θεϊκή αποστολή, έρχεται από κάποιον κόσμο Θεϊκό, έρχεται ελεύθερα· ενσυνείδητα....

Χαμογέλασε συγκρατημένα στον φίλο του Πόκοβιτς και του ψιθύρισε τα λόγια του Σκουφά: «Μέσα από τους καπνούς του πολέμου, μέσα από τα δεινά που θα μας αφήσει ο πόλεμος και οι κατακτητές, μια καινούρια αυγή θα χαράξει για την Ελλάδα. Ένας καινούριος κόσμος θα ξεπροβάλει με τις αρχές τις πραγματικής ελευθερίας!».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Λίγες μέρες αργότερα και καθώς ο Μανόλης Παπάς ετοιμαζόταν για το ταξίδι του στην Κωνσταντινούπολη, έγινε ένα θλιβερό γεγονός.

Μια νύχτα πριν ξεκινήσει ο Παπάς για την πόλη, ο τρίτος γιος του ο Γιαννάκης δέχτηκε επίθεση από αγνώστους καθώς γύριζε από τα χωράφια! Εκείνη την εποχή ο Εμμανουήλ Παπάς κουβάλησε όλη την οικογένειά του στο μεγάλο πατρικό τους στην Δοβίστα, γιατί ο Γιαννάκης είχε περάσει μια δύσκολη αρρώστια και οι γιατροί του συνέστησαν καθαρό αγέρα. Έτσι, για μερικούς μήνες μέχρι ο Γιαννάκης να γίνει τελείως καλά, ο Εμμανουήλ Παπάς πηγαινοερχόταν στην πόλη των Σερρών!

Οι δυο μεγαλύτεροι γιοι του, ο Αθανάσιος και ο Αναστάσιος είχαν αναλάβει ο μien πρώτος το εμπορικό κατάστημα στην Κωνσταντινούπολη, ο δε δεύτερος το εμπορικό κατάστημα στη Βιέννη. Βέβαια ο Γιαννάκης πριν αρρωστήσει βοηθούσε τον αδερφό του Αναστάσιο στην επιχείρηση της Βιέννης ενώ ο Νικόλαος βοηθούσε τον Αθανάσιο στο εμπορικό κατάστημα της Κωνσταντινούπολης. Σ' εκείνη την ανανδρη επίθεση που δέχτηκε το γενναίο παλικάρι αντέδρασε ψύχραιμα και κατάφερε να φτάσει στο χωριό του πληγωμένος ελαφρά στον δεξιό ώμο.

Ο νεαρός Γιαννάκης το έλεγε και το ξανάλεγε με σιγουριά, καθώς δέχονταν τις ιατρικές περιποιήσεις της μητέρας του κοιτώντας τον Εμμανουήλ Παπά στα μάτια: «Ναι, πατέρα! Ήταν Τούρκοι κι όχι ληστές!» Κάνοντας μερικές γκριμάτσες πόνου συνέχισε: «Ευτυχώς το άλογό μου γνώριζε καλά τα μονοπάτια κι έτσι κατάφερα να τους ξεφύγω.» Ύστερα καθώς πήρε μια βαθιά ανάσα πρόσθεσε: «Ήταν αποφασισμένοι να με σκοτώσουν κι όχι να με τρομάξουν..., είμαι σίγουρος πως η εντολή προερχόταν από το ανήθικο Γιουσούφ Μπέη.» Τα μάτια του Εμμανουήλ Παπά πετούσαν φωτιές καθώς κοιτούσε το γιο του ξαπλωμένο στο κρεβάτι. Κάτι κρύο και μυτερό του τρύπησε την καρδιά, κάτι σαν στιλέτο και του προξένησε μια ανάσα πόνου... Τον είχαν σπρώξει, τον είχαν σταματήσει, τον είχαν δείξει με το δάχτυλο, τον είχαν προστάξει. Κι εκείνος έμεινε απαθής. Τώρα είχαν πιάσει το τσεκούρι! Τι θα έκανε;

Σαν σφυρί έπεσε το μήνυμα του τούρκου διοικητή «Σταμάτησε» ήταν σαν να του έλεγε, γιατί έρχεται ο αφανισμός. Μέσα του κάτι έσπασε για πάντα. Τώρα ένιωσε σωματικό πόνο, λες και κάποιος προσπαθούσε να ξεριζώσει ένα δέντρο του οποίου οι ρίζες μεγάλωναν βαθιά μέσα του... «Σκυλιά, σκυλιά» μουρμούρισε κάποια στιγμή και χτύπησε μαλακά τη γροθιά του πάνω στον τοίχο. Μορφάζοντας άγρια συνέχισε: «Χρειάζομαι λίγο χρόνο ακόμα..., κι ύστερα βλέπουμε...» Τα μάτια του που μέχρι εκείνη τη στιγμή είχαν κρατήσει τη ψυχρή ηρεμία τους, έγιναν φουρτουνιασμένη θάλασσα, που μέσα της κυμάτιζε ο πανικός και η αγωνία... Κάτι τέτοιες στιγμές, η ατμόσφαιρα γεμίζει βουβές κραυγές κι απειλή θανάτου, από μυστικές προειδοποιήσεις και σιωπηλό συναγερμό.

Κάτω στο δρόμο και μέσα στην αυλή, υπήρχε μια ανήσυχη κίνηση. Οι Δοβισνοί που έμαθαν τα νέα βγήκαν εξαγριωμένοι και φοβισμένοι να εκδηλώσουν τη συμπαράστασή τους στην οικογένεια του Εμμανουήλ Παπά. Στην αυλή του σπιτιού, που περιτριγυρίζονταν από ψηλά ντουβάρια, οι υπηρέτες έκαναν τις ετοιμασίες για το ταξίδι του αφέντη τους!

Κι εκείνος..., μέσα στο μεγάλο σαλόνι που χρησιμοποιούσε και για γραφείο, κάπνιζε αμίλητος κοιτώντας τις σημειώσεις του, ενώ στο μυαλό του πλανιόταν η ιδέα της αναβολής του ταξιδιού του, μόνο και μόνο για να προστατεύσει την οικογένειά του... Καθόταν μόνος, σε μια σφαίρα ιδιαίτερης σημασίας, με ένα ξεκάθαρο μήνυμα για όλους: Μη με πλησιάζετε· θέλω να σκεφτώ! Είχε χρησιμοποιήσει λογική,

αφαίρεση, διαίσθηση και τελικά αποκλεισμό. Η πατρίδα από τη μια μεριά, η οικογένεια από την άλλη και στη μέση η αμύθητη περιουσία του να κινδυνεύει... Τελικά τι θα έκανε; Ο Πασάς του έκανε αντίποινα ή ήταν μαθημένος να δίνει συνεχώς χτυπήματα γρήγορα και σκληρά προσπαθώντας να χτυπάει στο υπογάστριο. Μήπως η λεοντή της εξουσίας όλους τους τρέλαινε;

Όμως ο Εμμανουήλ Παπάς ξεχώρισε από τη μοίρα των απλών ανθρώπων. Από τους θνητούς. Είχε απολαύσει όλες τις χαρές της ανθρώπινης ύπαρξης. Τώρα ήταν καιρός να μπει στο πάνθεο των ηρώων! Δεν ήταν μοιρολάτρης και αυτό τον έκανε ξεχωριστό.

Ξαφνικά θυμήθηκε τα σοφά λόγια του πατέρα του: «Όσο μεγαλώνεις θα μαθαίνεις ότι δεν πρέπει να βγάζεις βιαστικά συμπεράσματα! Γιατί πολύ συχνά θα πέφτεις έξω...»

Τελικά υπάκουσε στο ένστικτό του που τον πρόσταζε να μην χαλαρώσει ποτέ.

«Συνέχισε να κινήσαι. Μη μένεις ποτέ πολύ σε ένα μέρος που μυρίζει...».

Έτσι καθώς ο θόρυβος άρχισε να κοπάζει, πήρε την μεγάλη απόφαση. Θα ξεκινούσε την άλλη μέρα για το ταξίδι του. Μόνο που θα είχε κάποιες αλλαγές!

Πρώτα θα ταξίδευε τη νύχτα κι όχι με πολλούς συντρόφους. Μόνο έναν θα είχε δίπλα του..., τον φίλο του Δημοσθένη! Άντρα ενάρετο δυνατό και αντρείο. Δεύτερον, το πρωί - πρωί θα σήκωνε όλο το θησαυρό του από το σπίτι και θα τον μετέφερε με τους μικρότερους γιους του στα τέσσερα κρησφύγετα που είχε φτιάξει για τις δύσκολες ώρες. Τρίτον θα έδινε εντολή στους καλφάδες του να θωρακίσουν τα μαγαζιά από τυχόν πλιάτσικο και τέταρτον θα έδειχνε την αγανάκτησή του στον διοικητή για την επίθεση που δέχτηκε ο γιος του. Μα το τελευταίο που είχε στο μυαλό θα το ανακοίνωνε λίγο πριν φύγει! Πάνω στον ενθουσιασμό του και χωρίς να μπορεί να το εξηγήσει, του ήρθαν στα χείλη τα λόγια κάποιου δασκάλου του: «Μερικές φορές, εκείνο που εκ των προτέρων φαίνεται ακατόρθωτο, έχει αποδειχτεί τελικά σε καταπληκτικό σημείο εύκολο. Οι άνθρωποι που τολμούν τα πάντα, είναι ικανοί να πετύχουν και τα πάντα!...»...Κι εκεί μεσ' το δωμάτιό του ο Εμμανουήλ Παπάς ήταν μόνος του. Δεν είχε κανέναν ήρωα να καλέσει ούτε την μητέρα του να τον παρηγορήσει... Το βλέμμα του στυλώθηκε στην Παντάνασα, στην εικόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας! Γονάτισε ταπεινά και προσευχήθηκε. Ένα δάκρυ ελπίδας κύλησε στα μάτια του! Μπορεί ο Τούρκος σκύλος να του έφερε μια πληγή από το χτύπημά του, ο Εμμανουήλ όμως τώρα, ένιωθε αποφασισμένος! Ήδη τον σημάδευε στην καρωτίδα...

Ήταν έτοιμος να κατέβει στο δωμάτιο του τραυματισμένου γιου του όταν στο σαλόνι μπήκε ο Πόκοβιτς. Το πρόσωπό του ήταν βλοσυρό και η κούραση έδινε στο πρόσωπό του μια απόκοσμη όψη. «Σίγουρα δεν μου φέρνεις καλά νέα διάολε!» ψιθύρισε ο Παπάς μέσα από τα δόντια του. Εκείνος κούνησε το κεφάλι του και είπε στον ίδιο τόνο: «Σε είχα προειδοποιήσει. Τα νέα έφτασαν στη πόλη. Φοβάμαι πως ο τούρκος σκύλος θα σκεφτεί πάλι κάτι κακό.»

Πήρε μια βαθιά ανάσα και άνοιξε το ντουλάπι που είχε μέσα κονιάκ και ποτήρια. Αμίλητος έβγαλε τον φελλό από το μπουκάλι και ρώτησε τον Εμμανουήλ Παπά με το θάρρος του οικοδεσπότη: «Θα πιεις ένα;» Ο Παπάς κούνησε αρνητικά το κεφάλι του. «Πιες εσύ!» αποκρίθηκε. «Δεν χρειάζομαι οινόπνευμα..., πρέπει να έχω νηφάλιο μυαλό για να πάρω σωστές αποφάσεις.» Ύστερα αφού έστριψαν σιωπηλοί από ένα τσιγάρο κάθισαν στο γραφείο και άνοιξαν το χάρτη με το πιθανό δρομολόγιο του Εμμανουήλ Παπά. Σκυμμένοι πάνω στο μεγάλο χάρτη δεν κατάλαβαν πως πέρασε η ώρα, καθώς επέλεγαν τα σημεία με τον λιγότερο κίνδυνο ψιθυρίζοντας διάφορα ονόματα. Έπρεπε να κινούνται με δασκαλεμένες κινήσεις και προσεχτικούς βηματισμούς· όπως ακριβώς ένας τυφλός μεσ' το σκοτάδι.

Κάποια στιγμή μπήκε στο σαλόνι και η γυναίκα του Μανόλη. Η οικοδέσποινα. Η Φαίδρα. Οι δύο άντρες την υποδέχτηκαν με ένα κούνημα του κεφαλιού. Αμίλητη και με το πρόσωπο τραβηγμένο από την ένταση, στάθηκε δίπλα στον άντρα της και παρακολουθούσε στο χάρτη την πορεία που θα ακολουθούσε εκείνος. Άκουσε τις παρατηρήσεις τους μα δεν έβγαζε λέξη από τα κρύα χείλια της. Όταν μετά από αρκετή ώρα έφυγε ο Πόκοβιτς και έμειναν μόνοι, ρώτησε: «Αύριο τελικά θα φύγεις;» Ο Εμμανουήλ Παπάς ένευσε καταφατικά. «Ναι..., μόνο που έχω αλλάξει αρκετά το πρόγραμμά μου.» Κοίταζε το ρολόι που κρεμόταν από την τσέπη του γιλέκου του και ρώτησε: «Τα παιδιά που είναι; Τέλειωσαν από την αυλή; Πλησιάζει έντεκα!» Η γυναίκα κάθισε στο ξύλινο καναπέ και κουνώντας επιδοκιμαστικά το κεφάλι απάντησε: «Είναι στη κουζίνα, περιμένουν να τελειώσεις για να τους δώσεις εντολές.» Στα μάτια της οι ίριδες τους είχαν ένα βαθύ μπλε χρώμα που θύμιζε θάλασσα τη νύχτα. Ήταν μια γυναίκα πειθαρχημένη, αξιοπρεπής. Με κατάλευκα δόντια που άστραφταν ανάμεσα στα χείλια της και με μάτια γεμάτα όνειρα... Ο Μανόλης Παπάς κοίταζε σκεπτικός τη γυναίκα του και άφησε τα χείλια του για λίγο να χαμογελάσουν. Τα μάτια της λαμπύριζαν σαν πυγολαμπίδες σε καλοκαιρινό σούρουπο ενώ η ένταση που ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της την έκαναν να μοιάζει με περήφανη ελαφίνα, έτοιμη να δώσει φτερά στα πόδια της με το παραμικρό κίνδυνο.

Του χαμογέλασε, αλλά το χαμόγελό της δεν κατάφερε να φτάσει ως τα υγρά μάτια της. Είχε περάσει τόσα πολλά εκείνες τις μέρες. Κι ήταν οδυνηρό να ξέρει τι κρυβόταν πίσω από το εύθραυστο χαμόγελό της. Πόσος πόνος!...

Τα προστατευτικά του ένστικτα ξυπνούσαν πολύ πιο εύκολα όταν βρισκόταν αντιμέτωπος με την απαλή και τρυφερή γυναίκα του, τη Φαίδρα. Πλησίασε κοντά της και πήρε τα χέρια της στα δικά του. Έπειτα την σήκωσε απαλά και την κράτησε στην αγκαλιά του. «Μη φοβάσαι», της είπε. «Βασίσου σε μένα... ξέρω τι κάνω.» Ύστερα έβγαλε με ήρεμες και αργές κινήσεις τον σταυρό του και της τον φόρεσε στον μακρύ λαιμό της. «Θέλω να τον κρατάς επάνω σου, συνεχώς να τον φοράς. Κοίταξέ τον καμιά φορά· κι άφηνε να σου λέει όσα δεν μπορώ να σου πω εγώ...».

Εκείνη σφίχτηκε πάνω του. Έμοιαζε με κυνηγημένο πουλί που επιτέλους έβρισκε θαλπωρή και σιγουριά. «Έχω πεθάνει χιλιάδες φορές περιμένοντας, βάζοντας στο νου το χειρότερο», ψιθύρισε. Εκείνος έκανε ένα μορφασμό και ακούμπησε στον τοίχο. Ξαφνικά με ένα αίσθημα θλίψης κατάλαβε πως δεν ήταν γεννημένος για κάτι τέτοιες στιγμές. Η Φαίδρα πήρε μια βαθιά ανάσα θέλοντας να διώξει τον κόμπο που την έπνιγε στο λαιμό και πρόσθεσε πικραμένα: «Κάποτε μιλούσαμε! Κάναμε σχέδια για το μέλλον μας..., για τα παιδιά μας.» Χαμογέλασε λυπημένα και συνέχισε, «Τώρα το μόνο που έχω από σένα είναι μια απέραντη σιωπή. Μιλάς με τον εαυτό σου, γιατί;» Τα λόγια της ήταν αργά, μαλακά, προσπαθούσε να τυλίξει το σφυρί σε βελούδο.

«Γιατί Μανόλη αποφασίζεις εσύ για όλους; Τα παιδιά σου μεγάλωσαν, ανατράφηκαν σωστά, έγιναν άντρες. Είναι νομίζω καιρός να σχεδιάσουν μόνοι τους το μέλλον..., έτσι νομίζω Μανόλη.» Ο Εμμανουήλ Παπάς τη φίλησε απαλά στα μακριά της μαλλιά και ψιθύρισε: «Χαίρομαι που είσαι γυναίκα μου..., που είσαι η μητέρα των παιδιών μου. Δεν θα μπορούσα στη ζωή μου να έχω πιο ιδανική γυναίκα από ότι είσαι εσύ.» Έμεινε για λίγο σιωπηλός παίζοντας με τις μπούκλες των μαλλιών της κι ύστερα συνέχισε: «Μερικές φορές είσαι τόσο δυνατή που σε θαυμάζω ολότελα..., κι άλλες φορές μοιάζεις με εύθραυστη βιολέτα τυλιγμένη στο χιόνι! Ανήμπορη, ευαίσθητη, γεμάτη αγωνία,» Πήρε μια βαθιά ανάσα και πρόσθεσε: «Τότε..., σε τέτοιες στιγμές αισθάνομαι την ανάγκη να σε προστατεύσω με κάθε τρόπο. Με κάθε θυσία.

Αισθάνομαι μια βαθιά πληγή μέσα μου μόνο και μόνο γιατί υποφέρεις ακόμα και με

τη σκέψη». Κουνώντας το κεφάλι του, συνέχισε: «Ένα πράγμα μόνο θέλω από σένα..., μη συνεχίζεις να γυρνάς το μαχαίρι στη πληγή. Ξέρω τι κάνω». Καθώς εκείνη σήκωσε το βλέμμα της και κοίταξε τα μελαγχολικά του μάτια, τον άκουσε να ψιθυρίζει. «Δεν μπορεί το παρελθόν να ορίζει για πάντα το μέλλον. Αυτό προσπαθώ να πετύχω...Γι' αυτό αγωνίζομαι! Πως θα χτίσουν το μέλλον τους τα παιδιά μου αν είναι υποτελείς στη τούρκικη μπότα;»

Έμεινε για λίγο αμίλητος κι έπειτα πρόσθεσε: «Δεν μπορώ να σου δώσω μια μασημένη εξήγηση, όμως δεν αντέχω άλλο αυτό το πρόστυχο και χυδαίο μήνυμα που ψιθυρίζουν οι Τούρκοι και το μεταφέρουν οι αυλοκόλακές τους στο Ελληνικό Γένος: «Τί να τα κάνουν τα κοπάδια τα δώρα της λευτεριάς! Από γενιά σε γενιά κληρονομιά τους είναι· ο ζυγός με τα κουδουνάκια και το μαστίγιο...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Αρκετά χιλιόμετρα μακριά στη πόλη των Σερρών, ο τούρκος διοικητής Γιουσούφ Μπέης, καθισμένος στο γραφείο του, έκανε τους δικούς του υπολογισμούς χαϊδεύοντας κάπου κάπου τα γένια του. Λίγο πιο πέρα δύο όμορφα χανουμάκια, περίμεναν υπομονετικά να τελειώσει ο αφέντης τους τη δουλειά του για να τον περιποιηθούν! Η ενστικτώδης υποταγή του ζώου στην πειθαρχία του αφέντη...

Ο Γιουσούφ Μπέης γνώριζε πως αν ο Εμμανουήλ Παπάς ενημέρωνε τον σουλτάνο για τα δάνεια που έδινε στον τούρκο διοικητή, τότε ο Σουλτάνος θα τον κατσάδιαζε άγρια και θα απαιτούσε στη συνέχεια, πολλά από εκείνον. Αντικειμενικός σκοπός λοιπόν ήταν να κρατήσει ο Εμμανουήλ Παπάς το στόμα του κλειστό. Πώς θα μπορούσε να γίνει αυτό, ήταν άλλο θέμα... Τραβώντας μια δυνατή ρουφηξιά από τον ασημένιο ναργιλέ του, συνειδητοποίησε ξαφνικά πως την άλλη μέρα ο Παπάς έφευγε για την Κωνσταντινούπολη και ίσως να συναντούσε εκεί τον Σουλτάνο.

Ένα κύμα πανικού τον κυρίευε κι ένιωσε στη πλάτη του να κυλάει παγωμένος ιδρώτας. Γνώριζε βέβαια πως εκείνη την ώρα ο Μανόλης Παπάς τον περνούσε γενιές δεκατέσσερις με τον τραυματισμό του γιου του, μα η αλήθεια ήταν πως εκείνος είχε δώσει εντολή μόνο να τρομάζουν κάποιον από τους γιους του Παπά. Δυστυχώς όμως τα βλαστάρια που έστειλε λειτούργησαν με υπέρμετρο ενθουσιασμό και τεντώθηκε το σχοινί στις σχέσεις τους. Χωρίς να διστάσει και με την αλαζονεία ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του, χτύπησε δυνατά τα χέρια του. Σχεδόν ταυτόχρονα μπήκε στο δωμάτιο ένας γεροδεμένος υπηρέτης. «Με ζητήσατε αφέντη;» ρώτησε γέρνοντας το σώμα του μπροστά εκδηλώνοντας την απεριόριστη δουλικότητά του. Εκείνος έμεινε για μια στιγμή σκεπτικός κι ύστερα είπε με άχρωμη φωνή. «Στείλε κάποιον να ειδοποιήσει τον Μανόλη Παπά πως αύριο το πρωί τον θέλω στο γραφείο μου. Στείλε το μήνυμα τώρα..., κατάλαβες;» Ο υπηρέτης κούνησε το κεφάλι και βγήκε αθόρυβα κλείνοντας την πόρτα.

Ο Γιουσούφ Μπέης αν και ήταν εσωστρεφής και μπορούσε να περάσει πολλές ώρες μόνος του, βυθισμένος σε σκέψεις, εντούτοις είχε μια κοινή ανδρική αδυναμία. Δεν έλεγε όχι σε κανένα γυναικείο πειρασμό. Παίρνοντας μια βαθιά ανάσα, σίγουρος πλέον για τον εαυτό του έκανε νόημα στα χανουμάκια να πλησιάσουν... Όταν η επιθυμία συμμαχήσει με την σκέψη γίνεται ανυπόφορη! Το γλέντι άρχισε με δειλά αγγίγματα μεταξύ τους και κουνήματα ερεθιστικά για να ανεβάσουν την αδρεναλίνη του Γιουσούφ Μπέη. Η ατμόσφαιρα έγινε ξαφνικά μεθυστική σαν από σαμπάνια με τόσο έντονο ερωτισμό που ξεπερνούσε τη φαντασία του ανθρώπου. Τα δύο χανουμάκια που είχαν έρθει για εκείνον από την Κωνσταντινούπολη, ήταν χάρμα οφθαλμού. Ο Τούρκος διοικητής δεν χόρταινε να θαυμάζει τα καλλίγραμμα χανουμάκια που κάτω από το φως της λάμπας έδειχναν ακόμα πιο ωραιότερα...

Ο Γιουσούφ Μπέης ξόδευε πολλά χρήματα για να απολαμβάνει τις ακόρεστες ορέξεις του. Γι' αυτό άλλωστε δανειζόταν χρήματα από τον Μανόλη Παπά. Είχε πολλά κουσούρια όπως έλεγε ο λαός και αυτά τον έφεραν στο χείλος της καταστροφής. Όμως ποτέ δεν έδινε λογαριασμό σε κανένα.

«Κι αύριο» συλλογίστηκε, «θα βάλω τον Εμμανουήλ Παπά να μου υπογράψει ένα χαρτί πως δεν του χρωστάω τίποτα με την υπόσχεση πως δεν θα τον ενοχλήσω ποτέ!» Άφησε να φανούν τα κατάλευκα δόντια του καθώς χαμογέλασε ειρωνικά και συμπλήρωσε τον συλλογισμό του «Κι ύστερα βλέπουμε!» Η σκληρότητα ήταν ένα από τα όργανα δολοπλόκου. Οι άντρες ήταν πέτρες στα χέρια του δυνατού χτίστη!

Καταλάβαινε επίσης και κάτι άλλο με αντίθετη ερμηνεία: «Ότι η χαρά ήταν ένα δώρο που το δεχόταν κανείς μ' ευγνωμοσύνη, δίχως να χρειάζεται να πληρώσει...»

Ο Μάρκος κράτησε τα γκέμια της κόκκινης φοράδας του μπροστά στην αυλόπορτα του σπιτιού του και χαμογέλασε στη μάνα του. Πίσω του ο πατέρας έσερνε ένα μαύρο άλογο με μακριά χαίτη. Με τα έμπειρα χέρια του έδεσε το σχοινί του μαύρου αλόγου στη σέλα της φοράδας και κοίταξε το γιο του που πατούσε στους αναβολείς. «Να προσέχεις» του ψιθύρισε. «Σε θέλουμε γρήγορα πίσω», ύστερα μορφάζοντας αόριστα, συνέχισε: «Πρόσεχε τον Μανόλη... Να προστατέψεις τον άνθρωπό μας. Δεν το θέλω απλώς, επιμένω να το κάνεις!». Έπειτα χτύπησε απαλά τα καπούλια του αλόγου και σήκωσε το χέρι του σε τελευταίο χαιρετισμό. Δίπλα η γυναίκα του έριξε λίγο νερό από μια χρωματιστή στάμνα για να γυρίσει γρήγορα ο γιος της πίσω. Έτσι ξεκίνησε η εφιαλτική πορεία του προς την βασιλεύουσα· την Κωνσταντινούπολη σαν προπομπός του Εμμανουήλ Παπά. «Οι νέοι είναι νέοι! Οι αισθήσεις τους ξυπνούν... η φαντασία τους λαμβάνει ενεργό μέρος. Στην ηλικία αυτή υπάρχει μια δύναμη που μεταμορφώνει τα πάντα...»

Όταν ο Μάρκος βγήκε από το χωριό Δοβίστα ο πατέρας του έτρεξε στο αρχοντικό του Παπά. Ο ήλιος τώρα είχε ξεπροβάλει από τις τέσσερις κορφές και φώτιζε την καινούρια μέρα. Βρήκε τον Μανόλη Παπά στο χαγιάτι να ετοιμάζεται να πάει στην πόλη των Σερρών. «Καπετάν Μανόλη.., όλα εντάξει. Ο Μάρκος ξεκίνησε.., θα προπορεύεται σχεδόν δώδεκα ώρες.» Η γυναίκα του Μανόλη Παπά πλησίασε με ένα φλιτζάνι καφέ. «Είναι όπως τον πίνεις κυρ Φώτη» είπε και στάθηκε ν' ακούσει την συζήτηση. Ο πατέρας του Μάρκου αφού την ευχαρίστησε, πήρε το φλιτζάνι και κάθισε σε μια καρέκλα κοντά στη πόρτα. «Τι σε βασανίζει;» τον ρώτησε ο Παπάς βλέποντας το βλοσυρό πρόσωπό του. Ο ηλικιωμένος άντρας που είχε δεσμούς αίματος μαζί του, τον κοίταξε παγωμένα. «Είναι καλύτερα να μη συναντήσεις τον Γιουσούφ Μπέη, φοβάμαι πως θα σου στήσει παγίδα!» Έκανε έναν αόριστο μορφασμό και αφού άφησε το φλιτζάνι στο μικρό τραπέζι συνέχισε: «Καλύτερα να τον αποφύγεις και να ξεκινήσεις το ταξίδι σου με το σούρουπο!» Ο Μανόλης Παπάς τον πλησίασε και του χτύπησε καθησυχαστικά στον ώμο. «Μη φοβάσαι θείε, έχω τον τρόπο μου.» Ύστερα έκανε νόημα στη γυναίκα του να του κρατήσει το σακάκι και βγήκε στην αυλή. Οι δύο βοηθοί του περίμεναν πάνω στα άλογα έτοιμοι να ξεκινήσουν. Ακολούθησε μια σιωπή που αν την έβαζε κανείς σε μια μηχανή θα μπορούσε να την κόψει.

Λίγες στιγμές αργότερα οι τρεις άντρες πέρασαν την πύλη της αυλής και κατευθύνθηκαν καλπάζοντας προς την πόλη. Τώρα όλα έπαιρναν μια άλλη βασανιστική πορεία. Ο άρχοντας Εμμανουήλ έπρεπε να καθίσει και να παίξει σε δυο χρώματα με τον Γιουσούφ Μπέη. Άσπρο – μαύρο. – Φίλος ή εχθρός; - Είχε πετάξει το γάντι στους ανεμόμυλους που γύριζαν, η στιγμή έφτασε: Είχε τα κότσια τελικά να πολεμήσει;

Στη μεγάλη αυλή του σπιτιού έμειναν τώρα ο κυρ Φώτης, ο θείος του Εμμανουήλ Παπά και η γυναίκα του. Καθώς προχωρούσαν προς τη βαριά ξύλινη εξώπορτα εκείνος παρατήρησε: «Φαίνεσαι στενοχωρημένη.., είναι δύσκολα τα πράγματα;» Η γυναίκα γύρισε και τον κοίταξε με ένα απλανές βλέμμα. Ύστερα εστίασε τη ματιά της προς το παράθυρο όπου ήταν το δωμάτιο του τραυματισμένου γιου της. «Ποιο δύσκολα από αυτό που είναι δε γίνεται.» μουρμούρισε μέσα από τα δόντια της. «Έχω έναν γιο χτυπημένο από τούρκικο βόλι, έναν άντρα που βάζει τα πάντα πάνω στη φωτιά και καμιά προοπτική δεν είναι ευοίωνη.» Καθάρισε λίγο το λαιμό της για να

αποτρέψει τη συγκίνηση και πρόσθεσε: «Το μόνο που εύχομαι είναι ο Θεός να μας έχει όλους καλά..., άλλο δεν θέλω τίποτα.» Ο ηλικιωμένος άντρας στάθηκε μπροστά στη ξύλινη εξώπορτα και αποκρίθηκε σχεδόν ψιθυριστά: «Είναι δυνατός άντρας ο Μανόλης..., μπορεί να είναι πεισματάρης σαν γέρικο μουλάρι, μα το όραμά του μας εκφράζει όλους, όλοι είμαστε δίπλα του». Ύστερα έβγαλε την τραγιάσκα από το κεφάλι του και κοιτώντας ψηλά στον ουρανό σταυροκοπήθηκε. «Αν είναι να 'ρθει λευτεριά, ας έρθει γρήγορα Θεέ μου.» ψιθύρισε. Έπειτα σήκωσε τον βαρύ μάνταλο και αμίλητος βγήκε στον δρόμο.

Μερικά χιλιόμετρα μακρύτερα ο Εμμανουήλ Παπάς καθώς κάλπαζε προς την πόλη των Σερρών, συλλογίζονταν τα λόγια του πατέρα του: «Όσο πιο ισχυρός είναι ο εχθρός, τόσο μεγάλος ο πόλεμος. Όσο πιο έντονη επίθεση, τόσο πιο σκληρή αντίσταση. Όσο πιο ύπουλη παγίδα, τόσο πιο άγρυπνη η προσοχή και η επαγρύπνηση!».

Αμίλητος· λίγο πίσω από τους υπόλοιπους, επεξεργάζονταν τα δεδομένα για άλλη μια φορά και τις προοπτικές, κάνοντας αναρίθμητους συνδυασμούς, εικασίες και πολλές εκατοντάδες σκέψεις...

Πάνω απ' όλα όμως έπρεπε να προστατέψει την υπόληψή του. Έπρεπε να ετοιμάσει δικλείδες ασφαλείας ώστε να την κρατήσει στο απυρόβλητο. «Η υπόληψη είναι σαν την παρθενία. Την χάνεις μόνο μια φορά!»

Ο άρχοντας Εμμανουήλ δεν κυνηγούσε σκιές και άδικα πάσχιζε. Ζούσε μια κατάσταση που είχε προϋδεάσει ο ίδιος. Τώρα απλά ζητούσε λίγο χρόνο ώστε να πετύχει το θεμιτό αποτέλεσμα...

Καθώς πλησίαζαν προς την πόλη, άρχισε να αποκρυσταλλώνεται στο μυαλό του το σχέδιο που θα ακολουθούσε με την πρόσκληση του Γιουσούφ Μπέη.

Σιγά σιγά οι πειθαρχίες μιας ολόκληρης ζωής κέρδισαν μέσα του. «Δεν υπάρχει τύχη,» ψιθύρισε. «Το πεπρωμένο είναι ο χαρακτήρας. Κάνουμε αυτό που είμαστε. Πετυχαίνουμε ότι αξίζουμε...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Εκείνη περίπου την ώρα, αρκετά μακριά στη Κωνσταντινούπολη, ένας νέος άντρας με στρατιωτικό παρουσιαστικό πέρασε τη μεγάλη εξώπορτα του Φαναριού. Η συνάντησή του με τον Πατριάρχη είχε κανονιστεί από την προηγούμενη μέρα. Ήταν ο Έλληνας Γιάννης Κόλλιας, αξιωματικός που υπηρετούσε στον στρατό της Μολδοβλαχίας, φίλος του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Πρώτος αξάδερφος του Διαμαντή Νικολάου ενός από τους αρχηγούς των Ολυμπιτών, και ένθερμος υποστηρικτής του επαναστατικού αγώνα της Μακεδονίας και του Εμμανουήλ Παπά. Είχε έρθει να δώσει όρκο στον Πατριάρχη πως είναι έτοιμος να πεθάνει για τον ελευθερωτικό αγώνα κατά των Τούρκων. Παράλληλα, θα είχε – όπως κανονίστηκε – συνάντηση με τον Εμμανουήλ Παπά και θα έθετε τον εαυτό του στη διάθεση του Δοβισνού ηγέτη! Ο Γιάννης Κόλλιας ήταν μόνο τριανταδύο χρόνων αλλά είχε πολλές επιτυχημένες στρατιωτικές επιχειρήσεις στο ενεργητικό του. Επειδή ο Γιάννης Φαρμάκης, ο οπλαρχηγός από την βλάστη αδυνατούσε να έρθει μια και είχε αποστολές ειδικές εκείνο τον καιρό, σαν ο πρώτος απόστολος της Φιλικής Εταιρίας. Ο Γιάννης Κόλλιας θα συμπλήρωνε το κενό του μπλατσιώτη οπλαρχηγού δίπλα στον Εμμανουήλ Παπά.

Ο Υψηλάντης που γνώριζε το θάρρος και την παλικάριά του, τον πρότεινε να μπει στο απελευθερωτικό αγώνα. Τώρα απέναντι στον Πατριάρχη έδινε τον όρκο του. Ο Γιάννης Κόλλιας γνώριζε πως τα χρόνια που θα έρχονταν θα ήταν φορτωμένα με πόνο και αίμα. Τα γλυκόπικρα φρούτα του πολέμου, δεν έχουν νικητές και νικημένους. Έχουν μόνο μαχητές ζωντανούς και νεκρούς...

Οι Καλφάδες δούλευαν σκληρά και γρήγορα καθώς προσπαθούσαν να προστατεύσουν τη περιουσία του αφεντικού τους. Ο Μανόλης Παπάς ήταν δηκτικός. «Ενισχύστε πόρτες και παράθυρα και το βαρύ εμπόρευμα να κατέβει στα υπόγεια..., ενδεχομένως να δεχθούμε δολιοφθορά!» Η τρομοκρατία είναι μία απειλή χωρίς όρια και μεγέθη. Υποφέρεis περιμένοντας! Κι εκείνος ο Τούρκος ο Γιουσούφ· η ηθική του έμοιαζε με την ηθική ενός κεραμιδόγατου. Είχε κίτρινη υπόσταση... Ο όρος υπόσταση· σχετίζεται κυρίως με τις έννοιες: Φύση, Ουσία, Είναι... Ύστερα από αρκετή ώρα και καθώς η άμυνα έπαιρνε πραγματικές διαστάσεις, ο Εμμανουήλ Παπάς αποφάσισε να πάει να συναντήσει τον Γιουσούφ Μπέη στο διοικητήριο. Επίτηδες άφησε να περάσει ο χρόνος αδιαφορώντας αν τον περίμενε η όχι ο Τούρκος διοικητής. Ο άρχοντας Εμμανουήλ είχε δει με τα μάτια του πολλά, τα αυτιά του άκουσαν περισσότερα. Έμαθε πόσο μικροί είναι σχεδόν οι μεγάλοι και πόσο μεγάλοι γίνονται συχνά οι μικροί...

Εκείνη την ώρα η πόλη των Σερρών ήταν λουσμένη στον φθινοπωρινό ήλιο. Στους δρόμους οι λιγοστές άμαξες κυλούσαν αργά, λες και οι αμαξάδες πρόσεχαν μη σηκώσουν σκόνη. Από κάπου μακριά ένας ντελάλης φώναζε και καθώς ο Εμμανουήλ Παπάς στάθηκε λίγα μέτρα μακριά από τα σκαλιά του διοικητηρίου, η ματιά του ταξίδευε πρώτα οριζόντια κι ύστερα στις μύτες των παπουτσιών του. Ένιωθε οργή και αγωνία, ήταν ένα κοντράστ συναισθημάτων που προσπαθούσε εκείνη την στιγμή να ελέγξει. Λίγο πιο πέρα στο χώμα, είδε ένα μυρμήγκι να κουβαλά σαν άτλαντας ένα θεόρατο σπόρο. Χωρίς να το θέλει ταυτίστηκε με το μικρό μυρμήγκι. Χαμογέλασε λυπημένα και προχώρησε με σταθερό βήμα προς τα σκαλιά του διοικητηρίου. «Για να δούμε τι έχεις να μου πεις, σκύλε», συλλογίστηκε.

Ο Γιουσούφ Μπέης τον περίμενε όρθιος με πρόσωπο βλοσυρό. «Ααα..., ήρθες..., νόμισα πως δε θα ερχόσουν ποτέ!» Έμοιαζε σαν συγκλητικός που είχε ξεμείνει απ' την Αυγουστιανή Εποχή. Τα χλωμά του μάτια τον κοίταζαν με μελαγχολική αποδοκιμασία. Ακολούθησε μια νεκρική σιωπή σαν πνιχτή ανάσα! Ήταν επιθετικός για να μπορέσει να επιβληθεί στον έλληνα έμπορο. Τον γνώριζε χρόνια και ήξερε με ποιον είχε να κάνει. Ο Εμμανουήλ Παπάς όμως είχε μια ξεχωριστή φιλοσοφία πάνω στη δική του τακτική. Δεν άφηνε ποτέ στον αντίπαλό του να διαλέξει τα όπλα του. Την επιλογή πάντα την έκανε εκείνος. Στην παρατήρηση του τούρκου διοικητή απάντησε ταυτόχρονα με πέντε ερωτήσεις. «Θέλω να μάθω γιατί έβαλες να σκοτώσουν το γιο μου, αν η συνεργασία μας ακόμα υπάρχει. Τι στο διάολο σκαρφίζεται το μυαλό σου.» Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε: «Θέλω να μάθω τι θέλεις από μένα και τέλος αν αποφάσισες να αφανίσεις όλη την οικογένειά μου.» Ύστερα έκανε μερικά νευρικά βήματα μέσα στο γραφείο αποφεύγοντας το βλέμμα του άλλου και περνώντας τα μακριά φροντισμένα δάχτυλά του μέσα στα πλούσια μαλλιά του πρόσθεσε: «Τι σ' έχει πιάσει διάολε..., γνωρίζω πως είσαι υπερφιλόδοξος μα δεν μπορώ να κατανοήσω τη στάση σου.» Ο Γιουσούφ Μπέης του έδειξε το κάθισμα που ήταν πίσω του και κάθισε κι αυτός. Ύστερα είπε παγωμένα: «Τώρα τελευταία παίζεις σε πολλά χωράφια και δεν ξέρεις σε ποιο να πηδήξεις.» Χαμογέλασε κυνικά με την κίνηση που έκανε ο Εμμανουήλ Παπάς και συνέχισε: «Είναι καιρός ν' ανοίξουμε τα χαρτιά μας Παπά..., λυπάμαι που το λέω μα ακούγονται πολλά για σένα κι αυτό μ' ανησυχεί, έτσι λοιπόν αποφάσισα να σε καλέσω να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα». Του χαμογέλασε. Ένα χαμόγελο ήταν όλο κι όλο που όμως έκανε τον Εμμανουήλ Παπά να νιώσει σα να έχανε τη γη κάτω από τα πόδια του. Κάτι είχε μπει ανάμεσά τους. Κάτι σκοτεινό, βαρύ και πρωτόγονο που έκανε πιο πυκτό τον αέρα στο δωμάτιο και τον αέρα στον λαιμό του! Τα μάτια του Εμμανουήλ συννέφιασαν. Έγινε τώρα πιο επιφυλακτικός, πέρασε σε αμυντική στάση. Έμπαινε στα άδυστα των αδύτων... ύστερα ο Εμμανουήλ Παπάς σηκώθηκε και πλησίασε το γραφείο, γνώριζε την τακτική του Γιουσούφ Μπέη. « Πάντα θα ακούς πολλά γιατί αυτή είναι η δουλειά σου..., και πάντα θα υπάρχουν καλοθελητές να τα δημιουργούν και να τα μεταφέρουν!» χαμογέλασε ειρωνικά μ' ένα χαμόγελο όλο φαρμάκι. «Το μόνο που υπάρχει γύρω από το όνομά μου είναι οι ψίθυροι, οι φήμες και τα υπονοούμενα. Όλα αυτά μαζί δε φτιάχνουν παρά μια θολούρα! Μπορεί κάποιος ή κάποιοι να μπήκαν στο κόπο και να τύλιξαν στην ομίχλη όλη αυτή την ιστορία. Τι έχεις τελικά όμως σίγουρο;» Ο Γιουσούφ, χαμογέλασε ελαφρά και τον περιεργάστηκε με το βλέμμα του από πάνω μέχρι κάτω... «Η συμφιλίωση γεφυρώνει την άβυσσο της αποξένωσης. Η εμπειρία αυτή δεν απαιτεί πολλά: παρά μόνο να την δεχόμαστε,» του είπε ο Τούρκος Μπέης κοιτώντας τον στα μάτια...

Ξαφνικά ο χρόνος ξεμάκραινε, η αιωνιότητα δέσποζε μέσα στη σιωπή. Τίποτα δεν κουνιόταν, μόνο οι ανάσες τους ακούγονταν. Η βουβή καρτερική περιφρόνηση που αντίκρισε στα μάτια του Εμμανουήλ Παπά, έκανε τον τούρκο διοικητή να νιώσει άσχημα. Για μια στιγμή έπεσε και πάλι σιωπή. Τίποτα δεν σάλευε εκτός από τον καπνό που ανέβαινε ψηλά από το τσιγάρο του Τούρκου Μπέη. Είχε χλομιάσει προσπαθώντας να συγκρατηθεί. «Θέλεις να πεις, πως προσπαθώ με την φαντασία μου να πλέξω παραμύθια εις βάρος σου;» Ο τύπος ήταν φαντασμένος. Πίστευε πως ο ήλιος, το φεγγάρι και τα' αστέρια, έλαμπαν επειδή υπήρχε εκείνος. Υπήρχε κάτι θανάσιμο και ανατριχιαστικό στο βλέμμα του! Ο Εμμανουήλ Παπάς έκανε μια κίνηση λες και τον ενοχλούσε κάποια μύγα και αντιγύρισε: "Τότε γιατί κανονίζεις έτσι τους λογαριασμούς σου μ' αυτούς που σε στηρίζουν; Γιατί προσπαθείς ποδοπατώντας να διαβρώσεις την προσωπικότητά τους, να τους βγάλεις απ' τη μέση;

Να τους αφανίσεις;». Λες και ξαφνικά όλοι οι διάβολοι της κόλασης ξέσπασαν την οργή τους! Το γραφείο του Γιουσούφ Μπέη γέμισε με δυνατές φωνές. «Μην υψώνεις εμένα τη φωνή σου Παπά, μήπως ξέχασες ποιος είμαι και ποιος είσαι; Μήπως αντιστράφηκαν οι όροι;» Το πρόσωπό του έκανε έναν άσχημο μορφασμό και τα μάτια του που είχαν το χρώμα ενός ψυχρού πρωινού, έμοιαζαν τώρα με παγωμένες τελείες. Έκανε τον κύκλο του γραφείου και πλησίασε τον Παπά ακουμπώντας το δείκτη του στο στήθος του Παπά. «Εγώ είμαι ο Γιουσούφ και δεν έχω καμιά σχέση με την διοίκηση του πατέρα μου! Αν μου πας κόντρα, όλα θα αρχίσουν να σε πονάνε. Να ξέρεις πως σαν διάβολος θα κάθομαι στον ώμο σου! Θα μάθεις να κάνεις ένα μικρό βήμα κάθε μέρα όπως το θέλω εγώ!...» Τα χείλια του τραβήχτηκαν σε ένα άγριο χαμόγελο καθώς συλλογίστηκε πως ήρθε η ώρα να τελειώνει με даύτον. «Αν θέλω, διατάζω τώρα να σε συλλάβουν και γνωρίζεις πως μπορεί να γίνει αυτό.» Μαλάκωσε λίγο τη φωνή του και πρόσθεσε: «Δεν ήθελα ειλικρινά να φτάσουμε ως εδώ, να όμως που φτάσαμε.»

Τώρα τα σύμβολα ξέφευγαν από γύρω του και γλιστρούσαν σ' ένα θάμπωμα κι ύστερα διαλύονταν. Ο Εμμανουήλ δεν μίλησε και δεν έκανε καμιά χειρονομία, αλλά τα μάτια του γυάλισαν ξαφνικά λες και μια απροσδόκητη τρέλα κούρνιασε μες' το μυαλό του! Ο άλλος είχε το πάνω χέρι κι έπαιζε το άστρο του Δαβίδ·, μες' το σκοτάδι. Ο Εμμανουήλ Παπάς, ολοκάθαρα τώρα έβλεπε πόσο κοφτερή κι επικίνδυνη ήταν η λεπίδα πάνω στην οποία στεκόταν. Η ζωή όμως δεν ήταν δίκαιη, ούτε άδικη· ήταν απλά απρόβλεπτη. Ο Γιουσούφ Μπέης τον κοίταζε στα μάτια λες και προσπαθούσε να διαβάσει τις σκέψεις του. Έπειτα έβγαλε την ταμπακέρα του και του πρόσφερε ένα αρωματικό τσιγάρο. «Λέω να μηδενίσουμε τις διαφορές μας και να ξαναρχίσουμε όπως και πριν..., τι λες;» Ο Εμμανουήλ Παπάς χαμογέλασε επιφυλακτικά. «Να το πάλι», συλλογίστηκε «τυλίγει το σφυρί με το βελούδο». «Έχεις το θάρρος να τα γυρνάς όλα προς το μέρος σου». Ο άλλος του αντιγύρισε το χαμόγελο. «Γι' αυτό είμαι διοικητής.» Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε: «Είσαι άνθρωπος έξυπνος, που ξέρεις τι σου γίνεται και από ποια πλευρά του ψωμιού υπάρχει το βούτυρο». Ύστερα κάθισε πάλι στο γραφείο του και έσπρωξε προς το μέρος του Παπά το μελανοδοχείο με την πέννα. «Ας κάνουμε κι ένα χαρτί πως δεν σου χρωστάω τίποτα!» Η φωνή του γινόταν όλο και πιο θριαμβευτική μ' έναν προσβλητικό τόνο. Ο Εμμανουήλ Παπάς ένιωσε τον ιδρώτα στη ράχη του. Τώρα τα χείλια του ήταν αλμυρά σαν αλάτι. Ο τούρκος διοικητής δοκίμαζε τις τελευταίες σταγόνες της θέλησής του. Η απλιστία φάνηκε για μια στιγμή στα μάτια του. Εκείνος με τη σειρά του έκανε μια ηρωική προσπάθεια να δώσει στα χαρακτηριστικά του κάτι που να μοιάζει με χαμόγελο και κατόρθωσε να το κρατήσει δύο ολόκληρα δευτερόλεπτα. «Αυτό ήταν..., να γιατί όλα γίνονταν τόσο όμορφα και γρήγορα...» Ο Εμμανουήλ Παπάς προσπάθησε να κερδίσει χρόνο κι αυτός ο πόθος είχε μεταμορφωθεί σε πύρινη ανάγκη. Χαμογέλασε αχνά στον Γιουσούφ Μπέη και είπε: «Όλα γίνονται πολύ γρήγορα δεν έχω χρόνο για υπογραφές.» Έλιωσε το τσιγάρο στο τασάκι και πρόσθεσε: «Μα αν τέλος πάντων θέλεις μια τέτοια απόδειξη θα σου ετοιμάσω μόλις γυρίσω από την Κωνσταντινούπολη, έχεις τον λόγο μου». Κοίταξε χαμηλά τα χέρια του και το βλέμμα του έμεινε για λίγο στο δαχτυλίδι που φορούσε: Ήταν σα να του θύμιζε, πως είχε κάποιο λόγο να γυρίσει πίσω. Ο Τούρκος Μπέης όμως ήταν σκληρός σαν ατσαλόσυρμα...

«Είναι βασικό σφάλμα να χαλαρώσει κανείς την επαγρύπνησή του ενώ δεν έχει τελειώσει ακόμη η αποστολή του.» Η πείρα της ζωής, τον είχε διδάξει ότι, όταν έχεις να κάνεις με ανήθικους αντιπάλους πρώτα φροντίζεις να κερδίσεις την εμπιστοσύνη

τους κι έπειτα τους ξεσκεπάζεις σε κάποια στιγμή που δεν το περιμένουν. Κι αυτό ο Εμμανουήλ Παπάς το γνώριζε πολύ καλά. Χωρίς να διστάσει άπλωσε το χέρι προς τον Γιουσούφ Μπέη. Ο τούρκος διοικητής χαμογέλασε ευχαριστημένος. «Ο καλύτερος τρόπος για να κάνει κανείς μια εκδήλωση αγάπης σε μια γυναίκα· είναι να την αγκαλιάσεις από την μέση της! Και η καλύτερη μαεστρία να συμφιλιωθείς μ' έναν διεστραμένο Μπέη, «σκέφτηκε ο Εμμανουήλ», είναι να στάξεις μέλι και ευγένεια έως ότου πετύχεις τον σκοπό σου...». Έπειτα κοίταξε τον Γιουσούφ μ' ένα βλέμμα προσέγγισης και ψιθύρισε: «Δεν θέλω να φύγω απ' την πόλη μας όμως με τρέχουν πολλές δουλειές. Κάθε πρωί που ξυπνάω εδώ, αισθάνομαι πως είμαι στο σπίτι μου. Είναι λες και τούτο το μέρος μια κλειδαριά· κι εγώ το κλειδί της...» «Εντάξει Παπά, γνωρίζω πως ο λόγος σου είναι συμβόλαιο. Ασπάζομαι την επιθυμία σου.» Οι δυο άντρες έσφιξαν τα χέρια σε μια κίνηση συμφιλίωσης. Όταν λίγο αργότερα ο Εμμανουήλ Παπάς βγήκε από το διοικητήριο το πουκάμισό του ήταν μούσκεμα από τον ιδρώτα. Το φως του ήλιου ταίριαζε εκείνη τη μέρα. Κι οι Έλληνες είχαν ανάγκη από φως. Από φως κι ελπίδα! Χρειάζόταν λίγο χρόνο για να τακτοποιήσει τις εκκρεμότητες που προείχαν και αισθάνθηκε αρκετά ήρεμος γιατί τον είχε κερδίσει. Χωρίς να ξέρει γιατί, του ήρθαν στο νου τα σοφά λόγια του πατέρα του. Ήταν λίγες μέρες πριν πεθάνει κι είχε καθίσει δίπλα του, σχεδόν ένα απόγευμα να του κρατήσει συντροφιά. «Τίποτα δεν έχει σημασία, για τίποτα δεν ενδιαφέρεται η ζωή, είτε τα κίνητρά σου είναι καλά, είτε όχι, είναι το ίδιο και το αυτό. Είναι παράξενη η ζωή, αυτό να το θυμάσαι!» Στη συνέχεια ο γέρος είχε πάρει μια βαθιά ανάσα και κρατώντας σφιχτά το χέρι του Εμμανουήλ Παπά συνέχισε: «Υπάρχουν άνθρωποι εδώ που σε μισούν και σε φοβούνται. Με το παραμικρό γλίστρημά σου θα σου ριχτούν σαν πεινασμένοι λύκοι. Πρέπει παιδί μου να προσέχεις!» Ο Εμμανουήλ δεν φοβόταν τον Γιουσούφ σαν άτομο αλλά αυτό που αντιπροσώπευε. Να όμως και το πρώτο απρόβλεπτο! Η πρώτη νίκη του μέσα στο άντρο του Γιουσούφ...Μια εύθυμη λάμψη πέρασε φευγαλέα από τα καστανά μάτια του. Είχε μάθει και κάτι άλλο απ' τη ζωή. Για να παίζει κανείς τραμπάλα, χρειαζόταν γερά νεύρα, πειστική γλώσσα και παρατηρητικό μάτι για κάθε μικρή λεπτομέρεια που θα μπορούσε να αλλάξει την ισορροπία!...

Στο μεταξύ ο Μάρκος κάλυπτε το δρομολόγιο που θα ακολουθούσε ο Εμμανουήλ Παπάς. Σε «χάνια», «πανδοχεία» και σε «σταθμούς αμαξιών», εκεί που είχε ανθρώπους εμπιστοσύνης, έπαιρνε πληροφορίες και έδινε εντολές για να ετοιμάσουν νέα άλογα για τον Εμμανουήλ Παπά. Ο Μάρκος δεν φοβόταν. Ήταν ατρόμητος νέος. Πάγωνε όμως από τον κρύο αέρα που ερχόταν από ψηλά! Εκεί που δέσποζε η Υψηλή Πύλη και η εξουσία της Τουρκίας...

Με την αλυσιδωτή ροή των αλόγων θα είχαν ξεκούραστα άλογα για να καλύψουν την μεγάλη απόσταση γρηγορότερα. Τη διαδρομή βέβαια τη γνώριζαν αρκετά καλά, γιατί ο Εμμανουήλ Παπάς πήγαινε στην Κωνσταντινούπολη τέσσερις με πέντε φορές το χρόνο. Μερικές φορές ταξίδευε και περισσότερες από δέκα, όταν αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα στο εμπορικό κατάστημα που είχε στην Κωνσταντινούπολη και το διαχειριζόταν ο Αθανάσιος με τον Νικόλαο, όπως επίσης κι όταν υπήρχε κάποιο πρόβλημα στην επιχείρησή του στη Βιέννη, ήταν πάντα κοντά τους και τους ενθάρρυνε ηθικά και οικονομικά. Βέβαια αυτή τη φορά, κάποια μέρη που ήταν υψηλού κινδύνου τα παρέκαμψαν, μόνο και μόνο μη βρεθούν προ απρόοπτου. Η αγάπη, δεν είναι ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο από αγάπη. Το ίδιο και η δύναμη· είναι δύναμη! Κι ο Εμμανουήλ Παπάς ξεχώριζε για την αρετή του. Για την δύναμή του...

Πολλά είδη για τα καταστήματά του τα΄ αγόραζε από την Κωνσταντινούπολη και μερικές φορές χρειαζόταν οπλισμένους άντρες για να προστατεύσουν τις άμαξές του. Έτσι ο Εμμανουήλ ήταν γνωστός στη Μακεδονία και τη Θράκη κι ο λόγος του μπορούσε να ακουστεί εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά..., είχε όμως ένα βαθύ ένστικτο. Ίσως ήταν ένα πολύ πιο βαθύ ένστικτο απ’ όσο θα μπορούσε να καταλάβει. Μια αντίδραση μια συνήθεια..., έτσι ήταν φτιαγμένος.

Δέκα ώρες αργότερα θα ξεκινούσε με τον πιο έμπιστο φίλο και συνεργάτη του, τον Δημοσθένη, για να καλύψουν αθόρυβα και γρήγορα την μεγάλη απόσταση μέχρι την Κωνσταντινούπολη. Από εκείνη τη στιγμή το πεπρωμένο θα άρχιζε να παίζει τον ρόλο του. Ο Εμμανουήλ Παπάς δεν χρειαζόταν όμως να μπει στην πανοπλία του για να κλείσει έξω τον φόβο. Γιατί απλούστατα δεν φοβόταν... Όταν δε φοβάσαι το θάνατο, όταν είσαι αποφασισμένος να πεθάνεις για την πίστη σου, για ένα ιδανικό, ένα όραμα... τότε όλες οι αλυσίδες που σε κρατάν δεμένο σπάνε! Τότε είσαι ελεύθερος...

Βέβαια ο άρχοντας Εμμανουήλ, δεν ήταν η τυφλή ορμή που παθιασμένα ζητούσε εκδίκηση, δίχως να χρησιμοποιεί το πλεονέκτημα της σκέψης. Διδάχθηκε από τον ιερέα πατέρα του τις αρχές της ελευθερίας και της αρετής. Κι ήταν πάντα έτοιμος· σαν το ταξιδιώτη του μέλλοντος να κάνει πηδήματα μέσα στο χρόνο...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Πέντε μέρες αργότερα ο Εμμανουήλ Παπάς έπαιρνε τις ευλογίες του Πατριάρχη και κάθισε στο τραπέζι του για να συζητήσει το ξεκίνημα για την οργάνωση της επανάστασης.

Μαζί του τώρα ήταν και ο Γιάννης Κόλλιας, ο αξιωματικός, φίλος του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Μάλιστα ο Κόλλιας έδωσε στον Παπά μια εμπιστευτική επιστολή του Αλέξανδρου Υψηλάντη που εγγυώταν τον μεγάλο πατριωτισμό του Κόλλια. Οι ώρες που ακολούθησαν μέσα στο φανάρι ήταν γεμάτες σκεπτικισμό και ένταση. Το ενδιαφέρον έδειχνε να είναι διφορούμενο. Υπήρχε ένα παιχνίδι με τις λέξεις ταραγμένο που βύθιζε σ' ένα πυκνό σκοτάδι την συζήτηση.

Στο τραπέζι επίσης ήταν και ο στρατιωτικός Γιάννης Φαρμάκης, κλεφταρματολός του Ολύμπου και 1^{ος} Απόστολος του συνδέσμου, ο οποίος είχε φτάσει το ξημέρωμα στην πόλη και θα έφευγε μόλις τακτοποιούσε κάποιες υποθέσεις της Φιλικής Εταιρίας – και του Αλέξανδρου Υψηλάντη...

Βέβαια ήταν αρκετά πράγματα, που έπρεπε να υπερπηδηθούν, για να φαίνεται ο Μακεδονικός αγώνας ενωμένος. Κάποιες τάσεις από τους συμβούλους του Φαναριού και κάτι απρόσμενες αντιδράσεις, έκαναν τη συζήτηση αρκετά δύσκολη.

Κάποια στιγμή μη μπορώντας ν' αντέξει το βαρύ κλίμα αμφισβήτησης που υπήρχε από μια μερίδα συμβούλων, σηκώθηκε από το κάθισμά του και φανερά πικραμένος είπε: «Η τιμιότητα είναι η ζωή μου, η θρησκεία μου, ο λόγος για τον οποίο ζω! Στην οικογένειά μας ποτέ δεν κάνουμε πίσω. Ποτέ δεν αθετούμε τον λόγο μας! Είναι βέβαια ένα τεράστιο πείσμα, πάντα όμως τελειώνουμε αυτό που αρχίζουμε ή πεθαίνουμε πάνω στην προσπάθεια.». Σταμάτησε. Δεν είχε κουράγιο να μιλήσει. Τα μάτια του όμως ήταν φλογισμένα από δύσκολα δάκρυα...

Ευτυχώς που είχε πρυτανεύσει τελικά το πνεύμα της λογικής και κάποια στιγμή αποφασίστηκε ομόφωνα να ξεκινήσει η προετοιμασία της επανάστασης και στην Μακεδονία, όπως ακριβώς προέβλεψε και ο Αλέξανδρος Υψηλάντης. Επιτέλους! Είχε αγγίξει τις ρωγμές των στεγανών. Τώρα μπορούσε με το δάχτυλό του να ξύσει την φλούδα του λούστρου...

Όταν ο Εμμανουήλ Παπάς βγήκε λίγο μετά το μεσημέρι από το φανάρι, έδειχνε φοβερά καταβεβλημένος. Ήταν ο αγώνας που έδωσε για να πείσει το Φανάρι πως έπρεπε να ξεκινήσει την προετοιμασία του μακεδονικού αγώνα και η ευθύνη που επωμίστηκε για να φέρει σε πέρας αυτή τη προσπάθεια. Καθώς βάδιζε στον γρανιτένιο δρόμο, χαμογέλασε θλιμμένα και ψιθύρισε: «Αυτό είναι το ριζικό μας. Όλοι τους σχεδόν αδρανούν. Δεν κάνουν τίποτα για να φέρουν την ελευθερία. Όλοι περιμένουν μήπως γίνει κάτι από μόνο του. Δυστυχώς όχι, δεν θα γίνει τίποτα... μόνο εμείς μπορούμε να τολμήσουμε...».

Το απόγευμα της άλλης μέρας ξεκίνησαν για να επιστρέψουν στη Δοβίτσα. Μαζί τους όμως τώρα είχαν τον Γιάννη Κόλλια και τους δύο αχώριστους φίλους του, δύο ελληνόπουλα που τον ακολουθούσαν παντού. Ήταν ο Νικηφόρος Δορβίνης και ο Γιωργάκης Βαϊλής. Είχαν ορκιστεί κι αυτοί να αγωνιστούν μέχρι θανάτου για την ελευθερία της Ελλάδας. Στον διάχυτο πόθο της λευτεριάς, σημαντικό ρόλο έπαιζε η απόφαση του θανάτου. Αυτή στην ουσία ήταν η μόνη κατήχηση. Ο Έλληνας αποφάσισε να πεθάνει. Κι έτσι ξαναγινόταν άνθρωπος, πλάσμα ελεύθερο. Για εκείνον που παίρνει απόφαση να πεθάνει, ζυγός δεν υπάρχει πια. Ο ζυγός τσακίστηκε

και τινάχθηκε μακριά, όπως μακριά θα τινάζοταν αργότερα και η Οθωμανική αυτοκρατορία!...

Πέντε δυνατοί άντρες ακολουθούσαν το δρόμο της επιστροφής, πατώντας στα χνάρια που άφηναν τα άλογα του Μάρκου, μια κι εκείνος σαν προπομπός προπορευόταν κατά δέκα ώρες... Τώρα, πάνω από τα κεφάλια τους, ο ξάστερος ουρανός είχε πάρει μια απαλόφωτη και πεντακάθαρη· σαν γελαστή και γιορτινή ανταύγεια και τα άπειρα ολόλαμπρα αστέρια, έστελναν κάτω τους λαμπυρισμούς τους, τόσο χαμηλά, τόσο κοντά που τους χάιδευαν με τις ακτίνες τους...

Ο Γιουσούφ Μπέης κοίταξε τον συνομιλητή του με συμπάθεια. Πάντα όταν ήθελε να πετύχει κάτι που δεν μπορούσε με τη βία, τότε έπαιρνε εκείνο το μελιστάλαχτο βλέμμα που έλιωνε μολύβι.

Μέσα στο μεγάλο σαλόνι ο φιλοξενούμενός του, ο Κιαζήμ Μπέης έδειχνε σημάδια χαρούμενης διέγερσης καθώς έδειχνε να συμφωνεί με τις απόψεις του Γιουσούφ. «Επιτέλους» σκέφτηκε, «Να και ένας φίλος που μπορώ να εμπιστεύομαι τα αλαζονικά μου σχέδια. Να κάποιος που μπορεί να αναλαμβάνει το βάρος των ευθυνών χωρίς να δίνει σημασία στη μεγάλη Πύλη και στον Σουλτάνο». Βέβαια πολλές φορές θυμόταν τα λόγια του πατέρα του, του Ισμαήλ όταν τον κατσάδιαζε και αισθανόταν το στομάχι του να σφίγγεται από την οργή και την αγωνία. Μήπως τελικά είχε δίκιο όταν του έλεγε: «Είσαι ένας άντρας που θα φτάσει σε πρωτοφανή ύψη, σπάζοντας όλες τις πόρτες του κατεστημένου, αλλά η τρέλα και η αλαζονεία σου θα σε τσακίσουν.» Τραβώντας μια δυνατή ρουφηξιά από τον ασημένιο ναργιλέ του σήκωσε το ποτήρι του προφέροντας μια ευχή. Ο άλλος τον μιμήθηκε.

Ο Κιαζήμ Μπέης, ήταν λίγο πιο ψηλός από τον Γιουσούφ και λίγο πιο ευτραφής. Τα μάτια του που είχαν το μαύρο χρώμα του κάρβουνου, έμοιαζαν να καίνε από χιλιάδες αιώνες πριν· μίσος και κακία. Δυστυχώς γι' αυτόν δεν υπήρχε μια δόση τρέλας στη ζωή. Η ζωή του όλη ήταν φτιαγμένη από φαντασίες και θρύμαλλα ονείρων!

Ο Μπέης της Κάτω Καμήλας μαζί με τον διοικητή των Σερρών, Τον Γιουσούφ, λίγο πριν είχαν αποφασίσει να δολοφονήσουν τον Εμμανουήλ Παπά και στη συνέχεια να αφανίσουν όλη την οικογένεια του σφετερίζοντας ταυτόχρονα και όλη την περιουσία του. Στα μάτια του παιχνίδιζε μια λάμψη από κάτι επικίνδυνο. Ένα ανελέητο ζικ – ζακ ακραίο, κυλούσε ασταμάτητα στις κόρες των ματιών του! Ανορθόδοξο και θανάσιμο...

Τώρα πίνοντας το τελευταίο κονιάκ, επικύρωναν τη συμφωνία τους. Μια συμφωνία μυστική, βρόμικη και ανίερη που μόνο τα τρωκτικά μπορούσαν να συνάψουν. Γνώριζαν πολύ καλά πως η προστυχιά της μεθόδου, πολλαπλασιάζεται στην προστυχιά των αποτελεσμάτων. Κι όσο να το ήθελαν, τα χέρια τους να είναι καθαρά, η ψυχή τους βούλιαζε στα λασπόνερα του μίσους τους!

Κάποια στιγμή, καθώς γέμιζε για τρίτη φορά το ποτήρι του ο Κιαζήμ Μπέης, είπε: «Θα χρειαστώ καμιά είκοσι στρατιώτες ακόμα». Γέλασε σατανικά και πρόσθεσε: «Θέλω να σιγουρέψω τις ενέδρες που θα στήσω!» Ύστερα τράβηξε μια δυνατή γουλιά και συνέχισε: «Θα ετοιμάσω κι εγώ άλλους τόσους δικούς μου...» Ο Γιουσούφ Μπέης τον σταμάτησε κουνώντας φροντισμένα του χέρια. «Εντάξει.., εντάξει θα τους έχεις αύριο. Όμως θέλω να πετύχεις. Αυτό με ενδιαφέρει. Κατάλαβες;» Ύστερα σηκώθηκε κι έβγαλε από το συρτάρι του γραφείου του ένα μικρό πουγκί με χρυσά νομίσματα. Το πέταξε προς το μέρος του Κιαζήμ και

πρόσθεσε: «Πάρε κι αυτά για να πληρώσεις κάνα δύο καλούς σκοπευτές. Θέλω να τελειώσουμε με δαύτον! Και πρόσεξε, στήσε ενέδρες μακριά από την περιοχή μας, ό,τι γίνει να γίνει μακριά. Καθώς θα έρχεται από την Κωνσταντινούπολη.» Ο Κιαζήμ τα έπιασε στον αέρα και με μια ταχυδακτυλουργική κίνηση τα εξαφάνισε στην τσέπη του. «Διάβολε», συλλογίστηκε. «Σιγά να μην τα δώσω σε στρατιώτες». Ενδόμυχα έκανε σχέδια που αν τα γνώριζε ο Γιοσούφ θα τον πετούσε έξω με τις κλοτσιές. Ποτέ δεν θα μάθαινε βέβαια πως εκείνα τα χρήματα θα πήγαιναν σε μια χριστιανή, μια ελληνοπούλα. Στην Θεοδώρα, που το μόνο που πρόσφερε μέχρι εκείνη τη στιγμή στον Κιαζήμ Μπεή ήταν το αισθησιακό της βλέμμα και το αθεράπευτα γοητευτικό της χαμόγελο. Κι όμως εκείνα του έφταναν για την ώρα. Έλπιζε πως με τον καιρό και με τα δώρα που της χάριζε, κάποια στιγμή θα τον αγαπούσε! Για την ώρα όμως έκανε όνειρα. Ήπие το υπόλοιπο κονιάκ και κοπάνησε το ποτήρι στο τραπέζι. Τα χείλια του σχημάτισαν ένα σγουρό χαμόγελο. «Αρχισες πάλι τις παλιές συνήθειες μπαγάσα» συλλογίστηκε και νοερά ευχαρίστησε τον αμφίβολο Θεό του για το μπαχτσήσι που του χάρισε ο Γιοσούφ... Βέβαια όπως ο Γιοσούφ, έτσι κι εκείνος χρωστούσε πολλές χιλιάδες Μαχμουτιέδες στον Εμμανουήλ Παπά. Γι' αυτό αποφάσισαν να τον δολοφονήσουν. Ο Κιαζήμ Μπέης που σε άλλη περίπτωση θα δυστροπούσε, βρήκε ουρανόσταλη την ευκαιρία να βάλει τα θεμέλια του έξυπνου σχεδίου.

Λίγο αργότερα κι αφού χαιρέτησε τον Γιοσούφ βγήκε από το σπίτι μισομεθυσμένος. Κάτω από τα μεγάλα πλατάνια, μέσα στη σκιά περίμενε ο πιστός υπηρέτης Ιμπραήμ. Καθώς τον είδε να κατεβαίνει τα μαρμάρινα σκαλιά του σπιτιού, τον πλησίασε κρατώντας τα άλογα από τα χαλινάρια. «Όλα εντάξει, αφεντικό;» ρώτησε χαμηλόφωνα καθώς τον βοηθούσε ν' ανέβει πάνω στη σέλα. Ο Κιαζήμ του έριξε μια φονική ματιά και γρύλισε. «Σκάσε και βοήθα με!» Ο Ιμπραήμ έπνιξε τα λόγια του που του ήρθαν στο στόμα και δε μίλησε. Γνώριζε την κακία του αφέντη του. Λίγα λεπτά αργότερα πήραν το δρόμο της επιστροφής. Ο Ιμπραήμ αμίλητος άκουγε τον αφέντη του να παραμιλάει μα δεν έκανε καμιά παρατήρηση. Σε όλα συμφωνούσε. Είχε μάθει να δέχεται τη σοφή από ανάγκη παροιμία: «Πετάει ο γάιδαρος; Πετάει!» Αρκετή ώρα μετά κι αφού έπεσε ο αφέντης του για ύπνο, καβάλησε ένα ξεκούραστο άλογο κι έφυγε καλπάζοντας για την πόλη των Σερρών. Έπρεπε να ειδοποιήσει τον Πόκοβιτς πως ο Εμμανουήλ Παπάς κινδύνευε. Ήταν σα να γλιστρούσε μες' το σκοτάδι αποφασισμένος για επίθεση. Όλοι οι μυς του τεντώθηκαν έτοιμοι για δράση!

Είχε μεγάλη υποχρέωση στους δύο άντρες. Στον Πόκοβιτς γιατί ήταν εκείνος που όταν έμαθε ότι ο Ιμπραήμ θα πήγαινε για πολλά χρόνια στη φυλακή ζήτησε από τον Εμμανουήλ Παπά να πληρώσει ένα μεγάλο χρηματικό ποσό και να τον απαλλάξει. Και στον Εμμανουήλ Παπά που πρόθυμα τακτοποίησε την σοβαρή υπόθεσή του και τον απάλλαξε από τις δικαστικές ρεμούλες των Τούρκων δικαστών. Στη συνέχεια ο Παπάς ζήτησε από τον Κιαζήμ Μπέη που συνεχώς τον δάνειζε χρήματα να πάρει τον Ιμπραήμ στη δούλεψή του και τελικά έτσι έγινε.

Τώρα ο Ιμπραήμ έβαζε φτερά στα πόδια του αλόγου του για να ξεχρεώσει το ευεργέτημα που πήρε από τον Εμμανουήλ Παπά.

Ο Ιμπραήμ μπορεί να έδινε την εντύπωση του αγαθού υπηρέτη, όμως δεν ήταν έτσι τα πράγματα. Ήταν έξυπνος και στοχαστικός άντρας, αλλά αφού κάποιοι τον ήθελαν αγαθό τους έκανε τα χατίρια.

Τώρα με το στόμα του στεγνό από την αγωνία, σπιρούνιαζε άγρια το άλογό του για να φτάσει στο σπίτι του Πόκοβιτς, έπρεπε πάση θυσία τώρα που ο Εμμανουήλ Παπάς ξεκινούσε από την Κωνσταντινούπολη να ειδοποιηθεί πως οι δυο Μπέηδες των

Σερρών, ο Γιουσούφ και ο Κιαζήμ, είχαν αποφασίσει οριστικά και αμετάκλητα την δολοφονία του...

Είχαν περάσει τον ποταμό Έβρο και πλησίασαν στο μεγάλο «χάνι» για να ξεκουραστούν και ν' αλλάξουν άλογα όταν τους πλησίασε ένας σκονισμένος καβαλάρης! Ερχόταν από το μεγάλο «χάνι». Στάθηκε για λίγο μπροστά τους κι ύστερα είπε με ήρεμη φωνή, καρφώνοντας την ματιά του στον Εμμανουήλ Παπά. «Μου είπαν πως σ' αυτόν το δρόμο θα συναντήσω τον Εμμανουήλ Παπά!». Δεν πρόσθεσε τίποτα άλλο..., κι ήταν πολύ ήρεμος. Ξαφνικά μαζί με το σούρουπο έπεσε μια μεγάλη σιωπή. Κανείς δε μίλησε και κανείς σε σάλεψε από τη θέση του. Ο αντίλαλος από τα λόγια το άγνωστου άντρα αιωρούνταν στις βαθιές ρεματιές του μονοπατιού. Την ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα έσπασε η μειλίχια φωνή του Παπά. «Και τι έχεις να του πεις άνθρωπέ μου;» τον ρώτησε. Ο άγνωστος χαμογέλασε αχνά ενώ το βλέμμα του ταξίδευε προσεχτικά σ' όλους της παρέας. «Των φρονίμων τα παιδιά..., όχι τέτοια», ψιθύρισε. Ύστερα βύθισε τη ματιά του στο πρόσωπο του Παπά και πρόσθεσε: «Εκτός αν είναι μαζί σας.» Ο Εμμανουήλ Παπάς χαμογέλασε. Κάτι πάνω σ' αυτόν τον άντρα τον έκανε να αισθάνεται άνετα. Όλες οι κινήσεις του, έμοιαζαν με προσεχτικό βηματισμό μέσα στη νύχτα, περιθωριοποιώντας τον κίνδυνο. Πήρε μια βαθιά ανάσα και είπε: «Ναι, εγώ είμαι..., τώρα σε ακούω.» Ο άγνωστος άντρας γέλασε και κατέβηκε από το άλογό του να ξεμουδιάσει. «Όχι έτσι, πρώτα το σύνθημα». Τινάζοντας τη σκόνη από την φθαρμένη τραγιάσκα του ρώτησε: «Τι έκανες εσύ κι ο φίλος σου ο Πόκοβιτς την παραμονή του γάμου σου που λίγοι το γνωρίζουν; Αν μου απαντήσεις θα ανοίξω κι εγώ τα χαρτιά μου!» Ο Μανόλης Παπάς έμεινε άναυδος με την ερώτηση. «Να πάρει η ευχή», συλλογίστηκε. «Όχι κι έτσι». Διαβάζοντας τη σκέψη του ο άγνωστος του έκανε νόημα και πρόσθεσε: «Γι' αυτό κατέβηκα από το άλογο..., μήπως θελήσεις να μου το πεις στο αυτί». Ο Παπάς γέλασε τραχιά. «Εντάξει, ας το ακούσουν και οι σύντροφοί μου. Εκείνο το βράδυ όταν έφυγαν οι καλεσμένοι από το σπίτι κι έμεινα με τον Πόκοβιτς, ήπια τόσο πολύ που κοιμήθηκα στο τραπέζι. Το ίδιο βέβαια έπαθε και ο Πόκοβιτς.» Ο άγνωστος κούνησε το κεφάλι κι έβγαλε από τον κόρφο του ένα γράμμα. «Διάβασέ το, μου το έδωσε ο Πόκοβιτς... Σε περιμένει στο μέρος που παγιδευτήκατε πριν πέντε χρόνια από τους τούρκους στρατιώτες.» Στη συνέχεια έδειξε με το χέρι του στο ρέμα και είπε: «Εκεί κάτω έχω ξεκούραστα άλογα, μη καθυστερείτε καθόλου!»

Το γράμμα που κρατούσε στα δάχτυλά του έμοιαζε με μια φαρέτρα από κόκκινα πυρακτωμένα βέλη που εκτοξεύτηκαν στα σπλάχνα του. Την ίδια στιγμή αισθάνθηκε τις φλέβες του να πλημμυρίζουν με αδρεναλίνη και η καρδιά του άρχισε να χτυπά χωρίς ρυθμό. Ήταν πλέον επιτακτική ανάγκη να κατανοηθεί βαθιά πόσο ύπουλη, επικίνδυνη και καταστρεπτική, έμοιαζε η παγίδα που προετοίμαζε ο Τούρκος διοικητής των Σερρών.

Μέσα σε λίγες αράδες ο Πόκοβιτς που ήταν ο πιο έμπιστος φίλος του στα θέματα των πληροφοριών του έλεγε πως έπρεπε να αλλάξει πορεία και να κατευθυνθεί ανορθόδοξα προς το βορρά για να συναντηθούν σ' ένα μέρος που πριν πέντε χρόνια το είχαν χρησιμοποιήσει σαν καταφύγιο. «Στη σπηλιά της αλεπούς». Έκανε ένα μορφασμό πόνου λες και δέχτηκε κλωτσιά στο στομάχι, καθώς σκέφτηκε τον φίλο του Μάρκο που πιθανόν να έπεφτε σε κάποια ενέδρα των τούρκων στρατιωτών. Κουνώντας το κεφάλι προσπάθησε να διώξει αυτή τη σκέψη από το μυαλό του. «Όχι..., ο Μάρκος είναι έξυπνος και μπορεί να δει μέσα στη νύχτα. Θα εντοπίσει τον

κίνδυνο!» ψιθύρισε κι ύστερα πρόσταξε στους φίλους του. «Εμπρός! Ας μη καθυστερούμε, αλλάζουμε άλογα και συνεχίζουμε.» Η νύχτα που ήρθε ήταν απαλή σα βελούδο. Αστέρια δεν υπήρχαν κι εκείνη την ώρα κάθε ψίθυρος μεταφέρονταν στον ελαφρό άνεμο.

Ο καλπασμός των αλόγων μόλις που ακουγόταν καθώς οι οπλές των αλόγων πατούσαν στο μαλακό γρασίδι. Είχαν ανοιχτεί σ' ένα ψηλό οροπέδιο και κάλπαζαν για να φτάσουν όσο πιο έγκαιρα γινόταν στο προκαθορισμένο σημείο της συνάντησης. Στο μυαλό του Εμμανουήλ μια σκέψη συνεχώς κυριαρχούσε. Πως μπορούσε να αποφύγει την καταστροφή που τους απειλούσε...

Στα δεξιά τους υψωνόταν η κορφή του βουνού. Μέσα στη νύχτα μπορούσες να δεις τις χιονισμένες πλαγιές του, εκείνες που δεν χτυπούσε καλά ο ήλιος. Στο νου του Εμμανουήλ Παπά οι σκέψεις σαν πληγωμένα διαβατάρικα πουλιά, πήγαιναν και ερχόταν κάνοντας ταυτόχρονα ένα είδος «φλας μπακ» με εικόνες. Η έμμοινη ιδέα πως έπρεπε να προστατεύσει τη γυναίκα του και όλη την οικογένεια από τους τούρκους στρατιώτες ήταν πλέον επιτακτική ανάγκη. Μια φωνή μέσα του φώναζε:

«Απομακρύνσου από τον κίνδυνο. Ζήσε τη ζωή σου». Ο Εμμανουήλ ποτέ δεν επέλεγε τον εύκολο δρόμο όταν υπήρχε δυσκολότερος. «Οι δυσκολίες δυναμώνουν τους χαρακτήρες.» Αυτό ήταν το σύνθημά του. Όμως εδώ και αρκετή ώρα, είχε την εντύπωση πως μια στρατιά από κόκκινα μυρμήγκια πηγαινοερχόταν στο στομάχι του. Κι οι σκιές που χόρευαν τριγύρω σκορπούσαν μια κρυάδα στο μέρος εκείνο...

Ο τούρκος διοικητής Γιουσούφ, άρχισε τελικά να σφίγγει τον κλοιό γύρω του. Ευτυχώς τώρα ήταν έτοιμος για να ξεκινήσει τον αγώνα. Είχε αρκετές εκατοντάδες όπλα σκορπισμένα σε σημεία που εκείνος θεώρησε σαν πιο σημαντικά για τον ξεσηκωμό των ελλήνων της Μακεδονίας και τα φύλαγαν προσεχτικά έμπιστοι άντρες του. Πλησίασε μεσάνυχτα όταν έφτασαν στο «κακό φαράγγι». Ο Εμμανουήλ Παπάς σήκωσε το χέρι κι έκανε νόημα στους άλλους να σταματήσουν. Αν και η θερμοκρασία στο ψηλό οροπέδιο ήταν χαμηλή τα άλογά τους ήταν ιδρωμένα από το τρέξιμο. Μαζεύτηκαν γύρω του καθώς εκείνος ξεπέζευσε. «Κάνουμε ένα τσιγάρο, αλλάζουμε άλογα και ξεκινάμε!» Ύστερα μετέφερε τη σέλα στο δεύτερο άλογο που είχε δεμένο πίσω του και συνέχισε: «Θα ξεκουραστούμε στη σπηλιά της αλεπούς, σε δύο περίπου ώρες θα είμαστε εκεί.» Έκανε έναν μορφασμό αισιοδοξίας και πρόσθεσε: «Εκεί θα συναντήσουμε τον Πόκοβιτς». Οι σύντροφοί του δεν έκαναν κανένα σχόλιο. Αυτός ήταν τώρα ο αρχηγός τους και σ' αυτόν έπρεπε να υπακούν.

Ο Εμμανουήλ Παπάς είχε πολλές αναμνήσεις από εκείνο το μέρος. Όταν ήταν δώδεκα χρονών μαζί με τον πατέρα του πέρασε για πρώτη φορά από την σπηλιά. Εκείνο το βράδυ έμειναν εκεί. Ο πατέρας του Δημήτριος, ήταν έμπορος και ταξίδευε συχνά στη Κωνσταντινούπολη για να αγοράσει διάφορα εμπορεύματα. Λίγο αργότερα βέβαια έγινε παπάς και ασχολήθηκε με την εκκλησία και τον αγώνα του κλήρου κατά της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Ήταν ένας άνθρωπος φωτισμένος και πνευματικά πολύ καλλιεργημένος. Δεν ήταν δε λίγες οι φορές που όταν έψελνε μπροστά στην ωραία πύλη «το φως ιλαρον» τα μάτια του γέμιζαν δάκρυα. Εκείνος πάντα τον παρότρυνε λέγοντας: «Αν λαχταράς να προσευχηθείς όπως πρέπει, μη λυπήσεις κανέναν άνθρωπο. Διαφορετικά άδικα προσεύχεσαι...».

Εκείνο το βράδυ ήταν πολύ κουρασμένοι με το ταξίδι της επιστροφής από την Κωνσταντινούπολη και ο πατέρας του θεώρησε καλό να ανέβουν ψηλά στο δάσος για να κοιμηθούν. Κι εκείνη τη νύχτα του μίλησε για πρώτη φορά γι' αυτή την παράξενη αμνησία που δέρνει το ανθρώπινο γένος και για το πώς οι άνθρωποι σκορπίζουν

στους ανέμους, μέσα σε μια μόνο γενιά, ό,τι κέρδισαν σε σοφία· σ' έναν ολόκληρο αιώνα.

Ήταν μια ασέληνη νύχτα, μα τα αστέρια ψηλά στον ουρανό ήταν τόσο φωτεινά που στα αθώα μάτια του Εμμανουήλ Παπά έμοιαζαν να κρέμονται πάνω από το κεφάλι του. Θα μπορούσε κάποιος με ένα μεγάλο κλαδί να τα κατεβάσει.

Η απαλή αύρα που φυσούσε, μαζί με τις διάφορες άγνωστες ευωδιές που έφερνε, κουβαλούσε και τους ψίθυρους του δάσους.

Το νεαρό αγόρι προσπάθησε να κοιμηθεί δίπλα στον πατέρα του, λίγο μακριά από τη φωτιά που τριζοβολούσε ευχάριστα μα του ήταν αδύνατον. Το παιχνίδισμα των ήχων κι οι κραυγές από τα ζώα του αφιόνιζαν τη φαντασία και του δημιουργούσαν ένα πρωτόγνωρο πέρασμα στο χώρο των αισθήσεων.

Στα επόμενα ταξίδια που έκανε θεωρούσε εκείνο το μέρος σαν ένα προστατευτικό κατάλυμα. Έτσι με τα χρόνια ο Εμμανουήλ Παπάς έμαθε εκείνο το μέρος αρκετά καλά και το χρησιμοποιούσε σαν καταφύγιο όταν αισθανόταν πως υπήρχε κίνδυνος.

Ήταν μαζί με τον Πόκοβιτς πριν πέντε χρόνια όταν απέφευγαν την ενέδρα των τούρκων και φώλιασαν για δύο μερόνυχτα στη σπηλιά της αλεπούς.

Πολλές φορές εκείνες τις ώρες, έδειχνε να χάνεται στου χρόνου την ακρογιαλιά και να επανέρχεται. Μια φωνή μέσα του συνεχώς του φώναζε: «Κρατήσου... μην αφήνεις τον εαυτό σου να βουλιάξει..., άκουσε τη συνείδησή σου, το ένστικτο, κάποιος νοιάζεται για σένα! Προσευχή σου και θα δεις...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η μυρωδιά του καφέ πλημμύρισε το κατάλυμα των πέντε αντρών. Σιωπηλοί και κατάκοποι από το μακρινό ταξίδι τους απολάμβαναν την ηρεμία της φύσης περιμένοντας τον Πόκοβιτς. Για τον Πόκοβιτς ο κίνδυνος ήταν το αλατοπίπερο της ζωής. Αν και το χαμόγελό του ήταν ευχάριστο, σπάνια το χρησιμοποιούσε. Μόνιμα σχεδόν το πρόσωπό του ήταν μελαγχολικό, σαν ρώσικη νουβέλα. Στο βλέμμα του διέκρινες μια αστραπή ειρωνείας· σα να γνώριζε πολλά.., ήταν τεχνικό δημιούργημα της φτώχειας και της απόγνωσης. Διέθετε φαντασία, ευφυΐα και μια φλογερή φιλοδοξία. Παρόλο που έδειχνε εύθραυστος, στην πραγματικότητα ήταν επικίνδυνος και άτρωτος, κάτι που ο φίλος του το εκτιμούσε αφάνταστα και τον πίστευε όπως τον ίδιο του τον εαυτό.., τώρα το μόνο που έπρεπε να κάνει ήταν να τον περιμένει...

Χωρίς να το δείχνει ο Εμμανουήλ Παπάς ήταν φορτισμένος με μια έντονη νευρική και αγωνία. Ο Γιάννης Κόλλιας τον πλησίασε με τον καφέ. «Θέλεις λίγο ακόμα;» Εκείνος του έδωσε αμίλητος το μεταλλικό κύπελλο. Ο Κόλλιας γέμισε για δεύτερη φορά τα κύπελλα όλων κι ύστερα καθώς κάθισε δίπλα στη φωτιά είπε: «Το μόνο που πρέπει να κάνουμε.., είναι να περιμένουμε...» Στο μεταξύ, στον ουρανό, σύννεφα μολυβένια πύκνωσαν κι ένας αφύσικος αέρας σηκώθηκε...

Τον είδαν λίγη ώρα αργότερα, να ξεπροβάλλει από το στενό μονοπάτι σαν σκιά. Αθόρυβα λες και ήταν οπτασία. Πίσω του έσερνε ένα ακόμα άλογο, έμοιαζε κι εκείνος κουρασμένος από το ταξίδι. Από τον τρόπο που κουβαλούσε έδειχνε πως ήταν πολλές ώρες πάνω στη σέλα. Πλησίασε κοντά τους και το μόνο που έκανε ήταν να σηκώσει το χέρι του σαν χαιρετισμό να τον αναγνωρίσουν. Έπειτα με τα χέρια του να τρέμουν ελαφρά, πήρε το κύπελλο του Παπά και κατέβασε μια δυνατή γουλιά από το ζεστό καφέ. Οι δύο άντρες κοιτάχθηκαν στα μάτια. Τα πρόσωπά τους ήταν τραβηγμένα από την ένταση. «Λοιπόν; Τι έγινε;» Η φωνή του Παπά αν και ακούστηκε σταθερή ήταν έτοιμη να σπάσει. Ο Πόκοβιτς πήρε μια βαθιά ανάσα και ρώτησε: «Τα καλά νέα πρώτα, ή τα άσχημα;» Ύστερα καθώς είδε τον Εμμανουήλ Παπά έτοιμο να εκραγεί συμπλήρωσε: «Ας φωνάξουμε όμως πρώτα τον Γιαννάκη που περιμένει εκεί έξω!» Έβαλε τα δάχτυλα στα χείλια του και σφύριξε τρεις φορές. Κοιτώντας τον Παπά στα μάτια, συνέχισε: «Δεν ήμουν σίγουρος τι θα συναντούσα και είπα να μείνει κρυμμένος λίγο πιο κάτω!» Πριν ο Παπάς τον ρωτήσει γιατί, είδε το γιο του Γιαννάκη να εμφανίζεται από το σκοτεινό μονοπάτι. Παραμερίζοντας τους άλλους βιάστηκε να πάει κοντά του. Αγκαλιάστηκαν και προχώρησαν προς τη φωτιά. Τώρα ο Εμμανουήλ Παπάς έδειχνε πιο ευδιάθετος. Ο Πόκοβιτς χτύπησε την τραγιάσκα στα γόνατά του για αν διώξει τις σκόνες και είπε παγωμένα: «Αυτά είναι τα καλά νέα! Κατάφερα να φέρω το γιο σου σώο». Έπειτα έριξε δύο μικρά ξύλα στη φωτιά και συνέχισε κοιτώντας τις φλόγες. «Η γυναίκα σου και τα υπόλοιπα παιδιά σου βρίσκονται στη πόλη των Σερρών... Ο Μητροπολίτης Χρυσάνθος τους είχε στην προστασία του!» Μορφάζοντας πικραμένα πρόσθεσε: «Ο Γιουσούφ Μπέης έχει βάλει στο μάτι το κατάστημα και το σπίτι σου στην πόλη.., θεώρησα πως ήταν καλύτερα η Φαίδρα να συνεχίσει να ελέγχει το εμπορικό και το σπίτι σου! Βέβαια πήρα εγγυήσεις από τον Μητροπολίτη Χρυσάνθο και έβαλα τον αδερφό σου τον Μάλαμα να βρίσκεται συνεχώς δίπλα της!» Ανασήκωσε τους ώμους του λέγοντας: «Ήταν αυτά που έπρεπε να κάνω γρήγορα και αποτελεσματικά». Κατέβασε άλλη μια δυνατή γουλιά από τον καφέ του και είπε: «Τώρα εσύ κάνε κουμάντο.., αλλά μην σκεφτείς να γυρίσεις πίσω! Ο Κιαζήμ Μπέης αποφάσισε να σε δολοφονήσει. Βέβαια πίσω από όλη αυτή την επιχείρηση κρύβεται ο

Γιουσούφ Μπέης. Του έχει δώσει μάλιστα και δικούς του στρατιώτες για τις ενέδρες που έχει στήσει ο Μπέης της κάτω Καμήλας και του Κιψ-πικεσί...»
Η σιωπή που απλώθηκε ήταν εφιαλτική. Τα λόγια του Πόκοβιτς χτύπησαν τον Εμμανουήλ Παπά σαν σφαίρες. Ξαφνικά ανακάλυψε πως είχε σταματήσει να ανασαίνει. Για μια στιγμή φάνηκε να μένει μετέωρος, σαν γεράκι που δοκίμαζε τον αέρα, με απλωμένα τα φτερά. Ο εφιάλτης είχε επιστρέψει και τώρα μπορούσε σχεδόν να τον αγγίζει. Ο χρόνος έφευγε βιαστικά και η ζωή έμοιαζε τόσο μικρή· λες και ήταν μια σταγόνα στου χρόνου την άγρια θάλασσα που δεν έχει ακρογιαλιά...

Θυμήθηκε ξαφνικά τα τελευταία λόγια του Γιουσούφ Μπέη καθώς τον συνόδευε στο διάδρομο: «Η αλήθεια Παπά σε κοιτάζει στα μάτια. Εσύ απλά αρνείσαι να τη δεχτείς!» Έκανε μια γκριμάτσα γεμάτη πόνο και άδειασε τα κατακάθια του καφέ πάνω στη φωτιά. Τώρα έβλεπε όλο συντρίμια! Το σκοτάδι κάτω από τα συντρίμια ήταν τόσο μαύρο, που το σύνορο ανάμεσα στην αίσθηση και την αναισθησία ήταν πολύ λεπτό! Φαίνεται πως το πέρασε πολλές φορές το σύνορο αυτό, γιατί ο πόνος πηγαινοερχόταν...

Τα λεπτά κυλούσαν σαν σε όνειρο, ενώ ο θυμός έσφιγγε το στομάχι του σαν μέγκενη, οι αισθήσεις είχαν παραλύσει, η ντροπή του τον τύφλωνε. Τον είχαν χρησιμοποιήσει. Δεν τον είχαν αφήσει δικαίωμα επιλογής. Ένιωθε σαν να κολυμπούσε σε μια λίμνη από λιωμένο μολύβι που τον τραβούσε προς τα κάτω. Η ελπίδα συγκρούονταν με τον τρόμο, εξαφανίζοντας κάθε αίσθηση κινδύνου. Ο πανικός δάνειζε τρομερή ταχύτητα στις προθέσεις του. Πολλές φορές παρόμοιες τυραννικές τάσεις, κάνοντάς τον να εκδηλώνεται σαν καταιγίδα. Για πρώτη φορά κοιτούσε τις τελευταίες λεπτομέρειες ενός φόνου..., του δικού του! Στο πρώτο και στο δεύτερο λεπτό, η ένταση που απλώθηκε γύρω· ήταν αρκετά ισχυρή για να περπατήσει κανείς επάνω της.

Πήρε μια βαθιά ανάσα και κοίταξε τους συντρόφους του, προσπαθώντας να καταπνίξει την οργή του. Έστριψε ένα τσιγάρο κι ύστερα πήρε ένα μισό καμμένο κλαδί από τη φωτιά και το άναψε. Έμεινε για λίγο αμίλητος ρουφώντας ηδονικά τον καπνό ενώ το βλέμμα του ήταν καρφωμένο στη φωτιά. Κάποια στιγμή είπε: «Ας ξεκουραστούμε λίγες ώρες!» Αισθανόταν κουρασμένος, με τα τεντωμένα νεύρα του σε άσχημη κατάσταση και το μυαλό του να μην μπορεί από την συναισθηματική φόρτιση να λειτουργήσει σωστά. Κάτι τέτοιες στιγμές προτιμούσε να θυσιάσει λίγο χρόνο, παρά να πάρει μια λαθεμένη απόφαση. Ανάμεσα στα κύτταρα του μυαλού του, δύο παροιμίες με σοφία παίζανε κρυφτό! Η πρώτη του φώναζε: «Κάνε κάτι, και ας σου βγει σε λάθος, μόνο μη μένεις αδρανής...» Η άλλη από την απέναντι πλευρά τον κορόιδευε λέγοντας: «Όταν πρέπει να κάνεις μια κίνηση, πρέπει δέκα φορές να τη σκεφτείς καλά και άλλες δέκα καλύτερα!»

Κούνησε πέρα δώθε το κεφάλι του προσπαθώντας να μηδενίσει τις σκέψεις και πρόσθεσε: «Το πρωί θα ανακοινώσω την απόφασή μου!» Η φωνή του έτρεμε μαλακά από το μυστικό ρίγος και τη φλογερή πίστη. Ύστερα πήρε το αδιάβροχο από τη σέλα του αλόγου του και τυλίχθηκε δίπλα τους χωρίς άλλη κουβέντα. Οι άλλοι τον μιμήθηκαν. Ήταν όλοι τους τόσο κουρασμένοι που σχεδόν δεν άνοιξαν τα χείλια τους. Μόνο ο Γιάννης Κόλλιας έμεινε ξύπνιος για να φυλάξει το πρώτο νούμερο της σκοπιάς. Ο Κόλλιας ήταν ένας ξεχωριστός άντρας. Τα μάτια του ήταν μπλε· λαμπερά σαν φλόγες αλλά ταυτόχρονα ψυχρά σαν πάγος. Το βλέμμα του αινιγματικό· σε κάρφωne αδίστακτα, όπως οι πρόκες το φέρετρο! Είχε μια ιδιόρρυθμη φιλοσοφία για τον αντίπαλο..., αν δεν πλησιάσεις αρκετά για να πετσοκόψεις κάποιον, τότε έτσι κι αλλιώς δεν πρόκειται να νικήσεις...

Εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά, η Φαίδρα, η γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά ξυπνούσε από έναν φοβερό εφιάλτη. Πλημμυρισμένη από πανικό και παίρνοντας βαθιές ανάσες, βγήκε από το δωμάτιό της και προχώρησε στα δωμάτια των παιδιών. Οι τρεις κόρες τους και τα δύο μικρά αγόρια κοιμόταν ήσυχα στα στρώματά τους. Έξω στην αυλή ακούστηκε κάποιος θόρυβος κι ύστερα μερικά ψιθυρίσματα στο υπόγειο του σπιτιού. Το ξημέρωμα έριχνε τώρα το φως του δυνατού. Η Φαίδρα τράβηξε τις κουρτίνες και κοίταξε στην αυλή. Ο Μάλαμας, ο αδερφός του Εμμανουήλ, μαζί με τους καλφάδες ετοιμαζόταν για να πάνε στο κατάστημα. Κάποιος κάτω στην κουζίνα ετοίμαζε πρωινό κι οι μυρωδιές έφταναν μέχρι επάνω. Χωρίς να διστάσει, έριξε ένα σάλι επάνω της κι έτρεξε να βοηθήσει. Ήταν βέβαια πρωί αλλά αυτό δεν είχε καμιά σημασία. Ο κοντόχοντρος Μάλαμας – ο Κιουτσιούκ – ήταν πάντα ανήσυχος, μα τώρα που έλειπε ο Εμμανουήλ τους είχε όλους στη τσίτα. Τίποτα δεν άφηνε στη τύχη. Τα πάντα τα προγραμματίζε με μια αρρωστημένη ακρίβεια. «Αυτοί που δεν έχουν πρόγραμμα...» έλεγε, «και αυτοσχεδιάζουν αφήνοντας τα πάντα στη τύχη είναι πιο άχρηστοι κι από τις μύγες, που είτε ζωντανές είτε νεκρές είναι άχρηστες...»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΈΞΙ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ

Ένα γράμμα στον Εμμανουήλ Παπά!... Η Φαίδρα σκούπισε τα δάκρυα από τα μάτια της και κράτησε την πένα με τα τρεμάμενα δάχτυλά της. «Καλέ μου Μανόλη, είναι η Τρίτη φορά που γράφω αυτό το γράμμα για σένα. Είμαι όμως αποφασισμένη, αυτό το τελευταίο να σου το στείλω! Ίσως έτσι λυτρωθώ από την αγωνία και τον πόνο για λίγο. Ακριβέ μου..., προσπάθησε να με καταλάβεις και να γυρίσεις όσο γίνεται γρήγορα κοντά μας. Φοβάμαι πολύ για όλους μας..., για τα παιδιά μας όμως φοβάμαι περισσότερο. Ειδικά τώρα που λείπεις, Ο Γιουσούφ έχει βάλει στο μάτι να μας αφανίσει! Ο καημένος ο αδερφός σου ο Μάλαμας, στέλνει συνεχώς μπαχτσήσια στον Γιουσούφ Μπέη και σ' όλη τη φάρα του για αν μας αφήσουν ήσυχους! Αισθάνομαι την πίεση του πασά πολύ έντονη και απειλητική..., κι ο Μητροπολίτης, ο Πανιερότατος Χρύσανθος αν και προσπαθεί και αντιστέκεται σθεναρά, φοβάμαι πως κάποια στιγμή θα σπάσει. Μανόλη, σκέφτομαι τα πρώτα χρόνια του γάμου μας, θυμάμαι τα παιδιά μας και νοσταλγώ την ομορφιά της ευτυχίας που μας χάρισες! Καλέ μου Μανόλη..., θέλω κάποια μέρα να μαζευτούμε όλοι μαζί στο πατρικό μας στη Δοβίστα και να κάνουμε ένα μεγάλο γλέντι. Να ανοίξουμε το σπίτι μας σε όλο το χωριό, σε όλους τους φίλους μας και να γιορτάσουμε... Ξέρω όμως πως εσύ έχεις άλλα στο μυαλό σου. Θέλεις τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας να παίζουν ελεύθερα. Στο μπαλκόνι μας να κυματίζει η γαλανόλευκη σημαία και όταν το βράδυ θα πέφτεις στο κρεβάτι για να κοιμηθείς, να κοιμάσαι όπως και όλοι μας θέλουμε, με το αδιατάραχτο ύπνο ενός μικρού παιδιού. Δίχως το σφίξιμο της ψυχής. Χωρίς να τρομάζεις από τον ήχο μιας πόρτας που θα τρίζει... Γνωρίζω τι θέλεις Μανόλη..., καλέ μου Μανόλη! Όμως κι εγώ φοβάμαι. Τι κι αν είμαι γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά! Όσο κι αν μου δυνάμωσες την ψυχή, οι ώμοι μου είναι στενοί και αδύνατοι και τρέμω στην ιδέα μήπως και μια μέρα δεν κατορθώσω να σηκώσω τις ευθύνες που μου ανέθεσες! Συγχώρα με αν σε πικραίνω με αυτό το γράμμα μου, μα έτσι για λίγο θα λυτρωθώ. Ίσως πάρω περισσότερη δύναμη για να σταθώ πιο σκληρή και αγέρωχη μπροστά στις εξελίξεις. Παρακαλώ το Θεό να βρίσκεται συνεχώς δίπλα μας και να μας προστατεύει! Κι αν δείχνω αδύναμη, αισθάνομαι δυνατή γιατί με χαλυβδώνει η δύναμη της πίστης..., η δύναμη του Χριστού. Σου στέλνω φιλιά από τα παιδιά σου! Να μου γλυκοφιλήσεις τον Αθανάσιο, τον Νικόλαο και τον Γιαννάκη μου! Ο Θεός να σας έχει καλά.»

Τα υγρά μάτια της Φαίδρας προσπάθησαν να κρατήσουν τα καυτά της δάκρυα, καθώς ξαναδιάβαζε το γράμμα που απευθυνόταν στον άντρα της. Τον Εμμανουήλ Παπά. Με μια διακριτική κίνηση, λες και κάποιος την παρακολουθούσε, τα σκούπισε γρήγορα και στη συνέχεια φύσηξε τη μύτη της. Ύστερα λες κι ο χρόνος σταμάτησε στη σκέψη της το δίπλωσε στα τέσσερα και το κράτησε για λίγο μετέωρο, αναποφάσιστη. Τώρα ο χρόνος ταξίδευε αργά σαν λιωμένο κερί. Σαν ένα είδος «φλας μπακ» η μορφή του Εμμανουήλ Παπά, του άντρα που τόσο αγαπούσε, άρχισε να πηγαινοέρχεται μπροστά της, λες και προσπαθούσε να επικοινωνήσει μαζί της. Τα υπέροχα καστανά μάτια του έμοιαζαν να υποφέρουν από πυρετό καθώς γυάλιζαν γεμάτα ένταση. Τα πλούσια καστανά μαλλιά του που άρχισαν να γκριζάρουν έντονα, ανέμιζαν στο σοβαρό πρόσωπό του, δίνοντάς του μια έκφραση ηγεμονική με ολύμπια ηρεμία. «Θεέ μου, τι έχω πάθει! Συμπεριφέρομαι σαν ανήμπορη γυναικούλα.» Με μια κίνηση ακαριαία έσκισε στα δύο το γράμμα της και το ξαναέσκισε μέχρι που το έκανε μικρά κομματάκια! Γεμίζοντας το στήθος της αέρα, μουρμούρισε θυμωμένα, λες και τα είχε με τον εαυτό της. «Είμαι η γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά και δεν θα

επιτρέψω στον εαυτό μου να δείξει αδυναμία! Κι αν σ' αυτόν τον κόσμο για κάποιους όλα είναι μάταια και στους αμέτρητους αιώνες που πέρασαν, σε μερικούς, ολόκληρος ο κόσμος ήταν πάντα γκρίζος και απελπισμένος. Εγώ θα σταθώ δίπλα στον άντρα μου σε όλες τις στιγμές!... Στις καλές και στις άσχημες...» Στη συνέχεια, δάγκωσε για λίγο τα χείλια της και πρόσθεσε: «Ο Μανόλης έχει τις δικές του φουρτούνες, δεν πρέπει να του δίνω κι εγώ τις δικές μου!» Ύστερα χαμήλωσε το φως της λάμπας και ξάπλωσε στο κρεβάτι.

Κάτω, στο δωμάτιο δίπλα στην κουζίνα ο Μάλαμας, ο αδερφός του Μανόλη Παπά έχει ξαπλώσει πολύ νωρίς για ύπνο, ψόφιος από την κούραση! Εκείνη τη νύχτα την ευθύνη για την φύλαξη του σπιτιού την είχαν οι δύο καλφάδες που κοιμόταν στο δωμάτιο της αυλής.

Η Φαίδρα ίσως να έμεινε για αρκετή ώρα ακόμα ξύπνια, μα αυτό δεν την ενοχλούσε καθόλου. Η σκέψη της θα ταξίδευε κοντά στον Εμμανουήλ Παπά. Θα ακουμπούσε επάνω του. Κι όταν τον άγγιζε, ένιωθε να παίρνει την δύναμή του. Το άγγιγμά του λειτουργούσε σαν θεραπευτικό φάρμακο σε όλες τις αδυναμίες της. Έκλεισε τα μάτια και καθώς τράβηξε τα σκεπάσματα επάνω της, ψιθύρισε: «Αυτά που λησμονούμε μπορούμε να τα θυμηθούμε ξανά. Κι αυτά που χάνουμε να τα ξαναβρούμε, αρκεί να προσπαθήσουμε!» Θαύμαζε τον άντρα της. Ο Εμμανουήλ ήταν μια πολύπλευρη προσωπικότητα και πολύ καλός ομιλητής. Έβρισκε του κόσμου τα θέματα και συζητούσε, αλλ' όχι γιατί ήθελε να προβάλει τον εαυτό του, ούτε να επιδείξει τις γνώσεις του. Ήθελε απλά να κρατάει τους ανθρώπους γύρω του μέσα σ' ένα ευχάριστο και ζεστό κλίμα...

Εκείνη την ώρα στην Κωνσταντινούπολη ο γιος της Αθανάσιος, βρισκόταν στο δωμάτιό του μαζί με τον πατέρα του. Ο Εμμανουήλ Παπάς του έδινε τις τελευταίες οδηγίες. Την άλλη μέρα θα ξεκινούσε για την πόλη των Σερρών. Εκείνος θα αναλάμβανε την επιχείρηση του πατέρα του στις Σέρρες κι ο Μανόλης Παπάς θα οργάνωνε καλύτερα το κατάστημα της Κωνσταντινούπολης μαζί με τον γιο του τον Νικόλαο και τον Γιαννάκη που τον ακολούθησε πριν αρκετό καιρό στην Κωνσταντινούπολη. Παράλληλα όμως θα μπορούσε να ασχοληθεί στην πόλη καλύτερα με την οργάνωση της επανάστασης της Μακεδονίας. Ο Εμμανουήλ Παπάς φοβόταν την αντίδραση του Γιουσούφ Μπέη που είχε αναλάβει και τη διοίκηση της Θεσσαλονίκης. Μα πιο πολύ τον τρόμαζε το πανούργο και διεστραμμένο μυαλό του. Έπρεπε λοιπόν να υποδείξει στον πρωτότοκο γιο του Αθανάσιο, όλους τους τρόπους που θα χρησιμοποιούσε ο Γιουσούφ Μπέης για αν ξεγλιστράει από τις παγίδες που θα έστηνε ο πανούργος διοικητής. Όταν οι δείκτες του ρολογιού έδειξαν την πρώτη ώρα της νέας ημέρας, ο Εμμανουήλ Παπάς σηκώθηκε να πάει να κοιμηθεί. «Θα τα πούμε πάλι αύριο Θανάση... ξεκουράσου τώρα γιατί το ταξίδι είναι μεγάλο». Ύστερα άνοιξε την πόρτα και βγήκε στο σκοτεινό διάδρομο του σπιτιού. Καθώς έκλεινε την πόρτα, άκουσε τη φωνή του Θανάση να λέει: «Καληνύχτα πατέρα». Κούνησε το κεφάλι του σκεπτικός. «Καληνύχτα παιδί μου» ψιθύρισε. Γνώριζε πως έστελνε το γιο του σε μια δύσκολη και επικίνδυνη ζώνη, με ένα αντίπαλο πασά που ορκίστηκε να αφανίσει όλη την οικογένειά του, κι όμως έπρεπε να τολμήσει. Ο Αθανάσιος έπρεπε να λειτουργήσει σαν διελκυστίδα στα σχέδιά του. Και πίστευε πως ο γιος του θα τα κατάφερνε. Οι τρεις στόχοι που έπρεπε να πετύχει ήταν: Πρώτον, να προστατεύσει την οικογένεια. Δεύτερον, να κρατήσει την επιχείρηση στο ύψος της και να βοηθήσει οικονομικά τους δοβισνιούς συγχωριανούς του για να πληρώσουν τα «μπούρτζια», και τρίτον, να οργανώσει στις Σέρρες και σ' όλη την επαρχία επαναστατικούς πυρήνες, έτοιμους να εξεγερθούν, όταν η ώρα το απαιτούσε. Η πατρίδα όπως έδειχναν τα πράγματα δεν θα αργούσε να σηκώσει το ανάστημά της στο οθωμανικό κατεστημένο, στον βάνουσο κατακτητή. Το γένος είχε τώρα τους νέους του στόχους:

«Την Ελευθερία της ΕΛΛΑΔΟΣ»! Μπορεί αυτή η τιμή να στοίχιζε πολλά, σε χιλιάδες Έλληνες, μα έπρεπε κάποια στιγμή να γίνει αυτή η θυσία. Κι οι Έλληνες ήταν έτοιμοι να θυσιάσουν για το μεγαλείο της ελευθερίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Φεβρουάριος 1820
Κωνσταντινούπολη

Ήταν όλοι ντυμένοι με τα επίσημα ρούχα τους και περίμεναν. Στο μεγάλο σαλόνι του σπιτιού, ο οικοδεσπότης ο Εμμανουήλ Ξάνθος προσπαθούσε να κρατήσει τα προσχήματα και να δημιουργήσει την ευχάριστη και άνετη ατμόσφαιρα για τους καλεσμένους του. Οι φιλικοί ήταν μόνο άντρες και περίμεναν τον Κωνσταντίνο Παπαδάτο.

Το επίκεντρο της συζήτησης εστιάζονταν στην ορκωμοσία του Εμμανουήλ Παπά στη φιλική εταιρία. Εκείνος με το πρόσωπο τραβηγμένο από τη συγκίνηση και την ένταση, δεχόταν τα πιλατέματα των φιλικών, χαμογελώντας. Κάποια στιγμή έφτασε ο Κωνσταντίνος Παπαδάτος και ετοιμάστηκαν για την ορκωμοσία.

Ο μυσούμενος Εμμανουήλ Παπάς, παρέλαβε παρά του κατηχητού του με το αριστερό χέρι το κίτρινο κερί που συμβολίζει το δι' αίματος αποκτώμενος φως της ελευθερίας και αφού έκανε τον σταυρό του πήρε με το δεξί την εικόνα του Χριστού και είπε: «Αυτό το κερί είναι ο μόνος μάρτυς, τον οποίο η δυστυχής πατρίδα μας λαμβάνει όταν τα τέκνα της δίνουν τον όρκο της Ελευθερίας των». Στη συνέχεια έδωσε τον όρκο: «Ορκίζομαι ενώπιον του αληθινού Θεού οικειοθελώς, ότι θέλω να είμαι στη ζωή μου πιστός στην εταιρία κατά παντός. Να μην φανερώσω το παραμικρό από τα σημεία και τους λόγους της, μήτε και να σταθώ κατ' ουδένα λόγον η αφορμή του να καταλάβουν οι άλλοι ποτέ, ότι γνωρίζω περί τούτων, μήτε οι συγγενείς μου, μήτε εις πνευματικών ή φίλων μου. Ορκίζομαι, ότι εις το εξής δεν θέλω να μπω σε καμίαν άλλην εταιρίαν... Ορκίζομαι ότι θέλω να τρέφω στην καρδιά μου μίσος αδιάλλακτο εναντίον των τυράννων της πατρίδας μου. Τέλος ορκίζομαι σε σένα ώ Ιερά Πατρίδα! Ορκίζομαι στα πολύχρονα βάσανά σου. Τέλος ο θάνατός μου ας είναι άφευκτος τιμωρία του αμαρτήματός μου, δια να μην μολύνω την αγιότητα της εταιρίας με την συμμετοχήν μου». Στη συνέχεια ο Εμμανουήλ Παπάς έσβησε το κερί του και υποσχέθηκε να το διαφυλάξει σαν κόρη οφθαλμού. Γεμάτος συγκίνηση λίγο μετά την υπογραφή του ο Εμμανουήλ Παπάς κάθισε κι έγραψε μια επιστολή στον άγιο Σεργών Μητροπολίτη Χρύσανθο. Στην επιστολή του αφού εξήγησε τους λόγους που τον οδήγησαν στη φυγή, μακριά από την πατρίδα του και την οικογένειά του, ζήτησε από τον Πανιερότατο Χρύσανθο να αναλάβει την προστασία της οικογένειάς του. Λίγο πιο κάτω ανακοινώνει πως στέλνει για την Πανελλήνια Σχολή 1000 γρόσια με τον Κωνσταντίνο Παπαδάτο. Φυσικά η σχολή που αναφέρεται είναι η φιλική εταιρία, στην οποία και ο μητροπολίτης Χρύσανθος είχε μνηθεί από τον Παπαδάτο. Συγκινημένος ο Ξάνθος όταν ο Παπάς τελείωσε με όλα τα τυπικά, τον τράβηξε δίπλα του και είπε μεγαλόφωνα: «Εύχομαι ο φιλογενέστατος Μανόλης Παπάς να βρίσκεται πάντα στις επάλξεις του αγώνα μας!» Όλοι οι συνδεδεμένοι φιλικοί συνεχάρησαν τον Εμμανουήλ Παπά. Συγκλονισμένος εκείνος κατάφερε να προφέρει με φωνή γεμάτη από συγκίνηση ένα μικρό λόγο. «Είναι μία από τις ωραιότερες στιγμές της ζωής μου. Να είστε σίγουροι πως θα τιμήσω τον όρκο μου και την εμπιστοσύνη που έχετε προς το πρόσωπό μου. Εύχομαι το γένος μας να ελευθερωθεί και τα παιδιά μας να ζήσουν ελεύθερα, στην πατρίδα μας την Ελλάδα...»

Στη συνέχεια αφού σήκωσε το ποτήρι με το κρασί για την επιβαλλόμενη πρόποση, πρόσθεσε: «Δούλεψα σκληρά στη Μακεδονία για να ετοιμάσω το έδαφος της επανάστασης! Πολλές φορές με μεγάλο κίνδυνο κουβαλούσαμε όπλα και πυρομαχικά στα επιλεγμένα κρησφύγετα που ετοίμασα για την ευλογημένη ώρα.» Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε: «Υπάρχουν αρκετά όπλα και πυρομαχικά κρυμμένα, μα θα

χρειαστούμε κι άλλα... εγώ είμαι έτοιμος, ο γιος μου Αθανάσιος έχει στρατολογήσει αρκετούς και περιμένουν το πρόσταγμα για να ξεσηκωθούν. Έχω επίσης σαράντα χιλιάδες μαχμουτιέδες, περίπου ένα εκατομμύριο χρυσές δραχμές για να αγοράσω κι άλλα όπλα, εξοπλισμό και τρόφιμα.» Ήπια μια γουλιά από το κρασί του και συνέχισε με το ίδιο πάθος. «Ότι μου ζητήσει η Φιλική Εταιρία για τον αγώνα θα το προσφέρω..., τον εαυτό μου, την οικογένειά μου, όλα μου τα υπάρχοντα! Για την Ελευθερία! Για το Γένος μας...» Σκουπίζοντας ένα δάκρυ από το μάγουλό του πρόσθεσε: «Κάποια μέρα η Ελλάδα μας θα είναι ελεύθερη. Στην ευλογημένη μας πατρίδα θα κυματίζει η γαλανόλευκη παντού. Λίγοι ίσως μείνουμε ζωντανοί. Αυτό όμως δεν με απασχολεί τόσο. Η ελευθερία μόνο...μόνο αυτή με συναρπάζει!...» Ήπια μια γουλιά ακόμα από το κρασί του και συνέχισε: «Αγαπητοί μου φίλοι, χρειαζόμαστε για το νέο σκοπό που έχουμε τάξει, ένα νέο τρόπο, μια νέα πιο δυνατή, πιο συνετή δύναμη που θα πηγάζει μέσα από την ψυχή μας. Πιο σφιχτοδεμένη και θαρραλέα απ' όσο την ξέρουμε μέχρι τώρα! Γιατί η καρδιά μας λαχταρά να ζήσει! Θα πάρουμε την μοίρα στα χέρια μας και θα την εξουσιάσουμε εμείς. Κι ένα είναι σίγουρο... για να πετύχεις κάτι, δεν φτάνει μόνο να το εύχεσαι. Αλλά κι αν τα καταφέρεις, έστω κι έτσι, δε βρίσκεις ότι αυτό που κερδίζεται χωρίς θυσία, είναι χωρίς αξία;»

Ήταν Κυριακή μεσημέρι, λίγο πριν το μεσημεριανό φαγητό ο Εμμανουήλ Παπάς βάδιζε μέσα στο γραφείο του σκεπτικός προσπαθώντας να σταθμίσει την κατάσταση. Έπρεπε να πάρει τώρα μια απόφαση. Ποιόν από τους δύο γιους του θα κρατούσε κοντά του. Τον Νικόλαο ή τον Γιαννάκη. Κι οι δύο ήταν μαζί του στην Κωνσταντινούπολη. Κάποια στιγμή κι αφού ο Νικόλαος ήθελε να σπουδάσει στη Βιέννη αποφάσισε να τον στείλει στην μεγάλη πόλη της Αυστρίας και ταυτόχρονα να βοηθά τον αδερφό του Αθανάσιο στο εμπορικό τους κατάστημα. Έτσι ο Γιαννάκης θα έμενε κοντά του για να τον βοηθήσει και στην οργάνωση της επαναστατικής του δραστηριότητας.

Δοβίστα 22-12-1820

ΔΕΚΑ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ

Ο Αθανάσιος Παπάς κοίταξε τους καλεσμένους του και τους χαμογέλασε με καλοσύνη. Στο μεγάλο σαλόνι του σπιτιού του, υπήρχαν γύρω στους δεκαπέντε άντρες που κρέμονταν σχεδόν από τα χείλια του. Στα σκληρά πρόσωπά τους έβλεπες τα σημάδια της φτώχειας και της εξαθλίωσης. Είχαν έρθει όλοι μαζί να ζητήσουν από τον συγχωριανό τους τον Αθανάσιο τον γιο του Εμμανουήλ Παπά, ένα δάνειο για να πληρώσουν τα χρέη τους προς τον Γιουσούφ Πασά. «Τα μπόρτζια» έτσι τα έλεγαν. Ο νεαρός άντρας αφού έδωσε πρώτα εντολή στη γυναίκα του σπιτιού να προσφέρει σε όλους από ένα κονιάκ, στη συνέχεια πήρε μια βαθιά ανάσα και είπε: «Είμαστε όλοι εδώ να μιλήσουμε για το καλό του χωριού. Να δούμε το πρόβλημα που αυτή τη στιγμή υπάρχει.». Χαμογέλασε να τους δώσει κουράγιο και πρόσθεσε: «Αντιμετωπίζει όλο το χωριό το ίδιο πρόβλημα. Πρέπει να πληρωθούν οι φόροι που επέβαλε ο πασάς». Έβγαλε ένα χαρτί από την τσέπη του και είπε: «Εντάξει! Αυτό θα γίνει...έχω όλο το συνολικό ποσό που χρειάζεστε. Αύριο το πρωί θα σας παραδώσω 9.500 γρόσια για να κάνετε τη δουλειά σας!» Οι αναστεναγμοί που ακούστηκαν μαζί

με τις βαριές ανάσες που βγήκαν έκαναν τον Αθανάσιο να νιώσει την ίδια ανακούφιση.

Οι συγχωριανοί του οι Δοβισνοί πολλές φορές, όταν αντιμετώπιζαν τέτοια οικονομικά προβλήματα ζητούσαν τη βοήθεια του Εμμανουήλ Παπά. Τώρα εκείνος ήταν στην Κωνσταντινούπολη και την ευθύνη για τους συγχωριανούς του, την είχε ο Αθανάσιος.

Ο γεροντότερος άντρας, ο μπάρμπα Γιάννης πλησίασε τον Αθανάσιο και του έσφιξε το χέρι. Στα γέρικά σοφά μάτια του είχε ανάψει μια ξαφνική φωτιά. Μέσα από το πλήθος μπορούσες να τον δεις πρωτύτερα, χλωμό σαν τον θάνατο να τους κοιτάει με απόγνωση κατηγορώντας αιώνια τους Τούρκους κατακτητές. «Μπράβο παιδί μου.., οι Δοβισνοί θα σε ευγνωμονούν για μια ζωή για ό,τι κάνεις». Ύστερα καθώς οι άλλοι μαζεύτηκαν κοντά τους πρόσθεσε: «Θα κάνουμε ένα χαρτί με τα ονόματα όλων και θα το υπογράψουμε... για να είσαι κι εσύ εξασφαλισμένος». Οι άλλοι συμφώνησαν αμέσως. Ο Αθανάσιος όμως κούνησε αρνητικά το κεφάλι. «Όχι! Δεν θέλω καμιά απόδειξη. Σας εμπιστεύομαι. Μόνο αν θέλετε γράψτε όσους πάρουν χρήματα σ' ένα χαρτί και κράτησέ το εσύ μπάρμπα Γιάννη! Να ξέρεις ποιοι και πόσα είναι αυτά που δανείστηκε ο καθένας...» Όταν έφυγαν όλοι κι έμεινε μόνος μες' το σαλόνι του σπιτιού, γονάτισε μπροστά στην εικόνα του Χριστού και ψιθύρισε: «Τρώμε όταν οι άλλοι πεινάνε. Γελάμε όταν οι άλλοι είναι λυπημένοι. Σου χρωστάμε ευγνωμοσύνη για ό,τι έχουμε. Κάνε να θυμόμαστε πάντα ό,τι δεν έχουν οι άλλοι και να διορθώνουμε αυτή την αδικία όταν μπορούμε!».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Φεβρουάριος 1821
Κωνσταντινούπολη

Ο δυνατός παγωμένος αέρας σφύριζε στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης. Στο Βόσπορο τα μικρά καΐκια σκαμπαανέβαζαν πάνω στα άγρια κύματα σαν καρυδότσουφλα. Οι άνθρωποι βιαστικοί με σκυμμένα τα κεφάλια λες κι έτσι θα προφυλάσσονταν καλύτερα, προχωρούσαν χωρίς να δίνουν σημασία στον διπλανό τους. Στο μικρό ταβερνάκι μπροστά στη προβλήτα του λιμανιού, η μεγάλη ξυλόσομπα σκορπούσε μια υπέροχη θαλπωρή στους λιγοστούς θαμώνες. Σ' ένα γωνιακό τραπέζι μπροστά στο τζαμί ο Εμμανουήλ Παπάς συζητούσε με έναν ξερακιανό άντρα που στο κουρασμένο πρόσωπό του έβλεπες τα σημάδια του ήλιου και της αλμύρας. Ήταν ο καπετάνιος Νίκος Λυκιαρδόπουλος που θα φόρτωνε όπλα, διάφορα πολεμοφόδια και τρόφιμα και μαζί με τον Εμμανουήλ Παπά θα τα ξεφόρτωνε στα παράλια της Χαλκιδικής. Το καράβι που θα έκανε το δρομολόγιο ήταν του καπετάν Χατζή Βισβίζη.

Ο Καπετάνιος κάθε τόσο έβαζε το ποτήρι με το κονιάκ στα χείλια του κι έβρεχε λίγο τη γλώσσα του. Σκαρφαλωμένος στη καρέκλα του και σκυμμένος στο ποτήρι του έμοιαζε περισσότερο από ποτέ με σκαντζόχοιρο, περίεργος, ταραγμένος, μαχητικός. «Καίνε», ψιθύρισε κάποια στιγμή. «Αυτά που θα φορτώσουμε μοιάζουν με το εσωτερικό από καμίνι...». Ο Λυκιαρδόπουλος παρακολουθούσε τους λοβούς του εγκεφάλου του και φύλαγε, την απρόσεκτη γλώσσα του.

Ο Εμμανουήλ Παπάς, ακούμπησε το χέρι πάνω στο δικό του και τον κοίταξε για λίγα δευτερόλεπτα στα μάτια. Ύστερα ψιθύρισε: «Σκέφτηκες καμιά φορά αυτό! Το σκοτάδι είναι το μόνο πράγμα που μπορεί να το βλέπει κανείς είτε με ανοιχτά είτε με κλειστά μάτια. Κι εμείς δυστυχώς μόνο σκοτάδι βλέπουμε...» Εκείνος τον κοίταξε στωικά. Σκεφτόταν...

Ήταν γύρω στα πενήντα και το μόνο κοινό σημείο στην εμφάνιση με τον Εμμανουήλ Παπά ήταν το πλούσιο μουστάκι του. Από μακριά έμοιαζαν να συμφωνούν και να διαφωνούν ταυτόχρονα, καθώς κι οι δύο κουνούσαν τα χέρια τους κάνοντας κινήσεις νοηματικής.

Κάποια στιγμή ο Εμμανουήλ Παπάς σηκώθηκε κι άφησε δύο χρυσά νομίσματα πάνω στο τραπέζι. Στη συνέχεια έσφιξε το χέρι του Καπετάνιου και βγήκε στο παγωμένο σούρουπο. Ρίγησε για μια στιγμή και τύλιξε το γούνινο παλτό σφιχτά επάνω του καθώς ο παγωμένος αέρας μαστίγωσε άγρια το κορμί του. Βαδίζοντας γρήγορα, προχώρησε προς το κέντρο της πόλης με τον αέρα να του ανακατεύει τα πλούσια μαλλιά του. Μέσα του αισθανόταν ένα πρωτόγνωρο συναίσθημα να τον κυριεύει ολοκληρωτικά. «Επιτέλους έφτασε η μεγάλη στιγμή» ψιθύρισε κι άφησε τα χείλια του να χαμογελάσουν. Μέσα στο μυαλό του χιλιάδες σκέψεις και εικόνες σαν φυγοκεντρικά στοιχεία, έκαναν κύκλους αφιονίζοντας τις αισθήσεις και τη λογική. Εκείνη τη στιγμή ήθελε να τρέξει, να πετάξει, να φωνάξει πως η ελευθερία είναι το πολυτιμότερο αγαθό και γι' αυτήν τώρα θα αγωνιζόταν χύνοντας μέχρι και την τελευταία ρανίδα του αίματός του. Το μόνο όμως που έκανε ήταν να βιαστεί περισσότερο για να φτάσει πιο γρήγορα στο σπίτι. Εκεί στο μεγάλο γραφείο του θα ετοίμαζε τις τελευταίες λεπτομέρειες για την αποστολή που είχε αναλάβει. Πριν λίγες ώρες τον επισκέφτηκε στο κατάστημά του ο Κωνσταντίνος Παπαδάτος και του επέδωσε μια επιστολή από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, τον γενικό επίτροπο και αρχηγό της επανάστασης.

Μέσα στις λίγες αράδες της επιστολής ο Υψηλάντης του έγραφε πως πρέπει ν' ακούσει με προσοχή τον εξουσιοδοτημένο σύμβουλό του, Κωνσταντίνο Παπαδάτο και να εφαρμόσει πιστά αυτά που θα του πει εκείνος. Κι όταν ο Παπαδάτος μιλούσε δε χάριζε κάστανα. Δεν ήταν άνθρωπος που έλεγε μισόλογα. Έτσι λοιπόν όταν πήρε το λόγο, είπε στον Εμμανουήλ Παπά: «Ο Υψηλάντης αποφάσισε πως πρέπει να ναυλώσεις ένα καράβι, να αγοράσεις όπλα, πυρομαχικά και τρόφιμα και να ξεκινήσεις για την Χαλκιδική. Στο Άγιο Όρος και συγκεκριμένα στη μονή του Εσφιγμένου θα στήσεις το αρχηγείο σου. Από εκεί θα αρχίσεις την επανάσταση. Σε χρίζει αρχιστράτηγο της Χαλκιδικής και της Θεσσαλονίκης και όλων των δυνάμεων της Μακεδονίας. Βοηθός σου θα είναι ο Γιάννης ο Φαρμάκης. Όλα τα άλλα τα αφήνει ο Υψηλάντης να τα χειριστείς εσύ όπως καλύτερα γνωρίζεις...» Την ώρα που μιλούσαν, εντύπωση του έκανε η φωνή του. Αντηχούσε σα να υπήρχε μεγάλη δύναμη πίσω της αλλά κρατιόταν χαμηλά, σαν ένα θρόισμα του ανέμου ανάμεσα στα χορτάρια. Κι επειδή κατάλαβε πως ανυπομονούσε τρομερά, πρόσθεσε γρήγορα: «Ο Υψηλάντης γνωρίζει τις επαφές σου με τον γέροντα της Εσφιγμένου τον Ευθύμιο...» έμεινε για λίγο σκεπτικός λες και διάλεγε τα λόγια που έπρεπε να πει και τελείωσε λέγοντας: «Οι πληροφορίες που έχω δεν αμφισβητούνται..., αφού το είχατε αποφασίσει πολύ πιο νωρίτερα από εμάς· καλύτερα να το ξεκινήσετε...». Έτσι το ιστορικό εκείνης της ημέρας, έβαλε τον Εμμανουήλ Παπά στην πρώτη θέση της γραμμής του πυρός δυναμιτίζοντας έναν νέο εσωτερικό κόσμο του. Η μεγάλη ευθύνη ενός αρχιστράτηγου των δυνάμεων της Χαλκιδικής της Θεσσαλονίκης και όλων των άλλων δυνάμεων της Μακεδονίας, του δίνει περισσότερη δύναμη και δικαιώνει τον αγώνα του! Από το μεγάλο παράθυρο η θάλασσα καθώς την κοιτούσε, στραφτάλιζε σαν σκουρόχρωμο πλούσιο κρασί στις σκιές του απόβραδου. Λίγο νωρίτερα· ο ήλιος σαν κουρασμένος ταξιδιώτης που επιτέλους έφτασε η ώρα να ξεκουραστεί, άρχισε να γέρνει προς τη δύση· βάφοντας τα λιγοστά σύννεφα με το πορφυρό του χρώμα...

Ο Εμμανουήλ Παπάς τώρα πρέπει να ετοιμαστεί για τις επόμενες μέρες που πρέπει να είναι γόνιμες στην αγορά για να πετύχει καλύτερες τιμές και παράλληλα την πλήρη μυστικότητα. Μέσα στα κατάβαθα της ψυχής του ανοιγόταν εξαίσιο λουλούδι που ξεφυτρώνει μες' στα σκοτεινά νερά! Ένιωθε να προσελκύεται από ένα γοητευτικό αστραφτερό φως κι ύστερα να χώνεται μέσα σ' ένα διαπυρωμένο ήλιο... Η ψυχή του ήταν καμωμένη έτσι να μεγαλουργεί. Το σώμα του δοκιμάστηκε ώστε να αντέχει στις πιο αντίξοες συνθήκες! Τώρα ήταν έτοιμος...

Όταν έφτασε στο σπίτι ο γιος του ο Γιαννάκης ήταν εκεί. Καθώς είδε τη σοβαρή έκφραση του πατέρα του πλησίασε κοντά του. «Τι συμβαίνει, πατέρα;» ρώτησε. Εκείνος χτύπησε ελαφρά την πλάτη του γιου του και του έδειξε το γραφείο. «Πάμε καλύτερα μέσα. Έχουμε πολλά να πούμε.» Ύστερα φώναξε την οικονόμο του σπιτιού να ετοιμάσει μια καυτή σούπα και προχώρησαν στο γραφείο. «Θα ακούς και δεν θα κάνεις καμιά παρατήρηση. Μπορεί να μην είναι σωστό αυτό που λέω, μα αυτή τη στιγμή έτσι πρέπει!» Κάπως έτσι ξεκίνησε την συζήτησή του ο Εμμανουήλ Παπάς με το γιο του Γιαννάκη. «Μπορεί να έχεις πολλές αντιρρήσεις μα δεν γίνεται τίποτα.» Ύστερα όταν ο Γιαννάκης του ένευσε καταφατικά γνωρίζοντας πως ο πατέρας του είχε κάτι σπουδαίο να του πει, ο Εμμανουήλ Παπάς έσκυψε κοντά του κι άρχισε να μιλά χαμηλόφωνα λες και οι τοίχοι μπορούσαν ν' ακούσουν τα λόγια του. Μιλούσε για αρκετή ώρα. Έδινε συμβουλές και εξηγήσεις στον Γιαννάκη και κάπου, κάπου επαναλάμβανε τα λόγια του, για να μπορέσει ο γιος του να τα εμπεδώσει. Κάποια στιγμή σταμάτησε κι έβαλε σ' ένα ποτήρι λίγο κονιάκ. Ήπιε δυο δυνατές γουλίες κι

ύστερα είπε: «Καταλαβαίνεις τώρα αγόρι μου πως η οικογένειά μας επωμίζεται μια τεράστια ευθύνη! Πρέπει να προσφέρουμε τα πάντα για τον αγώνα της ελευθερίας! Τα πάντα για την Ελλάδα! Για το Γένος!» Η φωνή του τώρα είχε χάσει το πάθος της καθώς μιλούσε στον Γιαννάκη. Τώρα η χροιά της φωνής του είχε γίνει απίστευτα γλυκιά και ήρεμη. Ο Γιαννάκης κούνησε το κεφάλι καταφατικά. Δεν μπορούσε να μιλήσει και δεν ήξερε τι να πει. Ένωθε βαθιά συγκινημένος και φοβερά προβληματισμένος. Άλλωστε ήταν μόλις εικοσιδύο χρονών. Ο Εμμανουήλ Παπάς κοίταξε για μια στιγμή τον γιο του ανέκφραστα κι ύστερα ψιθύρισε: «Λένε ότι η μοναδική αξία του πόνου είναι η ευχαρίστηση που δίνει όταν εξαφανίζεται!» Έπειτα σηκώθηκε όρθιος και καθώς ακούμπησε το φροντισμένο χέρι του πάνω στον ώμο του γιου του πρόσθεσε: «Στην οικογένειά μας ποτέ δεν κάνουμε πίσω. Ποτέ δεν αθετούμε τον λόγο μας! Είναι ένα τεράστιο πείσμα... πάντα τελειώνουμε αυτό που αρχίζουμε ή πεθαίνουμε πάνω στην προσπάθεια!»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Είχε περάσει πολύς καιρός από την ημέρα που εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Κωνσταντινούπολη. Υπήρχαν όμως κάτι στιγμές που ήθελε να ξεκινήσει ρισκάροντας ακόμα και τη ζωή του για να ταξιδέψει στην πατρίδα του. Να βρεθεί με την υπόλοιπη οικογένειά του. Του έλειπαν πολύ τα μικρότερα παιδιά του. Του έλειπε η γυναίκα του η Φαίδρα. Πόσο του έλειπε!... Αρκετές φορές μιλούσε χαμηλόφωνα μόνος του μα γνώριζε πως εκείνη κι αν ακόμα ήταν στο διπλανό δωμάτιο τον άκουγε ή τον καταλάβαινε από τις κινήσεις του. Ο Εμμανουήλ Παπάς ήταν μοναδικός στη σιωπηλή επικοινωνία, είχε ένα σωρό τρόπους για να εκφράσει κάτι χωρίς λόγια. Τότε εκείνη βρισκόταν δίπλα του, ακουμπούσε πάνω του κι έπαιρνε θέληση από το άγγιγμά της. Αν και παρέμενε γυναίκα σε έναν κόσμο για άντρες, μπορούσες να διακρίνεις το ατσάλι μέσα της, αν ήξερες που να κοιτάξεις. Δηλαδή στα μάτια της! Ένα από τα μεγαλύτερα χαρίσματα εκείνης της γυναίκας, ήταν ότι ήξερε να υπακούει στον άντρα της... Ήταν κάτι στιγμές που τα λόγια δεν είχαν καμιά αξία στην επικοινωνία τους. Εκείνα τα λεπτά κυλούσαν βασανιστικά αργά και κουβαλούσαν τις θυσίες της καρδιάς και της ψυχής. Μόνο στα μάτια παιχνίδιζαν οι λάμπεις και βάραιναν τον χτύπο της καρδιάς από το άγγιγμα της επαφής που έμοιαζε με ψηλάφισμα τυφλού. «Θεέ μου πόσο τους έχω επιθυμήσει!» ψιθύρισε. Η φωνή του κουβαλούσε μια νότα πίκρας. Πολλές φορές ένιωθε νικημένος γιατί δεν μπορούσε πλέον να κάνει αυτό που ήθελε, του έλειπε η βούληση και η αυτοεξάρτηση. Μπορεί να είχε πολλά, μα του έλειπαν άλλα τόσα. «Προσπάθησα πολύ...» μουρμούρισε. «Θα προσπαθήσω ακόμα περισσότερο...μέχρι να πετύχω!» Ξαφνικά του ήρθαν στο μυαλό οι έμπιστοι φίλοι του. Ο Πόκοβιτς, ο Μάρκος και ο Δημοσθένης. Έβγαλε ένα τσιγάρο από την ταμπакέρα και καθώς το άναψε ψιθύρισε: «Καλοί μου φίλοι, κρατήστε γερά. Ο καιρός νομίζω πως έφτασε. Δεν θα σας στερηθώ για πολύ ακόμα.» Ρούφηξε ηδονικά τον καπνό του αρωματικού τσιγάρου και πρόσθεσε λες κι εκείνοι τον άκουγαν. «Θα είμαστε και πάλι μαζί...οι ευλογημένοι για την υπόθεση της ελευθερίας του Γένους!» Ύστερα έκανε μια εκφραστική κίνηση κι είπε σιγανά «Σπάνια ο άνθρωπος μπορεί να αποφύγει το πεπρωμένο του!».

Ο Κιαζήμ Μπέης χαμήλωσε τα μάτια καθώς το σκληρό βλέμμα του Γιουσούφ Μπέη τον διαπέρασε. Εδώ και αρκετή ώρα δεχόταν τις σοβαρές επιπλήξεις του Γιουσούφ χωρίς να διαμαρτύρεται. Του μιλούσε με τέτοιο τρόπο σαν να έδινε διαταγή σε σκυλί. Γνώριζε βέβαια πως ο Γιουσούφ, τώρα που έγινε διοικητής και στη Θεσσαλονίκη έχει απεριόριστες εξουσίες και μεγάλη ισχύ. Ήταν περίπου στο ίδιο βεληνεκές με τον τούρκο πασά των Ιωαννίνων. Έτσι για να μην τεντώσει περισσότερο τα νεύρα του Γιουσούφ, προτίμησε να κάνει την πάπια. «Μαλάκωσες, έχασες το σκληρό το αντρίλίκι σου.» Γάβγισε οργισμένα ο Γιουσούφ. «Εκείνη η Χριστιανή όπως μαθαίνω σου πήρε τα μυαλά. Δεν ξέρω από πότε σε τύλιξε στο φουστάνι της, μα έχεις πέσει σε κατάσταση αυτούπνωσης!» Χαμογέλασε με κακία και συνέχισε: «Για τίποτα δεν είσαι ικανός πλέον... αρχίζω να αμφισβητώ την δυναμική σου επιβολή.» Ο Κιαζήμ έκανε να διαμαρτυρηθεί μα εκείνος τον έκοψε λέγοντας: «Έχεις ακόμα μια ευκαιρία. Κανόνισε να την εκμεταλλευτείς. Αλλιώς θα στείλω ένα φιρμάνι στον σουλτάνο για την αποπομπή σου!» Τα μάτια του Κιαζήμ Μπέη αλληθώρισαν. «Δεν πιστεύω να μιλάς σοβαρά;» γρύλισε. Ο Γιουσούφ έκανε έναν άγριο μορφασμό και αντιγύρισε τη ματιά του. «Όπως σε βλέπω και με βλέπεις!» αποκρίθηκε. «Τι νομίζεις, αυτή η περιφέρεια θέλει δυνατούς άντρες. Κι όχι παραδουλεύτρες και αγαπητικούς της Θεοδώρας!» «Νάτο...αυτό ήταν» συλλογίστηκε ο Κιαζήμ. Τον έσφαξε με βαμβάκι. «Και τι θέλεις από μένα; Τι πρέπει να κάνω για να επανορθώσω;» ρώτησε διστακτικά. Ο Γιουσούφ χάιδεψε τα πυκνά γένια του κι έμεινε για λίγο σιωπηλός.

Ύστερα προφέροντας μία-μία τις λέξεις είπε: «Θέλω να κάψεις το σπίτι του Εμμανουήλ Παπά.» Ο Κιαζήμ κοίταξε τον Γιουσούφ κι ανατρίχιασε. Τα μάτια του τούρκου διοικητή έμοιαζαν με άσπρες φωτιές. Κατάπιε με δυσκολία και είπε: «Είναι δύσκολο αλλά θα το κάνω.» Κάνοντας έναν αλήτικο μορφασμό σηκώθηκε από το τραπέζι και πρόσθεσε: «Μείνε ήσυχος... αυτή τη φορά θα πετύχω.» Ύστερα βγήκε από το δωμάτιο του Γιουσούφ με τεντωμένο το σώμα λες και κατάπιε μπαστούνι. Καθώς κατέβαινε τα σκαλιά, άρχισε να μουρμουρίζει βρισιές που θα έκαναν το χειρότερο αλήτη να κοκκινίσει.

Ο Καπετάνιος Νίκος Λυκιαρδόπουλος υπόγραψε τα έγγραφα του απόπλου και τα έδωσε στον Χατζή Βισβίση να τα παραδώσει στο γραφείο του Λιμανιού.

Όλα ήταν έτοιμα. Πάνω στο καράβι ο Εμμανουήλ Παπάς αγκάλιασε στοργικά τον γιο του Γιαννάκη που κατέβηκε λίγο αργότερα από το σκάφος. Αυτό ήταν. Η στιγμή που περίμενε! Ο Καπετάνιος από τη γέφυρα του χαμογέλασε..., εκείνος τον ευχαρίστησε μακριά με τα μάτια κι ανασήκωσε το χέρι του.

Ο Εμμανουήλ Παπάς με τον υπασπιστή του και τον γραμματικό του θα ταξίδευαν με το πλοίο μέχρι τα παράλια της Χαλκιδικής. Στο μεταξύ είχε στείλει τον Γιάννη Κόλλια με τα παλικάρια του, τον Νικηφόρο Δορβίνη και Γιωργάκη Βαϊλή λίγες μέρες πριν να ετοιμάσουν τους καλόγερους στη Μονή του Εσφιγμένου και στις άλλες Μονές, έτσι ώστε να είναι όλοι αργανωμένοι. Όταν λίγο αργότερα εμφανίστηκε πάλι ο Χατζής Βισβίσης στην προβλήτα με επικυρωμένο το ναύλο του караβιού και έλυσαν τα παλαμάρια του, τότε μόνο ο Εμμανουήλ Παπάς κατέβασε το λιγοστό σάλιο του και ανάσανε βαθιά. Η πρώτη δοκιμασία είχε περάσει...

Το καράβι τώρα σαλπάρισε για να βγει από τον Βόσπορο και μαζί του σαλπάρισαν και οι ελπίδες του Εμμανουήλ Παπά.

Αν γνώριζαν οι τούρκοι πως εκείνο το πλοίο κουβαλούσε όπλα, πυρομαχικά και τρόφιμα για την επανάσταση θα το βύθιζαν αμέσως.

Ο Γιαννάκης κοίταξε για λίγο το πλοίο που ξεμάκρυνε και προσπάθησε να ξεχωρίσει την ολύμπια φιγούρα του πατέρα του. Ύστερα με σφιγμένη την καρδιά, προχώρησε προς την άμαξα που τον περίμενε λίγο πιο πέρα. Όλα έμοιαζαν σαν όνειρο που κυλούσε αργά.

Ο γιος του Εμμανουήλ Παπά ήταν μάλλον ψηλός, με πλούσια καστανά μαλλιά ριγμένα στους ώμους του, με μάτια σε χρώμα σμαραγδιού κι εκείνη τη στιγμή ένιωθε ζαλισμένος από την πληθώρα των σκέψεων και συναισθημάτων που πλημμύριζαν τις αισθήσεις του. Στο όμορφο πρόσωπό του, κανείς δε θα μπορούσε να διαβάσει τη θλίψη και την αγωνία που ένιωθε. Γνώριζε καλά τον πατέρα του και τον θαύμαζε! Πλατιές ιδέες, πνεύμα, χιούμορ, και μια ψυχή ανοιχτή σ' όλη την πείρα της ανθρωπότητας...

Αμίλητος ανέβηκε στην άμαξα κι άκουσε τον αμαξά να πλαταγίζει τα χαλινάρια και να φωνάζει: «Άιντε...εεε...ωπ...εεε...ωπ!» Καθώς οι ρόδες της άμαξας κύλησαν στη γρανιτένια προβλήτα του λιμανιού κι έκαναν ένα ξερό θόρυβο, του ήρθαν στο μυαλό τα σοφά λόγια του πατέρα του: «Όλες οι αξίες που έχουν κιόλας δημιουργηθεί και το κάθε τι που δημιουργεί αξίες...είναι μέσα μας!».

Το βράδυ της ίδιας μέρας, το καράβι του καπετάν Βισβίση ανοίχτηκε στο Αιγαίο Πέλαγος. Πάνω στη κουπαστή ο Εμμανουήλ Παπάς με τον γραμματικό του Δημήτριο Οικονόμου παρακολουθούσαν τη θάλασσα με σφιγμένη την καρδιά. Δεν ήταν ναυτικοί και δεν γνώριζαν από τα καμώματά της. Κάθε ταρακούνημα τους έφερνε ναυτία. Κάποια στιγμή πλησίασε κι ο υπασπιστής του Παπά, ο Ιωάννης

Χατζηπέτρος. Το πρόσωπό του έμοιαζε με λευκό πανί. «Καλύτερα να ταξιδεύαμε με άλογα!» μουρμούρισε. Ένωθε νικημένος από το κούνημα της θάλασσας. Άναψε ένα τσιγάρο και πρόσθεσε χαμηλόφωνα. «Έχω αδειάσει όλο το στομάχι μου. Αν ήξερα έτσι πως θα ‘ταν...» Ο Εμμανουήλ Παπάς κούνησε το κεφάλι χωρίς να πει τίποτα. Δεν ήθελε άλλωστε εκείνη τη στιγμή να μιλήσει. Είχε τόσες σκοτούρες και έννοιες στο μυαλό του. Δεν έπρεπε να το φορτώσει κι άλλες. Λίγο αργότερα ήρθε και τους βρήκε ο καπετάνιος Νίκος Λυκιαρδόπουλος. «Κατεβείτε κάτω... εδώ έχει κρύο και θα πέσει και η θαλασσινή υγρασία!» Βλέποντας όμως τα πρόσωπά τους χαμογέλασε και πρόσθεσε: «Ααα..., κατάλαβα. Θέλετε καθαρό αέρα... κάντε όπως νομίζετε εσείς.» Έπειτα χτύπησε φιλικά στη πλάτη τον υπασπιστή του Παπά και κλείνοντάς του το μάτι συνέχισε: «Πάω στο τιμόνι... πρέπει να ξεκουράσω τον καπετάνιο Βισβίζη.» Οι άλλοι δεν έκαναν κανένα σχόλιο. Μόνο ο Εμμανουήλ Παπάς σηκώθηκε και τον ακολούθησε στη τιμονιέρα. Ήθελε να μάθει πότε περίπου θα έφταναν στα παράλια της Χαλκιδικής. Στο άγιο Όρος.

Πάνω στη κουπαστή ο γραμματικός Οικονόμου κοίταξε τον υπασπιστή Χατζηπέτρο για λίγο, σκεπτικός κι ύστερα είπε: «Πες μου αλήθεια. Τι σκέφτεσαι;» Ο άλλος έβγαλε τη μπότα του κι έστριψε λίγο τον αστράγαλό του. Δεν ήξερε εκείνη την ώρα γιατί, αλλά δεν ήθελε να εκφράσει τη σκέψη του. Έτσι αποφεύγοντας την ερώτηση είπε: «Δεν νομίζω πως έχει σημασία η γνώμη μου... εδώ κάποιος αποφασίζει και κάποιοι εκτελούν. Κι εγώ είμαι σ’ αυτούς που εκτελούν, αγαπητέ μου φίλε.» Ο γραμματικός του Εμμανουήλ Παπά αναστέναξε. «Κατάλαβα! Μουρμούρισε. Ύστερα κοιτώντας προς τον ουρανό ψιθύρισε: «Εύχομαι να βρίσκεται στην Χαλκιδική ο Γιάννης Φαρμάκης για να αναλάβει την ευθύνη του στρατιωτικού συμβούλου!» Ο υπασπιστής κούνησε το κεφάλι. Έδειχνε να συμφωνεί μαζί του. «Κι αν δεν έρθει όμως» είπε χαμηλόφωνα. «Ο Μανόλης θα τα καταφέρει!» Πέταξε στη θάλασσα το αποτσίγαρό του και πρόσθεσε απτόητος. «Πιστεύω πως ο Παπάς και μόνος του θα τα καταφέρει! Αρκεί να αποφασίζει ο ίδιος..., έχει διορατικότητα, εξυπνάδα, πονηριά και θάρρος». «Ναι!» αντιγύρισε ο Οικονόμου. «Πρέπει όμως εμείς να σταθούμε αντάξιοι δίπλα του.» Ο υπασπιστής έκανε μια γκριμάτσα και τράβηξε από τη ζώνη το μαχαίρι του που είχε φιλντισένια λαβή. Το κράτησε για λίγο στα δάκτυλά του κι ύστερα το κάρφωσε στο ξύλινο δάπεδο. «Είμαστε άντρες και δώσαμε έναν λόγο! Αυτόν πρέπει να τον τιμήσουμε αν θέλουμε να μετράει η υπόληψη και το όνομά μας.» Ο Χατζηπέτρος ήταν ένας ψηλός ευλύγιστος άντρας που πάντα θύμιζε καλάμι στον άνεμο. Ο γραμματικός Οικονόμου, ήταν νέος, πολύ πρόθυμος, αλλά λίγο αρχάριος...

Λίγο πιο πέρα έξω από την τιμονιέρα ο Εμμανουήλ Παπάς κρατήθηκε από τα χοντρά σχοινιά και στάθηκε ακίνητος κοιτώντας τη σκοτεινή θάλασσα. Η αετίσια ματιά του όμως δεν ήταν ικανή να κοιτάξει μέσα στο βαθύ σκοτάδι. «Αν μπορούσα να γίνω περιστέρι!» συλλογίστηκε πικραμένα... «θα πετούσα μέχρι την πόλη των Σερρών. Θα ακουμπούσα απαλά στα κάγκελα του μπαλκονιού και κάποια στιγμή θα τρύπωνα μέσα στο σπίτι μου...» Έκανε μια γκριμάτσα απογοήτευσης και χαμογέλασε λυπημένα. Εκείνη τη στιγμή νοσταλγούσε όσο ποτέ άλλοτε την οικογενειακή θαλπωρή. «Τόσο όμορφα θα ‘ταν αν ήμουν τώρα σπίτι..., με τα μικρά να τρέχουν ξοπίσω μου!» ψιθύρισε. «Κι εκείνη η δόλια η Φαίδρα... πόσο μπορεί ν’ αντέξει ακόμα!» Ύστερα καθώς άναψε το τσιγάρο του και αφέθηκε για λίγο στις νοσταλγικές του σκέψεις, συνειδητοποίησε πως δεν είχε την πολυτέλεια να αφήνει τη σκέψη του να χάνεται σε τέτοιου είδους αναζητήσεις. Οι αρχηγοί καταστρώνουν σχέδια με εναλλακτικές λύσεις σε κάθε πρόβλημα που υποθετικά θα δημιουργηθεί, με δικλείδες ασφαλείας, με οργάνωση και υπευθυνότητα. Δεν μπορούν να χάνονται σε αόριστα νοσταλγικά και ονειρεμένα σχήματα.

Κάπου είχε διαβάσει, πως οι αρχηγοί δεν δικαιολογούνται να έχουν αδυναμίες. Ούτε να κουράζονται. Πρέπει να τολμούν και να παρασέρνουν μαζί τους όλο το στρατό που τους ακολουθεί, σαν μια πύρινη καταιγίδα από νίκη σε νίκη. Ορμώντας μεταξύ ελπίδας και κόλασης. Η πιο μεγάλη ατυχία σ' έναν στρατό, είναι όταν ο ηγέτης του είναι ένας απειλητικός συνδυασμός δύναμης και αδυναμίας.

Κούνησε το κεφάλι στοχαστικά και πέταξε το αποσίγαρό του στη θάλασσα. Έπειτα ίσιωσε τους ώμους του και προχώρησε προς τους συντρόφους του. «Για την πραγματοποίηση του ονείρου, καμιά θυσία δεν φαίνεται μεγάλη και κανένας δρόμος πολύ μακρύς», συλλογίστηκε κι ύστερα πρόσθεσε στον συλλογισμό του: «Ηθικά ελεύθερος και πολιτικά ενάρετος δεν είναι δυνατόν να είναι, παρά μοναχά ο εθνικά ανεξάρτητος»...

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1821

Εκείνο το πρωινό, καθώς ο ήλιος άρχισε να ανεβαίνει στον ουρανό, χαιρετίζοντας την καινούρια μέρα, στην ιερά μονή του Εσφιγμένου, επικρατούσε μεγάλη κινητικότητα. Οι ρασοφόροι πατέρες, με την καθοδήγηση του ηγούμενου Ευθύμιου, ετοιμάζαν την βορειοανατολική πτέρυγα του μοναστηριού για να υποδεχθούν τον γενικό αρχηγό και υπερασπιστή της Μακεδονίας, τον Εμμανουήλ Παπά, που ερχόταν από την Κωνσταντινούπολη με ένα καράβι γεμάτο όπλα και πυρομαχικά!

Ο καθηγούμενος Ευθύμιος, αισθανόταν ένα πρωτόγνωρο συναίσθημα να πλημμυρίζει την καρδιά του, ενώ το πρόσωπό του που ήταν μελετημένα ανέκφραστο πάντα, έδειχνε τώρα πιο φωτεινό καθώς ένα χαμόγελο συμπάθειας άνθισε στα χείλια του. Κάποια στιγμή ανέβηκε πάνω στα αετώματα του κεντρικού κτηρίου μόνος στην κορφή του πυργου κοιτώντας προς τη θάλασσα, εκεί που η όραση αγνάντευε μόνο νερό και ουρανό!

Έμεινε αρκετή ώρα ακίνητος παρακολουθώντας στον ορίζοντα την ηρεμία, κι ύστερα το μαγευτικό πέταγμα των γλάρων πάνω από το κρυστάλλινο νερό, απολαμβάνοντας τις βουτιές τους για να πιάσουν τα' αστραφτερά αφρόψαρα!

Ο γέροντας Ευθύμιος, συνέχισε να μένει ακίνητος.

Κάτι περίμενε και η αναμονή αυτή, είχε την εγκαρτέρηση του κυνηγού, την απόλυτη ακινησία του ανθρώπου που μπορεί να ελέγχει το κορμί και αισθήματα...

«Κάθε φορά που το καλό νικιέται ή υποχωρεί, οι δυνάμεις του κακού ενισχύονται», ψιθύρισε κι επιτέλους κούνησε για μια στιγμή το κεφάλι του...

Το δίλημμα έμπαινε σκληρό: «Να υποταχθούμε ή να πάρουμε τα όπλα», συλλογίστηκε.

Έπειτα έφερε στο νου τα λόγια ενός μεγάλου δασκάλου του: «Όταν ετοιμάζονταν να περάσουν αλυσίδες στον λαό, αυτός πρέπει να προτιμάει τα όπλα... Ο αγώνας αυτός είναι αναγκαίος για την παραπέρα διαπαιδαγώγηση των ιδίων λαϊκών μαζών και την προετοιμασία τους για τον επόμενο αγώνα».

Το ίδιο βράδυ έφτασε το καράβι του Χατζή Βισβίζη στο μικρό λιμάνι της ιεράς μονής Εσφιγμένου και ο Εμμανουήλ Παπάς πάτησε από τους πρώτους τη προβλήτα του.

Ο καθηγούμενος μαζί με κάμποσους μοναχούς περίμεναν μέχρι να αποβιβαστούν οι άντρες της επανάστασης από το καράβι.

Κι έτσι όπως περίμενε, η καρδιά του κλωτσούσε γρήγορα και ένα ασήκωτο βάρος κυλούσε μέσα στις φλέβες του. Ύστερα καθώς το φεγγάρι τους έλουζε με το ασημένιο φως του και το αεράκι ανέμιζε τα μαλλιά και τα γένια τους, όλοι μαζί προχώρησαν προς το κεντρικό κτήριο, περνώντας από τη μεγάλη σιδερένια πύλη που ήταν φτιαγμένη από συμπαγή μέταλλο...

Ο γέροντας Ευθύμιος, πρόσφερε στον Εμμανουήλ Παπά ένα μεγάλο δωμάτιο δίπλα στο κελί του κι όταν κάποια στιγμή, λίγο μετά τα μεσάνυχτα τον επισκέφτηκε, τα μάτια του ήταν βουρκωμένα από την συγκίνηση.

Πάνω στο τραπέζι που ο Εμμανουήλ Παπάς το είχε μετατρέψει σχεδόν αμέσως σε γραφείο, με δύο κεριά αναμμένα, στημένα μπροστά του και με τον υπασπιστή του δίπλα, παρατηρούσε κι έλεγχε τις προμήθειες και τα όπλα που έφεραν...

Ο άρχοντας Παπάς, κοίταξε τον ηγούμενο Ευθύμιο με τα κουρασμένα μάτια του καθώς εκείνος γλίστρησε σχεδόν αθόρυβα στο μεγάλο δωμάτιο και είπε: «Η φλόγα της ψυχής και της επανάστασης, με σπρώχνει να τρέχω γρηγορότερα»! Ο Σερραίος άρχοντας που καταγόταν από το χωρίο Δοβίστα, ήταν μια πολύπλευρη προσωπικότητα, ακέραιη με αντρίκεια θέληση που ποτέ δεν έκανε πίσω.

Ο Άγιος πατέρας πλησίασε τους δυο άντρες κι αφού έβαλε το χέρι του στον ώμο του υπερασπιστή της Μακεδονίας ψιθύρισε: «Να έχεις το θάρρος της απόφασης. Να έχεις ακλόνητη θέληση και πίστη στον Θεό».

Έπειτα παίρνοντας μια βαθιά ανάσα συνέχισε: «Η ζωή όλων μας, βρίσκεται στα στοργικά χέρια του μεγάλου πατέρα..., ας γίνει το θέλημά του...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Δύο μέρες μετά; Ο γραμματικός του Εμμανουήλ Παπά, Δημήτρης, μπήκε στο κελί του γέροντα Ευθύμιου κρατώντας μια επιστολή.

Του φίλησε με σεβασμό το χέρι και είπε: «Άγιε πατέρα, ο άρχοντας Εμμανουήλ Παπάς, μου έδωσε εντολή να αντιγράψω την επιστολή αυτή που έχει αποδέκτες όλους τους καπεταναίους της Μακεδονίας.

Ο άρχοντας Εμμανουήλ Παπάς θεωρεί πως εσείς πρέπει να λάβετε πρώτος την επιστολή γιατί είστε ο Θεόπνευστος της επανάστασης!

Σ' αυτήν την ιερά μονή του Εσφιγμένου, εκκολάπτεται η επανάσταση της Μακεδονίας»!

Ο αρχιμανδρίτης Ευθύμιος κούνησε το κεφάλι και κοίταξε αμίλητος την επιστολή που κρατούσε...

Κάποια στιγμή καθώς τα λεπτά κυλούσαν αργά όπως λιώνει ένα κερί, αποκρίθηκε:

«Ο άρχοντας Εμμανουήλ, αξίζει περισσότερη υποστήριξη μόνο που εμείς εδώ δεν την έχουμε. Όμως να είναι σίγουρος πως σ' αυτό το μοναστήρι, οι καλόγεροι που τον στηρίζουν θα είναι δίπλα του πιστοί, μέχρι το τέλος...».

Ύστερα, μόλις ο γραμματικός του άρχοντα Παπά έκλεισε την πόρτα πίσω του, ο γέροντας, άνοιξε την επιστολή κι άρχισε να τη διαβάσει:

Προς τους οπλαρχηγούς όλων των δυνάμεων της Μακεδονίας και γέροντες του Αγίου Όρους.

Εμείς είμαστε οι σκλαβωμένοι. Οι Δουλοιπάροικοι... έτσι λένε οι τούρκοι πως είναι η μοίρα μας! Αυτή η καταραμένη... μαζί με την φτώχεια και την ανέχεια που διαβρώνει την αξιοπρέπεια και το ήθος κάθε ανθρώπου, που καταπατεί την δύναμη της ψυχής και οδηγεί σε ολισθηρό δρόμο την προσωπικότητα του ατόμου. Αλίμονο όμως αν υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι! Υπάρχει τέτοια μοίρα; Η Ράτσα των ανθρώπων είναι διαφορετική. Κανείς δεν θέλει να έχει σκυμμένο το κεφάλι. Όλοι θέλουν περήφανα να περπατούν και μόνοι τους να σχεδιάζουν το δικό τους μέλλον. Όμως οι ηγέτες, οι καταραμένοι και διεστραμμένοι αρχηγοί μας, μας θέλουν ταπεινούς γεμάτους φτώχεια και ανέχεια. Παίρνουν τις αρετές μας και τις κάνουν δικές τους.

Σφετερίζονται ότι καλύτερο έχουμε για λίγα ψίχουλα...

Αυτοί δημιουργούν την ανέχεια και την φτώχεια για να μπορούν να μας ελέγχουν.

Με τον τρόπο τους μας κάνουν δουλικούς και υπηρέτες των δικών τους συμφερόντων.

Η εξουσία είναι καλή, όχι να εξουσιάζει, αλλά να μοιράζεται απλόχερα στους πολίτες! Φτάνει λοιπόν ο εμπαιγμός της εξουσίας. Έχουμε όλοι ξυπνήσει. Τίποτα δεν γίνεται σ' αυτή τη ζωή χωρίς το κίνητρο της εκμετάλλευσης από την τρόικα της εξουσίας. Και πάντα αμφότερος σκοπός τους είναι η καταδυνάστευση όλων των νορμάλ αισθήσεων! Να δημιουργούν νέες συνειδήσεις!...

Είτε με το καλό, σαν ναρκωτικό φάρμακο. Είτε με το άγριο, σαν μαστίγιο και μαχαίρι... όμως το κίνητρο είναι ένα! Ο «αφανισμός» της προσωπικότητας του ατόμου... Η διάβρωση και εξασθένηση κάθε πηγής αντίδρασης μυαλού και ψυχής. Η καταστολή της σκέψης στην πολυτέλεια να ελπίζει. Έτσι μπορούμε να ζούμε. Έτσι θέλουν οι λίγοι τους πολλούς... οι κηφίνες... οι βρυκόλακες... οι σουλτάνοι και οι πασάδες που μας εξουσιάζουν!

Γι' αυτό ελάτε μαζί μου. Μην έχετε κανένα ενδοιασμό. Η ελευθερία δεν κερδίζεται με ευχές. Κανένα αγαθό δεν κερδίζεται με ευχές! Αλλά και αν τα καταφέρετε, έστω κι έτσι, δε βρίσκετε ότι αυτό που κερδίζετε χωρίς θυσίες, είναι χωρίς αξία;

Ο Θεός να ευλογεί εσάς και τον αγώνα του Γένους.

Άγιον Όρος 9 Απρίλη 1821

ΜΑΝΟΛΗΣ ΠΑΠΑΣ

Υπερασπιστής της Χαλκιδικής

και της Μακεδονίας.

Μόλις που πρόλαβε να διαβάσει την επιστολή. Η πόρτα κτύπησε και μπήκε μεσ' το κελί του γέροντα ο μοναχός Αθανάσιος. Ασπάστηκε τον γέροντα κι είπε: «Ο Νικηφόρος Ιβηρίτης πήρε το πιο ανθεκτικό άλογο κι έφυγε. Πήγε να εκτελέσει μια αποστολή του άρχοντα Εμμανουήλ Παπά»

Σήκωσε τα χέρια του ψηλά και πρόσθεσε: «Αρνήθηκε να μου πει πού πάει και πόσο θ' αργήσει».

Ο ηγούμενος Ευθύμιος κούνησε στωικά το κεφάλι. «Καλά έκανε», ψιθύρισε. «Από τώρα και στο εξής έχουμε ιερή υποχρέωση να παρέχουμε όλες τις υπηρεσίες μας στον αγώνα του έθνους μας. Ποτέ δε θα αρνείσαι διευκολύνσεις στους μαχητές και στον άρχοντα Παπά».

Έμεινε για λίγο σιωπηλός λες και σκεφτόταν ώρες αυτό που ήθελε να πει και τέλος πρόσθεσε: «Είναι καιρός να ζωστούμε κι εμείς τα' άρματα. Να μάθουμε να τα χρησιμοποιούμε..., όταν το απαιτήσουν οι καιροί!»

Ο μοναχός Αθανάσιος ένευσε καταφατικά και του φίλησε το χέρι. «Την ευλογία σου γέροντα», ψιθύρισε και άνοιξε την πόρτα.

«Να είσαι ευλογημένος», του αποκρίθηκε ο ηγούμενος.

Ύστερα, καθώς ετοιμάστηκε να περάσει το άνοιγμα ο γέροντας Ευθύμιος είπε: «Πες τον άρχοντα Εμμανουήλ Παπά να έρθει στο κελί να μιλήσουμε».

Στο μεταξύ στις Καρυές άρχισε ο αγώνας για την επανάσταση. Στη γεροντία, στο Πρωτάτο, οι Άγιοι πατέρες θεώρησαν πως έπρεπε να βοηθήσουν τον Εμμανουήλ Παπά στον αγώνα που ξεκίνησε για την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Άρχισαν λοιπόν να συγκεντρώνουν υλικά αγαθά, σιτάρι, αλεύρι, κρασί, ελιές και δημητριακά για τους μαχητές της Χαλκιδικής.

Το όραμα της ελευθερίας που πήγαζε από τα βάθη της ψυχής τους, έπαιρνε σάρκα και οστά στον επαναστατικό αγώνα που ξεκίνησε ο άρχοντας Εμμανουήλ, με την καθοδήγηση του γενικού επιτρόπου της Αρχής, του Αλέξανδρου Υψηλάντη...

Αργά και μεθοδικά, ένα δίκτυο συστράτευσης και αλληλεγγύης ξεδιπλωνόταν πάνω από το Άγιον Όρος.

Το σκλαβωμένο Γένος που ζούσε κάτω από τον ζυγό του Τούρκου κατακτητή τεσσεράμισι και πλέον αιώνες, ήταν αποφασισμένο και έτοιμο να τινάξει τις αλυσίδες του και να προχωρήσει μπροστά ελεύθερο!

Σ' εκείνες τις κρίσιμες ώρες στο «πρωτάτο» σήμαινε συναγερμός. Οι Άγιοι πατέρες αντελήφθησαν πως η ώρα η ποθητή, η ευλογημένη ώρα, έφτασε.

Βέβαια πολύ πιο πριν, ευρίσκονταν στο περιβόλι της Παναγίας ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και ασκητής του Άγιου Όρους, όπως υπέγραφε στις επιστολές του, ο Γρηγόριος Ε, που με τα κηρύγματα του είχε προϊδεάσει τους μοναχούς και τους ηγούμενους των μοναστηριών για την επανάσταση που θα ερχόταν.

Ο Γρηγόριος Ε, που έμεινε τα τελευταία δέκα χρόνια στο Θεόπνευστο σκαλί της Ορθοδοξίας, το Άγιον Όρος, εξόριστος από τον Σουλτάνο προσπάθησε να μεταδώσει και να μετουσιώσει το πνεύμα του στους Αγιορείτες μοναχούς.

Η πνευματικότητά του που μεγαλούργησε μέσα από τα κηρύγματά του και η αγαθή ψυχή του που έδωσε μαθήματα αγάπης, φρόνησης, υπακοής και σοφίας, έγινε φάρος σκεπτικισμού.

Στα μάτια του έλαμπε η απεραντοσύνη της ευαίσθητης καρδιάς του που καθρεφτίζονταν σαν την υάλινη λίμνη, μαζί με τη σοφία και την αρετή του...

Έτσι στο σάλπισμα της Εθνικής παλιγγενεσίας όλα τα μοναστήρια κινητοποιούνται!

Μερικοί από τους Αγίους Πατέρες δραστηριοποιούνται πιο δυνατά.

Στρατηγείο της επανάστασης βέβαια είναι η ιερά μονή του Εσφιγμένου!

Εκεί που ο Εμμανουήλ Παπάς προσάραξε με το καράβι του καπετάν Βισβίζη φορτωμένο με όπλα και πυρομαχικά...

Στο κελί του ηγούμενου επικρατούσε απόλυτη σιωπή. Ο γέροντας Ευθύμιος είχε σηκωθεί από το γραφείο του και βημάτιζε με τα χέρια στις τσέπες του ράσου του.

Κάτω στην αυλή οι στρατιώτες της επανάστασης ετοιμάζονταν να ξεκινήσουν και τα άλογα ανήσυχια χτυπούσαν τις οπλές τους στο καλντερίμι της αυλής.

Από το παράθυρο έμπαινε ο ήλιος και ζέσταινε το δωμάτιο του γέροντα. Λίγες στιγμές μετά άκουσε ένα κτύπημα στη πόρτα κι έπειτα μπήκε στο κελί ο Εμμανουήλ Παπάς.

Οι δύο άντρες κάθισαν στο γραφείο κι ο ηγούμενος πρόσφερε τσίπουρο στον Εμμανουήλ Παπά. Έπειτα είπε: «Μου είπαν πως θα πάτε ν' αγοράσετε άλογα».

Ο άρχοντας Παπάς κούνησε το κεφάλι. «Χρειαζόμαστε αρκετά άλογα», ψιθύρισε. «Έχω αποφασίσει να αγοράσω και μουλάρια για φορτηγά»!

Ο γέροντας Ευθύμιος σήκωσε ήρεμα το δεξί χέρι του. «Έχουμε αρκετά, όσα θέλεις μπορείς να πάρεις. Αγόρασε όμως πολλά τρόφιμα και πολλά όπλα αν μπορείς, γιατί θα έρθουν δύσκολες μέρες και τότε θα πρέπει να υπάρχουν τα απαραίτητα. Τα βασικά για να επιβιώσει ένας στρατός...».

Ο Εμμανουήλ Παπάς χαμογέλασε θλιμμένα. «Ευχαριστώ γέροντα για την μεγάλη βοήθεια που μου δίνεις....

Αρκετές ώρες αργότερα, διακόσια χιλιόμετρα μακριά, η φωτιά άρχισε να απλώνεται στο σπίτι του Εμμανουήλ Παπά με ένα εφιαλτικό τρίξιμο. Οι φλόγες το έγλειφαν από άκρη σε άκρη. Η γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά, η Φαίδρα, αναγκάστηκε να πηδήξει από το δεύτερο όροφο για αν σωθεί. Είχε μείνει τελευταία για να σώσει τα παιδιά, μαζί με τον κουνιάδο της τον Μάλαμα. Στο τέλος προσπάθησαν μαζί να περισώσουν ότι μπορούσαν.

Ο Αθανάσιος ο μεγάλος γιος της, έλειπε εκείνη την νύχτα στο χωριό, την Δοβίστα.

Είχε πάει από το μεσημέρι της προηγούμενης ημέρας για αν βοηθήσει τους συγχωριανούς του σε κάποια προβλήματα που αντιμετώπιζαν. Έτσι όταν η νύχτα έπεσε για τα καλά, θεώρησε πως ήταν προτιμότερο να μείνει στο πατρικό του το σπίτι και το πρωί της καινούριας μέρας να ξεκινήσει για τις Σέρρες.

Με την βοήθεια των καλφάδων και των γειτόνων, απομακρύνθηκαν τελικά όλοι από το φλεγόμενο σπίτι. Εκείνη την ώρα οι καμπάνες χτυπούσαν ασταμάτητα κι οι Σερραίοι που ξύπνησαν βγήκαν από τα σπίτια τους και μερικοί προσπάθησαν να σβήσουν την φωτιά, όμως στάθηκε αδύνατον να το πετύχουν.

Το πρόσωπο του Μάλαμα είχε γίνει μια μάσκα οργής. Ακούγοντας το κλάμα των μικρών παιδιών, προσπάθησε να τιθασει τα νεύρα του και να σκεφτεί λογικά. Η Φαίδρα δίπλα του κοιτούσε σαν χαμένη. Δεν μπορούσε να πιστέψει πως έγινε. Ο Μάλαμας όμως γνώριζε τι ακριβώς είχε γίνει. Ο νεαρός Κάλφας που βρισκόταν

χτυπημένος λίγο πιο πέρα, του εξήγησε πως κάποιες σκιές κινήθηκαν μέσα στην αυλή και καθώς εκείνος βγήκε έξω για να δει τι ήταν, δέχτηκε επίθεση από πίσω. Ύστερα έχασε τις αισθήσεις του.

Ο Μάλαμας πλησίασε τη Φαίδρα και της είπε: «Πρέπει να φύγουμε από εδώ... γρήγορα!» Είδε το απλανές βλέμμα της Φαίδρας και της έσφιξε δυνατά το μπράτσο. «Φαίδρα κινδυνεύεις εσύ και τα παιδιά σου!» Εκείνη άνοιξε γεμάτη έκπληξη τα μάτια της. Η φωνή του κουνιάδου της έμοιαζε με καμτσικιά. Ποτέ δεν της είχε μιλήσει έτσι. «Γιατί;» ρώτησε. «Μπορούμε να μείνουμε στις παράγκες!» Έδειξε με το χέρι της ένα μεγάλο δωμάτιο που ήταν στην άκρη της αυλής και πρόσθεσε: «Αυτό είναι άδειο.» Έμοιαζε πολύ σοκαρισμένη και ήταν. Ο Μάλαμας πήρε μια βαθιά ανάσα κι ύστερα γάβγιξε στ' αυτί της προσπαθώντας να την συνεφέρει. «Το σπίτι το πυρπόλησε ο Πασάς... και τώρα σίγουρα θέλει εσένα και τα παιδιά... κινδυνεύεις!» Βύθισε τα μάτια του στα δικά της και συνέχισε: «Θα φύγουμε αμέσως... τώρα και μην φέρνεις αντίρρηση, εντάξει;» Η φωνή του ακούστηκε φοβισμένη. «Που θα πάμε;» τον ρώτησε εκείνη. «Στον Μητροπολίτη Χρύσανθο... μόνο αυτός μπορεί αυτή την ώρα να σας προστατεύσει... κανείς άλλος!»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Το ξημέρωμα της άλλης μέρας ο Εμμανουήλ Παπάς δέχτηκε τους φίλους του, Δημοσθένη και Πόκοβιτς. Ήταν κουρασμένοι από το μακρινό και δύσκολο ταξίδι τους. Μαζί τους έφεραν και σαράντα άντρες που επαναστάτησαν στην Δοβίτσα και στα άλλα χωριά των Σερρών. Όλοι τους ήταν κατάκοποι και πεινασμένοι. Ο Εμμανουήλ Παπάς έδωσε εντολή να τους σιτίσουν και στη συνέχεια να ξεκουραστούν. Ο Δημοσθένης έδειχνε ευδιάθετος ενώ αντίθετα ο Πόκοβιτς ήταν βλοσυρός. Ο Εμμανουήλ Παπάς ζήτησε πληροφορίες από τους δύο άντρες. Ήθελε να μάθει πολλά πράγματα για τις Σέρρες και προπαντός για την οικογένειά του. Ανησυχούσε για όλους! Κι ο Γιαννάκης δεν ήρθε ακόμα από την Κωνσταντινούπολη. Βέβαια του είχε αναθέσει κάποιες δουλειές και κάποιες αγορές που έπρεπε να κάνει. Ήθελε να έχει όμως δικούς του ανθρώπους δίπλα του. Κι ο μόνος έμπιστος και πραγματικός φίλος του· ήταν ο αρχιμανδρίτης της Ι. Μ. Εσφιγμένου ο γέροντας Ευθύμιος...

Ο Πόκοβιτς του έδωσε μια επιστολή. Ήταν από την γυναίκα του την Φαίδρα. Εκείνος την έβαλε στο συρτάρι του γραφείου του, ήθελε να τη διαβάσει όταν θα 'ταν μόνος. Έπειτα ο Πόκοβιτς είπε: «Ο αγέρας της επανάστασης άρχισε να φυσά και στις Σέρρες, όμως ο κόσμος είναι λίγο διστακτικός... καταφέραμε να μαζέψουμε αυτούς τους άντρες μα οι περισσότεροι είναι συγχωριανοί μας... Δοβισνοί!» Έκανε μια γκριμάτσα καθώς άναψε το τσιγάρο του και συνέχισε: «Εγώ με τον Δημοσθένη θα ξαναφύγουμε αν θέλεις αμέσως για να φέρουμε και άλλους άντρες από τους πυρήνες που ετοίμασε ο γιος σου ο Αθανάσιος» κοίταξε τον Δημοσθένη που έδειχνε να συμφωνεί με τα λόγια του και πρόσθεσε γελώντας. «Θα γίνουμε τα βαπόρια της επανάστασης μέχρι να στρατολογήσουμε όσους πρέπει...» Ο Δημοσθένης καθάρισε το λαιμό του και παρατήρησε: « Αύριο έρχονται ο Μάρκος με τον Γιάννη τον Κόλλια και τους βοηθούς του. Φέρνουν κι αυτοί αρκετούς επαναστάτες μαζί τους...» Κοίταξε τους φίλους του και χαμογέλασε. Χωρίς αυτούς θα ήταν γυμνός και ανήμπορος· μαζί τους ήταν κάτι σαν πρίγκιπας, άσχετα αν ήταν πρίγκιπας σ' ένα βασίλειο φτωχών ξομάχων κι επαναστατών! Μια κόκκινη κορδέλα που κουβαλούσε την στιγμιαία σκέψη του πέρασε από το μυαλό του: «Η τρομοκρατία συντρίβεται με την τρομοκρατία!», ψιθύρισε...

Είχε περάσει η ώρα του μεσημεριού όταν ο Εμμανουήλ Παπάς βρήκε χρόνο να διαβάσει το γράμμα που είχε στο συρτάρι του. Καθώς άνοιγε τον φάκελο διαπίστωσε πως τα χέρια του έτρεμαν από την συγκίνηση. Είχε καιρό να λάβει γράμμα από την Φαίδρα. Ύστερα, πριν ακόμα ανοίξει την επιστολή, ψάρεψε ένα τσιγάρο από την ταμπάκαρα του και το άναψε βιαστικά.

Αγαπημένε μου Μανόλη...έχω να σου γράψω πολλά μα νομίζω πως αυτά δεν σε ενδιαφέρουν. Εσύ τώρα είσαι δοσμένος ολότελα στην επανάσταση κι αυτό με κάνει υπερήφανη. Όμως θέλω να προσέχεις... αυτό παρακαλούν και τα παιδιά σου και γι' αυτό προσεύχομαι. Αν ο Θεός μας αξιώσει και ξανασυναντηθούμε δε θα σ' αφήσω ποτέ... θα είμαι πάντα η σκιά σου και μέσα στη σκιά σου θα ζω...

Να ξέρεις όμως πως όλοι εδώ στο σπίτι είμαστε υπερήφανοι για σένα.

Δεν θέλω άλλο να κουράσω τη σκέψη σου με λόγια, που δεν έχουν και ιδιαίτερη αξία. Σ' ευχαριστώ που μου έμαθες να ζω... να είμαι δυνατή και να μπορώ να ξεχωρίζω το σωστό από το λάθος. Ο Θεός να σ' έχει καλά και να προσέχεις ακριβέ μου Μανόλη!...

Η Φαίδρα σου.

Σέρρες 19-3-1821

Ο Μάρκος και ο Γιάννης Κόλλιας ήρθαν την άλλη μέρα το μεσημέρι. Μαζί τους είχαν έρθει και πενήντα άντρες. Οι καλόγεροι του Μοναστηριού τους σίτισαν και τους έδωσαν κελιά για να κοιμηθούν.

Ο Εμμανουήλ Παπάς έμαθε τα άσχημα νέα για το σπίτι του από τον ξάδερφό του τον Μάρκο. Η βαριά σιωπή που έπεσε λίγο αργότερα ήταν καταθλιπτική. «Είναι προτιμότερο να πάμε να φέρουμε την οικογένεια στη Χαλκιδική» πρότεινε ο Μάρκος. «Θα γίνει τη νύχτα και τη νύχτα μόνο θα ταξιδεύουμε!» Έπειτα γύρισε και κοίταξε τον Κόλλια. «Συμφωνείς μαζί μου;» Εκείνος ένευσε καταφατικά και βύθισε τη ματιά του στο πρόσωπο του Εμμανουήλ Παπά. Ο Παπάς έκανε μια αρνητική κίνηση και είπε: «Βιάζεστε... αυτό δείχνει πανικό. Ο Γιουσουφ αυτό περιμένει, κρατάει το χαλί και περιμένει μόλις πατήσετε να το τραβήξει» τους κοίταξε παγωμένα και πρόσθεσε: «Αυτός έχει το μαχαίρι και το πεπόνι... όπως θέλει κόβει... εγώ λέω πως δεν πρέπει να κάνουμε τίποτα κι εκείνος θα λυσσάξει, γιατί μας περιμένει.» Άναψε ένα τσιγάρο και υπογράμμισε: «Αυτό λέγετε παθητική αντίσταση κι είναι ένας τρόπος να κάνεις τον αντίπαλό σου να δείξει τις προθέσεις του!» Ύστερα κάνοντας έναν νοητό κύκλο με την καύτρα του τσιγάρου του δήλωσε: «Τον γνωρίζω καλά εγώ τον τούρκο σκύλο... είναι απρόβλεπτος κι όταν ο αντίπαλός σου είναι σ' αυτή τη κατηγορία πρέπει να πάρεις πολύ στα σοβαρά όλες τις κινήσεις που μπορεί να κάνει.» Έπειτα πλησίασε τον Κόλλια και του χτύπησε χαϊδευτικά την πλάτη. «Εσύ Κόλλια με τους βοηθούς σου και με τον Γιαννάκη μόλις έρθει, θα αναλάβετε την οργάνωση των επαναστατών.»

Πήρε μια βαθιά ανάσα και παρατήρησε λέγοντας: «Ο Γιάννης ο Φαρμάκης που ήταν να αναλάβει την στρατιωτική διοίκηση, όπως φαίνεται θα μείνει στη Μολδοβλαχία για αρκετό καιρό ακόμα. Οι μάχες μαίνονται κι εκεί σώμα με σώμα.

Ύστερα κοίταξε τον Μάρκο και πρόσθεσε: «Εσύ ξάδερφε θα επιστρέψεις πίσω μαζί με τον Δημοσθένη. Πρέπει να στρατολογήσετε όσους φίλους επαναστάτες μπορέσετε από τη Δοβίστα και τα γύρω χωριά και να τους οπλίσετε από τις κρυφές αποθήκες.

Τον Πόκοβιτς αφήστε τον να κινηθεί μόνος του... θα είναι καλύτερα έτσι!» Στη συνέχεια λες και το ξέχασε τόνισε κουνώντας το χέρι του. «Φέρτε όσα όπλα μπορείτε... τώρα τα χρειαζόμαστε εδώ... Όπλα και βόλια...»

Έμεινε για λίγο σκεπτικός κι ύστερα ψιθύρισε μες' από τα δόντια του: «Το πλήθος είναι βέβαια η κατάληξη μιας επανάστασης, αλλά δεν αποτελεί το σημείο της αφετηρίας της. Ο όχλος αντιπροσωπεύει ένα όμορφο ων, που δεν έχει τη δύναμη να κάνει τίποτα και δεν επιδιώκει τίποτα, χωρίς τον ιθύνοντα νου που θα τον καθοδηγήσει!». Κάνοντας μια απροσδιόριστη γκριμάτσα συλλογίστηκε. «Κι αυτός στη προκειμένη περίπτωση πρέπει να είμαι εγώ»...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

Δύο μέρες μετά στη Μητρόπολη των Σερρών, ένας τούρκος στρατιώτης άφησε ένα φιρμάνι του Γιουσούφ Πασά. Ο Πανιερότατος Μητροπολίτης Χρύσανθος το κράτησε με τις άκρες των δαχτύλων του λες και ήταν μολυσμένο. Μέσα σε λίγες αράδες ο τούρκος Μπέης, αξίωνε από τον Μητροπολίτη να παραδώσει σε εκείνον· τη γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά και τα ανυπεράσπιστα παιδιά του!

Ο Μητροπολίτης Χρύσανθος έσφιξε τα δόντια του και προσπάθησε να πνίξει τη βρισιά που του ήρθε στα χείλια. Έπειτα βγήκε στο διάδρομο και φώναξε τη Φαίδρα. Όταν εκείνη διάβασε το φιρμάνι έχασε εντελώς το χρώμα της. Ύστερα κοιτώντας τον Μητροπολίτη Χρύσανθο, ρώτησε: «Τώρα τι κάνουμε;»

Ο Μητροπολίτης έμεινε για λίγο σιωπηλός καθώς σκεφτόταν. Κάποια στιγμή είπε: «Πρέπει να κερδίσουμε χρόνο παιδί μου... γι' αυτό· να τον γλυκάνουμε.»

Ακούμπησε πατρικά το χέρι του στο κεφάλι της Φαίδρας και πρόσθεσε: «Είναι καλύτερα αν του δώσουμε λίγο χρυσάφι... Λυπάμαι· αλλά αν του προσφέρουμε τα κοσμήματά σου, σίγουρα θα απαλύνουμε λίγο τα νεύρα του.»

Η Φαίδρα έμεινε για λίγο αμίλητη, ύστερα ρώτησε: «Αν πάρει τα κοσμήματά μου θα μας αφήσει ήσυχους;» Ο Μητροπολίτης κούνησε λυπημένα το κεφάλι. «Είμαι σίγουρος πως για λίγο θα μας ξεχάσει!» Ο μητροπολίτης έδειχνε να πονάει... από τις ουλές του, μετά τη μάχη με τον μαύρο αγγελιοφόρο! Η Φαίδρα έμεινε για λίγο σιωπηλή. Όταν μίλησε ξανά, η φωνή της ακούγονταν μακρινή, σαν ψίθυρος από παλιό μετάξι. «Τότε Άγιε Πατέρα ας τα δώσουμε...»

Την επόμενη μέρα ο Πανιερότατος Μητροπολίτης Χρύσανθος πέρασε την είσοδο του διοικητηρίου και ζήτησε να δει τον τούρκο πασά. Λίγη ώρα αργότερα ένας στρατιώτης τον οδήγησε στο γραφείο του Γιουσούφ Μπέη.

Ο Πανιερότατος Χρύσανθος ήταν ψηλός με λεπτή και ευθυτενή κορμοστασιά. Αν και είχε περάσει τα εξήντα, εντούτοις το σώμα του κρατούσε τη λυγεράδα που σπάνια μπορούσες να συναντήσεις. Τα μάτια του ήταν έξυπνα και αεικίνητα και η φωνή του ήταν τόσο ήρεμη και μαλακή που θα μπορούσε να ηρεμίσει κι ένα λιοντάρι.

Ο Γιουσούφ μόλις τον είδε σηκώθηκε και πλησίασε κοντά του. Οι δύο άντρες έσφιζαν τα χέρια κάπως μουδιασμένα. «Καλώς ήρθες στο ταπεινό μου γραφείο,» ψιθύρισε ο τούρκος διοικητής. Η φωνή του έδειχνε τόσο θλιμμένη, λες και βάδιζε πάνω σε ένοχη απειλή... «Ήταν απαραίτητο» αποκρίθηκε κοφτά ο Μητροπολίτης. «Βλέπεις έπρεπε να μιλήσουμε εφ' όλης της ύλης!» Ο Τούρκος τον κοίταξε για λίγο στα μάτια. Ύστερα κούνησε αργά το κεφάλι του. Ο τρόμος, η εκρηκτική υπερένταση ήταν πάλι εκεί! Άρχισε να περπατάει πέρα δώθε κουνώντας τα χέρια, δήθεν αμήχανα. Έδειχνε να είναι πληγωμένος, όμως ζάρωσε τη μύτη σ' ένδειξη φιλίας. Ήταν καλά διαβασμένος... Κάθε πράξη έπρεπε να είναι υπολογισμένη. Μόνο έτσι θα μπορούσε να αντικρούσει τα επιχειρήματα του πανέξυπνου Μητροπολίτη. «Σε ακούω τότε!» αντιγύρισε ο Γιουσούφ. Ο Μητροπολίτης χαμογέλασε αχνά. «Καλύτερα να δεις πρώτα.» Στη συνέχεια ο Πανιερότατος έβγαλε από την τσέπη του ένα πουγκί και το άφησε επάνω στο γραφείο! Έπειτα με ήρεμες κινήσεις άπλωσε όλα τα κοσμήματα στο καρυδένιο έπιπλο και κοίταξε τα άπληστα μάτια του Γιουσούφ. Οι λάμπεις που έκαναν τα ζαφείρια και τα άλλα πολύτιμα πετράδια στις ακτίνες του ήλιου μαζί με το χρυσό ήταν εκθαμβωτικές. Ο Μητροπολίτης έβηξε για λίγο χαμηλά και πρόσθεσε: «Σου τα στέλνει η Φαίδρα... η γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά... είναι ό,τι καλύτερο μπορείς να βρεις στην αγορά.» Έμεινε για λίγο σιωπηλός παρατηρώντας τις αντιδράσεις του Γιουσούφ πασά και ύστερα συνέχισε: «Το μόνο που θέλει είναι να την αφήσεις ήσυχη! Για τις πράξεις του άντρα της δεν είναι υπεύθυνη αυτή και τα

παιδιά της.» Ο Γιουσούφ γέλασε. «Μαθαίνεις εύκολα», μουρμούρισε. Τράβηξε μια καρέκλα, τη γύρισε ανάποδα και κάθισε γέρνοντας το σώμα του μπροστά. Τώρα όλα έπαιζαν! Η ψιθυριστή ομολογία του Μητροπολίτη ηχούσε ακόμα στα αυτιά του. Στο πρόσωπο του Πανιερότατου, η σκοτεινή θλίψη ήταν ακόμα επάνω του, σα δίκτυ ενός επιβάτη...

Ο Γιουσούφ πασάς χάιδεψε τα πυκνά γένια του. Έμοιαζε να σκέφτεται την πρόταση του Μητροπολίτη. Η σιωπή ήταν απόλυτη κι ο χρόνος έμοιαζε να είχε παγώσει. Έπειτα κουνώντας το κεφάλι είπε: «Θα το σκεφτώ... κι ύστερα θα δω τι θα κάνω.» Στη συνέχεια πήρε τα κοσμήματα και τα έβαλε στο συρτάρι του γραφείου του. Διασκεδάζοντας την παθητική στάση του Μητροπολίτη είπε χαμογελώντας: «Μη ξεχνάς ότι εγώ έχω το πάνω χέρι... αυτό που θέλω το κάνω! Ο Πανιερότατος έκανε μια κίνηση ταπεινή. Έδειχνε πως λυπόταν για τη φορά που πήραν οι εξελίξεις. «Πολλές φορές είμαστε υποχρεωμένοι να έρθουμε κόντρα στις συγκαιρίες που δημιουργούνται με παράδοξο τρόπο!» ψιθύρισε. Σφίγγοντας τις γροθιές του μέσα από τα φαρδιά ράσα του, συνέχισε: «Όμως όταν έρχεται κάτι δυνατό μας συγκλονίζει και μας βγάζει έξω από την τροχιά μας... Τότε χρειαζόμαστε τη δύναμη των φίλων να το ξεπεράσουμε ή να το δεχτούμε!» Μιλούσε αλληγορικά για να ξεπεράσει τον σκόπελο του Γιουσούφ. Γνώριζε πως ο τούρκος πασάς ήταν έξυπνος και πονηρός άντρας και πολύ, πάρα πολύ κακός. Εκείνος πάλι έπιασε το μήνυμα του Μητροπολίτη. Πήγε στην πόρτα και την άνοιξε λέγοντας ειρωνικά: «Παπά, αν και δεν σε συμπαθώ, οφείλω να ομολογήσω πως είσαι πολύ έξυπνος και διορατικός άντρας. Έχεις ένα σπάνιο χάρισμα να προβλέπεις και ταυτόχρονα να αντιδράς σωστά.» Δάγκωσε για μια στιγμή τα χείλια του και πρόσθεσε: «Πήγαινε Παπά... και πες πως η συμφωνία πέτυχε... μόνο μην έχουμε άλλα γεγονότα και μου τρελάνουν το μυαλό.» Έκανε μια άπρεπη κίνηση με το χέρι του λέγοντας: Τότε ξέρεις τι θα γίνει... γι' αυτό να είσαι προσεχτικός εσύ και οι προστατευόμενοί σου!» Ο Πανιερότατος, στριφογύρισε τα μάτια του δήθεν απελπισμένα κι ύστερα είπε: «Δεν παίζω κανένα παιχνίδι... προστατεύω μόνο το ποίμνιό μου, όπως θα έκανε και κάθε ενάρετος ποιμένας!» Ο Γιουσούφ Μπέης τον κοίταξε με την στοργή που θα έδειχνε σ' ένα υπάκουο και χαριτωμένο σκυλάκι και χαμογελώντας συνέχισε: «Η υπερηφάνεια πονάει, αυτό θέλω να το θυμάσαι πάτερ...».

Ο Μητροπολίτης Χρύσανθος ανασήκωσε τον ένα ώμο του. «Η δύναμη του τύπου των λέξεων. Ένας ισχυρισμός που βγαίνει σαν ψίθυρος κι ένας αθόρυβος σαν τιμωρός!». Στη συνέχεια προχώρησε προς την πόρτα με πληγωμένη αξιοπρέπεια. Ο Μπέης των Σερρών τον ακολούθησε με τη ματιά του. Λίγο πριν βγει ο φιλοξενούμενος του από το γραφείο του, έκανε ένα μικρό νεύμα με το κεφάλι και πρόσθεσε: «Πιστεύω πως θα είμαστε από τώρα εντάξει!». Ο Πανιερότατος δεν αποκρίθηκε. Μόνο στάθηκε για ένα δευτερόλεπτο στο άνοιγμα της πόρτας κι ύστερα βγήκε στον διάδρομο αμίλητος! Όταν βγήκε από το διοικητήριο, είχε την όψη ενός πέτρινου ανθρώπου. Μια όψη γκρίζα, απειλητική, αδιάλυτη...

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΜΟΝΗ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ

13-5-1821

Ο Νικηφόρος Ιβηρίτης έσπρωξε απαλά την πόρτα του γραφείου και πέρασε μέσα. Στο βάθος του μεγάλου κελιού, που ο ηγούμενος της Μονής το παραχώρησε για να το

κάνει γραφείο ο Εμμανουήλ Παπάς, δύο άντρες ήταν σκυμμένοι πάνω σ' ένα παλιό τραπέζι και ετοίμαζαν κάποιες επιστολές.

Ήταν ο Εμμανουήλ Παπάς και ο υπασπιστής του ο Χατζηπέτρος. Καθώς ο μοναχός Ιβηρίτης πλησίασε κοντά τους, ο Εμμανουήλ Παπάς ρώτησε: «Πώς είναι τα πράγματα έξω;» Ο νεαρός καλόγερος έκανε έναν μορφασμό που έμοιαζε με χαμόγελο. «Οι συνθήκες είναι αρκετά ευοίωνες... όλος ο κόσμος περιμένει εσένα να δώσεις το σύνθημα της επανάστασης. Η Χαλκιδική βράζει σαν καζάνι κι είναι έτοιμη να εκραγεί.» Ο Εμμανουήλ Παπάς τον έκοψε με μια κίνηση και είπε: «Πες μου μέρη... χωριά... πόλεις που θα πρέπει αν στηρίζουμε το κύριο βάρος της επανάστασης. Αυτό θέλω... όχι αόριστα λόγια.»

Ο Νικηφόρος Ιβηρίτης πήρε μια βαθιά ανάσα και αποκρίθηκε: «Θα μιλήσω με την σειρά που έχει εκδηλωθεί το ενδιαφέρον για την επανάσταση.» Ο Εμμανουήλ Παπάς του ένευσε καταφατικά. Ο υπασπιστής Χατζηπέτρος πήρε χαρτί και πένα έτοιμος να υπογραμμίσει τα μέρη που θα υπόδειχνε ο μοναχός Ιβηρίτης. «Λοιπόν;» ρώτησε ο Παπάς. «Πρώτος είναι ο Πολύγυρος, ακολουθεί η Θεσσαλονίκη, τα χωριά της Κασσάνδρας, τα Μαντεμοχώρια και αρκετά χωριά της Σιθωνίας, Παρθενώνας, Ορμύλια, Νικήτη. Όπως επίσης μεγάλο ενδιαφέρον υπάρχει στα Βασιλικά!» Κάθισε σε μια καρέκλα και καθώς χαμήλωσε το κεφάλι ψιθύρισε: «Όλοι εσένα περιμένουν ... μην τους απογοητεύσεις!» Ο Εμμανουήλ Παπάς πλησίασε και ακούμπησε το χέρι του στους αδύνατους ώμους του μοναχού. «Δεν πρόκειται να τους απογοητεύσω ποτέ... ήρθα να αγωνιστώ και να πεθάνω γι' αυτήν την επανάσταση και θα το κάνω...» Ο νεαρός καλόγερος σήκωσε το κεφάλι και βύθισε το βλέμμα του στο πρόσωπο του Παπά. «Είμαι σίγουρος γι' αυτό που λες... όμως οι χαλκιδικιώτες έξω δεν μπορούν άλλο να περιμένουν!» Άφησε να του ξεφύγει ο αέρας από το στήθος του και πρόσθεσε: «Οι περισσότεροι είναι χωριάτες! Θέλουν έναν ανώτερο αρχηγό και αξιωματικούς. Μα πιο πολύ χρειάζονται όπλα, πυροβόλα και σπαθιά! Πρέπει να αρχίσουμε να τους μοιράζουμε από δαύτα για να τα μαθαίνουν και να εξοικειώνονται με αυτά...»

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

15-5-1821

Καθόταν μεσ' το σκοτεινό δωμάτιό του και κάπνιζε κοιτώντας από το μικρό παράθυρο τη βροχή που έπεφτε ασταμάτητα. Πάνω στο ξύλινο τραπέζι μια κανάτα με νερό και δίπλα ένα μπουκάλι με κονιάκ και δύο ποτήρια. Κάπου – κάπου έπινε λίγο κονιάκ από το ποτήρι για να ζεσταθεί. Πριν λίγο είχε γυρίσει από την περιοδεία του στον Πολύγυρο και στα χωριά της περιοχής και ένιωθε κουρασμένος.

Είχε μουσκέψει μέχρι το κόκαλο μαζί με τους άντρες του και τώρα προσπαθούσε να ζεσταθεί, στο κρύο δωμάτιό του πίνοντας λίγο κονιάκ. Κάπου μακριά οι αστραπές έσχιζαν τον ουρανό και φώτιζαν τις απόκρημνες πλαγιές της χερσονήσου, κάνοντας το τοπίο ακόμα πιο άγριο.

Παρ' όλη όμως την κούραση, μέσα του ένιωθε μια υπέροχη αγαλλίαση και μια ανείπωτη χαρά! Όσους από τους οπλαρχηγούς κι αν συνάντησε στα μέρη που πήγε, όλοι τον υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό. Ο άνεμος της επανάστασης φυσούσε πλέον δυνατά.

«Είμαστε έτοιμοι» του έλεγαν όπου κι αν πήγαινε. «Άρχισε την επανάσταση κι εμείς είμαστε δίπλα σου. Μαζί σου!» Τώρα έπρεπε να πάρει την μεγάλη απόφαση μόνος

του... Γιατί εκείνος και μόνο εκείνος είχε τη μεγάλη ευθύνη. Ο Αρχιστράτηγος της Χαλκιδικής, της Θεσσαλονίκης και όλης της Μακεδονίας...

Τώρα όλα ήταν έτοιμα. Ο υπασπιστής του ο Χατζηπέτρος, έμεινε στον Πολύγυρο για να οργανώσει και να εμπυνώσει περισσότερο τους κατοίκους του Πολύγυρου και όλης της περιοχής που έτρωγαν σίδερα και μέρα με τη μέρα όλο και περισσότερο επαναστατούσαν από την συμπεριφορά των τούρκων στρατιωτών. Ο Εμμανουήλ Παπάς όμως είχε δώσει διαταγή στον υπασπιστή του να τους ορκίσει στον αγώνα της ελευθερίας μόνο όταν το αποφάσιζε εκείνος. Ο Γιάννης Κόλλιας άφησε τους δύο φίλους και αχώριστους συνεργάτες του, τον Νικηφόρο Δαρβίνη και τον Γιωργάκη Βαϊλή, στην Κασσάνδρα για να οργανώσουν και να δυναμώσουν την περιοχή και το επαναστατικό πνεύμα. Μαζί τους έμεινε και ο γιος του Εμμανουήλ Παπά, ο Γιαννάκης.

Έτσι όταν γύρισαν πίσω στη μονή του Εσφιγμένου, δίπλα του είχε τον Γιάννη Κόλλια με καμιά δεκαπενταριά άντρες του.

Τώρα χρειαζόταν ένα γερό σκούνημα ο αγροτικός πληθυσμός για να ξεσηκωθεί. Οι άνθρωποι πιστεύουν στην τιμωρία, στα θαύματα και στις νίκες! Στις νίκες που έπρεπε να 'ρθουν πάση θυσία για να συσπειρωθούν γύρω του περισσότεροι Έλληνες...

Κάποια στιγμή και καθώς τα βλέφαρά του άρχισαν να βαραίνουν πήγε στο ξύλινο κρεβάτι και ξάπλωσε να κοιμηθεί. Το αχυρένιο στρώμα του φάνηκε πολύ αναπαυτικό. Προσπαθώντας να κεντράρει ακόμα λίγο τη σκέψη του, έβαλε τα χέρια πίσω στον αυχένα χωρίς να μπορεί όμως να αποφασίσει τελικά αν έπρεπε ή όχι να ξεκινήσει την άλλη μέρα την επανάσταση. Το μυαλό του έμοιαζε με μεταχειρισμένο μαντίλι που ξεχάστηκε σε κάποια τσέπη αρκετό καιρό. Με μεγάλη δυσκολία κατάφερε να μετρήσει τους άντρες που είχε εκείνη τη στιγμή στη διάθεσή του.

«Μόλις που πλησιάζουν τους πεντακόσιους» είπε κι ύστερα κάνοντας μια υπεράνθρωπη προσπάθεια σηκώθηκε από το κρεβάτι και προχώρησε προς την πόρτα, αναθεματίζοντας τον εαυτό του για την αδυναμία του.

Καθώς βγήκε στο διάδρομο φώναξε το όνομα του Γραμματικού και του μοναχού Νικηφόρου Ιβηρίτη. Όταν λίγο αργότερα εκείνοι μπήκαν στο δωμάτιό του άρχισε να τους εξηγεί χαμηλόφωνα το σχέδιο που είχε για την επόμενη μέρα. Είχε περάσει πάνω από μία ώρα όταν οι δυο άντρες, ο γραμματικός Οικονόμου και ο μοναχός Νικηφόρος βγήκαν έξω από το δωμάτιο του Εμμανουήλ Παπά. Στα πρόσωπά τους ήταν ζωγραφισμένη η συγκίνηση και στα μάτια τους παιχνίδιζε μια ακαθόριστη λάμψη.

Την επόμενη νύχτα ο μοναχός Νικηφόρος Ιβηρίτης μπήκε στη πόλη της Θεσσαλονίκης. Στο πρώτο σπίτι που έκανε την επίσκεψή του, τον δέχτηκαν με ενθουσιασμό. Ήταν ο προύχοντας Χριστόδουλος Μπαλάνος που δέχτηκε ολόψυχα να βοηθήσει στον ξεσηκωμό της Θεσσαλονίκης.

Ο νεαρός καλόγερος είχε μια λίστα με τέτοιους ανθρώπους στο μυαλό του, όπως τον Χρήστο Μενεξέ, τον Αναστάσιο Κυδωνιάτη και φυσικά και τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Κίτρου Ιωσήφ. Εκείνη τη νύχτα έπρεπε να τους επισκεφτεί όλους. Αφού έφαγε από το φτωχικό τραπέζι του οικοδεσπότη, σηκώθηκε και ξεκίνησε να συνεχίσει τον μεγάλο αγώνα του. Έπρεπε πάση θυσία να έρθει σε συνεννόηση με όλους όσους μπορούσαν να βοηθήσουν στην επανάσταση. Αποφεύγοντας τους δρόμους που είχαν πολύ κυκλοφορία έφτασε στο κέντρο της πόλης και προσπάθησε να προσανατολιστεί μέσα στο μισοσκοτάδο. «Δεν πρέπει να πέσω πάνω σε μεθυσμένους στρατιώτες» σκέφτηκε. Στους κεντρικούς δρόμους υπήρχαν λάμπες θυέλλης. Καθώς μερικές χοντρές ψιχάλες έπεσαν στο πρόσωπό του, τάχυνε το βήμα του! Έκανε έναν μορφασμό για να αποφύγει να ξεστομίσει χαμηλόφωνα κάτι άπρεπο

για τον καιρό που ετοιμαζόταν να βρέξει κι ύστερα χώθηκε σε μια σκοτεινή στοά που από μακριά έμοιαζε με οίκο ανοχής.

Λίγα μέτρα πιο πέρα, στάθηκε και χτύπησε μια πόρτα ενός σπιτιού που έμοιαζε με παράγκα. Όταν η πόρτα άνοιξε, η ογκώδες σιλουέτα του άντρα που στάθηκε στο άνοιγμα ήταν επιβλητική. «Ααα... εσύ είσαι;» ρώτησε ο γιγαντόσωμος άντρας. Η φωνή του Νικηφόρου Ιβηρίτη ακούστηκε ψιθυριστή καθώς είπε: «Φέρνω ένα μήνυμα! Μπορώ να περάσω;» Ο άλλος άνοιξε διάπλατα την πόρτα και τον τράβηξε μέσα χωρίς να πει λέξη. Ύστερα ακούστηκε ο ήχος που κάνει η κλειδαριά καθώς κλειδώνει η πόρτα κι έπειτα σιωπή.

Το πρωί της 17 Μαΐου οι κάτοικοι του Πολύγυρου ορκίστηκαν στον «Υπέρ πάντων αγώνα»

Εκείνο το πρωινό, πήραν τα όπλα και ξεσηκώθηκαν με ένα σύνθημα να καίει τα χείλια τους. «Ελευθερία ή Θάνατος!» Οι τούρκοι που υπήρχαν στην περιοχή το έβαλαν όσοι πρόλαβαν στα πόδια. Οι υπόλοιποι θανατώθηκαν από τους ένοπλους πολυγυριώτες. Άλλοι είχαν ντουφέκια, άλλοι σπαθιά κι άλλοι μόνο μαχαίρια και ξύλα. Ήταν όμως αποφασισμένοι. Ο υπασπιστής του Εμμανουήλ Παπά έμεινε τέσσερις μέρες μαζί τους, έως ότου τους ετοιμάσει σε επαναστατικές ομάδες. Ο Γιουσούφ Μπέης, βλέποντας τις κινήσεις των επαναστατών του Πολύγυρου, ζήτησε να έρθουν στη Θεσσαλονίκη όλοι οι προύχοντες της Χαλκιδικής για να συζητήσουν μαζί του τα γεγονότα. Είχε βέβαια σκοπό να τους συλλάβει και να τους κρατήσει όμηρους. Έτσι θα εκβίαζε τους απλούς χωριάτες να σταματήσουν να ξεσηκώνονται και θα κατέπνιγε με αυτόν τον τρόπο πιο εύκολα την επανάσταση του Πολύγυρου. Όμως οι προύχοντες που είχαν μεγάλη επιρροή στους ντόπιους πολίτες, κατάλαβαν τις προθέσεις του και έστειλαν κάποιους άσχετους μόνο και μόνο για να δουν τα δόλια σχέδιά του... Στο μεταξύ, όλοι βοηθούσαν τώρα με τον τρόπο τους να ξεσηκωθούν και τα υπόλοιπα χωριά της Χαλκιδικής και η πόλη της Θεσσαλονίκης. Με την επανάσταση του Πολύγυρου που έγινε ύστερα από διαταγή του Εμμανουήλ Παπά, ο αρχιστράτηγος και υπερασπιστής της Μακεδονίας κάλεσε όλους τους Αγιορείτες για δεύτερη φορά στις Καρυές και εκεί τους ζήτησε να δώσουν όρκο μπροστά στην εικόνα του Χριστού, πως θα σταθούν και θα πολεμήσουν δίπλα του, μέχρι την τελευταία ρανίδα του αίματός τους. Ύστερα αφού τους ευχαρίστησε, τους ζήτησε να συλλάβουν τον τούρκο διοικητή του Αγίου Όρους, τον Χασεκί Μπέη και να τον κρατήσουν φυλακισμένο σ' ένα μπουντρούμι. Εκείνοι συμφώνησαν. Πράγματι λίγο αργότερα συνελήφθη ο τούρκος διοικητής και δεμένος χειροπόδαρα, ρίχτηκε σε ένα υγρό μπουντρούμι..

Εκείνες τις ημέρες ο Εμμανουήλ Παπάς καβάλα πάνω σ' ένα καφεκόκκινο ατίθασο άλογο, πηγαиноερχόταν με τους συντρόφους του στα γειτονικά χωριά και ξεσήκωνε τους πολίτες. Τώρα η επανάσταση έπαιρνε σάρκα και οστά και ξεπηδούσε σ' όλη τη Χαλκιδική σαν φλόγα. Η φλόγα της Ελευθερίας του Γένους. Στον πρόβλακα είχαν συγκεντρωθεί αρκετοί επαναστάτες και ετοίμαζαν οχυρώματα για την αναχαίτιση των Τούρκικων στρατευμάτων...

Καθώς οι μέρες περνούσαν και ο Γιουσούφ Πασάς δεν εκδήλωνε καμιά κατασταλτική κίνηση, οι έλληνες της Χαλκιδικής ενθουσιασμένοι, άρχισαν να προχωρούν σε περισσότερες εξεγέρσεις.

Η χερσόνησος της Κασσάνδρας τώρα είχε όλη εξεγερθεί, ενώ παράλληλα άρχισαν να ξεσηκώνονται ένα προς ένα κι όλα τα Μαντεμοχώρια. Ο Σουλτάνος βλέποντας πως οι εστίες της επανάστασης στη Μακεδονία συνεχώς αυξάνονταν, έδωσε διαταγή στον Μπαϊράμ Πασά που πήγαινε με τον στρατό του για την Πελοπόννησο να σταματήσει και να βοηθήσει τον Γιουσούφ Μπέη. Διέταξε δε και τον Γιουσούφ Μπέη να συλλάβει την οικογένεια του Εμμανουήλ Παπά και όλους να τους κρεμάσει. Πίστευε

πως μ' αυτήν την αγριότητα θα δέιλιαζε τους έλληνες που ετοιμάζονταν να ξεσηκωθούν. Οι Τούρκοι από τη φύση τους ήταν σκληροί και ανελέητοι. Η καταστρεπτική μανία τους, ήταν το ειδικό τους γνώρισμα σαν ράτσα. Δεν ήξεραν να πατάνε πάνω σε αυγά! Κατάστροφαν τα πάντα...

Στο μεταξύ ο Εμμανουήλ Παπάς επικεφαλής 2.500 αντρών αγωνιζόταν τόσο για την άμυνα και απόκρουση των τούρκικων στρατευμάτων, όσο και για την οργάνωση του αγώνα.

Άντρες από διαφορετικές ηλικίες στρατεύονταν καθημερινά στα μέρη που στρατοπέδευαν οι επαναστατικές δυνάμεις, για τον «Υπέρ πάντων αγώνα». Όμως ένα μεγάλο πρόβλημα άρχισε να διαγράφεται στον αγώνα της ελευθερίας κι ο Εμμανουήλ Παπάς έπρεπε να βρει λύση. Ήταν το πρόβλημα της σίτισης. Οι υπεύθυνοι που είχε τοποθετήσει ο Εμμανουήλ Παπάς, άρχισαν να γκρινιάζουν, ενώ οι Αγιορείτες αρνούνταν να δώσουν όλο το σιτάρι τους στον στρατό της επανάστασης. Ο Εμμανουήλ Παπάς άρχισε τότε να διαισθάνεται την αλλαγή του κλίματος από μερικούς μοναχούς κι άρχισε να στέλνει επιστολές στην Ύδρα και στους καπεταναίους όλων των καραβιών να τους προμηθεύσουν παξιμάδια, σιτάρι και μπαρούτι κι ότι άλλα τρόφιμα έβρισκαν για τους στρατιώτες του. Εκείνο τον καιρό ο αρχιστράτηγος και υπερασπιστής της Μακεδονίας, Εμμανουήλ Παπάς, ξόδευε πολλές χιλιάδες γρόσια για την οργάνωση της επανάστασης.

Από την άλλη πλευρά ο Γιουσούφ Μπέης, αφού συνέλαβε την Φαίδρα, την γυναίκα του Παπά, τα τρία κορίτσια του και τους τέσσερις μικρότερους γιους του, άρχισε να ετοιμάζεται για την μεγάλη επίθεση που θα εξαπέλυε στη Χαλκιδική, με σκοπό να καταπνίξει την επανάσταση μια για πάντα.

Στη Θεσσαλονίκη όμως που ήταν κι εκεί διοικητής, οι πληροφοριοδότες του, τον ενημέρωναν για τις επαναστατικές κινήσεις που άρχισαν μέσα στο κέντρο της πόλης. Γεμάτος οργή και μίσος και χωρίς να το πολυσκεφτεί, έδωσε διαταγή να συλλάβουν τον Μητροπολίτη Κίτρους Ιωσήφ και όλους τους προύχοντες της πόλης και μαζί με τους υπόλοιπους της Χαλκιδικής να τους σουβλίσουν.

Τα δραματικά νέα που έδειχναν την πρωτοφανή αγριότητα του Γιουσούφ, δεν πτόησαν τους έλληνες μαχητές. Κάθε άλλο μάλιστα. Τώρα με χαλυβδωμένα τα νεύρα, άρχισαν να προχωρούν προς τη Θεσσαλονίκη, σκορπώντας τον τρόμο στους τούρκους στρατιώτες.

Σχεδόν όλη η Χαλκιδική ήταν πλέον ξεσηκωμένη. Από τα Βασιλικά και τον Πολύγυρο μέχρι το τελευταίο χωριό της Συθωνίας η Χαλκιδική ήταν επαναστατημένη. Ο Εμμανουήλ Παπάς εκείνες τις ώρες έστειλε τον Πόκοβιτς στις Σέρρες να φέρει οικονομική βοήθεια και παράλληλα να μεριμνήσει για την απελευθέρωση της οικογένειάς του. Βέβαια ο γιος του ο Αθανάσιος έκανε κάποιες ενέργειες για να σώσει την οικογένεια από την αγχόνη, αλλά κι εκείνος ήταν κρυμμένος στους λόφους της Δοβίστας κι έστειλε αγγελιοφόρο στον Μητροπολίτη Χρυσάνθο για να επισπεύσει την αποφυλάκισή τους. Εκείνη όμως την εποχή η σύλληψη του Πατριάρχη Γρηγορίου από τους στρατιώτες του Σουλτάνου, κι ο θάνατος του στην αγχόνη, έφερε παγωμάρα μέσα στην πόλη των Σερρών.

Επιφανείς Σερραίοι που ήταν έτοιμοι να επαναστατήσουν, παρέμειναν αδρανείς όπως επίσης και ο Μητροπολίτης Χρυσάνθος που έριξε τώρα το βάρος, στο να αποτρέψει τον απαγχονισμό της Φαίδρας και των παιδιών του Εμμανουήλ Παπά.

Στις κρίσιμες εκείνες εξελίξεις οι Αγιορείτες μοναχοί δε δίστασαν ούτε μια στιγμή. Καθώς είδαν πως η επανάσταση ξεκίνησε, άρπαξαν τα τουφέκια και πολλοί στη συνέχεια αγωνίστηκαν με αυταπάρνηση για το μεγαλείο του Γένους.

Ο γέροντας της Εσφιγμένου, Ευθύμιος, εκτός από τις θρησκευτικές του υποχρεώσεις, πήρε επάνω του και την ασφάλεια των υλικών αγαθών, των πυρομαχικών και την αυστηρή προετοιμασία των εισφορών όλων των μοναστηριών από τη νέα σοδειά τους. Παράλληλα επόπτενε τους ατίθασους μαχητές και ιδιαίτερα τον Ρήγα Μάνθο. Ο ίδιος ο Εσφιγμενίτης ηγούμενος, ήταν και υπεύθυνος στο λιώσιμο του μολυβιού που είχε στείλει παλιότερα ο άρχοντας Εμμανουήλ, ώστε να γίνονται τα βόλια όπως ακριβώς έπρεπε! Κι ένα βράδυ που μπήκε στο κελί του Εμμανουήλ Παπά και τον είδε να κοιτά τη θάλασσα μ' ένα κουρασμένο βλέμμα, ακούμπησε με πατρική φροντίδα το χέρι του στον ώμο του άρχοντα και είπε: «Άρχοντα Εμμανουήλ, μην ανησυχείς. Η επανάσταση θα βρει το βήμα της... η Ρωμιοσύνη δε σάπισε, ξέρει να ξεχωρίζει το αγαθό από το πονηρό, η πίστη της είναι ανέγγιχτη. Χαρά σ' εκείνον που θα διαβάσει την ψυχή της...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ήταν ένα ζεστό πρωινό, πρώτη μέρα του Ιούνη όταν ο Εμμανουήλ Παπάς, έφιππος μπήκε στην Ιερισσό με τον στρατό του σε παράταξη μάχης. Οι κάτοικοι ενώθηκαν αμέσως με τους στρατιώτες και κυνήγησαν όσους από τους τούρκους της φρουράς έμειναν και σχεδόν όλους τους εξόντωσαν. Εκείνη τη μέρα σώθηκαν πολλοί κάτοικοι της Ιερισσού που ήταν καταδικασμένοι με την ποινή του θανάτου.

Ο Επίσκοπος Ιγνάτιος ήταν ένας από τους καταδικασμένους σε θάνατο. Μόλις τον αποφυλάκισαν τα επαναστατικά στρατεύματα, πήγε στην πλατεία της Ιερισσού και ζήτησε να δει τον Εμμανουήλ Παπά. Όταν ο υπερασπιστής της Μακεδονίας είδε τον γέρο επίσκοπο να πλησιάζει, κατέβηκε από το ατίθασο άλογό του και τον ασπάστηκε. Ο επίσκοπος με δάκρυα τότε στα μάτια, τον ευλόγησε κι ύστερα ευλόγησε όλους τους στρατιώτες. Λίγα λεπτά αργότερα κάθισαν σ' ένα τραπέζι στο καφενείο της πλατείας, γιατί τα πόδια του επίσκοπου έτρεμαν από τη συγκίνηση. «Σήμερα έσωσες τριάντα ψυχές!» Είπε συγκινημένος ο επίσκοπος. Σήκωσε ψηλά το κεφάλι του κι αφού κοίταξε για λίγο προς τον ουρανό, σταυροκοπήθηκε και πρόσθεσε: «Ευλογημένο Θεέ μου να είναι το όνομά σου... μας έστειλες αυτόν που περιμέναμε τόσο καιρό!» Εκείνη τη στιγμή ο Γιαννάκης πλησίασε κοντά τους. Έδειχνε αναστατωμένος. Ο Εμμανουήλ Παπάς σηκώθηκε. «Τι έγινε;» Ρώτησε. Ο Γιαννάκης έκανε μια αόριστη κίνηση κι αποκρίθηκε με φωνή γεμάτη ένταση. «Ο Γιάννης Κόλλιας θέλει να ξεκινήσουμε αμέσως για τα Βασιλικά. Πρέπει να κερδίσουμε χρόνο!» Ο Εμμανουήλ Παπάς τον κοίταξε στα μάτια. «Ποιο είναι το πρόβλημα;» Μουρμούρισε. «Οι στρατιώτες θέλουν να μείνουμε για λίγο εδώ να ξεκουραστούμε.» Ο άρχοντας δεν ήταν στρατιωτικός. Οι συνθήκες όμως τον έβαλαν στην ίδια σκάφη με τον Κολοκοτρώνη και τον Καραϊσκάκη που από την κούνια τους, έπαιζαν με πιστόλες...

Τώρα τα βλέμματα όλων που ήταν εκεί κοντά, ήταν καρφωμένα στο πρόσωπο του Εμμανουήλ Παπά. Εκείνος έδειχνε να σκέφτεται. Ύστερα κλώτσησε ένα χαλίκι που ήταν μπροστά στο πόδι του και είπε με δυνατή φωνή: «Όσοι θέλουν να μείνουν ας μείνουν! Οι υπόλοιποι ξεκινάμε σε δύο ώρες...» Ο επίσκοπος Ιγνάτιος ήρθε και στάθηκε δίπλα στον Εμμανουήλ Παπά. Μόλις εκείνος τέλειωσε, ο επίσκοπος σήκωσε το χέρι του και είπε με τρεμάμενη φωνή: «Να ακούτε πιστά τον αρχηγό σας κι εκείνος να είστε σίγουροι πως θα σας οδηγή από νίκη σε νίκη!»

Στο δρόμο προς τα Βασιλικά, ο στρατός του Εμμανουήλ Παπά ενώθηκε με τους επαναστατημένους ήδη Μαντεμοχωρίτες. Οι κάτοικοι των κωμοπόλεων αυτών, μόλις είδαν πως η επανάσταση ξεκίνησε, οπλίστηκαν με θάρρος και τόλμη και εξεγέρθηκαν κατά των τούρκων. Έτσι ο Εμμανουήλ Παπάς δημιούργησε ένα ακόμα επαναστατικό σώμα με αρχηγό τον Χάψα και πορεύτηκε προς τα Βασιλικά.

Το απόγευμα της άλλης μέρας μπήκαν και στα Βασιλικά. Ύστερα από μια μικρή μάχη που έγινε στα πρώτα σπίτια, οι τούρκοι υποχώρησαν προς το κέντρο. Εκεί ο οπλαρχηγός Χάψας τους περίμενε με αρκετούς επαναστατημένους πολίτες των Βασιλικών. Οι τούρκοι στρατιώτες βρέθηκαν ξαφνικά ανάμεσα σε δύο πυρά.

Ο Εμμανουήλ Παπάς ιππεύοντας το καφεκκόκινο άλογό του, όρμησε μαζί με τους συντρόφους του στους δρόμους των Βασιλικών και χωρίς πλέον έλεος εξόντωσαν όλη τη φρουρά των τούρκων. Λίγο πριν τη δύση του ηλίου και τα Βασιλικά ήταν ελεύθερα. Ο Εμμανουήλ Παπάς ζήτησε από τον Χάψα να αναλάβει την υπεράσπιση των Βασιλικών και όλης της περιοχής. Ο γενναίος άντρας δέχτηκε να αναλάβει όλη την ευθύνη της υπεράσπισης με έναν όρο. Να βοηθούν οι προύχοντες τον αγώνα του και να στέκονται πάντα στο πλευρό του. Ο άρχοντας Εμμανουήλ, καταλάβαινε τη

θέση του οπλαρχηγού Χάψα και προσπάθησε να τον στηρίξει ηθικά απέναντι στους άλλους.

Εκείνο το βράδυ, ο Εμμανουήλ Παπάς φιλοξενήθηκε στο σπίτι ενός προύχοντα των Βασιλικών. Στο τραπέζι ήταν και παλιοί δημογέροντες και προεστοί. Επίσης ήταν και ο οπλαρχηγός Χάψας. Ο άνθρωπος εκείνος ήταν κομμένος στο ύφασμα των μαρτύρων. Αδύνατος, σχεδόν ξερακιανός, σαν πούμα γρήγορος· με μια ακατάβλητη δύναμη. Το πρόσωπό του ήταν κοκαλιάρικο και τα μάτια του γαλάζια και ζωηρά, έκοβαν σαν καλοακονισμένο λεπίδι...

Κάποια στιγμή ο Εμμανουήλ Παπάς ζήτησε να κάνουν λίγη ησυχία και ύστερα τόνισε: «Μην ενθουσιάζεστε τόσο εύκολα. Είμαστε ακόμα στην αρχή» Άφησε τα χείλια του να σχηματίσουν ένα απαλό χαμόγελο και συνέχισε: «Έχουμε πολύ δύσκολο αγώνα. Μεγάλο και σκληρό δρόμο.» Έμεινε για λίγο διστακτικός και πρόσθεσε: «Δυστυχώς αυτός ο δρόμος που πήραμε δεν έχει γυρισμό... έχει όμως δάφνες και την φλόγα της ελευθερίας.» Κοιτώντας τους για λίγο είπε: «Αντιμετωπίζω πολλά προβλήματα και προσπαθώ συνεχώς να βρίσκω λύσεις! Γι' αυτό το θέμα της σίτισης του στρατού που θα υπάρχει εδώ και θα είναι για τους υπερασπιστές των Βασιλικών, θέλω να το αναλάβετε εσείς... Δεν θέλω να υπάρχει και αυτό το πρόβλημα ανάμεσα σε αυτά που με βασανίζουν.» Υστερα έμεινε για λίγο να τους κοιτά έναν έναν στα μάτια και συνέχισε: «Η πορεία αυτής της επανάστασης δεν είναι τόσο εύκολη, ούτε βέβαια και τόσο απλή! Όπως στη ζωή δεν υπάρχουν απλές αλήθειες, αλλά μοιάζουν με τον ορίζοντα που μπορείς να τον πλησιάσεις μα όχι και να τον φτάσεις, σ' αυτή την επανάσταση χρειαζόμαστε: απόφαση, απόφαση, απόφαση!...».

Πέρασε τα λεπτά δάκτυλά του μέσα από τα πλούσια μαλλιά του και υπογράμμισε. «Βάλτε το καλά στο μυαλό σας. Τα Βασιλικά πρέπει να μείνουν ελεύθερα..., με νύχια και με δόντια!» Κοίταξε για μια στιγμή τον Χάψα κι ύστερα όλους τους άλλους έναν έναν. «Ο οπλαρχηγός Χάψας έχει πάρει την δική μου διαταγή να μείνει ο υπερασπιστής των Βασιλικών! Θέλω να του προσφέρετε όση βοήθεια διαθέτετε μέχρι που η επανάσταση στη Χαλκιδική σταθεί στα πόδια της. Υστερα θα δούμε τι θα κάνουμε...» Πήρε μια βαθιά ανάσα και καθώς οι άλλοι συμφώνησαν να κρατήσουν γερά στις επάλξεις του αγώνα, πρόσθεσε: «Πρέπει να είμαστε περήφανοι..., μπορούμε και κουνάμε τη βάρκα του Σουλτάνου! Λίγο ακόμα θέλει να την γυρίσουμε ανάποδα...»

Λίγες μέρες αργότερα, ένα πρωί, ο γραμματικός Οικονόμου πέρασε στο γραφείο το Εμμανουήλ Παπά. Εκείνος είχε γυρισμένη τη πλάτη και κοιτούσε από το μικρό παράθυρο τους στρατιώτες του, που ετοιμάζονταν έξω, στην αυλή του μοναστηριού. «Καλημέρα» Είπε ο γραμματικός. Ο Παπάς γύρισε και τον κοίταξε. «Πού τη βρήκες;» ρώτησε κουρασμένα. Ο γραμματικός έκανε έναν μορφασμό που έμοιαζε με μισό χαμόγελο και ρώτησε: «Φαίνεται στενοχωρημένος, τι συμβαίνει;» Ο Εμμανουήλ Παπάς τον κοίταξε με τις καστανές κόρες του να γυαλίζουν, λες και είχε πυρετό. Στη συνέχεια έκανε μια μοιρολατρική χειρονομία και είπε: «Για έναν άνθρωπο, που έχει ξεπεράσει μέχρι τώρα όλα τα χτυπήματα της ζωής, αυτή η αβεβαιότητα, το αίσθημα πως τίποτα δεν είναι σίγουρο, είναι κάτι απρόσμενο! Για πρώτη φορά στη ζωή μου, δοκιμάζω ένα είδος κρυφής ακατανίκητης αγωνίας. Σαν να πρόκειται να συμβεί κάτι χειρότερο.» Αποφεύγοντας ύστερα να τον κοιτάξει στα μάτια για να μην δείξει πόσο πικραμένος ήταν, συνέχισε: «Όλη τη νύχτα σκέφτομαι, κοιμάμαι πολύ λίγο και πολλές φορές ξενυχτάω πηγαينوέρχοντας μέσα στο δωμάτιό μου.» Κατάπιε το λιγοστό σάλιο του και κοίταξε γύρω του σαν παγιδευμένος.

«Αντιμετωπίζω έναν κόσμο με υποκριτές! Κι εσύ ακόμα Δημήτρη γνωρίζεις τι γίνεται γύρω μου και προσπαθείς να χρυσώσεις το μαχαίρι.» Έβαλε το δάχτυλό του στη μύτη του και ρώτησε: «Τώρα έχω κρυφτεί;» Ο γραμματικός τον κοίταξε χωρίς να μπορεί να πει λέξη. Ο Εμμανουήλ Παπάς τον κοίταξε επίμονα λες και προσπαθούσε να διαβάσει τις σκέψεις του. «Δεν μπορώ άλλο να εμπιστεύομαι τους μοναχούς των άλλων μοναστηριών. Είναι πάντα πολύ απασχολημένοι κάνοντας πως σώζουν τον κόσμο! Πρέπει ο καθένας μας να είναι οραματιστής, ένας όλο βούληση, δημιουργός, ένας που είναι το ίδιο το μέλλον και μια γέφυρα για το μέλλον...» Ο τόνος της φωνής του ήταν μοιρολατρικός, επίσημος. Το βλέμμα του ήταν, το βλέμμα ενός φωτισμένου. Σαν να διάβαζε την σκέψη του Οικονόμου, κούνησε αρνητικά το κεφάλι. «Δεν γίνεται τίποτα. Άλλο πράγμα να λες λόγια κι άλλο να παίρνεις μια απόφαση... κι αλίμονο αν η απόφασή σου είναι λανθασμένη... Τότε αρχίζεις να πέφτεις ανεξέλεγκτα, στα βάθη ενός απύθμενου πηγαδιού, κουτρουβαλώντας ξανά και ξανά, μέχρι να διαλυθείς...» Παρατηρώντας την παθητική στάση του γραμματικού, συνέχισε. «Αν θέλεις ν' ανέβεις τα θεϊκά σκαλοπάτια δεν πρέπει να κλείνεις τα μάτια σου στα προβλήματα που υπάρχουν. Η σκόπιμη άγνοια είναι ένα λάθος ασυγχώρητο, ο αγώνας πρέπει να εμπνέεται από την πίστη και την ελπίδα, πράγματα που όλος ο κόσμος τα έχει ανάγκη.» Κάποια στιγμή, ύστερα από μερικά δευτερόλεπτα σιωπής, ο γραμματικός καθάρισε το λαιμό του και είπε διστακτικά: «Καταλαβαίνω πως αισθάνεσαι, μα πρέπει να κερδίσουμε χρόνο μέχρι να μας έρθει βοήθεια από την Ύδρα και το κέντρο μας.» Έκανε μια αποφασιστική κίνηση σφίγγοντας τη γροθιά του και πρόσθεσε: «Η αλήθεια είναι πως αρκετοί καλόγεροι σφυρίζουν σε άλλο σκοπό και αυτό με εξοργίζει... λες και δεν θέλουν να πετύχει η επανάσταση!» Ο Εμμανουήλ Παπάς τον σταμάτησε λέγοντας: «Περίμενε..., μη γενικεύουμε τα πράγματα. Δεν είναι όλοι ίδιοι. Οι θεοφώτιστοι Πατέρες αυτού του μοναστηριού και αρκετοί μοναχοί άλλων μοναστηριών, μας συμπεριφέρονται τόσο καλά. Είναι άδικο να μιλάμε με αυτόν τον τρόπο για όλους τους μοναχούς...» Ο γραμματικός έβαλε πάνω στο τραπέζι τις επιστολές που κρατούσε και είπε πικραμένα: «Αν ήθελαν τα μοναστήρια θα μας τροφοδοτούσαν τρόφιμα και μπαρούτι που χρειαζόμαστε, όμως τώρα αδιαφορούν.» Ο άρχοντας Εμμανουήλ έκανε μερικά βήματα με σκυμμένο το κεφάλι κι ύστερα κοίταξε τον συνομιλητή του. «Εκατοντάδες χρόνια τώρα, τα μοναστήρια του Αγίου Όρους είναι αυτόνομα. Αυτό προσπαθούν πάντα να πετυχαίνουν! Δεν το κάνουν επίτηδες... αυτός είναι ο ρόλος τους...» ψιθύρισε. Στη συνέχεια έριξε μια ματιά στις επιστολές που έπρεπε να σταλούν και ρώτησε: «Πόση μπαρούτη έχουμε;» «Τετρακόσιες οκάδες..., μα πρέπει να το μοιράσουμε σχεδόν όλο στα μέτωπα που έχουμε. Μας λείπουν επίσης και σπαθιά.» Έκανε μια μοιρολατρική χειρονομία λέγοντας: «Κάνε κάτι να βρούμε σιτάρι..., μαζί με τη μπαρούτη είναι το πιο βασικό.» Ο Παπάς ζάρωσε τα χείλια του. Το γνώριζε το πρόβλημα και τώρα όσο πήγαινε η κατάσταση χειροτέρευε. «Μην ανησυχείς» είπε. «Θα το κανονίσω.» Καθώς ο γραμματικός πήγαινε προς την πόρτα ο Παπάς είπε: «Στείλε μου τον Νικηφόρο Ιβηρίτη και τον ξάδερφό μου τον Μάρκο. Πρέπει να τους μιλήσω.» Ο άρχοντας Εμμανουήλ σαν έμεινε μόνος· ένωσε και πάλι την παγωνιά που απλωνόταν μέσα του και τη μεταλλική γεύση πάνω στη γλώσσα του! Ένας ανύποπτος κίνδυνος που έβγαινε από τον δυσδιάκριτο κόσμο του ψεύδους. Ψέματα. Ένας κόσμος γεμάτος ψέματα.

Προδοσία και ευτελισμός και τώρα;

Λένε πολλοί πως ο άνθρωπος έχει το πεπρωμένο του γραμμένο στην παλάμη του χεριού του.

Ο άρχοντας Εμμανουήλ είχε όμως άλλη άποψη: «Δεν υπάρχει τύχη», έλεγε. «Το πεπρωμένο είναι ο χαρακτήρας. Κάνουμε αυτό που είμαστε. Πετυχαίνουμε ό,τι

αξιζουμε!». Τις τελευταίες όμως νύχτες, πάσχιζε να μην ακούει τον άνεμο που τρόμαζε με τη δύναμη και την επιμονή του. Οι άνεμοι στην περιοχή εκείνη φυσούν με ακατάστατες ριπές. Είναι κάτι σαν ζωντανό, ανασαίνουν αδιάκοπα και ρωμαλέα, με κρύες πνοές σαν τον θάνατο...

Κάποια στιγμή κάθισε στο γραφείο του και έβαλε τα χέρια στο κεφάλι του. Χιλιάδες στροφές έφερνε εκείνη την ώρα το μυαλό του. Έπρεπε να σκεφτεί σωστά, πρακτικά και γρήγορα. «Διάολε!» ψιθύρισε. «Γιατί όλα αν εξαρτώνται από μένα!»

Έτσι τον βρήκαν οι στενοί του φίλοι, ο μοναχός Νικηφόρος και ο Μάρκος. Καθώς τον πλησίασαν εκείνος σηκώθηκε από το τραπέζι και απευθύνθηκε προς τον μοναχό λέγοντας. «Δεν ξέρω ποιόν τρόπο θα χρησιμοποιήσεις, τι θα πεις και τι θα κάνεις! Θέλω μόνο να πετύχεις το σκοπό σου...» Ύστερα έσφιξε το χέρι του καλόγερου Νικηφόρου και είπε μαλακά. «Φίλε μου πρέπει να πείσεις όλα τα μοναστήρια να μας προμηθεύσουν από πεντακόσιες οκάδες σιτάρι και πενήντα οκάδες κρασί.» Χαμογελώντας πικρά πρόσθεσε: «Προσπάθησε να τα καταφέρεις. Πες τους πως αυτή τη στιγμή η επανάσταση στη Χαλκιδική μοιάζει με πληγή που είναι δεμένη με βρόμικο μαντίλι και μέρα με τη μέρα περιμένει να μολυνθεί..., προσπάθησε φίλε μου, προσπάθησε!»

Στη συνέχεια γύρισε προς τον ξάδερφό του, τον Μάρκο. «Πάρε τα πιο γερά άλογα και ξεκίνα για την Δοβίστα. Ο πατέρας σου ξέρει ένα μέρος που έκρυψα μαζί του αρκετό χρυσάφι..., νομίσματα... Αγόρασε ζώα και κουβάλησε από όπου βρεις τρόφιμα. Μα περισσότερο από όλα χρειαζόμαστε σιτάρι, αυτό μόνο στυλώνει.» Ο Μάρκος κούνησε το κεφάλι του. «Εντάξει Μανόλη..., θα κάνω αυτό που πρέπει. Μείνε ήσυχος, σε λίγες μέρες θα επιστρέψω.» Καθώς αγκαλιάστηκαν, ο Παπάς είπε: «Πες τον γιο μου τον Θανάση να πληρώσει όσο – όσο, μόνο να γλιτώσει την οικογένεια. Ύστερα να τραβηχτεί στα βουνά. Θα τους πάρουμε από εκεί, εντάξει;» Ο Μάρκος τον χτύπησε απαλά στην πλάτη. «Μην ανησυχείς καπετάνιο, όλα θα τα προλάβω...»

Όταν λίγο αργότερα έμεινε μόνος, ζώστηκε τα άρματά του, τα δύο πιστόλια και το γυριστό σπαθί του και βγήκε στην ηλιόλουστη αυλή. Ο Γιάννης Κόλλιας τον περίμενε έτοιμος για να ξεκινήσουν. Πάνω από εκατό στρατιώτες ήταν έτοιμοι να ιππεύσουν. «Ας ξεκινήσουμε!» είπε ο Εμμανουήλ Παπάς και καβάλησε το ατίθασο άλογό του. «Ο δρόμος για την Κασσάνδρα είμαι μακρύς...» Ήταν εκεί· έξω από την πύλη της ιεράς μονής Εσφιγμένου, ανάμεσα στους στρατιώτες του και με τα μάτια που έλαμπαν από έξαψη τους εξηγούσε... τους οδηγούσε! Ύστερα έγειρε μπροστά και με μια πυρετώδη ζωηρότητα, κέντησε το άλογό του...

Από την άλλη πλευρά ο Γιουσούφ Μπέης αισθάνθηκε μεγάλη χαρά, καθώς ο Μπαϊράμ Πασάς έφτασε στη Θεσσαλονίκη και στρατοπέδευσε έξω από την πόλη, ύστερα από εντολή της Υψηλής Πύλης. Ο Σουλτάνος βλέποντας τον Γιουσούφ Μπέη σε άσχημη θέση και τις επαναστατικές εστίες συνεχώς να πληθαίνουν, διέταξε τον Μπαϊράμ Πασά που πήγαινε στην Πελοπόννησο να σταματήσει και να βοηθήσει τον διοικητή της Θεσσαλονίκης και των Σερρών και μαζί να καταπνίξουν την επανάσταση της Χαλκιδικής και της Θεσσαλονίκης.

Εκείνο τον καιρό όμως, η Θεσσαλονίκη αναπτύσσονταν με γοργούς ρυθμούς κι αυτό έδωσε λαβή στους Εβραίους να δουν την πόλη, σαν το εφελτήριο για τα μεγαλόπνοα επιχειρηματικά τους σχέδια. Έτσι από όλες τις πόλεις, κοντινές και μακρινές, άρχισαν να έρχονται εβραίοι στην αναπτυσσόμενη Θεσσαλονίκη.

Οι έξυπνοι εβραίοι όμως, θεώρησαν πως μπορούσαν να πετύχουν ταυτόχρονα δύο στόχους. Να πλουτίσουν σε λίγο χρονικό διάστημα και δεύτερον αν έδειχναν πως

ήταν φιλικά προσκείμενοι προς την Υψηλή Πύλη και συνεργάσιμοι με τους τούρκους στρατιώτες θα εξαφάνιζαν τον μεγάλο εχθρό τους που ήταν οι Χριστιανοί! Μέσα από τα νέα δεδομένα που άρχισαν να εκτυλίσσονται, η Θεσσαλονίκη γνώρισε ένα είδος ύπουλων διωγμών. Οι ανύποπτοι έλληνες χριστιανοί, άρχισαν να αισθάνονται ανασφάλεια με τις φυλακίσεις και εκτελέσεις πολλών πολιτών της πόλης. Κανείς όμως δεν μπορούσε να φανταστεί πως πίσω από πολλές εκτελέσεις, κρύβονταν κάποια άλλα συμφέροντα που ο νους του ανθρώπου δεν χωρούσε. Μόνο όταν άρχισαν να στρατεύονται και οι εβραίοι στον τουρκικό στρατό, άρχισε να διαγράφετε ένα άσχημο τοπίο. Φρικαλέο, αδυσώπητο μα και φθονερό... Δυστυχώς οι απλοί Έλληνες πολίτες, ζούσαν και σ' ένα κόσμο γεμάτο ψέματα κι αμφισβητήσεις. Τα δύο τρίτα άλλωστε του διοικητικού μηχανισμού και της καλής κοινωνίας, προσπαθούσε να κρύψει τα δικά του άπλυτα. Ποιος ήθελε τη διαφάνεια και την απόλυτη αλήθεια;

Ένα βράδυ γύρω στα μέσα του Ιούνη, επισκέφτηκε τον τούρκο διοικητή Γιουσούφ, ο Μπαϊράμ Πασάς και του είπε: «Οι στρατιώτες μου ξεκουράστηκαν, τώρα είναι έτοιμοι πάλι για μάχη.» Χασκογέλασε καθώς γέμιζε για τρίτη φορά το ποτήρι του με ρακί και πρόσθεσε: «Είναι μαθημένοι να αγωνίζονται παθιασμένα, μα έτσι όμως κάνουν και στο πλιάτσικο.., ακόμα πιο πολύ βέβαια γίνεται με τις γυναίκες.» Ύστερα τράβηξε ένα στιλέτο από το ζουνάρι του και το ζύγιασε στη παλάμη του. «Κι αυτό!» είπε χαιρέκακα. «Έχει πολύ καιρό να πάρει φωτιά.» Έπειτα το κάρφωσε σ' ένα κομμάτι κρέας που υπήρχε πάνω στο τραπέζι και το έφερε στα χείλια του. Ο Γιουσούφ Πασάς γέλασε μοχθηρά κρατώντας την κοιλιά του. «Εεε... άντε λοιπόν να τους πετσοκόψουμε και τα αυτιά τους να τα στείλουμε στον Σουλτάνο!» Ο Μπαϊράμ Πασάς κούνησε το κεφάλι. Συμφωνούσε. «Αύριο.., αύριο θα ξεκινήσω να ξεκάνω όλους τους Γκιαούρηδες.» Ο Γιουσούφ έκανε τότε νόημα στα δύο χανουμάκια που περίμεναν στην άκρη του σαλονιού να πλησιάσουν και είπε στον Μπαϊράμ. «Σου τις χαρίζω... γιατί πιστεύω πως αξίζεις ένα τέτοιο δώρο.» Τα χανουμάκια έκαναν κάποιες χορευτικές φιγούρες μπροστά στο πρόσωπο του Πασά κι άρχισαν να πετάνε τα ρούχα τους...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

Δύο μέρες αργότερα ο Μπραϊράμ Πασάς κάλεσε τον αξιωματικό του, τον Μεχμέτ και του είπε: «Οι έλληνες έχουν τελείως αποθρασυνθεί. Τώρα ζητάν και την ελευθερία τους.» Χαμογελώντας με κακία συνέχισε: «Είναι καιρός νομίζω να τους δείξουμε ποιοι είναι τα αφεντικά και ποιοι οι σκλάβοι..., γι' αυτό ετοίμασε σήμερα το στρατό να ξεκινήσουμε.» Του πρόσφερε ένα τσιγάρο κι άναψε κι αυτός ρουφώντας λαίμαργα τον καπνό. «Θα σκοτώσουμε, θα κάνουμε και θα λεηλατήσουμε. Πρέπει να τους δείξουμε την υπεροχή του τούρκικου στρατού. Μόνο έτσι αυτοί οι Γκιαούρηδες θα το καταλάβουν.» Ο Μπραϊράμ Πασάς χαμογέλασε έπειτα σαρδόνια καθώς θυμήθηκε τα λόγια που του είχε πει κάποτε ο πατέρας του: «Μερικοί άνθρωποι έχουν το χάρισμα να ζωγραφίζουν, άλλοι να γράφουν κι άλλοι να καθοδηγούν τους ανθρώπους. Το δικό σου χάρισμα είναι να προκαλείς θανάσιμες καταστάσεις.»

Ο Μεχμέτ καθάρισε το λαιμό του και είπε με αλαζονικό τόνο: Εντάξει Πασά. Αύριο κιόλας μπορούμε να τους επιτεθούμε..., έχω μάθει πως ο Εμμανουήλ Παπάς με τους επαναστάτες του πορεύονται για την Θεσσαλονίκη.» Η οργή τώρα παραμόρφωνε το πρόσωπό του. Από μακριά τα μάτια του, έμοιαζαν με ραμμένες χαραμάδες!

Παίρνοντας μια βαθιά ανάσα, συνέχισε: «Το όνομα σου είναι δοξασμένο και θα δοξάζεται για πάντα.» Μέσα του όμως έλεγε: «Μην κολακεύεις τον εαυτό σου. Δεν είσαι τίποτα..., ένα χαμένο κορμί ήσουν κι αυτό θα μείνεις αν χάσεις την εξουσία σου...

Ο Μπραϊράμ Πασάς κούνησε ικανοποιημένος το κεφάλι του. «Σπέρνουμε καταστροφή και τον όλεθρο για να φοβούνται όλοι τον στρατό μας! Ο Μεχμέτ κοίταξε τον Πασά στα μάτια. «Θα υπάρχουν και όμορφες ελληνίδες..., γνωρίζεις πως τις έχω αδυναμία.» Ο Μπραϊράμ γέλασε τραχιά. «Εντάξει, μπορείς να πάρεις όποιες θελήσεις εσύ.» Το πρόσωπο του Μεχμέτ φωτίστηκε από χαρά. «Τότε δεν θα αφήσω ζωντανό κανέναν έλληνα. Κανέναν Χριστιανό.» Μπορεί ο Μπραϊράμ Πασάς να είχε πολλά παιδικά τραύματα μα αν ήθελε ν' ακούσει για τραύματα παιδικής ηλικίας, αυτός μπορούσε να του πει πράγματα που θα έκαναν το κεφάλι του Πασά να στριφογυρίζει.

Λίγη ώρα μετά ο Μεχμέτ έδωσε διαταγή στους βαθμοφόρους του να ετοιμάσουν το στρατό σε κατάσταση μάχης. Το πρωί της άλλης μέρας θα ξεκινούσαν για την Ρεντίνα, όπου θα συναντούσαν το στρατό του Εμμανουήλ Παπά, που προχωρούσε ακάθεκτος για την Θεσσαλονίκη. Ο Μεχμέτ ήταν μια διφορούμενη προσωπικότητα. Μερικές φορές καυχόταν με τον τρόπο που ενεργούσε και ξεγελούσε τους πάντες..., κι άλλες φορές πάλι καθόταν σιωπηλός και κοιτούσε τον κόσμο μέσα από ένα νυσταλέο βλέμμα προβληματισμένος για το γκρίζο που έβλεπε κι ήταν σαν το παλιό παλτό του παππού του... Ύστερα πάλι η ματιά του γίνονταν κοφτερή και διαπεραστική, σαν να κοιτούσε ίσια μέσα στην ψυχή σου...

Εκείνο το απόγευμα ήρθαν τα πρώτα πλοία από τα Ψαρά και την Ύδρα κι άρχισαν να περιπολούν τις παραλίες της Χαλκιδικής. Μαζί τους έφεραν βέβαια και αρκετό σιτάρι, παξιμάδια και διακόσιες οκάδες μπαρούτι. Το σιτάρι το είχαν φορτώσει από την Ύδρα που ήταν η έδρα της κοινότητας.

Ο καπετάν Αθανάσιος Μαργαρίτης κι ο καπετάν Ζαχαρίας με τα καράβια και το πλήρωμά τους, ήρθαν να δουλέψουν αφιλοκερδώς για το Γένος, και το μόνο που ζητούσαν ήταν τρόφιμα έτσι ώστε να έχουν δυνάμεις και να περιπολούν με αξιώσεις τα παράλια της Χαλκιδικής...

Προ της επανάστασής ο Εμμανουήλ Παπάς εκαλείτο από τους μοναχούς «Άρχοντα» και όταν ξεκίνησε σαν αρχηγός την επανάσταση τον αποκαλούσαν : «Ο Ενδοξότατος»...

Τώρα ο Εμμανουήλ Παπάς είχε για λίγες μέρες αποθέματα, όμως η αβεβαιότητα δεν έπαυε να τον ταλανίζει. Με αυτές τις σκέψεις, έφτασε έφιππος και με τον στρατό του σε ανάπτυξη μάχης, έξω από την Ρεντίνα. Ο επαναστατικός στρατός του άρχοντα Εμμανουήλ όπως και τα άλλα σώματα των καπεταναίων του Ολύμπου και του νότου, αν και ανεξάρτητα όδευαν σε δρόμους διαφορετικούς, κατέληγαν στο ίδιο αγέρωχο μετερίζι! Συνήθιζαν να περιφρονούν τον κατακτητή...

Ο Γιάννης Κόλλιας τον πλησίασε κάποια στιγμή και του είπε: «Στρατηγέ.., είναι καλύτερα να σταματήσουμε. Οι άντρες είναι κουρασμένοι.» έκανε μια γκριμάτσα και πρόσθεσε: « Το βλέπω στα πρόσωπά τους, δεν έχουν άλλο κουράγιο.» Ο Εμμανουήλ Παπάς κοίταξε γύρω του. Ύστερα έδειξε με το χέρι την απέναντι πλαγιά. «Όταν φτάσουμε εκεί.., εκεί θα στρατοπεδεύσουμε.» Έπειτα φώναξε τον γιο του Γιαννάκη. «Βάλε σκοπιές στα υψώματα και στείλε ανιχνευτές να ψάξουν την περιοχή!» Ο Γιαννάκης σήκωσε το χέρι ψηλά. «Έντάξει πατέρα!» φώναξε και γύρισε το αλόγο του προς τα πίσω. Έπρεπε να βρει τους δικούς του άντρες, σ' αυτούς βασιζόταν περισσότερο. Δεν ήθελε με τίποτα να δείξει αδιαφορία, βάζοντας σε κίνδυνο όλον τον επαναστατικό στρατό...

Το μεσημέρι, κάλεσε όλους τους αξιωματικούς του, τον γέροντα της Εσφιγμένου Ευθύμιο και τους μοναχούς που εκπροσωπούσαν τις δυνάμεις των άλλων μοναστηριών και τους μίλησε, προσπαθώντας να τους εξηγήσει την κατάσταση και τους όρους της μεγάλης σύγκρουσης με τον Μπαϊράμ Πασά... τελειώνοντας πρόσθεσε: « Να ξέρετε όμως πως αν με ακολουθήσετε πρέπει να είστε αποφασισμένοι να αγωνιστήτε μέχρι θανάτου! Ο αγώνας αυτός δεν έχει μέτρα και σταθμά... πάει ίσα πάνω στον θάνατο...». Τα λόγια του πέτυχαν την καρδιά τους σαν μαχαίρι που χώνεται σε ανοιχτή πληγή κι ο Εμμανουήλ Παπάς το έκανε να στριφογυρίζει ανελέητα. Ύστερα έδειξε με το χέρι του προς το νότο και είπε: «Εκεί η Ρωμοσύνη δίνει μάχες κι έχει ελάχιστες ελπίδες να πετύχει... κι όμως αγωνίζεται, ορμά από την ελπίδα στην κόλαση μόνο και μόνο γιατί ήρθε ο καιρός της ελευθερίας... Τώρα ο ουρανός έγινε και πάλι καταγάλανος κι έμοιαζε γυαλιστερός σαν σμάλτο· κι είχε ένα τεράστιο ήλιο, που ήταν αδύνατον να τον κοιτάζει κανείς, γιατί η λαμπερότητά του, ήταν επικίνδυνη! Πέρα μακριά, σκόνη σηκωνόταν από το κιτρινισμένο χορτάρι... άσπρα κόκαλα αλόγων γυάλιζαν στον ήλιο. Τα απομεινάρια κάποιας μάχης που ασημογυάλιζαν...

Αρκετά μακριά, σε ένα μοναστήρι του Αγίου Όρους, αρκετοί φωτισμένοι Πατέρες, έδιναν εκείνη την ώρα στον Ρήγα Μάνθο την εξουσιοδότηση να κινηθεί ελεύθερα, χωρίς να δίνει λογαριασμό στον Εμμανουήλ Παπά και να οργανώσει την άμυνα του Αγίου Όρους. Ήταν η πρώτη κίνηση ανυπακοής του Ρήγα Μάνθου προς τον αρχιστράτηγο της Μακεδονίας και η πρώτη των μοναχών επίδειξη αποστασίας..., κάποιων μοναχών!...

Δεν μπορούσαν να το φανταστούν, πως ο χρόνος κυλούσε με μια φανταστική ταχύτητα κι έκλεινε την παγίδα γύρω τους...

Κανείς δεν μπορούσε βέβαια να εικάσει πως λίγο αργότερα η κρίση θα γενικευόταν και οι περισσότεροι καλόγεροι θα πρόσφεραν «γην και ύδωρ» στον τούρκο διοικητή καταπατώντας την υπόσχεση και τον όρκο που έδωσαν μπροστά στην εικόνα του Χριστού για τον «υπέρ πάντων αγώνα της Ελευθερίας»... Ήταν γι' αυτούς μια επιθετική και απωθητική διαδικασία... Συχνά υπάρχει σε διάφορους κύκλους κάποια

χαρακτηριστική γλώσσα· αυτή που ζυγίζει τις πιθανότητες και χαράσει την πορεία της την τελευταία στιγμή. Λέγεται και δωδέκατη ώρα... Μπαίνεις δηλαδή τότε που είναι να αρπάξεις τα λάφυρα· ή στρίβεις στην επόμενη γωνία...

Η Φαίδρα κοίταξε τον άντρα που της χαμογελούσε ειρωνικά πίσω από το γραφείο και αισθάνθηκε ναυτία. Τα σωθικά της γύριζαν ανάποδα. Ο Γιουσούφ Πασάς που είχε γυρίσει από τη Θεσσαλονίκη αισθανόταν πολύ πιο ισχυρός, τώρα που ο Μπαϊράμ Πασάς αναλάμβανε εκείνος με το τακτικό στρατό του να καταπνίξει την επανάσταση της Μακεδονίας. Βέβαια τις διαταγές τις έδινε ο Γιουσούφ και τις δάφνες της δόξας εκείνος θα έπαιρνε.

«Λένε πως ο άντρας σου σε εγκατέλειψε... σε άφησε έρμαιο της άμοιρης τύχης σου. Είναι αλήθεια;» Η φωνή του ήταν τώρα επίπλαστη και σοβαρή! Έδειχνε συμπόνια. Τα απροκάλυπτα σινιάλα των ματιών του δεν έφεραν αποτέλεσμα. «Όταν σκάβεις για διαμάντια..., σκάβεις τάφους», ψιθύρισε ο Γιουσούφ.

Η Φαίδρα τον κοίταξε ατάραχη στα μάτια, δεν έδειχνε να τον φοβάται. «Είναι μερικοί άνθρωποι, που ο θάνατος δεν τους τρομάζει γιατί τα αισθήματά τους νεκρώθηκαν όταν ήταν ακόμα παιδιά.» Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε συγκινημένη: «Μόνο τον πόνο κρατούν μέσα τους για να συντηρεί την φλόγα του μίσους! Του μίσους που κάποτε θα ξεσπάσει σαν καταιγίδα ολέθρου στα κεφάλια σας. Γιατί δεν αξίζετε να ζείτε άλλο πάνω στη γη! Γιατί...» Το χέρι του Γιουσούφ χτύπησε με δύναμη το μάγουλο της Φαίδρας. Το χαστούκι ήταν τόσο δυνατό που η γυναίκα παραπάτησε. Ο Γιουσούφ την κοιτούσε τώρα με τόσο μίσος που η Φαίδρα δεν είχε δει άλλη φορά σε πρόσωπο ανθρώπου. «Σκασμός, που να σε πάρει ο διάολος.» Ούρλιαξε.

«Παλιогύναικο..., ξέρεις τι σε περιμένει;» Η Φαίδρα τον κοίταξε με απάθεια, η απάντηση ήταν γραμμένη στο πρόσωπό της. Κάποια στιγμή είπε: «Έχεις χάσει το μέτρο της λογικής· θα καταλάβεις ότι πέτυχες, όταν οι άνθρωποι που θαυμάζεις και αγαπάς, γυρίζουν τη πλάτη όταν πλησιάζεις και τα σκουλήκια σε καλούν σε δείπνο...».

Ο Γιουσούφ άρχισε να βηματίζει πάνω κάτω στο δωμάτιο με ύφος ανθρώπου που θα μπορούσε να σε καθαρίσει ή να σε σακατέψει σε ένα δευτερόλεπτο αν ήταν αναγκαίο. Ένα πικρό χαμόγελο χάραχτηκε στο στόμα της Φαίδρας. «Ό,τι είναι να γίνει, θα γίνει! Αυτό προστάζει η μοίρα..., δεν έχω αυταπάτες και δεν ζω με όνειρα! Εδώ και αρκετό καιρό έχω πάψει να ονειρεύομαι.» Έπειτα χαμογέλασε διφορούμενα και πρόσθεσε: «Επλεξες μια θαυμάσια ιστορία υπερηφάνειας κι ελπίδας προδοσίας και απάτης. Δε θα τολμούσα να αλλάξω την παραμικρή λεπτομέρεια· γιατί είναι δεμένη με σπάνια συνωμοτικά χαρίσματα!».

Η σιωπή που ακολούθησε κράτησε όσο χρειάστηκε να αφομοιώσει ο Γιουσούφ τα λόγια της. «Αυτοί που πεθαίνουν κάνουν πάντα μια ευχή. Αλλά ποτέ δεν προλαβαίνουν να την τελειώσουν.» Τα λόγια του βγήκαν ψιθυριστά από τα χείλια του μα ήταν γεμάτα απειλή. Κι εκείνα τα μάτια του, έμοιαζαν με δύο γυαλισμένα κομμάτια από ταφόπετρα, τόσο ψυχρά και άψυχα ήταν. «Κάποτε με τον άντρα σου ήμασταν φίλοι, δεν σεβάστηκε όμως την φιλία μου και να το αποτέλεσμα. Σε λίγες μέρες θα αναγκαστώ να κρεμάσω εσένα και τα παιδιά σου!» Την κοίταξε έτσι όπως κοιτάζει μια τίγρη το ενδεχόμενο γεύμα της και πρόσθεσε: «Βέβαια όλα μπορούν ν' αλλάξουν, αρκεί να αλλάξεις κι εσύ!» Στο πρόσωπό του απλώθηκε ένα ακαθόριστο χαμόγελο, αλλά τα μάτια του περίμεναν παγωμένα. Περίμενε την αντίδραση της Φαίδρας, χωρίς οίκτο, η ματιά του φυλάκιζε τη δικιά της. Είχε την εντύπωση ότι ένα παγωμένο χέρι της έσφιξε ξαφνικά το στήθος. Το αίμα σφυροκοπούσε στους κροτάφους της λίγο πριν την έκρηξη. «Αυτό που θέλεις είναι χειρότερο από το να υπογράψεις συμβόλαιο με τον διάολο με αντάλλαγμα τη ψυχή σου. Προτιμώ να το κάνω με λυσσασμένο σκυλί.» Κατάπιε με δυσκολία για να συγκρατήσει τα δάκρυα

της και πρόσθεσε: «Μια μέρα θα κοιταχθείς στον καθρέπτη και θα δεις ένα σκουλίκι να σε κοιτάζει!» Συνέχισε κοιτώντας τον στα μάτια. «Στη δουλειά που κάνεις πότε κερδίζεις και πότε χάνεις, αλλά αν επιμένεις σε μια υπόθεση χαμένη τότε είσαι τρελός!». Τα μάτια της τώρα πήραν το σκούρο πράσινο χρώμα, σαν την χειμωνιάτικη θάλασσα. «Σου χαλάω τα σχέδια..., έτσι; Περίμενες να με δεις να στέκομαι με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος και με ύφος υποταγμένης σκλάβας, αλλά σε απογοήτευσα...» Δύο ρυτίδες σχηματίστηκαν στο πρόσωπό της. Αποφεύγοντας το οργισμένο βλέμμα συνέχισε: «Δεν είναι ποτέ εύκολο να αντέχεις στον πόνο και στο μαρτύριο. Είναι πάντοτε πιο εύκολο να πεθαίνεις, απλώς να παραδώσεις τα όπλα και ν' αφήσεις τον πόνο να πεθάνει μαζί σου! Το να πολεμάς σημαίνει ότι πρέπει να κρατάς τον πόνο ζωντανό, ακόμα και να τον μεγαλώνεις. Κι αυτό χρειάζεται ένα είδος ξεχωριστού θάρρους...» Η Φαίδρα ένιωσε τα δάκρυα να ανεβαίνουν στα μάτια της. Ξεροκατάπιε για να συγκρατήσει τη συγκίνησή της. Είχε την εντύπωση ξαφνικά ότι έγραφε την ιστορία. Πήρε μια βαθιά ανάσα και κοιτώντας προς το παράθυρο τελείωσε λέγοντας: «Είναι πολύ σκληρό να παλεύεις με τον θάνατο γιατί αυτός δεν θέλει να παλεύεις. Αυτό που θέλει μόνο είναι ν' αναπαυτείς και να κοιμηθείς. Είναι πολύ ελκυστικό να κλείσεις όμορφα – όμορφα τα μάτια και ν' αφήσεις να γίνει ό,τι είναι να γίνει!...» Έκανε μια κίνηση με το χέρι της λες κι έδωξε κάποια μύγα και μουρμούρισε πικραμένα: «Εμείς είμαστε οι ταπεινοί σκλαβωμένοι Έλληνες. Είμαστε αυτοί που κουβαλάμε επάνω μας μια πληγή που κανείς δεν μπορεί να επουλώσει. Ο κίνδυνος διαρκώς караδοκεί γύρω μας και οι κρυφές επιθυμίες που αναδύονται, κινούν το άρμα σε ένα ταξίδι γεμάτο επικίνδυνους ελιγμούς!» Ο Γιουσούφ, μάζεψε τα υπολείμματα της αξιοπρέπειας του και φώναξε ανοίγοντας την πόρτα: «Ρίξτε την ξανά στο μπουντρούμι... και μην τη δώσετε ούτε νερό...»

Ένα δυνατό χέρι του έσφιγγε τον ώμο και τον ταρακουνούσε ενώ η γνώριμη φωνή του γιου του έλεγε: «Πατέρα σήκω! Έρχονται οι τούρκοι!» Ένιωθε κουρασμένος. Πήρε μια βαθιά ανάσα και ανακάθισε. Τώρα όλες οι αισθήσεις του ξαφνικά μπήκαν σε μια φρενιασμένη λειτουργία. «Λέγε, σε ακούω..., πόσο είναι μακριά;» Ο Γιαννάκης έδειχνε να βρίσκεται σε μια εξωπραγματική διέγερση. Έτρεμαν αρκετές φορές τα χείλια του, ώσπου να καταφέρει να πει πνιγμένα: «Όχι πολύ μακριά..., κοντά στο μεγάλο στενό γύρω στα δύο χιλιόμετρα» Ο Εμμανουήλ Παπάς πήρε μια βαθιά ανάσα κι έβαλε την καπνοσακούλα από την τσέπη του. Σκεφτόταν. Κάποια στιγμή είπε: «Φώναξέ μου τον Γιάννη τον Κόλλια γρήγορα, εντάξει;» Αντί για απάντηση ο Γιαννάκης γύρισε κι εξαφανίστηκε μέσα στα δέντρα. Το γλυκοχάραμα άρχισε τώρα να δίνει την θέση του στην καινούρια μέρα κι όπως φαινόταν θα ήταν πολύ καυτή. Σε λίγο εμφανίστηκε μέσα από τα πυκνά δέντρα ο Γιάννης Κόλλιας με τον Γιαννάκη. Με το επιβλητικό παράστημα, τραχύ πρόσωπο και μακριά μαλλιά, έδινε την εντύπωση μιας εκρηκτικής δύναμης που τη συγκρατούσε αυστηρά. Αντάλλαξαν ένα σφιγμένο χαμόγελο κι ύστερα ο Παπάς δείχνοντας με το χέρι του τις πλαγιές μπροστά του είπε: Εκεί στο στένεμα που κάνουν οι πλαγιές είναι καλύτερα να τους επιτεθούμε.» Ο Γιάννης Κόλλιας κοίταξε προς το μέρος εκείνο σκεπτικός. Τα λεπτά που κυλούσαν έμοιαζαν με αιώνες. Η ατμόσφαιρα έγινε ξαφνικά βαριά σαν έγκυος γυναίκα που έχει περάσει τις μέρες της. Ύστερα ο Κόλλιας κούνησε καταφατικά το κεφάλι. «Εντάξει! Είναι το καλύτερο μέρος.» Ο Εμμανουήλ Παπάς κοίταξε τότε τον γιο του τον Γιαννάκη. «Μην καθυστερείς, πάρε τους άντρες σου και πιάσε από δεξιά, εγώ θα του πλαγιοκοπήσω από αριστερά κι ο Κόλλιας που θα ξεκινήσει πρώτος, στο κέντρο.» Η φωνή του Γιαννάκη ακούστηκε πνιγμένα από την συγκίνηση. «Πατέρα, είναι πολλοί.

Οι ανιχνευτές τους υπολογίζουν για οχτώ με δέκα χιλιάδες!» Ο Εμμανουήλ Παπάς γύρισε και τον κοίταξε με το ίδιο σφιγμένο χαμόγελο που υποδέχτηκε και τον Κόλλια. «Μη δειλιάσεις γιε μου.., ποτέ σου να μην δειλιάσεις. Ο πανικός είναι ίδιος με τον θάνατο.» Του χάρισε ένα μετρημένο χαμόγελο από αυτό που χρησιμοποιεί κανείς για τις πένθιμες περιπτώσεις και πρόσθεσε: «Την ιστορία την δημιουργούν οι άντρες, όχι όμως μέσα στο κεφάλι τους αλλά στα πεδία των μαχών!» Ύστερα κάνοντας σήμα στον υπασπιστή του να πλησιάσει, συνέχισε: «Εμείς είμαστε πιο πολλοί. Ο καθένας μας αξίζει για χίλιους, ας τους δείξουμε λοιπόν την αξία μας.» Στη συνέχεια έδωσε κάποιες εντολές στον υπασπιστή του και είπε δυνατά: «Εμπρός παλικάρια μου, ας δείξουμε στους τουρκαλάδες τη δύναμή μας.» Εκείνη τη στιγμή τον πλησίασε ο φίλος του ο μοναχός Νικηφόρος Ιβηρίτης. Τα μάτια του πετούσαν φωτιές. «Καλύτερα να τραβηχτούμε πίσω. Είναι καθαρή τρέλα να τους χτυπήσουμε. Τους υπολογίζω γύρω στους δέκα χιλιάδες.., είναι τακτικός στρατός!» Την ίδια στιγμή στάθηκε δίπλα στον Εμμανουήλ Παπά κρατώντας ένα τουφέκι ο ηγούμενος της Εσφιγμένου Ευθύμιος! Κοίταξε τον Νικηφόρο με μια ματιά γεμάτη υπονοούμενα· που στη σιωπηλή γλώσσα σήμαινε: «Θα το συζητήσουμε αυτό αργότερα!» κι άφησε τον αρχιστράτηγο να μιλήσει!

Ο Εμμανουήλ Παπάς πήρε από κάτω το ντουφέκι του και κοίταξε τον καλόγερο στα μάτια. Είχε ένα ψυχρό παγωμένο βλέμμα που θύμιζε θάνατο! Ο μοναχός χαμήλωσε τα μάτια και κοίταξε τις μύτες των παπουτσιών του. «Είναι καλύτερα να χτυπηθούμε τώρα, στα ίσια.» ψιθύρισε ο Παπάς. «Να μάθουν τα μεμέτια πως δεν είμαστε μια χούφτα ρέμπελοι που κάνουν πλιάτσικο, αλλά ένας επαναστατικός στρατός που μέσα από την επανάσταση θέλει την δικιά του πατρίδα!» Κούνησε πέρα δώθε το κεφάλι και χτυπώντας τον φιλικά στη πλάτη πρόσθεσε: «Αν το βάλουμε τώρα στα πόδια.., κάθε φορά που θα συναντάμε τούρκικο στρατό θα κάνουμε το ίδιο.» Ο Νικηφόρος Ιβηρίτης ένευσε καταφατικά. «Έχεις δίκιο» μουρμούρισε και κατηφόρισε την πλαγιά κρατώντας σφιχτά το ντουφέκι του... Ο Κόλλιας κοίταξε τον γέροντα Ευθύμιο κι ύστερα το βλέμμα του έπεσε πάνω στον άρχοντα Εμμανουήλ. Πέρασε τη γλώσσα στα χείλια του και τον κοίταξε με βλέμμα ανήσυχο, αλλά δεν είπε τίποτα! Μέσα του όμως μια φωνή φώναζε: «Δώστε μου το ξίφος και θα σκοτώσω εγώ το δράκο, ώστε να μπορείτε να κρατήσετε το κάστρο σας...».

Οι παύσεις έχουν αποχρώσεις σαν τα χρώματα. Κι εκείνη που ακολούθησε είχε το χρώμα μελανό... ίσως το μελανότερο του μελανότερου...

Τα πουλιά στο στενό πέραςμα σταμάτησαν να κελαηδούν, λες και κρατούσαν τις ανάσες τους, δεν ακούγονταν κανένας ήχος από τις φωνές τους. Απόλυτη ησυχία βασίλευε εκείνο το πρωινό, καθώς ο ήλιος έβαφε με το πορφυρό του χρώμα το στενό πέραςμα. Ήταν ένα τοπίο σκληρό, πυρωμένο από έναν γιγάντιο ήλιο που διαπερνούσε την πρωινή ομίχλη φλογίζοντας τον ουρανό. Ξαφνικά οι πρώτοι τούρκοι ανιχνευτές βρέθηκαν με κομμένα τα λαρύγγια και τα παλικάρια του Γιαννάκη τους έσυραν μέσα σε πυκνούς θάμνους. Ο τούρκικος στρατός προχωρούσε. Τύμπανα και μπαϊράκια ασημογυάλιζαν στο φως του ήλιου.

Κάποια στιγμή ακούστηκε μια τουφεκιά από το κέντρο, εκεί που ήταν ταμπουρωμένοι οι άντρες του Γιάννη Κόλλια κι ακολούθησαν στη συνέχεια απανωτοί πυροβολισμοί. Μόνο όμως το κέντρο, το σώμα του Κόλλια χτυπούσε δυνατά.

Αριστερά και δεξιά οι δύο πτέρυγες μάχης είχαν επιβολή σιγής. Τίποτα δεν κουνιόταν. Η αντίσταση των εβδομήντα αντρών του Κόλλια ήταν σθεναρή και προκαλούσε μεγάλες ζημιές στο στρατό του Μπαϊράμ Πασά. Τα πάντα είχαν πιάσει φωτιά. Οι φλόγες και οι καπνοί τύλιξαν το μέρος εκείνο! Μια σφαίρα σφύριξε πάνω

από το κεφάλι του Κόλλια και καρφώθηκε σ' ένα πεύκο, τινάζοντας φλούδες απ' τον κορμό του.

Η ώρα περνούσε κι οι τούρκοι παρέμειναν καθηλωμένοι εκεί. Ο Μπαϊράμ Πασάς βλέποντας πως η κατάσταση δεν άλλαζε φώναζε τον Αχμέτ και του είπε: «Ανοιχτείτε δεξιά και αριστερά πάνω στις πλαγιές και κυκλώστε τους.» Έκανε μια χειρονομία φέρνοντας το χέρι στο λαιμό του και πρόσθεσε: «Λιανίστε τους όλους. Κανέναν να μην φύγει ζωντανός.» Τώρα έβραζε από την οργή του. «Χτυπήστε τους άπιστους Γκιαούρηδες.., μην τους λυπάστε.»

Καθώς ο τουρκικός στρατός άρχισε ν' ανοίγεται δεξιά και αριστερά, δέχτηκε την επίθεση των ελλήνων που μέχρι εκείνη τη στιγμή περίμεναν. Ο αιφνιδιασμός είχε πετύχει! Οι έλληνες μαχητές έδιναν σκληρή μάχη και θέριζαν στην κυριολεξία τον τουρκικό στρατό. Κάποια στιγμή ο Μπαϊράμ Πασάς ζήτησε υποχώρηση και ανασύνταξη. Είχε γίνει σχεδόν μεσημέρι. Οι εστίες από τις φωτιές είχαν αρχίσει να μεγαλώνουν και στο μέρος της μάχης ήταν σκορπισμένα ανθρώπινα πτώματα και τραυματίες. Ένα σουρεαλιστικό, φρικτό θέαμα που έμοιαζε με σφαγείο... Τα χέρια του ήταν ματωμένα κι έτρεμαν από την κούραση. Μηχανικά έβγαλε από την τσέπη την καπνοσακούλα του κι άρχισε να στρίβει ένα τσιγάρο, καθώς η ματιά του ήταν στραμμένη προς το τουρκικό ασκέρι πέρα βαθιά στη κοιλάδα. Ο Εμμανουήλ Παπάς ρούφηξε λαίμαργα τον καπνό μέσα του, λες και ήταν βάλσαμο για τα κουρασμένα του νεύρα κι έκανε νόημα στον υπασπιστή του να πλησιάσει. Ο Χατζηπέτρος είχε ένα συγκρατημένο χαμόγελο στα χείλια του. Ο Παπάς τον κοίταζε παγωμένα. «Μην ενθουσιάζεσαι!» Μουρμούρισε. Ύστερα έδειξε τις δύο κορφές αριστερά και δεξιά και τόνισε: «Δυνάμωσέ τις με σκληροτράχηλους άντρες. Κατάλαβες; Εκεί θα πέσει το βάρος της μάχης τώρα!» Ο υπασπιστής έκανε μια αόριστη γκριμάτσα. «Έχω διαθέσιμους εκατόν σαράντα αγιορείτες.., θα τους μοιράσω.» Ο Εμμανουήλ Παπάς ένευσε καταφατικά. «Μόνο κάνε γρήγορα και πρόσταξε επαγρύπνηση σε όλους τους στρατιώτες.., η σκληρή μάχη θα αρχίσει σε λίγο.»

Πράγματι εκείνη η μάχη ήταν η πιο σκληρή. Ο Μπαϊράμ Πασάς ζήτησε από τους αξιωματικούς του, νίκη πάση θυσία. Στα αυτιά του Αρχонта Εμμανουήλ, έφταναν άγριες κραυγές, ποδοβολητά και ο ρόγχος του θανάτου! Οι επιδρομείς ήταν αποφασισμένοι, όμως αποφασισμένοι ήταν και οι υπερασπιστές της επανάστασης...

Οι έλληνες αν και αμύνονται σθεναρά, άρχισαν να χάνουν έδαφος. Αρκετοί έπεσαν νεκροί και κάμποσοι τραυματίστηκαν. Όλοι κι όλοι ήταν τώρα διακόσιοι σαράντα. Σ' εκείνη τη μάχη ο Εμμανουήλ Παπάς αφού ζήτησε να του αναφέρουν τις απώλειες, έκανε ένα άτυπο συμβούλιο και ζήτησε από τους αξιωματικούς του να κρατήσουν τις θέσεις τους μέχρι να πέσει το σκοτάδι. Ύστερα θα υποχωρούσαν χωρίς πανικό μέσα στη νύχτα προς τον Πολύγυρο.

Η φωνή του ήταν γεμάτη περηφάνια για την τροπή της μάχης. «Κρατήστε γερά.., μην πανικοβάλλεστε! Ήμασταν πεντακόσιοι σαράντα άντρες και καθηλώσαμε έναν στρατό εκπαιδευμένο δέκα χιλιάδων αντρών! Εμείς είμαστε οι νικητές. Κι αν έχουμε απώλειες, αυτοί έχουν σίγουρα πάνω από χίλιους πεντακόσιους.» Έμεινε για λίγο σιωπηλός για να μπορέσουν οι άλλοι να αφομοιώσουν τα λόγια του κι ύστερα πρόσθεσε: «Κρατήστε ψηλά το κεφάλι.., έτσι θέλω να υποχωρήσουμε. Είμαστε οι νικητές. Τους καταφέραμε ένα μεγάλο πλήγμα.» Έδειξε τα χέρια του τα ματωμένα. «Θα το σκεφτούν πολύ όταν θα έρθει η ώρα να χτυπηθούν πάλι μαζί μας!» Μιλούσε αργά, νωχελικά, γιατί πρόσεχε τα λόγια του. Σταματούσε σε κάθε λέξη πριν περάσει στην επόμενη, σαν να πατούσε η σκέψη του προσεχτικά από τη μία πέτρα στην άλλη για να περάσει ένα ποτάμι από πιθανά σφάλματα. «Έχουμε αρκετούς νεκρούς και

τραυματίες... Κανένας θάνατος δεν είναι γλυκός», μουρμούρισε πικραμένα. «Μόνο αυτός που είναι για την πατρίδα». Η πυκνή νύχτα πλάκωσε πάλι το μέρος εκείνο με τη φοβερή σιωπή που έβγαινε από την ύπουλη κοιλάδα...

Οι άντρες κράτησαν τις θέσεις τους με νύχια και με δόντια, μέχρι που έπεσε το σκοτάδι και σιγά σιγά άρχισαν να υποχωρούν. Μόνο που μερικοί Μαντεμοχωρίτες καθώς γύριζαν στον Πολύγυρο, έκαναν τα παράπονά τους προς τον Εμμανουήλ Παπά για κάποιους που παράτησαν τη μάχη κι έφυγαν λίγο μετά το μεσημέρι...

Το ξημέρωμα της άλλης μέρας τους βρήκε έξω από τον Πολύγυρο. Ήταν όλοι κουρασμένοι, ξάγρυπνοι, ταπεινωμένοι. Τα γλυκόπικρα φρούτα της νίκης και της ήττας είναι πάντα ποτισμένα με αίμα, μίσος και πόνο.

Πριν ακόμα καθίσουν να ξεκουραστούν από τη μεγάλη μάχη, ο Εμμανουήλ Παπάς έδωσε εντολή να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο η πόλη. Έτσι καθώς η συστράτευση κι από τα γύρω χωριά άρχισε αν γίνεται πραγματικότητα, μεγάλωνε και η ανησυχία του για την επικείμενη μάχη που θα ξεκινούσε έξω από τον Πολύγυρο. Ο Πολύγυρος ήταν η πρώτη πόλη που εξεγέρθηκε κατά των τούρκων και ο Εμμανουήλ Παπάς πίστευε πως θα ήταν και η πρώτη που θα δεχόταν επίθεση για παραδειγματισμό. Δεν γνώριζε όμως τότε θα γινόταν αυτό. Λίγο πριν τον πάρει ο ύπνος, καθώς ήταν τόσο πολύ κουρασμένος, έδεσε τα χέρια του στον αυχένα και ψιθύρισε με κλειστά τα μάτια. «Η νύχτα απόψε είναι βαριά, μοιάζει να πέφτει πάνω σε μια άλλη νύχτα που είχε σταθεί κάποτε με νύχια σκληρά και απλωμένα φτερά, πάνω από την ψυχή μου!...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ

Κι ενώ ο Εμμανουήλ Παπάς άρχισε την ετοιμασία άμυνας στον Πολύγυρο, ο Μπαϊράμ Πασάς με τον στρατό του παίρνοντας θάρρος από την νίκη που πέτυχε στην Ρεντίνα, άρχισε να λεηλατεί και να καίει όσα χωριά βρίσκονταν στο δρόμο του, σκοτώνοντας άντρες, γυναίκες και παιδιά. Τα χωριά της Καλαμαρίας και η Παζαρούδα που είχαν επαναστατήσει, εγκαταλείφθηκαν από τους κατοίκους που έντρομοι πήραν τον δρόμο της προσφυγιάς.

Λίγες μέρες αργότερα, έφτασε με τον στρατό του έξω από τα Βασιλικά. Τα ελεύθερα Βασιλικά!... Ο υπερασπιστής τους, ο γενναίος Χάψας που ορκίστηκε από τον Εμμανουήλ Παπά ν' αναλάβει εκείνος την υπεράσπιση της πόλης, είχε στη διάθεσή του διακόσιους και μόνο ετοιμοπόλεμους άντρες. Καθώς είδε από την κοντινότερη κορφή το τούρκικο ασκέρι να πλησιάζει, έσφιξε τα δόντια του. Χωρίς να το θέλει αισθάνθηκε ένα πυρωμένο δάκτυλο να κυλάει στη ραχοκοκαλιά του. Εντωμεταξύ η κάψα του μεσημεριού πύρωνε τη γη, έτσι που το μέρος εκείνο έμοιαζε τυλιγμένο σε μια αχνή ομίχλη. Ο αέρας μοσχοβολούσε καλοκαίρι καθώς σκόρπιζε ολόγυρα τη γύρη των λουλουδιών. Ξαφνικά ένα ευπρόσδεκτο συναίσθημα τον τράνταξε.

Αισθάνθηκε μέσα του μια υπέροχη γαλήνη και σιγουριά. Λες και η τύχη του εμπιστεύτηκε το κλειδί για το μυστήριο της μάχης! Τα παλικάρια που ήταν δίπλα του, κοίταζαν τον γενναίο άντρα ερωτηματικά. Εκείνος αφού έμεινε για λίγο απαθής, έστριψε κάποια στιγμή το άλογό του προς την πόλη των Βασιλικών και τραβώντας τα χαλινάρια είπε: «Νομίζω πως ήρθε η ώρα να υποδεχθούμε τους καλεσμένους όπως τους αξίζει.» Έδωσε στα χείλια του την χαρά να σχηματίσουν ένα παγωμένο χαμόγελο κι ύστερα άρχισε να καλπάζει προς τα Βασιλικά... Τα μάτια του τώρα γέμισαν θάνατο, τα χαρακτηριστικά του τραβήχτηκαν ενώ το στόμα του έγινε μία άσπρη γραμμή. Τα πρωτοπαλικάρά του τον ακολούθησαν χωρίς κανένα σχόλιο! Εκείνη η μέρα ήταν η πιο πικρή για τα Βασιλικά. Οι περισσότερες γυναίκες και τα παιδιά απομακρύνθηκαν από την πόλη για να μην κινδυνέψουν. Έμειναν μόνο οι άντρες που με παγωμένη την καρδιά περίμεναν τη μεγάλη επίθεση των τούρκων. «Η πόλη των Βασιλικών ήταν σαν μια μάνα που έκλαιγε! Ποιος μπορεί να παρηγορήσει μια μητέρα που κλαίει; Εκείνες τις ώρες η πόλη έμοιαζε με τσακισμένη γυναίκα που μύριζε δάκρυα και είχε την απόγνωση κλεισμένη στη ψυχή της!»

Το μεσημέρι οι τούρκοι άρχισαν την επίθεση. Ο Μπαϊράμ έριξε στη μάχη τους καλύτερους στρατιώτες του για να τελειώσει γρήγορα και να κυριεύσει την πόλη. Ο Αχμέτ ο μεγάλος αξιωματικός του βιαζόταν κι εκείνος για διαφορετικούς λόγους. Οι πρώτες επιθέσεις βρήκαν τη σθεναρή αντίσταση των γενναίων υπερασπιστών και αρκετοί τούρκοι στρατιώτες σκοτώθηκαν. Μέχρι το απόγευμα οι τούρκοι έκαναν συνεχώς επιθέσεις χωρίς όμως αν υπάρχει κανένα αποτέλεσμα. Η κούραση όμως άρχισε να βαραίνει τα χέρια των υπερασπιστών. Παρ' όλο που ο αρχηγός τους ο γενναίος Χάψας που πολεμούσε συνεχώς όρθιος τους εμπνύχωνε. Οι έλληνες των Βασιλικών άρχισαν να χάνουν έδαφος και να υποχωρούν μέσα στην πόλη.

Ακολούθησαν σκηνές πανικού και έντασης. Το αίμα του γενναίου Χάψα είχε πάρει φωτιά. Λες και στις φλέβες του έτρεχε οξύ, προσπάθησε με ύστατες ενέργειες να εμπνύχώσει τους κουρασμένους και απογοητευμένους μαχητές του. Όμως ήταν σχεδόν όλες μάταιες. Η αγωνία, η οργή και η απόγνωση περνούσαν μεσ' από τη σκέψη του και τον έκοβαν σαν ξυράφι. Η πόλη των Βασιλικών έπεφτε αργά – αργά και τίποτα πλέον δεν μπορούσε να αποτρέψει αυτή την εξέλιξη. Το ένα τρίτο των υπερασπιστών έπεσαν νεκροί, ενώ αρκετοί ήταν και οι τραυματίες. Ένας κρύος άνεμος σηκώθηκε με τη δύση του ήλιου! Ο γενναίος Χάψας, βλέποντας τους Τούρκους να σφάζουν – να δολοφονούν, τους τραυματίες· άφησε να του ξεφύγει μια

άσχημη βρισιά κι ύστερα κεντίζοντας το άλογό του καταπάνω τους, φώναξε: «Αδέξιες καμήλες! Φονιάδες ελέφαντες! Μη χτυπάτε έτσι· αυτό δεν είναι πόλεμος, τώρα θα σας δείξω πως πολεμάμε εμείς οι έλληνες...». Ύστερα βούτησε μες' τον τουρκικό στρατό με το σπαθί στο χέρι...

Οι τούρκοι αλλόφρονες μπήκαν μέσα στα Βασιλικά λίγο πριν νυχτώσει κι άρχισαν να λεηλατούν και να σκοτώνουν. Μαζί με τους τούρκους ήταν κι αρκετοί εβραίοι που προσπαθούσαν να ξεπεράσουν σε αγριότητα και θηριωδία τους στρατιώτες του Μπαϊράμ Πασά. Δύσκολα θα μπορούσε κάποιος να περιγράψει τις σκηνές του τρόμου και τις φρίκες που εκτυλίσσονταν. Γυναίκες βιάζονταν και στη συνέχεια δολοφονούνταν, όπως επίσης και παιδιά που δεν κατάφεραν να απομακρυνθούν από την πόλη. Κι ύστερα καθώς η νύχτα άρχισε να ρίχνει το σκοτεινό πέπλο της πάνω από τα Βασιλικά, ο Μπαϊράμ διέταξε να βάλουν φωτιά σ' όλη την πόλη. «Κάψτε τα όλα..., μην αφήσετε τίποτα όρθιο!» Τα μάτια του πετούσαν λάμπεις μίσους και τρέλας κι έμοιαζε με φρενιασμένο λύκο καθώς συνέχισε να παροτρύνει τους στρατιώτες του. «Θέλω αύριο, όλα να είναι στάχτη κι αποκαΐδια. Αυτή η πόλη πρέπει να εξαφανιστεί!»

Ήταν πράγματι μια νύχτα κόλασης για τα Βασιλικά και για όλη την επανάσταση. Σ' εκείνη τη μάχη σκοτώθηκαν εξήντα τρεις από τους διακόσιους μαχητές που υπερασπίζονταν τα Βασιλικά. Μαζί τους ήταν κι ο γενναίος αρχηγός τους ο Χάψας, που σκοτώθηκε πολεμώντας όρθιος, σε μια συνεχή προσπάθεια εμψύχωσης των μαχητών του. Οι υπόλοιποι υπερασπιστές μόλις αντιλήφθηκαν πως ο Χάψας έπεσε νεκρός κι άρχισε ο κλοιός να σφίγγει γύρω τους, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, καθώς ήταν πλέον μάταιος ο αγώνας του. Με δάκρυα στα μάτια και τσακισμένοι ψυχικά και σωματικά, πήραν το δρόμο προς το Άγιο Όρος. Η απόγνωση ήταν ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους και η πικρή γεύση της στάχτης και της αποτυχίας στο στόμα τους. Ήταν όμως οι γενναίοι μαχητές των Βασιλικών που έγραψαν την δική τους ιστορία σε εκείνη τη μάχη.

Δύο μέρες αργότερα από την πτώση των Βασιλικών, ο τουρκικός στρατός έφτασε έξω από την Γαλάτισσα. Η πόλη αν και ήταν οργανωμένη αμυντικά, είχε πολλές ελλείψεις από πυροβόλα όπλα και αριθμό μαχητών. Έτσι ο πολυάριθμος στρατός του Μπαϊράμ Πασά δεν άργησε να κάμψη την άμυνα της Γαλάτισσας. Οι υπερασπιστές της πόλης βοηθούμενοι από τον άμαχο πληθυσμό, κράτησαν σχεδόν μέχρι το απόγευμα στις επάλξεις. Ύστερα προδομένοι από την κούραση άρχισαν να πέφτουν ηρωικά στον βωμό της ελευθερίας. Ο τούρκος αξιωματικός του Μπαϊράμ Πασά ο Αχμέτ, έδειξε σ' εκείνη τη μάχη, όλη τη θηριωδία του. Καθώς τα γυναικόπαιδα έτρεχαν να σωθούν, όρμησε καταπάνω τους κι άρχισε να σφάζει γυναίκες και παιδιά με πρωτοφανή αγριότητα. Οι στρατιώτες του δεν έχασαν καιρό κι άρχισαν να μιμούνται τον αξιωματικό τους. Σε λίγο όλοι οι δρόμοι της Γαλάτισσας, γέμισαν με άψυχα κορμιά. Γυναίκες, άντρες, παιδιά και γέροντες, με διαμελισμένα σώματα κείτονταν στο έδαφος. Ο δροσερός αέρας της ελευθερίας έπαψε πλέον να φυσά στη μαρτυρική Γαλάτισσα. Τώρα ένας καυτός κολασμένος αέρας άρχισε να φυσά πάνω από την πόλη, που μύριζε φρίκη, πόνο, δάκρυ και την αλάθητη μυρωδιά του θανάτου. Τα σπίτια σώπασαν, οι φωνές έσβησαν, η φρίκη τώρα μόνη της φτερούγιζε πάνω απ' τον ουρανό της. Ένας πόνος έντονος πλημμύρισε παντού..., σε μια πληγή ανοιχτή· που συνεχώς αιμορραγούσε...

Λίγη ώρα αργότερα η Γαλάτισσα ακολούθησε την τύχη των Βασιλικών. Πριν ακόμα νυχτώσει οι φλόγες την τύλιξαν από άκρη σε άκρη. Λίγοι ήταν οι διασωθέντες από την μαρτυρική πόλη που πήραν το δρόμο προς τον Πολύγυρο. Εξαθλιωμένοι, γεμάτοι

απόγνωση κοιτούσαν πίσω τους μη μπορώντας να πιστέψουν για την άδικη μοίρα τους. Όμως το μόνο που αντίκριζαν ήταν ο πυκνός καπνός που πλάκωνε το μέρος που λίγο πριν ήταν η πόλη τους.

Εκείνη τη μέρα που έπεσε η Γαλάτιστα στα χέρια των τούρκων και στη συνέχεια τυλίχθηκε στις φλόγες οι προύχοντες της Ορμύλιας, της Νικήτης και του Παρθενώνα αποφάσισαν να στείλουν επιστολή στον Εμμανουήλ Παπά και να του ζητήσουν μπαρούτι και όπλα για τον αγώνα τους. Είχαν ήδη ξεκινήσει το δικό τους επαναστατικό κίνημα, μόνο που χρειαζόταν ντουφέκια και πυρομαχικά. Τα χωριά αυτά ήταν τα πρώτα που εξεγέρθηκαν ταυτόχρονα σχεδόν με τον Πολύγυρο. Στην επιστολή τους εκτός από όπλα και πυρομαχικά, ζητούσαν από τον Εμμανουήλ Παπά και αξιωματικούς για να καθοδηγήσουν την οργάνωση της άμυνας στην περιοχή τους. Ο Εμμανουήλ Παπάς ανταποκρινόμενος στο αίτημά τους, έστειλε σαν χαμηλόβαθμους αξιωματικούς τους συμπολεμιστές και φίλους του Γιάννη Κόλλια... Τώρα η επαναστατημένη Χαλκιδική χρειαζόταν ακόμα πιο πολλά πυροβόλα όπλα και πυρομαχικά. Οι περισσότεροι στρατιώτες της επανάστασης, ήταν οπλισμένοι μόνο με μαχαίρια ή σπαθιά. Λίγοι ήταν οπλισμένοι με ντουφέκια! Ευτυχώς που μερικές μέρες αργότερα εμφανίστηκαν καμιά είκοσι ελληνικά πλοία στους κόλπους της Χαλκιδικής. Η εμφάνισή τους, γέμισε με αισιοδοξία όλους τους έλληνες. Ο Εμμανουήλ Παπάς έστειλε τότε επιστολές προς τους καπεταναίους και τους ζήτησε να πλεύσουν προς τη Θεσσαλονίκη και να κάνουν απόβαση στην πόλη. Ο κόσμος που περίμενε βοήθεια κι ήταν έτοιμος να εξεγερθεί θα επαναστατούσε μόλις θα έβλεπε τα ελληνικά καράβια στο λιμάνι της πόλης. Έτσι θα έβαζε φρένο στην επιθετική πορεία του Μπαϊράμ Πασά που στόχευε τώρα προς τον Πολύγυρο και τον Αχμέτ Μπέη των Γιαννιτών που προχωρούσε προς τη Χαλκιδική. Αναγκαστικά θα γύριζαν πίσω για να καταπνίξουν την επανάσταση της Θεσσαλονίκης κι ο Εμμανουήλ Παπάς θα είχε χρόνο να οργανώσει καλύτερα τις αμυντικές γραμμές της Χαλκιδικής. Παράλληλα θα έστελνε στρατιώτες στη Θεσσαλονίκη για να ενισχύσει τον αγώνα της απελευθέρωσης. Ο άρχοντας Εμμανουήλ δεν ήταν απ' τους ανθρώπους που έχυναν με το τίποτα δάκρυα. Ούτε βέβαια ήταν απ' αυτούς που έτρωγαν σε τουρκικές αυλές και σιγοψιθύριζαν ένα κομπολόι ευχαριστίες και καθώς έφευγαν χαιρετούσαν σαν αυλικοί που μόλις γλίτωσαν το κεφάλι τους από το δόλιο. Ο άρχοντας δεν ζούσε μέσα στη μνήμη του, όπως ο κοιμησμένος ξει μέσα στα όνειρά του! Ζούσε την σκληρή πραγματικότητα κι από πληροφορίες που είχε και συνεχώς αυξανόταν· φοβόταν πως γύρω του άρχισε να υποκινείται ένας σιωπηλός εμφύλιος πόλεμος! Όμως δεν έχανε, ούτε το κουράγιο του, ούτε βέβαια την Ελπίδα...

Περίμενε δε, πως ταυτόχρονα θα ξεσηκώνονταν κι οι Σερραίοι κάτι που τελικά δεν έγινε. Ο Πόκοβιτς, το δεξί χέρι του Εμμανουήλ Παπά, αν και προσπάθησε πολύ εκείνες τις μέρες, δεν κατάφερε να πείσει τους επιφανείς Σερραίους να ξεσηκωθούν και μαζί τους να παρασύρουν στον αγώνα της ελευθερίας και τους χωρικούς της περιοχής τους. Βλέποντας δε, την αγριότητα του Γιουσούφ Μπέη και τον απαγχονισμό του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε' από τον Σουλτάνο δεν αποφάσισαν να οργανώσουν κίνημα όπως προβλεπόταν. Παρά τις εκκλήσεις του Εμμανουήλ Παπά, έδωσαν αρνητική απάντηση στον Πόκοβιτς. Ο Πόκοβιτς γύρισε με άδεια χέρια στην ιερά Μονή του Εσφιγμένου.

Όπως το κίνημα της επανάστασης αργούσε να ξεκινήσει στα Σέρρας, έτσι κι οι καπεταναίοι αφού ξεφόρτωσαν τρόφιμα για τους μαχητές, αρνήθηκαν να κάνουν απόβαση στη Θεσσαλονίκη με τη δικαιολογία ότι έχουν διαταγή να περιπολούν στα παράλια της Χαλκιδικής. Μέσα στη μεγάλη θλίψη και απογοήτευση του Εμμανουήλ Παπά ένα ευχάριστο γεγονός ήρθε να του προσφέρει λίγη χαρά. Ο Ολύμπιος

Διαμαντής Νικολάου που εκτιμούσε αφάνταστα τον υπερασπιστή της Μακεδονίας, έστειλε ένα τμήμα των αντρών του στη διώρυγα της Κασσάνδρας κι άρχισε να ετοιμάζει την αμυντική της προστασία. Με ανεβασμένο τώρα το ηθικό, ο Παπάς, ανέβηκε σ' ένα καράβι και ταξίδευσε προς την σκάλα του Λιτόχωρου. Εκεί είχε κανονίσει συνάντηση με τους Ολυμπίτες οπλαρχηγούς για να μιλήσουν... Σ' εκείνη τη συνάντηση ο αρχιστράτηγος ζήτησε τη βοήθειά τους. Οι οπλαρχηγοί του Ολύμπου έδειξαν επιφυλακτικότητα πριν απαντήσουν και ζητήσουν λίγο χρόνο να το σκεφτούν. Παράλληλα δε, ζήτησαν από τον Εμμανουήλ Παπά να τους εγγυηθεί πως θα τους πρόσφερε πυρομαχικά και τρόφιμα, γιατί εκείνοι δεν είχαν «κάσα» οικονομική και τους ήταν αδύνατον να αγοράσουν οτιδήποτε! Έπειτα ο αρχιστράτηγος γύρισε προς το μέρος των Ψαριανών καπεταναίων και είπε: «Θέλω να ναυλώσω δύο μεγάλα καράβια για να μου παρέχουν εφόδια για τον αγώνα του Γένους. Προσφέρω 12.000 γρόσια για δύο μήνες και μετρητά σε χρυσές δραχμές για τα εμπορεύματα που θα φέρνετε.» Ανασήκωσε τους ώμους του και ρώτησε: «Αν συμφωνείτε να δώσουμε τα χέρια!» Σιωπή!... Το ύστατο μπλοκάρισμα. Ο θυμός τον πλημμύρισε, ένας θυμός που φούντωνε από τη διάλυση των ελπίδων του. Χτύπησε την παλάμη του στο τραπέζι κι έσκυψε προς το μέρος τους. Τους μίλησε με την πίκρα πολλών χρόνων απογοήτευσης. Καθώς μιλούσε ζάρωνε τα μάτια του σαν να τον είχε πλημμυρίσει ένα κύμα από αναμνήσεις. Η φωνή του τώρα ήταν απρόσμενα γλυκιά και κουρασμένη. Κάποια στιγμή ο πιο ηλικιωμένος καπετάνιος, ο Καπετάν Παύλος, σηκώθηκε κι άπλωσε το χέρι στον Εμμανουήλ Παπά. «Είμαστε σύμφωνοι» είπε. «Αναλαμβάνουμε από τώρα τον εφοδιασμό του επαναστατικού στρατού.» Ο καπετάνιος είχε την συνήθεια να ανοιγοκλείνει τα μάτια του όταν μιλούσε και κάπνιζε σαν θυμωμένος δράκος. Ο αρχιστράτηγος του έδειξε τον γραμματικό του που ήταν στη γωνία του δωματίου. «Εκείνος κρατά τα οικονομικά..., κανόνισέ τα μαζί του! Ύστερα όλοι μαζί σηκώθηκαν και έσφιζαν μεταξύ τους τα χέρια. Εκείνη τη στιγμή, ένα αόρατο νήμα τύλιξε τον καθένα τους και τους έδεσε μαζί, πιο σφιχτά κι από δεσμό αίματος... Καθώς γύριζαν με το καράβι προς τη Χαλκιδική, ο γραμματικός Οικονόμου ρώτησε τον Παπά. «Πιστεύεις πως θα βοηθήσουν τον αγώνα μας;» Ο αρχιστράτηγος κοίταξε λίγο προς τη θάλασσα που κυμάτιζε μέσα στο σκοτάδι κι ανασήκωσε τους ώμους. «Εγώ έκανα αυτό που έπρεπε. Τους παρακάλεσα..., ας κάνουν κι αυτοί αυτό που πρέπει. Αυτός ο αγώνας πρέπει να έχει μεγάλη δύναμη κρούσης, γιατί είναι μεγάλος ο αντίπαλος.» Ύστερα έβγαλε την καπνοσακούλα του κι άρχισε να στρίβει αμίλητος τσιγάρο. Ο γραμματικός έβηξε διακριτικά και ξαναρώτησε: «Τι θα γίνει με τη Φαίδρα και τα παιδιά σου; Δεν θα κάνουμε κάτι; Ο Γιουσούφ θα τους κρεμάσει!» Ο Εμμανουήλ Παπάς γύρισε και τον κοίταξε. Είχε ένα ανεξιχνίαστο βλέμμα και η καύτρα του τσιγάρου έδινε στο πρόσωπό του μια έκφραση εξωπραγματική. Δεν είπε τίποτα. Συνέχισε να κοιτά τη θάλασσα μέσα από το πυκνό σκοτάδι...

Η Φαίδρα, τα παιδιά, ο Πολύγυρος, τα Βασιλικά, η Νικήτη, η Γαλάτιστα, η Θεσσαλονίκη, η Κασσάνδρα, οι καλόγεροι, η Ορμύλια, η Ιερισσός... Όλα γύριζαν μέσα στο μυαλό του! Κούνησε μόνο δύο τρεις φορές το κεφάλι του και αφέθηκε στις χιλιάδες σκέψεις που τον βασάνιζαν...

Η θάλασσα ήταν τόσο ήρεμη που ακούγονταν ο παφλασμός των κυμάτων. Σκοτεινή και σιωπηλή, όπως και ο ουρανός που παρέμεινε χωρίς φεγγάρι και αστέρια, ήταν σαν να κρατούσαν τις ανάσες τους για να φωτογραφίσουν τέλεια την σκηνή που διαδραματίζονταν μέσα στη χούφτα τους!...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΒΔΟΜΟ

Την άλλη μέρα το απόγευμα ο Εμμανουήλ Παπάς, έφτασε στον Πολύγυρο με τον γραμματικό του και τριακόσιους πενήντα οπλισμένους άντρες. Οι κάτοικοι της πόλης στο μεταξύ δούλευαν ακατάπαυστα για να ολοκληρώσουν την αμυντική θωράκιση του Πολυγύρου. Τα νέα που έφταναν δεν ήταν καθόλου ευχάριστα. Ο Μπαϊράμ Πασάς πορευόταν προς την πόλη τους κι αυτή η είδηση λειτουργούσε σαν ανεξάντλητη πηγή ενέργειας και συνοχής! Άντρες, γυναίκες, παιδιά και γέροι εργαζόνταν για ένα ιερό σκοπό. Να σώσουν την πόλη τους, τον Πολύγυρο. Το βράδυ της ίδιας μέρας έφτασε ο υπασπιστής του Παπά, ο Χατζηπέτρος από την Κασσάνδρα με ένα τμήμα αντρών, περίπου εκατόν σαράντα που όμως λίγοι ήταν οπλισμένοι σωστά. Οι περισσότεροι σχεδόν ήταν άοπλοι. Τον υποδέχθηκε μ' ένα σφιχτό χαμόγελο που στη συνέχεια έγινε μια ειρωνική γκριμάτσα. Ήταν τώρα χωμένος μέσα σε μια επανάσταση μέχρι το λαιμό κι ο μισός στρατός του ήταν άοπλος. Κι ενώ οι πληροφορίες άλλαζαν από την μία μέρα στην άλλη· εκείνος έπρεπε να ενθαρρύνει να σκέφτεται να προνοεί και να ετοιμάζει τα πάντα. Κι εκείνη την στιγμή, άρχισε να τρέμει από την οργή του. Ήταν θυμωμένος με εκείνους που του ξύπνησαν τις ελπίδες για έναν σημαντικό αγώνα και του ανέθεσαν χωρίς πολλές διατυπώσεις· εν ονόματι των συμπατριωτών του, την αρχηγία ενός τόσο επικίνδυνου εγχειρήματος! Κι ενώ κανονικά έπρεπε να τον στηρίζουν συνεχώς, τον εγκατέλειψαν σχεδόν αβοήθητο, έχοντας για μοναδικό σύμμαχό του τον γέροντα της ιεράς μονής Εσφιγμένου, τον Ευθύμιο!...

Εκείνη τη νύχτα στο σπίτι του προύχοντα του Πολυγύρου δείπνησαν όλοι οι δημογέροντες της περιοχής με τον Εμμανουήλ Παπά, τον γραμματικό και τον υπασπιστή του. Το κυρίαρχο θέμα που δέσποζε στη συζήτηση, ήταν η επικείμενη επίθεση των τούρκων και η απομάκρυνση του άμαχου πληθυσμού, μακριά προς το Άγιο Όρος μέχρι να περάσει ο κίνδυνος.

Πράγματι έτσι κι έγινε. Ο Εμμανουήλ Παπάς, ζήτησε από τον υπασπιστή του να πάει να φωνάξει τον Νικηφόρο Ιβηρίτη για να ακούσουν όλοι την γνώμη του και να αποφασίσουν. Από το ανοιχτό παράθυρο έμπαινε ο αέρας που ερχόταν από το βουνό, κουβαλώντας μαζί του τα αρώματα από τα άνθη των δέντρων και των φυτών! Ξέρετε την ευωδιά του ρόδου; Ξέρετε την δροσιά του πεύκου καθώς φυσάει η αύρα ανάμεσα στα φύλλα του;

Λίγο αργότερα συμμετείχε κι ο μοναχός Νικηφόρος στη σοβαρή συζήτηση. «Λέμε πως πρέπει να φυγαδεύσουμε με ασφάλεια, τον άμαχο πληθυσμό της πόλης προς το Άγιο Όρος!» Ο Εμμανουήλ Παπάς κοίταξε στα μάτια τον μοναχό Ιβηρίτη και συνέχισε: «Θέλουμε τη γνώμη σου. Εγώ την εμπιστεύομαι και γνωρίζω πως είναι η πιο σωστή! Μπορείς εσύ να αναλάβεις αυτή την ευθύνη;» Ο ξερακιανός μοναχός έφερε το ποτήρι στα χείλια του και ήπια μια γουλιά κρασί. Ύστερα άφησε το βλέμμα του να ταξιδέψει στα πρόσωπα όλων κι αποκρίθηκε με την χαμηλή φωνή του: «Το ταξίδι θα είναι δύσκολο και θα χρειαστούμε χρόνο, όπως επίσης και εφόδια.» Κατάπια μια γουλιά ακόμα κρασί και συνέχισε: «Οι νέες γυναίκες και τα μεγάλα παιδιά δεν θα μας δημιουργήσουν κανένα πρόβλημα..., όμως οι γέροι και τα μικρά..., σίγουρα θα μας καθυστερήσουν.» Ανασήκωσε μοιρολατρικά τα χέρια του ψηλά και πρόσθεσε: «Είμαι πρόθυμος να αναλάβω αυτή την ευθύνη, αν και ήθελα να πολεμήσω μαζί σας.» Ο Εμμανουήλ Παπάς κούνησε το κεφάλι του ικανοποιημένος. «Εσύ μόνο μπορείς να οδηγήσεις με ασφάλεια τα γυναικόπαιδα και τους γέρους στον προορισμό τους. Γνωρίζεις καλά τα μονοπάτια και διαισθάνεσαι πολύ καλά τον

κίνδυνο.» Ήπιε μια γουλιά από το κρασί του και συνέχισε: «Αφήνουμε τις τύχες του άμαχου πληθυσμού του Πολύγυρου στα δικά σου χέρια!» Η σκηνή έβαζε προϋποθέσεις· ώστε να αισθανθούν όλοι τους έναν γνήσιο σεβασμό. Ο μοναχός Νικηφόρος έκρυψε τα συναισθήματά του κάτω από μια μάσκα συγκατάβασης και χαμογέλασε θλιμμένα...

Τέσσερις μέρες μετά, οι τούρκοι πλησίασαν προς τον Πολύγυρο που δέσποζε από ψηλά σαν κάστρο. Ο Μπαϊράμ Πασάς είχε μαζί του και τους παρέταξε όλους σε θέση μάχης, χιλιάδες στρατό, περίπου 12.000 άντρες. Ιππείς και πεζικό για να κατατροπώσει τους μαχητές του Πολυγύρου. Είχε μάθει βέβαια πως ο Εμμανουήλ Παπάς ήταν ο ηγέτης της άμυνας στην πόλη. Ο τούρκος Πασάς ήταν επικίνδυνος σαν εκατό κροταλίες! Σκληρός σε σημείο αφάνταστο, πανέξυπνος, πονηρός που περιφρονούσε την ανθρώπινη ζωή των άλλων... Από μικρό παιδί, έκρυβε τα' αληθινά του αισθήματα μην τυχόν καταλάβουν οι άλλοι τις αδυναμίες του, μέχρι που στο τέλος, δεν είχε πια ούτε αισθήματα, ούτε ευαισθησία· δεν είχε πλέον μέσα του τίποτα!...

Η μάχη άρχισε καθώς ο πρωινός καλοκαιριάτικος ήλιος άρχισε να ρίχνει την κάψα του στη γη. Ο κατακόκκινος σαν αίμα ήλιος είχε ξεπροβάλει σ' όλη του την μεγαλοπρέπεια και αναπαύοταν τώρα χαμηλά στον ορίζοντα. Οι υπερασπιστές του Πολύγυρου, στις πρώτες επιθέσεις κυνήγησαν τους τούρκους σε όλα σχεδόν τα μέτωπα. Αρκετές φορές τους έτρεψαν σε φυγή. Ο Μπαϊράμ Πασάς βλέποντας την αδυναμία του στρατού του, λίγο μετά το μεσημέρι, ζήτησε από τους αξιωματικούς του να κυκλώσουν όλη την πόλη – πράγμα που δεν έγινε ποτέ – και να επιτεθούν χωρίς βήμα υποχώρησης. «Όποιος οπισθοχωρήσει να του παίρνετε το κεφάλι!» Ούρλιαξε λυσσασμένα. «Καμιά οπισθοχώρηση!» Γάβγισε με πείσμα. Οι αξιωματικοί έφυγαν τρέχοντας για να δώσουν νέες διαταγές για την μεγάλη επίθεση, βρίζοντας και βλαστημώντας. Το μίσος είναι σαν τις αμοιβάδες. Πολλαπλασιάζεται, διαιρείται και πάλι πολλαπλασιάζεται! Κι εκείνος ο Πασάς είχε κάτι επάνω του, κάτι στα μάτια του, που ανατρίχιαζε τους πάντες...

Από την άλλη μεριά οι γενναίοι μαχητές του Πολύγυρου που δεν ξεπερνούσαν τους χίλιους διακόσιους, περίμεναν να αποκρούσουν κι άλλη επίθεση από τον τουρκικό ασκέρι. Όλοι τώρα ήταν ένα σώμα μια ψυχή. Κανείς δεν ξεχώριζε. Στρατιώτες, υπερασπιστές. Όλοι οι γενναίοι του Πολύγυρου στεφανωμένοι με τις άρρηκτες δάφνες της φιλίας και της δόξας να λειώνουν κάτω από τον καυτό ήλιο... Τα θεμέλια σ' εκείνον τον αγώνα ήταν: «Το συναίσθημα, το κίνητρο και ο πατριωτισμός!».

Ακόμα μια επίθεση αποκρούστηκε κι άλλη μία αμέσως μετά. Οι τούρκοι τώρα ερχόταν κατά κύματα. Στο πεδίο της μάχης κείτονταν εκατοντάδες άψυχα πτώματα τούρκων στρατιωτών. Ο Μπαϊράμ Πασάς όμως χρησιμοποιούσε πάντα την ίδια μέθοδο. Κατάφερνε να κουράσει τους αντιπάλους του μέχρι το απόγευμα και στη συνέχεια έδινε το έναυσμα για την πιο άγρια τελική επίθεση. Γνώριζε πως οι έλληνες δεν είχαν την πολυτέλεια να ξεκουραστούν γιατί δεν είχαν πολλούς στρατιώτες. Έτσι τους έδινε όλη σχεδόν την μέρα μάχες για να κουραστούν κι όταν πλησίαζε η δύση του ήλιου, τότε έκανε την τελική προσπάθεια. Το κλειδί ήταν εκεί! Στον Πολύγυρο, αν κέρδιζε την πόλη θα μπορούσε να συνεχίσει προς τον νότο! Στις μεγάλες μάχες που θα τον έκαναν διάσημο...

Κάτω από τις ιαχές των πολεμικών εμβλημάτων των ταμπούρων και των κανονιοβολισμών οι τούρκοι στρατιώτες ξεκίνησαν την τελική επίθεση. Οι υπερασπιστές του Πολύγυρου άντεξαν μέχρι το σούρουπο. Τώρα η νύχτα άρχισε να μπαίνει άγρια, πυκνή, λες και ήθελε να ναρκώσει τους γενναίους άντρες του άρχοντα Εμμανουήλ. Τους Πολυγυριώτες μαχητές και υπερασπιστές της πόλης..., κι ύστερα άρχισε να κάνει το παιχνίδι της. Μέσα στη σιωπή στην κόπωση, στην ανημποριά, στον ύπνο που ούτε ερχόταν ούτε έφευγε, αλλά έπαιζε μαζί τους σαν μαύρο μεγάλο σκυλί... Οι ψυχές των μαχητών, αισθανόταν πως βούλιαζαν στο άγνωστο! Κάποια στιγμή ο Εμμανουήλ Παπάς βλέποντας πως άρχισε να χάνεται η μάχη, ζήτησε από τους στρατιώτες του σταδιακή υποχώρηση, γιατί υπήρχε κίνδυνος να κυκλωθούν. Ήταν μια δύσκολη απόφαση κι όταν έδωσε την εντολή εκείνη τα μάτια του ήταν δακρυσμένα... Αρκετή ώρα μετά οι τούρκοι μπήκαν στους πρώτους δρόμους της πόλης αλλόφρονες. Ακολούθησε το ίδιο σκηνικό με τις δύο προηγούμενες πόλεις μόνο που ήταν πιο άγριο. Οι στρατιώτες του Μπαϊράμ Πασά έδιναν μαθήματα αποτροπιασμού και ακολουσίας στους δρόμους του Πολύγυρου. Ήταν κάτι σκηνές που όχι μόνο δεν θα ήθελες ποτέ να τις διηγηθείς, αλλά ούτε καν να τις σκέφτεσαι! Ο σκληροτράχηλος πασάς κοίταξε τους στρατιώτες του που προέβαιναν σε πράξεις ανίερους και αισθάνθηκε την αγαλλίαση που αισθάνεται ο δολοφόνος! Την αγαλλίαση του θριάμβου, τη δύναμη πάνω στη ζωή και το θάνατο... «Τώρα αρχίζει η πτώση των ισχυρών» μουρμούρισε κι άφησε τα στεγνά χείλια του να σχηματίσουν ένα απαίσιο χαμόγελο...

Το καμάρι της Χαλκιδικής, ο Πολύγυρος έμοιαζε από μακριά μια πύρινη πόλη. Το τίμημα της επανάστασης για ελευθερία το πλήρωνε τώρα και η όμορφη πόλη του Πολύγυρου. Μόνο που δεν ήταν χρυσά νομίσματα, τάλιρα δίστηλα και χρυσές δραχμές. Η όμορφη πόλη πλήρωνε με πόνο, δάκρυ, απόγνωση και θάνατο. Μέσα από το τρίξιμο που έκαναν οι φλόγες, ακούγονταν τα βογκητά των υπερασπιστών και όλων αυτών που έπεσαν για την ιδέα της επανάστασης του Γένους. Το μέρος εκείνο ήταν μια κόλαση. Δεν μπορούσες κι ούτε ήταν εύκολο να ξεχωρίσεις τους ζωντανούς από τους πεθαμένους, γιατί ο περισσότερος κόσμος κοίτονταν ακίνητος με τα μάτια ανοιχτά! – Εκατοντάδες ήταν οι νεκροί εκείνες τις ώρες. Ο άρχοντας Εμμανουήλ, ξαφνικά ένιωσε τα χείλια του να τρέμουν κι ένας κόμπος του έσφιξε απότομα το λαιμό. Γύρισε από την άλλη μεριά και, χαμηλώνοντας το κεφάλι, κατέβασε την πυρωμένη μάσκα του για να μην τον δουν που έκλαιγε...

Το μεσημέρι της άλλης μέρας έφτασαν στη Κασσάνδρα. Ο Εμμανουήλ Παπάς, παρ' όλη την κούραση και την απογοήτευση που τον ταλάνιζε βρήκε το κουράγιο να καλέσει όλους τους στρατιώτες που υπήρχαν εκεί και να τους μιλήσει. Εκείνες τις ώρες επιστράτευσε όλο το σθένος της ψυχής του για να μπορέσει να φανεί δυνατός και παράλληλα να μεταδώσει την αισιοδοξία του στους γενναίους στρατιώτες του. Αν μετριόταν η παλικαριά με οκάδες σίγουρα θα ξεπερνούσε κατά πολύ το βάρος του εκείνες τις στιγμές. Έπρεπε να είναι δυνατός και απελπισμένα ήθελε να κρατήσει τον έλεγχο της κατάστασης. Μια φωνή μέσα του πρόσταζε το μυαλό του να αποδείξει πως σαν αρχιστράτηγος έλεγχε την επανάσταση της Χαλκιδικής. Κι όμως ενώ έδειχνε πως ήταν αποφασισμένος ταυτόχρονα φοβόταν. Στους πολέμους και στις επαναστάσεις, οι απλοί άνθρωποι είναι τα πιο ανίσχυρα θύματα, αφού η ζωή τους είναι τόσο περιορισμένη, ώστε όχι μόνο δεν μπορούν να αλλάξουν τη μοίρα τους, αλλά ούτε και τα αυτιά τους να κουνήσουν...

Ο λόγος του έμοιαζε με πνοή άνοιξης. Ήταν απαλός σαν φλοίσβος και παράλληλα γινόταν ζεστός και καυτός σαν εκατό καλοκαιρινά μεσημέρια. Οι προτάσεις του

έμοιαζαν να τους χαϊδεύουν τα αυτιά και ταυτόχρονα να αφιονίζουν την πατριωτική τους συνείδηση. Κι ο Εμμανουήλ Παπάς μιλούσε συνεχώς σαν χείμαρρος..., έλεγε: «Φίλοι μου, εμείς είμαστε οι εκλεκτοί. Ο Χριστός και η Παναγία μας διάλεξαν για τον αγώνα της Πατρίδας μας. Δεν μπορούμε να γυρίσουμε την πλάτη στο θέλημα του Θεού! Όλη η Ελλάδα περιμένει από εμάς, θέλει να μας βλέπει μπροστάρηδες στον αγώνα της επανάστασης. Η Πελοπόννησος καίγεται από την επανάσταση των συντρόφων μας. Ο Υψηλάντης με επιστολές του, μας προστάζει να μην χάσουμε το ηθικό μας. Να μην τα παρατήσουμε. Δεν θέλω να γκρινιάζετε μεταξύ σας. Χρειαζόμαστε συνοχή και αδερφική αγάπη. Κοιτάξτε τα δάκτυλά μου, δεν είναι όλα ίδια. Έχουν διαφορετική δύναμη το καθένα τους. Όταν όμως ενωθούν σφιχτά γίνονται όλα μια δυνατή γροθιά. Γι' αυτό μείνετε σφιχτά ενωμένοι, πρέπει όλοι να λειτουργήσουμε σαν μια γροθιά για να μπορέσουμε να επιτελέσουμε το δύσκολο έργο μας. Ειλικρινά αισθάνομαι περήφανος που έχω δίπλα μου τόσο γενναίους άντρες. Μερικές φορές παίρνω δύναμη από τη δύναμή σας καθώς σας βλέπω ιδρωμένους, ματωμένους και κουρασμένους να ορμάτε μέσα στην ελπίδα και την κόλαση της μάχης... Δεν φοβόμαστε το θάνατο! Αυτό το αποδείξαμε. Ούτε πρέπει να τολμήσουμε να κρυφτούμε σε μια χαραμάδα. Αν δειλιάσουμε τότε είμαστε τιποτένιοι. Σε ολόκληρη τη παγκόσμια ιστορία· δεν υπήρξε μέχρι τώρα κι ούτε θα υπάρξει ποτέ, καμιά δύναμη για την οποία να μη βρέθηκε μια αντιδύναμη! Δηλαδή με λίγα λόγια: «Μεγάλωσε το δάσος, μεγάλωσε και το τσεκούρι!» πιστέψτε με, κάθε μέρα που περνάει· βαραίνει τρομακτικά η πλάστιγγα προς το μέρος μας!

Αυτές τις μέρες, ο Λάζαρος Κουντουριώτης θα μας φέρει μπαρούτη και τρόφιμα για τον αγώνα μας. Μου υποσχέθηκε πως θα ξεφορτώσει εδώ στη Κασσάνδρα και δύο κανόνια... Μη χάνετε λοιπόν το θάρρος σας. Η πατρίδα περιμένει από εμάς πολλά! Κι εμείς έχουμε να δώσουμε ακόμα πιο μεγάλους αγώνες. Είμαστε εδώ στη Χαλκιδική οι ευλογημένοι της επανάστασης. Οι ευλογημένοι του Θεού. Κι όσοι αγωνίζονται για την ελευθερία του Γένους, ο Χριστός και η Παναγία τους προστατεύει! Ας ετοιμαστούμε λοιπόν να προτάξουμε τα στήθια μας στους τούρκους άπιστους... Ας το γράψουμε βαθιά μες' την καρδιά μας. Αυτή την καταχνιά που βλέπουμε, είναι το πένθος που πλακώνει τον λαό μας. Οφείλουμε να ανυπομονούμε και να αγωνιζόμαστε για την ελευθερία μας. Για την ελευθερία του Γένους μας αδέρφια...». Ύστερα πήρε την γαλανόλευκη στα δύο χέρια του τη σήκωσε ψηλά και με φωνή βραχνή από την συγκίνηση είπε δυνατά: «Ορκιζόμαστε στο όνομα του Θεού και της πατρίδας μας η Κασσάνδρα να μείνει ελεύθερη μέχρι να πέσει κι ο τελευταίος στρατιώτης μας νεκρός!...» Έμεινε για λίγο βουβός, πνιγμένος από τη συγκίνηση κι ύστερα φώναξε: «Υπέρ πάντων αγώνας» Τα καστανά μάτια του βούρκωσαν ξαφνικά. Σταμάτησε, κατάπνε με δυσκολία κι ύστερα είπε συγκινημένος βαθιά προς τον γέροντα της Εσφιγμένου Ευθύμιο, που ήταν συνεχώς δίπλα του: «Είναι καιρός να φύγεις... πρέπει να αναλάβεις την επιτήρηση του πρόβλακα! Εσύ είσαι ο μοναδικός έμπιστος άντρας που μπορώ τούτη τη στιγμή να βασιστώ!». Ο γέροντας Ευθύμιος κούνησε το κεφάλι. «Θα γίνει όπως εσύ το θέλεις άρχοντα Εμμανουήλ», ψιθύρισε μες' απ' τα δόντια του. Του χαμογέλασε θλιμμένα κι ύστερα πήγε να ετοιμαστεί για το ταξίδι...

Οι επόμενες μέρες κύλησαν με τους άντρες της φρουράς να ενισχύουν την άμυνα της διώρυγας. Παράλληλα διατάχθηκαν οι γυναίκες και τα παιδιά που υπήρχαν στην Κασσάνδρα να προχωρήσουν πιο νότια για περισσότερη ασφάλεια. Τώρα όλος ο στρατός στη Κασσάνδρα αποτελούνταν από 2.700 άντρες, 400 Ολυμπίτες των οπλαρχηγών Λιάκου και Μπίνου και ένα στρατιωτικό τμήμα του Διαμαντή

Νικολάου. Ο γενναίος οπλαρχηγός Νικολάου, ζήτησε μάλιστα από τον Εμμανουήλ Παπά να αναλάβει εκείνος με τους Ολυμπίτες την φρούρηση της διώρυγας. Ο αρχιστράτηγος δέχθηκε, μια και γνώριζε τις πολεμικές ικανότητες του Ολύμπιου οπλαρχηγού και των συντρόφων του. Ο καπετάν Διαμαντής ήταν κυνικός μερικές φορές στις εκφράσεις του. Εκείνη τη μέρα πλησίασε τον άρχοντα πάνω στον πύργο της Φώκαιας και του είπε: «Η ιστορία έφτασε στο σημείο του βρασμού της και είμαι χαρούμενος που θα είμαι παρών στην έκρηξη». Του άρεσε η μυρωδιά της μπαρούτης και την ρουφούσε σαν να 'ταν ακριβό σπάνιο άρωμα...

Την πρώτη Ιουλίου ο Γιουσούφ Πασάς πλησίασε την διώρυγα με 10.000 στρατιώτες και πήρε θέση μάχης απέναντι στους Ολυμπίτες. Δύο μέρες νωρίτερα ψαριανά πλοία προσάραξαν σ' ένα λιμάνι της Κασσάνδρας και κατέβασαν κανόνια, τα οποία οι Έλληνες τα τοποθέτησαν κοντά στον ισθμό. Οι ελπίδες των ελλήνων άρχισαν να αναπτρώνονται. Ο Εμμανουήλ Παπάς βλέποντας πως ο Διαμαντής Νικολάου με τους συντρόφους του και τους οπλαρχηγούς Λιάκο και Μπίνο μπορούν να κρατήσουν την διώρυγα, επιχείρησε με τους άντρες του απόβαση πίσω από τις τούρκικες γραμμές την νύχτα, τους οποίους πανικόβαλλε. Εκείνη τη νύχτα τα παλικάρια του Εμμανουήλ Παπά σκότωσαν πολλούς τούρκους στρατιώτες και πήραν πολλά λάφυρα. Ιδίως τρόφιμα και πολεμοφόδια. Τις επόμενες νύχτες ο αρχιστράτηγος επιχείρησε πολλές αποβάσεις στα νώτα του εχθρού και πέτυχε σπουδαία αποτελέσματα μέχρι που ο Γιουσούφ Πασάς αποφάσισε να επιτεθεί στις 4 Ιουλίου. Η κρίσιμη ώρα είχε φτάσει! Κι εκείνο το ξημέρωμα είχε ένα χρώμα! Τί χρώμα; αλήθεια, αυτό του ουρανού! Ένα ταραγμένο γαλάζιο, λες κι ήταν φλογισμένο από ανείπωτα δάκρυα... Κάτω από έναν καυτό ήλιο, λίγο πριν το μεσημέρι οι τούρκοι εκδηλώνουν την πρώτη τους επίθεση. Οι γενναίοι πολεμιστές του Διαμαντή Νικολάου, πολεμώντας σαν μελλοθάνατοι μη υπολογίζοντας καθόλου τη ζωή τους, χτυπούν με ένα άγριο πείσμα τους τούρκους στρατιώτες και γεμίζουν το μέρος εκείνο με άψυχα κορμιά τούρκων στρατιωτών. Τώρα η μάχη πορεύονταν με απρόσμενες διαστάσεις, μέσα στη μεσημεριάτικη κάψα. Κι εκεί που χτυπούσαν τα ταμπούρλα της επίθεσης ύστερα από λίγο, έπεφτε βαθιά σιωπή, ώστε να ακούγονται μόνο τα βογκητά των λαβωμένων. Ύστερα όλοι έμειναν σιωπηλοί και ταραγμένοι, στις στιγμές βουβής αγωνίας που ακολουθούσαν... Κι ο θάνατος σιωπούσε! Καθώς τον αντικρίζεις αμίλητο στο πρόσωπο του νεκρού, αρχίζεις να σκέφτεσαι – όσο μπορείς βέβαια να σκεφτείς εκείνες τις στιγμές. Κι αυτή είναι η δεύτερη προσφορά του μετά τη σιωπή, η σκέψη. Και τί σκέφτεσαι;...

Ο Εμμανουήλ Παπάς βλέποντας πως οι Ολυμπίτες τα πήγαιναν καλά, γέμισε δύο καράβια με στρατιώτες του και έκανε απόβαση πίσω από τις γραμμές των τούρκων! Ο αιφνιδιασμός δίνει ανάσα στους Ολυμπίτες που εκείνη την ώρα δεχόταν επίθεση από οχτώ χιλιάδες στρατό του Γιουσούφ. Οι τούρκοι οπισθοχωρούν και ανασυντάσσονται. Ο Εμμανουήλ Παπάς με τα καράβια επιστρέφει πίσω και ρίχνει τον στρατό του για βοήθεια στις γραμμές των Ολυμπιτών να τους ξεκουράσει. Κάποια στιγμή καθώς ο ήλιος άρχισε να πέφτει στη δύση, ο Διαμαντής Νικολάου έκανε ένα έξυπνο στρατιωτικό τέχνασμα. Έκρυψε τις μεγάλες δυνάμεις του στρατού του δεξιά και αριστερά και ζήτησε από τον κορμό του κέντρου να οπισθοχωρήσει, αφήνοντας ελεύθερο τον ισθμό. Τότε ένα μεγάλο τμήμα του τουρκικού στρατού πέρασε τη διώρυγα κι όταν ο γενναίος οπλαρχηγός θεώρησε πως έπρεπε να αντεπιτεθεί, όρμησε με τα παλικάρια του κι έκλεισε πάλι την διώρυγα. Από εκείνη τη στιγμή οι τούρκοι στρατιώτες που πέρασαν τη διώρυγα βρέθηκαν κυκλωμένοι κι αποκλεισμένοι! Ακολούθησε πανικός και οι φωνές των τούρκων που έλεγαν: «Ο

σώζων εαυτὸν σωθήτω!» ἔκαναν το τουρκικὸ ἀσκέρι νὰ πετάξει τὰ ὅπλα του καὶ νὰ το βάλει στα πόδια. Οἱ Ἕλληνες βρῆκαν τότε τὴν ευκαιρία καὶ τοὺς ἀποδεκάτισαν. Μέχρι ποὺ ἔπεσε τὸ βαθὺ σκοτάδι, οἱ Ἕλληνες κυνηγοῦσαν τοὺς τούρκους πέρα ἀπὸ τὴν διώρυγα, κερδίζοντας λάφυρα, ἐπτὰ σημαίες, πολλὰ κιβώτια με πυρομαχικά καὶ ἀρκετὰ τρόφιμα καὶ ντουφέκια. Οἱ τούρκοι σ' ἐκείνη τὴ μάχη ἔχασαν ἑξακόσιους στρατιώτες. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ελάχιστες ἀπώλειες. Ἦταν ἡ πρώτη μεγάλη ἐλληνικὴ νίκη στὴ Χαλκιδική. Ντροπιασμένος ὁ Γιουσοῦφ Μπέης τραβήχτηκε στα βόρεια περιμένοντας ἐνισχύσεις.

Ὁ Γιουσοῦφ Μπέης, μετὰ ἀπὸ τὴν πρώτη μεγάλη τραγωδία του· ποὺ κατέστρεψε σχεδὸν ἓνα μεγάλο κομμάτι τοῦ στρατοῦ του, ἔπρεπε νὰ ἀρχίσει νὰ ἀντιμετωπίζει δυσάρεστα διλήμματα ποὺ θὰ τον οδηγούσαν σὲ κρίσιμες ἀποφάσεις. Ζούσε τώρα γιὰ τὴν κρίσιμη καμπή. Τὴν τελικὴ κορύφωση: τοῦ θριάμβου ἢ τῆς συντριβῆς!

Ἡ φυγόκεντρη δύναμη τῆς μάχης ποὺ πίστευε πὼς ἔλεγε· τον πέταξε...στὴν ἄλλη πλευρά – πρὸς τὰ ἔξω!

Τώρα ὁ Σαββατογεννημένος Γιουσοῦφ, συναντοῦσε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν τύχη του σὲ κατάσταση ἐπιληψίας. Οἱ Θεοὶ του τον ἔφτυναν στὸ πρόσωπο...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΟΓΔΩΟ

Η νίκη που πέτυχαν οι δυνάμεις του στρατού της επανάστασης, αν και ήταν πολύ μεγάλη εντούτοις ο Εμμανουήλ Παπάς αισθανόταν τώρα πιο ισχυρό τον κίνδυνο των τούρκων. Χωρίς να διαστάσει, στέλνει τον μοναχό Παρθένιο Ξενοφωντινό μαζί με τον Νικόλαο Κασομούλη αντιπρόσωπο των Ολυμπιτών, στον νότο για να συζητήσουν με τον Υψηλάντη και να του ζητήσουν βοήθεια με την διαδικασία του επείγοντος! Οι δύο άντρες πράγματι, ύστερα από μερικές μέρες ταξίδι, συνάντησαν τον Υψηλάντη... Όταν όμως γύρισαν πίσω στη Χαλκιδική, είχαν μαζί τους τετρακόσιες οκάδες μπαρούτι, ελάχιστα τρόφιμα, όπλα λίγα και 2.000 γρόσια. Ο Υψηλάντης στην επιστολή που έστειλε στον Εμμανουήλ Παπά, τον παρότρυνε να συνεχίσει τον αγώνα του με όσα διαθέτει και τον θερμοπαρακαλούσε να μην χάσει ο κουράγιο του γιατί η πατρίδα τον χρειαζόνταν...

Ήθελε να μείνει μόνος. Να ανασάνει καθαρό αέρα! Βγήκε έξω στα αετώματα του πύργου που το είχε σαν παρατηρητήριο. Νοσταλγία κι ένα κύμα θλίψης τον κυρίευσε για τα χρόνια που πέρασαν κάποτε. «Όταν κλονίζεται η αυτοπεποίθησή σου, γίνεσαι ευάλωτος συναισθηματικά.» συλλογίστηκε ο άρχοντας. Τώρα το φεγγάρι τον έλουζε με το ασημένιο του φως και το αεράκι ανέμιζε τα μαλλιά του. Στα σκοτεινά βάθη της ψυχής του, κάποιο κερί, φαίνονταν να καίει ακόμα! Θυμήθηκε τα λόγια του ιερέα πατέρα του και χαμογέλασε, ενώ μια κρυφή ελπίδα αντιπαλεύονταν με τη μοιρολατρία του: «Το γύμνασμα της προσοχής είναι το στήριγμα όλου του πνευματικού βίου και αποκαλείται: «Εφηρμοσμένη καρτερία». Ύστερα έβγαλε ένα τσιγάρο απ' την ταμπάκερα του κι άρχισε να το βασανίζει στα δάκτυλά του, σα να ήθελε αν απασχολήσει τα χέρια του. Λίγο μετά το άναψε κοιτώντας τη σκοτεινή θάλασσα...

Εκείνες τις μέρες επέστρεψε και ο Πόκοβιτς από τα Σέρρας, περνώντας από την Ιερά Μονή του Εσφιγμένου. Τα νέα που έφερε ήταν δυσάρεστα μα πιο πολύ δυσάρεστα ήταν τα νέα από το Άγιο Όρος. Ο Ρήγας Μάνθος που ο αρχιστράτηγος εμπιστεύτηκε την οχύρωση των μοναστηριών, άρχισε να αυτοπροβάλλεται σαν αρχηγός και υπερασπιστής του Αγίου Όρους. Η συμπεριφορά του ήταν απείθαρχη προς τον αρχιστράτηγο και εξόργισε τον Πόκοβιτς, όπως επίσης και πολλούς άγιους Πατέρες. Καθώς ο Πόκοβιτς εξιστορούσε στον Εμμανουήλ Παπά τα γεγονότα, το πρόσωπο του αρχιστράτηγου κοκκίνισε από οργή. Κάποια στιγμή μη μπορώντας να συγκρατηθεί άλλο, χτύπησε το χέρι στο τραπέζι. «Θα τον πάρει ο διάολος!» φώναξε θυμωμένα. Ύστερα μορφάζοντας άγρια πρόσθεσε: «Έχει δηλαδή ξεσηκώσει ανταρσία!» Έκανε μερικά βήματα μέσα στο γραφείο του κι έπειτα πλησίασε στο μεγάλο παράθυρο και κοίταξε για αρκετή ώρα έξω. Σκεφτόταν... Έπειτα γύρισε προς τον Πόκοβιτς και ψιθύρισε: «Αυτό που μου είπες με παρέλυσε!» Κουνώντας το κεφάλι του πρόσθεσε: «Ο πόνος είναι όπως η βροχή που όταν πέσει σε αφράτη γη· βγάζει πανώρια άνθη και καρπούς ευωδιαστούς. Μα σαν πέσει σε αφράτο τσιμέντο το πετρώνει. Είναι το τι θα βρει ο πόνος εκεί που θα πέσει...».

Από τον ενετικό πύργο όπου είχε στήσει το στρατηγείο του, έβλεπε όλη την περιοχή. Αυτός ήταν λοιπόν ο αγώνας της ελευθερίας στα πρώτα βήματά του. Αναποδιές, τρικλοποδιές, ανταρσίες και προδοσίες. «Δεν υπάρχουν φοβέροτερες μάχες απ' αυτές που είναι σιωπηλές, εσωτερικές. Κι εγώ έχω ζήσει πολλές τέτοιες μάχες τελευταία.» Η φωνή του ακούστηκε γεμάτη πίκρα. Του ήρθε να κλάψει, να αφήσει τον εαυτό του να ξεσπάσει, βρέχοντας τα μάγουλά του από τα καυτά του δάκρυα. Να δει τον κόσμο

γύρω του με δακρυσμένα μάτια. Αλήθεια πως θα ήταν άραγε; Πόσο καιρό είχε αλήθεια να κλάψει; Τότε που ήταν παιδί έκλαιγε στην αγκαλιά της θεοφοβούμενης μητέρας του κι ο πατέρας του τον μάλωνε τρυφερά λέγοντάς του: «Οι άντρες δεν κλαίνε... όποια κι αν είναι η δικαιολογία που έχουν.» Χαμογέλασε λυπημένα. Ο ιερέας πατέρας του τον δίδαξε πώς να ξεχωρίζει το καλό από το κακό. Να αποφεύγει τις παγίδες της ζωής και να παίρνει δύναμη και κουράγιο απ' την πίστη του προς τον Ιησού Χριστό. Ξαφνικά θυμήθηκε ένα απόσπασμα από ένα βιβλίο που διάβαζε σαν ήταν παιδί! «Είναι πολλοί λίγοι αυτοί που φτάνουν κοντά Του, δίχως να σκοντάψουν και να πέσουν. Υπάρχουν σπόροι που βλασταίνουν για πολύ καιρό μέσα στο σκοτάδι· μέχρι να σπρώξουν τις ρίζες τους στον ήλιο... Τώρα είσαι μέσα στο σκοτάδι, αλλά αν θες το φως θα το βρεις κάποια μέρα...».

Γύρισε και κοίταξε τον Πόκοβιτς που σερβίριζε εκείνη τη στιγμή με ήρεμες κινήσεις το κονιάκ στο ποτήρι του. Έδειχνε τόσο ήρεμος. Γνώριζε όμως πως ο Πόκοβιτς προσποιόταν. Υπέφερε κι αυτός. Φοβόταν τις άσχημες εξελίξεις! Ο φίλος του. Ο καλός, πιστός φίλος του. Του ήρθε ξαφνικά η παρόρμηση να τον αγκαλιάσει. Δεν συναντάς συχνά στη ζωή σου τόσο πιστούς φίλους. Πήρε μια βαθιά ανάσα και ξαφνικά πλημύρισε και πάλι με ένα γιγάντιο θάρρος. Αισθάνθηκε και πάλι δυνατός, ισχυρός, αγέρωχος. Τα βήματά του έγιναν δυνατά και σταθερά καθώς προχώρησε προς το μέρος του Πόκοβιτς. Ένα απροσδιόριστο χαμόγελο, φωτεινό σαν ηλιαχτίδα εμφανίστηκε στα χείλια του και το πρόσωπό του φωτίστηκε τόσο που έμοιαζε με ουράνιο τόξο, που κάποια στιγμή παρανόησε! «Θα πάω και θα περιλάβω τον κατσιρμά στα χαστούκια» μουρμούρισε. Ο Πόκοβιτς ανασήκωσε τους ώμους. «Αυτό είναι το καλύτερο. Πρέπει να τον συνεφέρουμε. Η επανάσταση θέλει ομόνοια και αδελφική αλληλεγγύη... όχι πισωμαχαιρώματα.» Ο αρχιστράτηγος κούνησε το κεφάλι. «Έννοια σου και ξέρω εγώ τι θέλει αυτό το κάθαμα... αλλά μην ανησυχείς, έχω τον τρόπο μου.» Άναψε ένα τσιγάρο και πρόσθεσε: «Ανησυχώ για τον Νικηφόρο. Φοβάμαι μην τα βάλει μαζί του και ο άλλος του κάνει κακό... ο Ρήγας είναι αδίστακτος. Μπορεί ν σκοτώσει ακόμα και τη μάνα του για να πετύχει αυτό που θέλει.» Ύστερα έκανε έναν αόριστο μορφασμό και συνέχισε: «Προβληματίζομαι και για τον ηγούμενο της Εσφιγμένου τον γέροντα Ευθύμιο... ο Ρήγας είναι αποφασισμένος· κι αν βρεθεί μπροστά του ο γέροντας τίποτα δεν το έχει να τον τουφεκίσει.» Ο Πόκοβιτς ακούμπησε το χέρι στον ώμο του Εμμανουήλ Παπά και είπε: «Θα έρθω κι εγώ μαζί σου. Πρέπει να είμαι δίπλα σου. Να σε καλύπτω...» Ο αρχιστράτηγος γύρισε και τον κοίταξε παγωμένα. «Θα μείνεις εδώ. Με τα μάτια και τα αυτιά ανοιχτά. Θα πάρω τον Γιαννάκη μαζί μου. Ίσως αύριο, αν έρθει ο Μάρκος με τον Δημοσθένη να τους κρατήσεις δίπλα σου. Θέλω πολύ έμπιστους άντρες ν' αφήσω πίσω μου. Κατάλαβες;» Ο Πόκοβιτς έκανε έναν διστακτικό μορφασμό. Έπειτα συμφώνησε κουνώντας το κεφάλι. «Πήγαινε τώρα κι όπως είπαμε, τα μάτια σου δεκατέσσερα...» Παγωμένα δάχτυλα έσφιξαν την καρδιά του. Ένιωθε σχεδόν να τρέμει. Έπιασε ένα μολύβι για να ελέγξει το τρέμουλό του! Ήταν μερικά θρασύδειλα τσακάλια εκεί στον πρόβλακα κι έδειχναν μια αποφασιστικότητα, λες και είχαν από πριν· λύσει τα ζωνάρια τους για φασαρίες. Για άνομες πράξεις. Τα νύχια τους έτρωγαν από εσωστρέφεια αρκεί να περνούσε το δικό τους. Ο Ρήγας Μάνθος ήταν ο επικεφαλής τους και κάποιοι έσπρωχναν τη μηχανή...

Το βράδυ της άλλης μέρας ένα καράβι προσάραξε στα παράλια του Αγίου Όρους κοντά στην Ιερά Μονή του Εσφιγμένου. Πολλοί εκείνη την εποχή είχαν την δυνατότητα να συντηρούν την πολυτέλεια μιας συνειδήσεως. Του πατριώτη! Δεν μπορούσαν όμως να την αντικρίσουν κατάματα! Τότε που βρίσκεσαι εντελώς

ξαφνικά στην άκρη μιας σκοτεινής χαραμάδας και σου ζητούν να πηδήξεις μαζί τους! Τί κάνεις τότε;... Ο άρχοντας Εμμανουήλ, δεν είχε τέτοιους ενδοιασμούς, πίστευε πως η αδράνεια είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος απ' όλους. «Είναι σαν το αέριο,» έλεγε «που παραλύει τα νεύρα!».

Ο αρχιστράτηγος μαζί με τον γιο του Γιαννάκη, τον υπασπιστή του Χατζηπέτρο και είκοσι άντρες του, έφτασαν στο μοναστήρι λίγο πριν τα μεσάνυχτα. Ο ηγούμενος της Μονής, Ευθύμιος, έδειξε μεγάλη χαρά με τον ερχομό του Εμμανουήλ Παπά. Εκείνη τη νύχτα στο γραφείο του ξενύχτησαν συζητώντας για τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν και τι έπρεπε να πράξουν την επόμενη μέρα. Μαζί τους ήταν ο Νικηφόρος Ιβηρίτης και μερικοί Αγιορείτες άλλων μονών, πιστοί στον Εμμανουήλ Παπά και στην επανάσταση του Γένους. Ο ηγούμενος της μονής του Εσφιγμένου, μαζί με τον Νικηφόρο Ιβηρίτη εξηγούσε με γλαφυρό τρόπο, όλα όσα προέκυψαν κατά την απουσία του και του ζήτησαν να παύσει αμέσως τον Ρήγα Μάνθο από το Άγιον Όρος, διότι θα δημιουργούσε μεγάλα προβλήματα, ακόμα και εμφύλια σύρραξη μεταξύ των μοναστηριών. Ήταν μια νέα εμπειρία δοκιμασίας νεύρων. Τώρα η κατάσταση απαιτούσε πράγματα που ήταν αδύνατα! Τούβλα δίχως χώμα, μάχες δίχως αίμα, διπλωματία δίχως ψευτιές, Κι ήταν κάποιες στιγμές που η σιωπή κρεμόταν από πάνω τους σαν μαύρο σύννεφο...

Ο Εμμανουήλ Παπάς, καθώς η νύχτα τέλειωνε συμφώνησε μαζί τους. Τώρα το βάρος του σταυρού που ήταν πάνω στους ώμους του έδειχνε αβάσταχτο, Ο μακρύς Γολγοθάς άρχιζε! Έτσι ξεκίνησε ο «μελαγχολικός, μακρύς, μακρόσυρτος δρόμος», για την συνέχεια της επανάστασης... Ο άρχοντας Εμμανουήλ είχε ζήσει κάτω από τα τυραννικά και δεσποτικά καθεστώτα των Τούρκων χρόνια τώρα. Όλες οι ταπεινώσεις που είχε υποστεί ήταν μαζεμένες στη κατάρα που ξέφυγε από το στόμα του. Κι εκείνη τη στιγμή ήταν ένας άντρας, που πάλευε με τους δικούς του τους δαίμονες, προσπαθώντας να αντικρίσει την τρομακτική αλήθεια...

Στο μεταξύ στην πόλη των Σερρών ο Μητροπολίτης Χρύσανθος, κάνοντας απεγνωσμένες προσπάθειες να σώσει την γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά και τα μικρά παιδιά τους από την αγχόνη, πέτυχε με αρκετά χρυσά τάλιρα δίστηλα, που τα έστειλε ο Αθανάσιος από τη Δοβίστα, να σταματήσει για λίγο καιρό την εκτέλεσή τους... Το κρυφτούλι μέσα στο σκοτάδι είχε αρκετή ένταση, με μια κλωστή τρόμου που τύλιγε ασταμάτητα την οικογένεια του άρχοντα Εμμανουήλ Παπά!

Η Φαίδρα κλεισμένη εδώ και αρκετό καιρό σε ένα υπόγειο μπουντρούμι, μαζί με τα παιδιά της είχε πάψει πλέον να ελπίζει. Προσπαθούσε όμως να μην χάσει το κουράγιο της μπροστά στα παιδιά, που με έντρομα μάτια περίμεναν την απελευθέρωσή τους, χωρίς να γνωρίζουν πως η μοίρα με δικαστή και εκδικητή τον Γιουσούφ Πασά, αποφάσισε την θανάτωσή τους. Ο Αθανάσιος, ο μεγαλύτερος γιος του αρχιστράτηγου προσπαθούσε από τα υψώματα της Δοβίστας που ήταν κρυμμένος, μαζί με μερικούς φίλους του να πετύχουν την απελευθέρωση των συγγενών του. Όμως αυτό ήταν αδύνατο. Έτσι μέσω του Μητροπολίτη Χρύσανθου και πάλι, δημιουργείται μια γέφυρα που όμως δεν έχει αποτέλεσμα μεγάλο, γιατί ο Γιουσούφ Πασάς λείπει στη Χαλκιδική με τον εκστρατευτικό στρατό του. Ο Σεβασμιότατος Χρύσανθος ενθάρρυνε συνεχώς τον Αθανάσιο Παπά, στέλνοντας τα μηνύματά του στα υψώματα της Δοβίστας! «Όσο καιρό η θηλιά θα βρίσκεται στο λαιμό της οικογένειάς σου· θα κάνω ό,τι μπορώ για να κρατήσω την υπόθεση αυτή στα μαλακά!».

Από την Ιερά Μονή του Εσφιγμένου το ίδιο εκείνο βράδυ, ο Εμμανουήλ Παπάς έδωσε εντολή στους Αγιορείτες να συγκαλέσουν ιερά σύναξιν το απόγευμα της καινούριας μέρας. Η ιερά μονή Εσφιγμένου, ήταν παγιδευμένη κάτω από τα χαμηλά σύννεφα, η κοιλάδα ήταν υγρή και έδειχνε γεμάτη με λυπημένες αναμνήσεις. Ένα απόκοσμο φως, σαν από παλιά φωτογραφία, πλημμύριζε τις εκτάσεις γύρω...

Την άλλη μέρα ο Ρήγας Μάνθος μαθαίνει πως έφτασε ο αρχιστράτηγος στο Άγιο Όρος και ζητάει εγγυήσεις από τα μοναστήρια που του έδωσαν τις προηγούμενες εντολές. Κι επειδή βρισκόταν σε αντιδραστική διάθεση, αποφάσισε να πει λίγο κρασί. Το τίμημα της αποτυχίας ήταν πολύ υψηλό. Τώρα ήταν σίγουρος. Θα τον πουλούσαν με αντίτιμο ένα συμβιβασμό. Κι ύστερα όλα θα τελειωναν. Θα έκλεινε αθόρυβα το θέμα χωρίς ν' ανοίξει μύτη, μεταξύ τους. Το απόγευμα στην ιερά σύναξιν, ο Ρήγας Μάνθος έδειξε απρέπεια, απειθαρχία και κανένα ίχνος σεβασμού προς τον αρχιστράτηγο. Ταυτόχρονα προσπάθησε να δημιουργήσει ανταρσία, καλώντας τους Αγιορείτες στο πλευρό του. Ο Εμμανουήλ Παπάς διαπληκτίστηκε μαζί του και στη συνέχεια διέταξε τη σύλληψη και εκτέλεσή του. Για μια στιγμή το σώμα των αγιορειτών πάγωσε· με την εκτέλεση του Μάνθου Ρήγα, αλλά η ενέργεια αυτή πρόσβλεπε τον μηδενισμό έστω και σαν σκέψη, σε όποιον θέλει να δημιουργήσει εσωτερικές μάχες στον αγώνα της επανάστασης. Έπρεπε να δείξει την ετοιμότητα που αναλογούσε ώστε να σαρώσει κάθε μελλοντική ανταρσία. Τώρα τους έδειχνε καθαρά, πως τα παιχνίδια που παίζουν ορισμένες φορές οι άνθρωποι, μεταβάλλονται σε κομμάτια της ίδιας της ζωής τους!

Τους κοίταξε έναν έναν στα μάτια, λες και προσπαθούσε να μαντέψει τον μελλοντικό προβοκάτορα της επανάστασης κι ύστερα είπε: «Όποιος φάσκει και αντιφάσκει δεν έχει θέση ανάμεσά μας!». Ακούμπησε τα χέρια του στο τραπέζι και συνέχισε: «Ο αγώνας του Γένους δεν έχει την πολυτέλεια να αντιμάχεται με εσωτερικές ταραχές». Είπε παγωμένα ο αρχιστράτηγος και πρόσθεσε: «Η δράση είναι πιο ισχυρή από τις λέξεις!». Τα καστανά πλούσια μαλλιά του που άρχισαν να γκριζάρουν, έδιναν στο αυστηρό πρόσωπο του μια μαρμαρένια ανταύγεια. Κοιτάζοντάς τους παγωμένα συνέχισε: «Κανένας ποτέ δεν πρέπει να θέτει σε αμφιβολία τις διαταγές μου!». Ξεκινώντας για την Κασσάνδρα, διόρισε ως διοικητή του Αγίου Όρους τον πιστό φίλο του Νικηφόρο Ιβηρίτη. Τα τελευταία λόγια του προς τους ηγούμενους των Ιερών Μονών, ήταν: «Μην λησμονάτε τον όρκο που δώσατε στον Θεό και στην πατρίδα..., ποτέ μην βάλετε τα συμφέροντα των μοναστηριών πάνω από την επανάσταση και την ελευθερία της Ελλάδας. Οι έλληνες ακουμπούν πάνω σας όλες τις ελπίδες τους. Μην τους απογοητεύσετε. Αλίμονο αν δείξετε αδιαφορία για τον αγώνα του έθνους μας! Οι έλληνες θα σας το συγχωρέσουν. Ο Θεός όμως και η πατρίδα ποτέ!...» Έσφιξε για λίγο τα χείλια του διαλέγοντας προσεχτικά τις λέξεις και τελείωσε λέγοντας: «Μετρήστε τα αντισταθμίματα που έχετε!». Ύστερα βγήκε από την αίθουσα χωρίς να τους χαιρετήσει...

Αργά το βράδυ εκείνης της μέρας, καθώς το καράβι κατευθυνόταν προς τα παράλια της Κασσάνδρας ο Εμμανουήλ Παπάς, ύστερα από αρκετές ώρες άφησε τη σκέψη του να ταξιδέψει στη γυναίκα του και στα μικρά παιδιά του που βρίσκονταν φυλακισμένα στα μπουντρούμια του διοικητηρίου των Σερρών. Τα μικρά αγγελούδια του σάπιζαν μέσα στην υγρασία και τη μούχλα! Με τα αθώα ματάκια τους θα κοίταζαν ψηλά στις χαραμάδες και θα περίμεναν τον πατέρα τους να τα ελευθερώσει... Δεν γνώριζαν βέβαια πως ήταν καταδικασμένα όλα σε θάνατο. Η θυσία μιας οικογένειας στο βωμό της ελευθερίας! «Έχω ένα μεγάλο πένθος... ένα μεγάλο πένθος που βαραίνει στην ψυχή μου» Έκανε μια κίνηση του χεριού, αργή,

θλιμμένη και συνέχισε ψιθυρίζοντας: «Αν μπορούσα να επικοινωνήσω μαζί τους, να τους κρατήσω στην αγκαλιά μου!...». Η φωνή του ήταν παράξενα γλυκιά, σα να μιλούσε στη γυναίκα του κι είχε στα χείλια του ένα χλομό χαμόγελο, απ' αυτό που βλέπεις σπάνια σε μνημόσυνα!

Έκανε ένα μορφασμό για αν αποφύγει την συγκίνηση που του πλάκωνε το στήθος κι άφησε τον καπνό του τσιγάρου του να ταξιδέψει στα μάτια του, με τη δικαιολογία διακριτικά να τα σκουπίσει... Ο πατέρας τους που πολεμούσε να ελευθερώσει την πατρίδα άφηνε τα παιδιά του τυλιγμένα με τη θηλιά της αγχόνης, αβοήθητα... Πέταξε το τσιγάρο στη θάλασσα και κοίταξε ψηλά στον ουρανό με μάτια γεμάτα ικεσία! «Ω!... Θεέ μου! Βοήθα με!» ψιθύρισε. Έμεινε έτσι κοιτώντας προς τον ουρανό για αρκετές στιγμές κι ύστερα αμίλητος σταυροκοπήθηκε. Όταν κάποια στιγμή σηκώθηκε, τα μάτια του είχαν μια ακαθόριστη λάμψη. Δεν ήταν δακρυσμένα. Ήταν τυφλωμένος και πνιγμένος από τον καπνό και ταυτόχρονα κι από την οργή του. Το πρόσωπό του ήταν τραβηγμένο και χλομό. Κατά κάποιο τρόπο όμως, η θλίψη αυτή του χάριζε μια αγέρωχη έκφραση!

Μια αποφασιστικότητα που θα μπορούσε να κινήσει ένα βουνό, παιχνιδιζε στις κόρες των ματιών του και έμοιαζε τόσο γνώριμη, λες και σιγόκαιγε αιώνες τώρα μέσα τους...

Όλοι ζητούσαν ένα αρχηγό. Έναν αρχηγό που να είναι ικανός να καταφύγει στην περιοχή εκείνη του μεγαλείου προς την οποία ο κοινός άνθρωπος δεν είχε ούτε το θάρρος, ούτε την ικανότητα να φτάσει...

Ήταν άνθρωπος μεγάλης υπόληψης. Ένας έντιμος άνθρωπος και το μόνο που δεν μπορούσε να κάνει· ήταν να παρακολουθεί όσα γίνονταν γύρω του! Ο άρχοντας Εμμανουήλ, αν και ένιωθε αόρατα νύχια να ξύνουν τη ραχοκοκαλιά του, φέρνοντάς του μια θανάσιμη ανατριχίλα, εντούτοις είχε την ορμή και διορατικότητα κι ένα είδος περιφρονητικής ευφυΐας στις ενέργειές του, που έκανε τους άλλους να σαστίζουν...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ

Οι μέρες περνούσαν αργά σαν αιώνες. Οι μαχητές της Κασσάνδρας, της Σιθωνίας και του Αγίου Όρους περίμεναν να επαναστατήσουν οι οπλαρχηγοί του Ολύμπου και να έρθει η μεγάλη βοήθεια από το νότο.

Οι Αγιορείτες αν και έστειλαν πολλές επιστολές προς την Ύδρα και τον Δημήτριο Υψηλάντη, όπως επίσης και ο Εμμανουήλ Παπάς, δυστυχώς δεν μπόρεσαν να πάρουν την οικονομική και υλική βοήθεια που χρειαζόταν.

Ήταν η αρχή της επανάστασης και στο νότο δεν υπήρχε η κατάλληλη οργάνωση και υποδομή για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στέλνοντας βοήθεια στη Μακεδονία για τις ανάγκες της επανάστασης. Έτσι άρχισε και πάλι το κλίμα του Αγίου Όρους να γίνεται βαρύ, καθώς οι μοναχοί έπρεπε να φροντίσουν και να σιτίζουν στρατό και άμαχο πληθυσμό που είχε έρθει από όλα σχεδόν τα μέρη της Χαλκιδικής. Χρειαζόταν και πάλι χρήματα για να αγοράσουν εφόδια και τρόφιμα. Ποιος του είχε όμως τόση αδυναμία και εμπιστοσύνη, ώστε να του δανείσει τόσα χρήματα; Ο άρχοντας Εμμανουήλ, δε ζούσε με αυταπάτες! Δεν υπήρχαν πολλοί ήρωες στον κόσμο του χρήματος. Οι τραπεζίτες είναι ευαίσθητοι σαν τις θαλασσινές ανεμώνες! Όταν δουν πως κινδυνεύουν τρέμουν από αγανάκτηση και φόβο. Λίγοι ήταν αυτοί που σ' εκείνο το παιχνίδι του πολέμου είχαν γερά νεύρα... ή μάλλον ήταν μόνο ένας! Ο ενδοξότατος Εμμανουήλ. Μπροστά σ' αυτή την άσχημη κατάσταση ο Εμμανουήλ Παπάς, στέλνει και πάλι τον Μάρκο και τον Δημοσθένη μυστικά στη Δοβίστα να ανοίξουν μια κρύπτη με χρυσά νομίσματα που την είχε για τους πολύ άσχημους καιρούς και να κουβαλήσουν όλον τον θησαυρό στην Κασσάνδρα.

Το ψωμί φτιάχνετε πάντα με αλεύρι. Αλλιώς δεν γίνεται ψωμί, έτσι και η ζωή το ίδιο φτιάχνεται με το δικό της αλεύρι που είναι το μυστήριο. Για να καταλάβει κάποιος τα απίστευτα αυτά πράγματα, που μοιάζουν να βρίσκονται μακριά κι έξω από κάθε λογική, δεν χρειάζεται να ξέρει γράμματα και να είναι σοφός. Αρκεί να πιστεύει στον αόρατο Θεό. Τον Ιησού Χριστό. Τότε θα είναι πραγματικά ζωντανός!

Κι ο Εμμανουήλ Παπάς πίστευε στον Παντοκράτορα. Πίστευε στην Αγία Τριάδα...

Οι δύο άντρες έφυγαν αμέσως με δύο ζευγάρια γερά άλογα για την γενέτειρα του Εμμανουήλ Παπά, την Δοβίστα.

Λίγες μέρες όμως πριν· ο Σουλτάνος Μαχμούτ έδωσε εντολή από την υψηλή πύλη να παύσουν τον Γιουσούφ Πασά από διοικητή των Σερρών και της Θεσσαλονίκης. Έτσι τώρα ο κίνδυνος για τα παιδιά και τη γυναίκα του Εμμανουήλ Παπά, μπορεί να μην πέρασε, όμως είχε πλέον τεθεί σε διαπραγμάτευση!

Όταν έμαθε η γυναίκα του τα ευχάριστα νέα από τον Σεβασμιώτατο Σερρών, χαμογέλασε, τα μάτια της όμως ικέτευαν. Τα δάκρυα έμειναν μέσα στις κόρες σαν να είχαν παγώσει! «Η κατάσταση δυστυχώς παιδί μου δεν αλλάζει τίποτα. Μου δείχνει απλώς τι πρέπει να κάνω!» είπε θλιμμένα ο Μητροπολίτης. Πήρε μια βαθιά ανάσα και πρόσθεσε: «Όμως θα το παλέψω. Σου δίνω το λόγο μου». Η Φαίδρα κούνησε το κεφάλι. «Το εύχομαι Άγιε Δέσποτα· το εύχομαι!»

Η Φαίδρα με τα παιδιά της είχε μεταφερθεί στις φυλακές κι ο Μητροπολίτης Χρυσάνθος πίεζε συνεχώς τον νέο διοικητή με οικονομικά μέσα να αφήσει ελεύθερα τουλάχιστον τα παιδιά. Κι ενώ η κατάσταση στην Κασσάνδρα στη Σιθωνία και στο Άγιον Όρος ήταν αρκετά άσχημη με προβλήματα πειθαρχίας και εφοδίων, ο νέος διοικητής της Θεσσαλονίκης ο Μεχμέτ Εμίν Αβδούλ Αμπούτ, ο ροπαλοφόρος όπως τον αποκαλούσαν, άρχισε να ετοιμάζει στρατό για να εκστρατεύσει προς την

Χαλκιδική και να καταπνίξει την επανάσταση. Σ' εκείνες τις δύσκολες μέρες οι οπλαρχηγοί του Ολύμπου, Μπίνος και Λιάκος μαζί με τον Διαμαντή Νικολάου που βρίσκονταν εκείνο τον καιρό στην Κασσάνδρα, αποφάσισαν πως εφ' όσον δεν είχαν τα σωστά εφόδια, ήταν πλέον δύσκολη η υπεράσπιση της Κασσάνδρας, έως και μάταιη. Έτσι μερικοί αποφάσισαν να φύγουν!... Ο Λιάκος ήταν από τους πρώτους. Την απόφασή του την έκανε γνωστή στον Εμμανουήλ Παπά. Εκείνος ζάρωσε το μέτωπό του σκεπτικός. Ήταν το τελευταίο πράγμα που περίμενε ν' ακούσει, όμως προσπάθησε με ευγενικό τρόπο, παρ' όλη την αγανάκτηση που ένιωθε εκείνη τη στιγμή να τον πείσει να το ξανασκεφτεί. Ο Λιάκος στριφογύριζε εκνευρισμένος. Η υπομονή δεν ήταν από τις αρετές του. Σκεφτόταν ότι αν ένας άνθρωπος δεν ξέρει τι να κάνει, δεν πρόκειται να καταφέρει ποτέ τίποτα. Τα βλέφαρά του έπαιζαν με δυσπιστία, σαν να τα πείραζε το χαμηλό φως σ' εκείνη την κάμαρα. Μια μελαγχολική σιωπή ακολούθησε κι ύστερα ο κόσμος σώπασε κι έγινε λευκός, γαλήνιος και ακίνητος. «Έχει στ' αλήθεια έναν ασύλληπτο κυνισμό» συλλογίστηκε ο αρχιστράτηγος και κατάφερε να συγκρατηθεί. Όμως ο Λιάκος ήταν αμετάπειστος. «Η πατρίδα, μας χρειάζεται στις καλές και στις άσχημες στιγμές της!» Του είπε λακωνικά ο αρχιστράτηγος. «Μην της γυρνάς την πλάτη γιατί τώρα εμείς γράφουμε την ιστορία της!» Ο Λιάκος τον κοίταξε ίσια στα μάτια και αποκρίθηκε ατάραχος: «Ξεκίνησες μια επανάσταση που είναι όλων των ελλήνων και τη διαχειρίζεσαι λες και είναι τσιφλίκι σου! Κάνεις παντού κουμάντο κι αυτό μου είναι αδύνατο να το βλέπω συνεχώς.» Τις τελευταίες λέξεις ήταν σαν να τις έφτυσε. Ο Λιάκος ήταν από τους ανθρώπους που σήμερα ονομάζονται τυφλοπόντικες. Πραγματικά γοήτευε τους ανθρώπους με τις επιδόσεις και το ταλέντο του, σε σημείο να τον εμπιστεύονται τυφλά· κι ύστερα τους πρόδιδε, αφήνοντάς τους στην ίδια την αδυναμία τους... Όταν ερχόταν η στιγμή να γκρεμίσει το επιχείρημα ενός άλλου ή να εκφράσει τις αμφιβολίες του για ένα συμπέρασμα, το έκανε με την ίδια απάθεια που δείχνει κι ένας δήμιος... Ο Εμμανουήλ Παπάς κούνησε κουρασμένα το κεφάλι. Είχε να κάνει πάντα με τέτοιους άντρες. Γενναίους αλλά και ξεροκέφαλους. Έβγαλε τότε τα όπλα του και τα άφησε πάνω στο τραπέζι μαζί με το σκούρο γιλέκο του. «Πάρτα και φόρεσέ τα. Κάνε εσύ κουμάντο!» φώναξε. «Γίνε εσύ αρχηγός και πάρε πάνω σου όλες τις ευθύνες και τις τύχες όλων.» Πέταξε το τσιγάρο που κρατούσε από το παράθυρο και συνέχισε με χαμηλή φωνή. «Ειλικρινά σου λέω, γίνε εσύ αρχηγός., κι εγώ ένας απλός βοηθός σου. Κάντο αν θέλεις., είμαι στη διάθεσή σου. Μόνο μη φύγεις. Θα κόψεις τον στρατό στα δύο και θα κουρελιάσεις το ηθικό των αντρών!» Ο Λιάκος κούνησε αρνητικά το κεφάλι και προχώρησε προς την πόρτα. Καθώς την άνοιγε είπε: «Ίσως μια άλλη εποχή να συναντηθούμε πάλι και τα πράγματα να είναι καλύτερα.» Ο αρχιστράτηγος τον κοίταξε θλιμμένα. Μαζί του έπαιρνε και τις ελπίδες των υπερασπιστών της Κασσάνδρας και όλης της Χαλκιδικής. «Δεν νομίζω πως θα συναντηθούμε ποτέ» ψιθύρισε. «Μα αν το φέρει η τύχη και γίνει., θα σου πάρω το κεφάλι!» Κάτι πήγε να πει ο Λιάκος όμως ο άρχοντας τον έκοψε λέγοντας: «Δυστυχώς φίλε, χωρίς τη φιλία ανάμεσά μας, είμαστε νεκρά φύλλα που γυροφέρνουμε στον άνεμο. Μη νομίζεις πως ο αγώνας αυτός είναι ένας αγώνας απελπισμένων. Είναι ένας αγώνας για την ελευθερία της πατρίδας μας. Του Γένους. Θα έρθει η ευλογημένη η μέρα. Θα είναι η ίδια μέρα που η λαίμαργη γλώσσα μιας τίγρης θα πλένει αθώα το πρόσωπο ενός αρνιού!» Ύστερα έσφιξε τις γροθιές του και φώναξε τον υπασπιστή του να έρθει στο γραφείο.

Ήταν αρχές Οκτώβρη όταν έφτασε η είδηση πως ο Αχμέτ Εμίν, ο ροπαλοφόρος, ετοιμάστηκε και θα ξεκινούσε με τον στρατό του για την Χαλκιδική. Ο εφιάλτης ξαναγύριζε. Λίγο καιρό πριν· με διαταγή του άρχοντα Εμμανουήλ, έφυγε από την

ιερά μονή Εσφιγμένου, ο ηγούμενος Ευθύμιος για την Ύδρα, με μια γολέτα της επανάστασης για να ζητήσει βοήθεια απ' τους караβοκύρηδες της Ύδρας, των Ψαρών και των Σπετσών. Ο προηγούμενος Ιωακείμ, είχε αναλάβει την διαποίμανση της Εσφιγμένου και την επιτήρηση των τροφίμων και πολεμοφοδίων, μέχρι τον πρόβλακα...

Οι έλληνες της Χαλκιδικής που είχαν αρχίσει να απολαμβάνουν τα αγαθά της ελευθερίας, άρχισαν και πάλι να ετοιμάζονται για πόλεμο. Ακούραστοι και με την υπομονή των μυρμηγκιών έστηναν και πάλι τις αμυντικές τους γραμμές. Ο αρχιστράτηγος που συνεχώς επιθεωρούσε την άμυνα της Κασσάνδρας, της Σιθωνίας και του Αγίου Όρους, μόλις άκουσε τα δυσάρεστα νέα αισθάνθηκε ένα τρύπημα στην καρδιά, καθώς ο Πόκοβιτς τον ενημέρωνε. Πρώτος στόχος του ροπαλοφόρου Μεχμέτ Εμίν ήταν η Κασσάνδρα. Ξεκίνησε με 14.000 άντρες πεζικού και 1.000 ιππείς... Εκείνο τον καιρό στη Κασσάνδρα υπήρχαν 450 άντρες πολεμιστές που την υπερασπίζονταν και 400 μοναχοί από διάφορα μοναστήρια του Αγίου Όρους! Τέσσερα κανόνια, τα δύο ήταν ξύλινα και δύο πυροβόλα που τα τοποθέτησε όλα ο αρχιστράτηγος μπροστά στον ισθμό. Το μεγάλο χαντάκι του ισθμού κλείστηκε σχεδόν όλο με καράμαζες που τις πέταξαν οι υπερασπιστές για αν διευκολύνονται οι κινήσεις των στρατιωτών.

Οι δύο καλόγεροι από το Άγιο Όρος που τους είχε στείλει ο Νικηφόρος Ιβηρίτης ήταν οι χειριστές των κανονιών για την μάχη. Σ' εκείνο το σημείο, το μέρος άνοιγε και ήταν εύκολη η πρόσβαση των αλόγων. Γι' αυτό ο αρχιστράτηγος έβαλε τα πυροβόλα και τα κανόνια μπροστά για να αναχαιτίσει τις επιθέσεις του ιππικού. Στο μεταξύ, νέα επεισόδια δημιουργήθηκαν στο Άγιο Όρος. Η είδηση πως ο αιμοσταγής Μεχμέτ Εμίν ξεκίνησε με τον στρατό του για την Χαλκιδική, έκανε τον άμαχο πληθυσμό να πανικοβληθεί κι άρχισε να κατευθύνεται και να περνά το άβατο του Αγίου Όρους. Ο πανικός των πολιτών επηρέασε τους μοναχούς και τους έδωσε ώθηση να διαπραγματεύονται με τον τούρκο πασά. Ταυτόχρονα εκδήλωσαν μια ανήκουστη αδιαφορία για τον αγώνα του Γένους, ενώ θα έπρεπε να πάρουν τα όπλα και να τρέξουν προς βοήθεια στην Κασσάνδρα και στους υπερασπιστές της...

Ο Νικηφόρος Ιβηρίτης στέλνει μια επιστολή στον αρχιστράτηγο και του εξιστορεί τα γεγονότα, καθώς και τον αγώνα που δίνουν οι μοναχοί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, ώστε ο τούρκος πασάς να μην τους βάλει καμιά κύρωση αυτούς και τα μοναστήρια. Η ειρωνεία της υπόθεσης ήταν πως το ένα τρίτο των μοναχών ήταν στις γραμμές των πεδίων και ορμούσε καθημερινά στη φωτιά της επανάστασης. Αυτοί ήταν οι ήρωες κι ήταν απ' όλα τα μοναστήρια..., πάνω από 1200 μοναχοί ήταν σε θέση μάχης σ' όλα τα μέτωπα της Χαλκιδικής. Αυτοί οι μοναχοί δεν είχαν καμιά σχέση μ' αυτούς της δωδέκατης ώρας που είχαν σαν σκοπό τον σφετερισμό της εξουσίας... Τα άσχημα νέα που έρχονταν από παντού άρχισαν να στεναχωρούν πάρα πολύ τον Εμμανουήλ Παπά. Η κατάσταση αυτή άρχισε να απειλεί την ψυχική του ισορροπία και κάτω από τέτοιες συνθήκες, ένιωθε κουρασμένος ψυχικά. Όμως υπάρχουν αρχέγονοι πόθοι και δυνάμεις στον άνθρωπο, που βγαίνουν στην επιφάνεια χωρίς να χρειάζονται βοήθεια από πουθενά. Είναι οι δυνάμεις που καθορίζουν την πορεία ενός μεγάλου άντρα..., που συνεχίζουν να τον ανεβάζουν ψηλά, κάνοντάς τον να ξεχωρίζει. Γράφοντας με ανεξίτηλα γράμματα στο βιβλίο της ιστορίας, το όνομά του: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ. ΕΝΑΣ ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΑΝΤΡΑΣ...

Εμφανίζονται μερικές φορές όταν η ξεχωριστή ανθρώπινη φύση χρειάζεται μια νέα ώθηση... Κάθε θρύλος, χωρίς αμφιβολία· μένει πιο ζωντανός από την ιστορία. Το όνειρο το ιδανικό, ο θρύλος· καθοδηγεί την ιστορία!

Στις 17 Οκτωβρίου εμφανίστηκαν τα στρατεύματα του Μεχμέτ Εμίν στην νότια Χαλκιδική και πήραν θέση μάχης λίγο έξω από την διώρυγα. Ο αρχιστράτηγος μπροστά στον πολυάριθμο στρατό των τούρκων, 14.000 άντρες πεζικού και 1.000 ιππείς, παρατάσσει τους 450 υπερασπιστές και γενναίους μαχητές του, 150 Ολυμπίτες που έμειναν στο πλευρό του Εμμανουήλ Παπά, 400 μοναχούς αγιορείτες που το έλεγε η καρδιά τους και 100 περίπου άντρες νέοι, από τα χωριά της Κασσάνδρας. Ο Μεχμέτ Εμίν χωρίς να χάσει καιρό, επιχειρεί απόβαση στη Χερσόνησο με 600 περίπου ιππείς. Οι έλληνες πολεμώντας σαν μελλοθάνατοι αντιστέκονται με επιτυχία και η τάφρος του ισθμού γεμίζει με πτώματα τούρκων στρατιωτών και αλόγων. Η νίκη αυτή ενθαρρύνει τους υπερασπιστές της Κασσάνδρας και αποθαρρύνει τον τούρκο πασά.. Μετά την αποτυχία του ο πονηρός πασάς παρατάσσει όλο τον στρατό του και επιχειρεί γενική επίθεση. Όμως και πάλι οι έλληνες αντικρούουν την επιθετική λαίλαπα των τούρκων κι αναγκάζεται ο Μεχμέτ Εμίν να οπισθοχωρήσει και πάλι, αφήνοντας στο πεδίο της μάχης εκατοντάδες νεκρούς στρατιώτες του. Την άλλη μέρα ο Μεχμέτ Εμίν, ο ροπαλοφόρος, στέλνει φιρμάνι προς τους υπερασπιστές και τους ζητά να παραδώσουν τη Χερσόνησο της Κασσάνδρας κι εκείνος δεν θα βιοπραγήσει σε βάρος του πληθυσμού. Οι υπερασπιστές αρνούνται την παράδοση της Κασσάνδρας. Η ένταση και η αγωνία κορυφώνεται... Ο Μεχμέτ Εμίν, περίμενε, ήθελε... η κατάσταση τον είχε ζορίσει πολύ.

Την 29 Οκτωβρίου ο Μεχμέτ Εμίν, δίνει εντολή στους αξιωματικούς του να ετοιμαστούν για μεγάλη επίθεση. Οι έλληνες το αντιλαμβάνονται. Ο πονηρός πασάς περιμένει να πέσει το σκοτάδι για να επιτεθεί. Θέλει να τους αιφνιδιάσει! Τα μεσάνυχτα της 29^{ης} προς την 30^η Οκτωβρίου αρχίζει μια τρομερή επίθεση. Οι έλληνες που περίμεναν την επίθεση πανέτοιμοι αντιστέκονται με δύναμη και αυτοθυσία και τους χτυπούν αλύπητα χωρίς έλεος. Η μάχη συνεχίζεται μέχρι το πρωί. Ο αρχιστράτηγος δίνει εντολή να ανάψουν φωτιές σ' όλο το μήκος της διώρυγας για να ελέγχουν καλά την περιοχή! Μέχρι το πρωί η περιοχή γεμίζει με πτώματα τούρκων στρατιωτών και κουφάρια αλόγων. Ο πονηρός Μεχμέτ Εμίν διατάζει οπισθοχώρηση και ανασυντάσσει τον στρατό του. Το απόγευμα της ίδιας μέρας οι τούρκοι ξανά επιτίθενται. Όμως και πάλι οι έλληνες τους τρέπουν σε φυγή αφήνοντας πίσω τους αρκετές δεκάδες νεκρούς... Τώρα όλα παίζονταν. Ο Τούρκος όμως Πασάς είχε επινοήσει έναν μύθο γύρω του και τον συντηρούσε κρυφά. Όλος ο κόσμος είχε ακουστά, πως ασχολιόταν με πολλές σκοτεινές δυνάμεις... Τώρα όμως η φορά των γεγονότων τον διέψευδαν. Μπροστά στον κίνδυνο μιας μεγάλης ήττας, ο Μεχμέτ Εμίν σοφίζεται ένα παλιό στρατιωτικό τέχνασμα, που το εφεύρε πριν πολλά χρόνια ο Μέγας Αλέξανδρος στη Περσία. Έριξε στην αριστερή άκρη της διώρυγας αρκετό στρατό για να φαίνεται πως από εκεί μόνο θα επιχειρήσει διάβαση και παράλληλα μετέφερε τη νύχτα τον υπόλοιπο επιλεγμένο στρατό του στην αντίθετη πλευρά. Η εμπροσθοφυλακή των υπερασπιστών, έπεσε στην παγίδα κι έριξε σχεδόν όλο τον στρατό της στην αριστερή άκρη, φοβούμενη μην τυχόν και σπάσει η άμυνά της. Λίγες ώρες μετά οι τούρκοι πέρασαν με τον επίλεκτο στρατό τους την διώρυγα, βρίσκοντας μόνο ελάχιστη αντίσταση από τους λίγους υπερασπιστές κι άρχισαν να κυκλώνουν τους γενναίους της Κασσάνδρας. Η απειλή ενός καινούριου τρόμου, ξεδιπλώθηκε ανάμεσα στους υπερασπιστές. Είχε χαθεί κάθε αίσθηση χρόνου, κάθε αίσθηση ανθρώπινης οντότητας και σχέσεως. Τώρα το ένστικτο της επιβίωσης τους είχε πλημμυρίζει. Ακολούθησε πανικός και αναγκάστηκαν να περάσουν κυνηγημένοι μέσα στο δάσος μέχρι να ανασυνταχθούν. Ο Εμμανουήλ Παπάς, βλέποντας πως η μάχη είχε αρχίσει να χάνεται, έδωσε εντολή στα πλοία που ήταν αγκυροβολημένα να φορτώσουν τον άμαχο πληθυσμό και να πλεύσουν για τα νησιά Σκιάθο – Σκόπελο και

Σκύρο. Τις επόμενες ώρες οι έλληνες μαχητές υποχωρούσαν σταδιακά, δίνοντας χρόνο στους πολίτες να αδειάσουν την χερσόνησο. Όταν σχεδόν όλες οι οικογένειες έφυγαν και η χερσόνησος εκκενώθηκε, τότε ανέβηκαν όσοι υπερασπιστές έμειναν ζωντανοί, στα πλοία που τους περίμεναν κι έφυγαν για το Άγιον Όρος. Όμως τα νέα ήταν πολύ άσχημα για τους γενναίους στρατιώτες και τον Εμμανουήλ Παπά. Οι μοναχοί των περισσότερων μονών του Αγίου Όρους, είχαν αποφασίσει να δώσουν γην και ύδωρ στον τούρκο πασά, για να μην τους δημιουργήσει προβλήματα. Σε ένδειξη καλής θέλησης μάλιστα, ελευθέρωσαν τον Ζαμπίτη του Αγίου Όρους, τον Χασεκί Χαλήλ Μπέη, κι άρχισαν πάλι να συζητούν τους όρους του πασά. Μόλις ο τούρκος διοικητής ελευθερώθηκε, έστειλε αμέσως «μουρασιλιέ» στους αγιορείτες, απαιτώντας την παράδοση του Εμμανουήλ Παπά του γιου του Γιαννάκη και των μοναχών Νικηφόρου Ιβηρίτη και του ηγούμενου της μονής Εσφιγμένου Ευθύμιου. Έτσι είναι όταν ξυπνάμε. Τη στιγμή του ξυπνήματος μας· αντιμετωπίζουμε κενό, ένα γυμνό και εχθρικό κόσμο...

Οι άγιοι Πατέρες, συγκεντρώθηκαν στις Καρυές, πλην του ηγούμενου Ιωακείμ και αποφάσισαν να εκτελέσουν την δικαστική απόφαση του τούρκου διοικητή του Αγίου Όρους Χασεκί Μπέη!...

Ο προσωρινός ηγούμενος της Εσφιγμένου γέροντας Ιωακείμ, ήταν συνετός τόσο· ώστε να μην καταδίκαιζε τον ένα δρόμο φυγής πριν εξασφαλίσει έναν άλλο! Τώρα αυτός ο ίδιος στεκόταν στην άκρη ενός σκοτεινού πηγαδιού κοιτάζοντας ένα βυθό που τόσο καιρό αρνιόταν να ατενίσει...

Στο μεταξύ ο Εμμανουήλ Παπάς έφτασε με τον στρατό του στη μονή του Εσφιγμένου και ο Νικηφόρος Ιβηρίτης του έδωσε τις πρώτες πληροφορίες. Βέβαια μέσα στο άβατο υπήρχε άμαχος πληθυσμός που ήταν πεινασμένος και αγανακτισμένος κι ο αρχιστράτηγος έπρεπε να βρει μια λύση. Έτσι κάλεσε τον ηγούμενο Ιάκωβο Βατοπεδινό στις Καρυές την επόμενη μέρα για να συζητήσουν το θέμα των αμάχων και τη σίτισή τους. Ο ηγούμενος Ιάκωβος Βατοπεδινός είχε μεγάλη επιρροή στα περισσότερα μοναστήρια. Είχε μια από εκείνες τις ήσυχες φωνές, που επιμένουν όμως!

Εκείνη τη νύχτα ο αρχιστράτηγος την πέρασε ξάγρυπνος. Τα μάτια του είχαν μια κυνηγημένη έκφραση, τα αυτιά του πονούσαν από τους πολλούς πυροβολισμούς και η στυφή μυρωδιά της μπαρούτης υπήρχε ακόμα στα χείλια του. Δεν υπήρχε πια ελπίδα να κοιμηθεί. Όταν τον έπιανε η νευρωτική ανησυχία και το άγχος, δεν έκλειναν ποτέ τα βλέφαρά του...

Ο άνεμος βογκούσε έξω και το φως του λυχναριού, έριχνε από τις χαραμάδες της πόρτας, δαιμονικές λάμπεις. Ήταν μια νύχτα τελικά γεμάτη ένταση... και απρόβλεπτες εικασίες...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ

Αργά το βράδυ ο καιρός άλλαξε. Η γλυκιά φθινοπωρινή βραδιά της προηγούμενης, έμοιαζε τώρα μακρινή. Η δυνατή βροχή κι ο άγριος άνεμος που φυσούσε, σου πάγωνε την ψυχή.

Λίγο μακριά μέσα στη θάλασσα οι αστραπές έσχιζαν τον ουρανό και η θερμοκρασία άρχισε να πέφτει. Ο Εμμανουήλ Παπάς εκείνη τη νύχτα, καθώς ούρλιαζε ο άνεμος και κάποια στιγμή έπεσε ένα κλαδί έξω από το παράθυρό του, αναγκάστηκε να κάνει κάτι που γενικά το απέφευγε: να αναρωτηθεί πάνω στα μυστήρια της ανθρώπινης ψυχής. Μέχρι τότε θεωρούσε αυτά τα θέματα χωράφια των παπάδων και των γιατρών...

Λίγο μετά τα μεσάνυχτα έβαλε σ' ένα ποτήρι λίγο κονιάκ και έβρεξε τα χείλια του. Το δυνατό ποτό κύλησε μέσα του και τον ζέστανε. Ήπιε άλλη μια γουλιά και στάθηκε δίπλα στο παράθυρο. Χωρίς να θέλει άφησε την σκέψη του να τον τυλίξει με αναμνήσεις. Οι στιγμές που περνούσαν άφηναν μια γλυκιά χαλάρωση στο πρόσωπο του αρχιστράτηγου. Τα ήρεμα χρόνια της νιότης του, κυλούσαν μπροστά στα μάτια του σαν μαγικό χαλί, γεμάτο με κόμπους ευτυχίας και χαράς. Τα χρώματα, ανοιχτά και σκούρα σχημάτιζαν σχέδια που για πρώτη φορά ανακάλυπτε που όμως τα αναζητούσε μια ζωή. Κι έπειτα, εκείνο το υπέροχο χαλί τον τύλιξε στοργικά όπως σκεπάζει η μάνα τα παιδιά της κι άρχισαν μαζί να στροβιλίζονται στον ουρανό σαν μεγάλες νιφάδες. Πότε ανέβαιναν ψηλά και πότε κατέβαιναν χαμηλά στη γη να μπορέσει ο Εμμανουήλ Παπάς να δει από κοντά αυτά που ποτέ του δεν είδε... Είδε ψηλές βουνοκορφές, χιονισμένες, απάτητες. Είδε λιμάνια μαγευτικά και φουρτουνιασμένες θάλασσες να καταπίνουν ολόκληρα καράβια με τους ναυτικούς του. Ανθρώπους μαύρους να εργάζονται όλη τη μέρα στον ήλιο για ένα φλασκί νερό και ένα κομμάτι ψωμί. Παιδιά ακρωτηριασμένα, με πρόσωπα σκαμμένα από την απόγνωση και τον τρόμο, εταίρες το πρωί της Κυριακής ξεπλυμένες σαν ψωριάρικα γιατί και κυρίες της υψηλής κοινωνίας με χρωματιστά καπέλα και ακριβά φουστάνια να κάνουν τα παράπονά τους στους κακόμοιρους σερβιτόρους για του ψύλλου πήδημα. Και λίγο μακρύτερα εκεί στο βάθος, σ' ένα μέρος που έκαιγαν πολλές φωτιές, είδε την γαλανόλευκη να κυματίζει! Στις άκρες της έσταζε αίμα, μα κυμάτιζε περήφανα. Χαμήλωσε μαζί με το χαλί για να δει πιο καλά κι ανατρίχιασε!... Η Ελλάδα που στέναζε εδώ και χρόνια κάτω από το τουρκικό γιαταγάνι, τώρα χτυπούσε στα ίσια τον τούρκο κατακτητή. Κι αν ήταν ματωμένη δεν την πείραζε. Ματωμένος τώρα ήταν κι ο τούρκος κατακτητής.

Το γλυκοχάραμα άρχισε να ρίχνει το πρώτο λυτρωτικό φως του. Ο αγέρας είχε κοπάσει, ενώ η βροχή χαμήλωνε σιγά – σιγά. Ο άρχοντας Εμμανουήλ, περίμενε παραμένοντας ακίνητος, αναπνέοντας αργά, καθαρίζοντας το μυαλό του. Τώρα μπορούσε να μυρίσει την καμένη πυρίτιδα και, πάνω από το κουδούνισμα στα αυτιά του, μπορούσε να ακούσει ουρλιαχτά και πόδια που έτρεχαν, ποδοβολητά αλόγων και τη αλάθητη μυρωδιά του θανάτου... Πετώντας το αποτσίγαρο στο τζάκι, έκανε έναν μορφασμό και προχώρησε προς το κρεβάτι του. Τα βλέφαρά του άρχισαν να κλείνουν. Κοίταξε το ασημένιο ρολόι του και καθώς άφησε το κορμί του να ξαπλώσει στο αχυρένιο στρώμα μурμουούρισε: «Μέχρι να με ξυπνήσει ο Γιαννάκης, προλαβαίνω λίγο να κοιμηθώ.» Το πρωί έπρεπε να ξεκινήσουν για τις Καρυές, για να συναντήσει ο αρχιστράτηγος τον ηγούμενο Ιάκωβο Βατοπεδινό. Έδεσε τα χέρια του στον αυχένα κι έκλεισε τα μάτια του. «Κοιμήσου όταν μπορείς», ψιθύρισε «γιατί ποτέ δεν ξέρεις πότε θα ξανακοιμηθείς...».

Πάνω στο γραφείο του υπήρχε μια επιστολή που την είχε γράψει νωρίς το βράδυ προς τον ηγούμενο Παΐσιο της Ιεράς Μονής Ξενοφώντος. Μέσα σε λίγες αράδες ο Εμμανουήλ Παπάς, ζητούσε να του παραδώσει το μοναστήρι όλα τα αποθέματα του σιταριού που υπήρχαν στις αποθήκες και ήταν από τις εισφορές όλων των μοναστηριών για τον αγώνα της επανάστασης. Τα καλύτερα μυαλά· οι πνευματικές διάνοιες, έμπαιναν σε μια δοκιμασία! Ως που ήταν διατεθειμένοι να φτάσουν για να βοηθήσουν τον Άρχοντα και την επανάσταση; Πού τελείωνε η αφοσίωση κι άρχιζε η απληστία; Μέχρι ποιο σημείο μπορούσε κανείς να βασίζεται σε φίλους; Το πρωί ο Νικηφόρος Ιβηρίτης θα την έστελνε με έναν δικό του εμπιστευτικό καλόγερο.

Στο μεταξύ το αλισβερίσι των ηγουμένων με τον Μεχμέτ Εμίν τον ροπαλοφόρο για την παράδοση του Εμμανουήλ Παπά έδινε και έπαιρνε. Χωρίς κανένα ενδοιασμό, ξεπουλούσαν ό,τι ιερό είχαν για να σώσουν τις ζωές τους και τις περιουσίες των μοναστηριών. Ελάχιστοι ήταν οι μοναχοί που στάθηκαν δίπλα στον αρχιστράτηγο μέχρι το τέλος. Οι περισσότεροι που στην αρχή ήταν υπερασπιστές του, στη συνέχεια λάκισαν κι έγιναν υβριστές του. Τότε οι δυνάμεις ξεπεράστηκαν από την απληστία του ανθρώπου. Γιατί κανένας διάβολος δεν ονειρεύτηκε ποτέ ένα τοπίο τόσο τρομερό όσο εκείνο που έβλεπε ο άρχοντας Εμμανουήλ...

Το μεσημέρι της άλλης μέρας, ο Εμμανουήλ Παπάς έφτασε στις Καρυές συνοδευόμενος από τον Γιαννάκη τον Πόκοβιτς και τριάντα άντρες του. Ο Πόκοβιτς βλέποντας τις εξελίξεις, φοβήθηκε μην τυχόν και οι καλόγεροι τους έστηναν κάποια παγίδα!... Κάτω από μια ψιλή βροχή, πέρασαν την είσοδο του πρωτάτου και ζήτησαν τον ηγούμενο Ιάκωβο Βατοπεδινό. Όμως αντί γι' αυτόν, εμφανίστηκε ένας νεαρός καλόγερος και τους είπε πως ο ηγούμενος αρρώστησε και αδυνατούσε να έρθει στις Καρυές. Κανονικά έπρεπε να βάλει τις φωνές. Να σφίξει τα λουριά της Μεγάλης Μέσης! Όμως προτίμησε ν' ακολουθήσει τη φωνή της καρδιάς του που εδώ και χρόνια του φώναζε: «Όπου είσαι ό,τι κι αν κάνεις, ό,τι κι αν γίνεις· μη ξεχάσεις την ανθρώπινη ύπαρξή σου».

Ξαφνικά το μέρος εκείνο γέμισε με μοναχούς που αμίλητοι περίμεναν την αντίδραση του Εμμανουήλ Παπά. Ήταν μια σιωπή αρνητική. Το μέρος εκείνο έγινε ξαφνικά σιωπηλό σαν τάφος. Θυμήθηκε τα λόγια του Νικηφόρου Ιβηρίτη: «Δεν έχουν πλέον σεβασμό. Δεν σέβονται ούτε την εξουσία, ούτε το νόμο, ούτε την τάξη, δεν σέβονται τίποτα... αυτό είναι το πρόβλημα τώρα!». Μερικά ψέματα, μερικές πληροφορίες που θα έμειναν μυστικές, αλλά η ουσία θα ήταν ξεκάθαρη. Οι επόμενες γενιές δεν θα δέχονταν την ιστορία, όπως θα την παρουσίαζαν κάποιοι μόνο και μόνο για να ευλογήσουν τα γένια τους! Η ιστορία γράφει: «Τα σύκα – σύκα και την σκάφη – σκάφη...». Ο αρχιστράτηγος έβλεπε στα ψυχρά, εχθρικά τους πρόσωπα τον εκνευρισμό και μια απρόσμενη επιθετικότητα. Άθελά του η καρδιά του άρχισε να χτυπάει πιο γρήγορα. Ο Εμμανουήλ Παπάς είχε ένα ακόμα σπάνιο χάρισμα. Είχε την ικανότητα να οσμίζεται κάθε προδοσία ακόμα και σ' αυτές τις απειροελάχιστες εκδηλώσεις. Κι εκεί γύρω, υπήρχαν θυμωμένες φάτσες που περίμεναν ένα στραβοπάτημά του! Χαμογέλασε, προσπαθώντας να σπάσει τον πάγο. Δυστυχώς ήταν ανθεκτικός σαν βράχος. Ο άρχοντας Εμμανουήλ, ένιωσε κάποια λύπη για εκείνους. «Τι κάνει ο άνθρωπος για να ζήσει», συλλογίστηκε. Τον παρατηρούσαν όλοι, ο καθένας με τις δικές του σκέψεις. Ένας από αυτούς σκεφτόταν: «Ω! Θεέ μου, θα πρέπει και αυτός να πεθάνει.» Τον κοίταξε για μια στιγμή στα μάτια κι ύστερα κοίταξε μακριά πίσω από τον Εμμανουήλ Παπά. Έδειχνε σαν ταραγμένο πουλί κυνηγημένο, που ξεπέρασε κάποιο κίνδυνο. Τα μάτια του σάρωναν συνεχώς το

οπτικό τους πεδίο, ενώ τα χείλια του έμοιαζαν νεκρά. Ήταν μια διχασμένη προσωπικότητα που πάλευε ανάμεσα στο καλό και στο κακό. Είχε όμως ήδη διασχίσει την γραμμή που χωρίζει την πίστη απ' την προδοσία!

Η αίθουσα ανέδιδε μια παγωνιά, μια ψυχρή πνοή. Χωρίς να ξέρει γιατί ο Πόκοβιτς στάθηκε δίπλα στον αρχιστράτηγο και τράβηξε μαλακά το μεγάλο πιστόλι του. Την ίδια στιγμή ο Γιαννάκης άνοιξε την πόρτα και οι στρατιώτες έκαναν την εμφάνισή τους στο άνοιγμά της. Ο Πόκοβιτς χαμογέλασε καθησυχαστικά στον αρχιστράτηγο. Εκείνος του ανταπέδωσε το χαμόγελο μ' ευγνωμοσύνη. Ύστερα κοίταξε ψηλά στον ουρανό κι αφού σταυροκοπήθηκε ζήτησε από τον Θεό να του δώσει περισσότερη δύναμη να τελειώσει την αποστολή του. «Το πνεύμα εκείνου που αναζητεί την αλήθεια, πρέπει να είναι εύπλαστο και μαλακό σαν το κερί, ώστε η σφραγίδα της αλήθειας ν' αποτυπώνεται πάνω σ' αυτό ολοκάθαρα και βαθιά. Έτσι θα παραμένει περισσότερο καιρό χαραγμένη μέσα στο μυαλό του και θα τον ζωογονεί!».

Στο δρόμο του γυρισμού όλοι ήταν αμίλητοι. Ο Πόκοβιτς έκανε μόνο μερικές παρατηρήσεις στους ανιχνευτές, μην τυχόν και πέσουν σε καμιά προσχεδιασμένη παγίδα κι έπειτα πάλι σιωπή, καθένας στο μυαλό του είχε τις δικές του σκέψεις. Όταν έφτασε στην μονή του Εσφιγμένου, ο Γιάννης Κόλλιας που είχε τραυματιστεί στην μάχη της Κασσάνδρας, είχε πεθάνει. Ο Εμμανουήλ Παπάς περίμενε τον θάνατο του φίλου του. Το τραύμα του ήταν πολύ άγριο και θανατηφόρο. Ο Νικηφόρος Ιβηρίτης αργά το απόγευμα του έφερε την απάντηση του ηγούμενου της μονής του Ξενοφώντος. Την άφησε στο τραπέζι αμίλητος, αλλά ο Εμμανουήλ Παπάς διάβασε την άρνηση στα μάτια του πιστού φίλου του. Χωρίς να αγγίξει την επιστολή ρώτησε: «Γιατί; Γιατί;» Ο Νικηφόρος έσφιξε τα χείλια του και χαμήλωσε το βλέμμα. Δεν είχε τι να απαντήσει στον φίλο του. Μα πιο πολύ αισθανόταν ντροπή για τους μοναχούς του Άγιου Όρους. Αισθανόταν ντροπή για τον εαυτό του που δεν κατάφερε να πείσει τους Άγιους Πατέρες για τις ενοχές τους. Αισθανόταν τέλος, ντροπή για την αδυναμία που είχε να ορθώσει το ανάστημά του, να κουρέψει τα μαλλιά του και τα γένια του μπροστά τους, φωνάζοντας γεμάτος αγανάκτηση: «Όταν συνηγορείτε με τον διάβολο και επιβάλλετε σε όλους τους μοναχούς το ίδιο, τι να τα κάνω τα ράσα και τον μοναχισμό! Αφού τον σατανά υπηρετούμε και όχι τον Χριστό!...»

Εκείνη την ώρα μπήκε ο Πόκοβιτς στο γραφείο, πίσω ακολούθησε κι ο ηγούμενος Ιωακείμ. Ο Άγιος Πατέρας προχωρούσε με βάδισμα άτονο, σαν περιθωριακού ανθρώπου, που πάει με ήλιο και βροχή σ' ένα δρόμο χωρίς τελειωμό, φρικτά αδιάφορος για κάθε αλλαγή σε ουρανό..., και γη. Η κατάσταση είχε αποδυναμώσει τις άμυνές του. Κάπου κάπου το μυαλό του μούδιαζε κι ήταν λες και γλιστρούσε σ' έναν παράξενο ύπνο! Η ανάσα του συνεχώς γινόταν πιο αργή. Ένα σύγκριο απελπισίας έτρεχε μέσα στη ράχη του και τον έκανε να παγώνει. Έμοιαζε με μελλοθάνατο που τον ξύπνησαν το χάραμα για να τον σύρουν στη κρεμάλα!

Σκέψεις απελπισίας τον τύλιξαν σαν ένα μεγάλο σύννεφο και τον έκαναν να μοιάζει πιο ψυχρό. Ένιωθε προδομένος και ταυτόχρονα ηθικά πεσμένος, ντροπιασμένος απέναντι στον άρχοντα Εμμανουήλ! Του έδωσαν όλοι τόσες υποσχέσεις και τώρα που ήρθαν τα δύσκολα έτρεχαν να σωθούν σαν μικρές αντιλόπες... Γνώριζαν την απάντηση του γέροντος της ιεράς μονής Ξενοφώντος. Η σιωπή ήταν βαριά, κανείς δεν μιλούσε. Κάποια στιγμή ο ηγούμενος είπε: «Υπάρχει και κάτι άλλο που μόλις τώρα το έμαθα.» Βγήκε στο διάδρομο και κάτι φώναξε. Λίγες στιγμές αργότερα δύο άντρες του αρχιστράτηγου έφεραν σπρώχνοντας ένα καλόγερο μέσα. Έδειχνε να τα έχει χαμένα, όμως δεν ήταν φοβισμένος. Ο ηγούμενος Ιωακείμ, άφησε μια ανοιχτή

επιστολή πάνω στο τραπέζι. «Διάβασέ την» είπε, κοιτώντας τον Εμμανουήλ Παπά στα μάτια. «Τότε θα καταλάβεις!»

Τα μάτια του πονούσαν καθώς διάβαζε την επιστολή. Λες και δέχτηκε μια φαρέτρα με κόκκινα πυρωμένα βέλη στο στομάχι του, αισθάνθηκε πως μια πληγή μεγάλη έκαιγε μέσα στα σωθικά του. Οι λέξεις που χόρευαν μπροστά στα μάτια του έμοιαζαν παρανοϊκές, όπως επίσης κι όλη η επιστολή. Λες και κάποιοι αποφάσισαν να κάνουν στον αρχιστράτηγο ένα άπρεπο αστείο. Κι όμως ήταν η πραγματικότητα. Ψυχρή, απελπισμένη, στυγερή. «Οι δεκαεννιά ηγούμενοι του Άγιου Όρους αποφάσισαν να ζητήσουν την έκδοση και σύλληψη του Εμμανουήλ Παπά από τον ηγούμενο της μονής του Εσφιγμένου Ευθύμιου, όπως επίσης του γιου του Γιαννάκη, του μοναχού Νικηφόρου Ιβηρίτη και ταυτόχρονα να παραδοθεί και ο προσωρινός ηγούμενος Ιωακείμ, κατόπιν απαίτησης του Μεχμέτ Εμίν Αβδούλ, με αντάλλαγμα, την μην επιβολή κυρώσεων στους μοναχούς και στα μοναστήρια του Άγιου Όρους.» Υπήρχε τώρα ένα μεγάλο ερωτηματικό! Ένα όριο ασφαλείας ανάμεσα στην προσωπική αναζήτηση της αλήθειας και στην εκτροπή από την αλήθεια, κι αυτό το όριο είναι η ταπεινή ετοιμότητα της μετάνοιας!

Η πλάνη δυστυχώς εκείνες τις ώρες υπήρχε συνεχώς και παντού μεσ' το Άγιον Όρος. Οι πληροφορίες άλλαζαν ώρα με την ώρα και κάποιοι καιροσκόποι αυτό το εκμεταλλευόταν... Το δηλητήριο έπεφτε σταλιά σταλιά στην καρδιά των μοναχών μολύνοντας τη σκέψη τους. Οι αγιορείτες πατέρες για μια ακόμη φορά βάλλονταν από ένα οργανωμένο σχέδιο εξόντωσης κι αδυνατούσαν να αντιδράσουν γιατί δεν είχαν ετοιμαστεί, κι ούτε είχαν οπλιστεί με μηχανισμούς αυτοπροστασίας.

Ο αρχιστράτηγος κάποια στιγμή, πήρε μια βαθιά ανάσα και κοίταξε τον μοναχό με οίκτο. «Αφήστε τον» είπε στους στρατιώτες. «Αυτός δεν φταίει σε τίποτα..., εκτελεί εντολές όπως κι εσείς.» Οι άντρες τον άφησαν και τραβήχτηκαν πίσω. Ο καλόγερος έμεινε ατάραχος, περίμενε. Ο Εμμανουήλ Παπάς του έδειξε την πόρτα. «Μπορείς να πηγαίνεις.» είπε χαμηλόφωνα. Έστερα προχώρησε προς το κέντρο του γραφείου κάνοντας τους φίλους του νόημα να πλησιάσουν. Ο καλόγερος έκανε ένα διστακτικό βήμα προς το μέρος του αρχιστράτηγου και είπε με σταθερή φωνή. «Δεν γνώριζα ποιος πραγματικά είσαι άρχοντα Εμμανουήλ Παπά..., τώρα όμως κατάλαβα γιατί σε όρισαν αρχηγό της επανάστασης στη Μακεδονία.» Έμεινε για μια στιγμή μετέωρος λες και σκεφτόταν κι ύστερα πρόσθεσε: «Από αυτή τη στιγμή θέτω τον εαυτό μου στις υπηρεσίες του αγώνα...» Έπειτα χωρίς να πει άλλο τίποτα βγήκε με περήφανο βάδισμα έξω από το γραφείο, κλείνοντας μαλακά την πόρτα. Ο άρχοντας κούνησε το κεφάλι με συγκατάβαση. Έμεινε ακίνητος για αρκετή ώρα. Κοίταξε από το παράθυρο τη θάλασσα, χωρίς να απολαμβάνει την θέα, με το μυαλό του μπερδεμένο στις δικές του μυστήριες σκέψεις...

Από εκείνη την ώρα μέχρι αργά την νύχτα, οι τέσσερις άντρες μελετούσαν την κατάσταση και την εξέλιξη του αγώνα. Κοινό πλέον σημείο για τους τρεις φίλους ήταν, πως ο αρχιστράτηγος έπρεπε μαζί με τους γενναίους μαχητές του, να πλεύσει για την Ύδρα. Στη συνέχεια θα πορεύονταν προς την Πελοπόννησο κι από εκεί μπορούσε να συνεχίσει τον αγώνα της επανάστασης. Ο Εμμανουήλ Παπάς όμως ήταν ανένδοτος. Κάποια στιγμή ο ηγούμενος σηκώθηκε και πλησίασε τον αρχιστράτηγο, ακούμπησε μαλακά το χέρι στον ώμο του και είπε με κουρασμένη φωνή: «Αν καταφέρεις να ζήσεις όσο έζησα εγώ, θα καταλάβεις ότι ένας άνθρωπος πρέπει καμιά φορά να συμφωνεί μ' ένα σωρό πράγματα που δεν του αρέσουν.» Έστερα πήρε μια βαθιά ανάσα και είπε κουρασμένα: «Ένας τρόπος επιβίωσης είναι να δραπετεύσεις. Η πράξη φυγής δεν σημαίνει πάντα ότι σου λείπει το θάρρος. Όμως πρέπει να μείνουμε

ζωντανοί εμείς εδώ... στις επάλξεις! Είναι καθήκον μας. Αυτή είναι η πίστη μας. Έτσι μας θέλει ο παντοδύναμος. Να υπηρετούμε το Περιβόλι της Παναγίας!» Ο ηγούμενος Ιωακείμ, μιλούσε αργά· διαλέγοντας προσεχτικά τις λέξεις. «Τώρα εδώ όλα σχεδόν τελειώσαν... είναι καιρός να κατέβεις στον Νότο, εκεί να συνεχίσεις τον αγώνα σου...». Ο Εμμανουήλ Παπάς γύρισε και τον κοίταξε στα μάτια. Ο ηγούμενος ήταν ένας τίμιος, ειλικρινής άντρας. Είχε ένα προτέρημα που το είχαν πολλοί άντρες του είδους του και της εποχής που ζούσε. Μια έμφυτη εντιμότητα που ήταν το κύριο χαρακτηριστικό του. Ο μοναχός συνέχισε σέρνοντας τα λόγια του: «Δεν μπορείς αν μπεις στο ίδιο ποτάμι δύο φορές, δεν μπορείς να ξαναζήσεις το παρελθόν...» Στα ισχυρά επιχειρήματα των φίλων του προστέθηκε και η γνώμη του Γιαννάκη που τον κάλεσαν για να εκφράσει κι εκείνος τις απόψεις του... Ο Γιαννάκης βλέποντας όντως πως η επανάσταση στην Μακεδονία ήταν πλέον σε μάταιο δρόμο, παρακάλεσε τον πατέρα του, πως ήταν εθνική ανάγκη να πλεύσουν για την Ύδρα. Ο αρχιστράτηγος που δεν ήθελε να προκαλέσει εμφύλια σύρραξη μεταξύ των μοναστηριών και του άμαχου πληθυσμού, δέχτηκε τελικά να αποπλεύσει με το καράβι του καπετάν Βισβίξη για την Ύδρα. Ο ενδοξότατος, ποτέ δεν πίστευε πως η καρδιά του θα μπορούσε να ραγίσει πάλι, αλλά κάθε φορά που κοιτούσε τα μάτια της, συνειδητοποιούσε ό,τι έκανε λάθος. Μια καρδιά μπορούσε να ραγίσει ξανά και ξανά.

Εκείνο το βράδυ τυλιγμένος από την ένταση και την αγωνία έμεινε και πάλι, όλη τη νύχτα ξάγρυπνος. Μόνο σαν ήρθε το γλυκοχάραμα τον πήρε ο ύπνος κι οι φίλοι του τον άφησαν να κοιμηθεί μέχρι το μεσημέρι. Λίγο πριν πέσει το σκοτάδι για τα καλά, ο καπετάνιος Λυκιαρδόπουλος, έβγαλε τις βάρκες στη στεριά για να πάρει τους μαχητές και τον αρχιστράτηγο. Το γλυκό όραμα βούλιαζε μέσα στο σκοτάδι! Ήταν μια παγωμένη νύχτα και η ψιλή βροχή που άρχισε και πάλι να πέφτει, την έκανε ακόμα πιο κρύα. Ο άνεμος φυσούσε από τη μεριά της θάλασσας και η ατμόσφαιρα ήταν γεμάτη υγρασία. Οι κραυγές χαμένων ψυχών βούιζαν στ' αυτιά τους...

Μερικές ώρες μετά ανοίχτηκαν για τις Σποράδες με σταθερή ταχύτητα. Το πρωί της άλλης μέρας ο Εμμανουήλ Παπάς παρουσίασε πυρετό κι αναγκάστηκε ο γιος του ο Γιαννάκης με μείνει όλη μέρα δίπλα του. Στο μεταξύ, πέρα στο Άγιον Όρος, ο Μάρκος, ο Δημοσθένης, ο Πόκοβιτς και μερικοί άλλοι μαχητές από την Δοβίστα και τα γύρω χωριά, πήραν τον δρόμο της επιστροφής. Μόνο ο Γιαννάκης έμεινε δίπλα του κι ο μοναχός Νικηφόρος Ιβηρίτης με καμιά είκοσι μαχητές, που ήθελαν να συνεχίσουν τον αγώνα της επανάστασης δίπλα στον Εμμανουήλ Παπά στην Πελοπόννησο... Οι μέρες κυλούσαν αργά στο καράβι όπως λιώνει ένα κερί. Το ίδιο αργά έλιωνε κι ο αρχιστράτηγος. Ο πυρετός συνέχιζε να τον παιδεύει. Κι ήταν ακόμα αδύνατος και φάρμακα δεν υπήρχαν.

Ένα ζεστό βράδυ, βγήκε στο κατάστρωμα για να απολαύσει τα αστέρια και να καπνίσει. Είχαν περάσει την Άνδρο από μακριά και κατευθύνονταν νότια. Ο Γιαννάκης μόλις τον είδε στο κατάστρωμα έτρεξε προς το μέρος του. Λίγο πιο πέρα ήταν όλα σχεδόν τα παλικάρια και συζητούσαν. «Τι κάνεις, πατέρα; Γιατί σηκώθηκες;» τον ρώτησε ανήσυχος. Εκείνος κρατήθηκε όρθιος για λίγο από ένα σχοινί κι ύστερα κάθισε στο ξύλινο δάπεδο. Χωρίς να μιλήσει κοίταξε τα αστέρια και χαμογέλασε θλιμμένα καθώς η αύρα, του ανακάτεψε τα πλούσια μαλλιά του. Ο Γιαννάκης κάθισε δίπλα του και τον αγκάλιασε προστατευτικά. Ο αρχιστράτηγος γύρισε και τον κοίταξε επίμονα. Στα όμορφα καστανά μάτια του, παιχνίδιζε μια κατεργάρικη λάμψη. Το κουρασμένο χέρι του ακούμπησε στο καρπό του γιου του και ψιθύρισε: «Στρίψε μου ένα τσιγάρο!» Ο Γιαννάκης έμεινε για μια στιγμή ασάλευτος.

Βλέποντας την αποφασιστική έκφρασή του, κατάλαβε ό,τι δεν είχε νόημα να φέρει αντιρρήσεις. Θα μπορούσε να σκαρφιστεί κάποια δικαιολογία, αλλά τελικά δεν το έκανε. «Εντάξει πατέρα!» είπε κι έβγαλε την καπνοσακούλα του. Ύστερα μια φλόγα άναψε, ρίχνοντας το κίτρινο φως της στο πρόσωπό του. Έμεινε άφωνος από την ευτυχία της στιγμής...

Το τσιγάρο πλησίασε στο τέλος. Ο Γιαννάκης παρακολουθούσε τον πατέρα του. Μετρούσε τις ανάσες του έτσι όπως ήταν ακουμπισμένος πάνω του. Ο άρχοντας μεσ' από τον πυρετό του ονειροπολούσε! Σηκώνονταν κι έπεφτε, όπως κάνουν σχεδόν όλοι οι μοναχοί...

Τώρα το χαμόγελό του εξαφανίστηκε και μια σχεδόν απελπισμένη μοναξιά εμφανίστηκε στα μάτια του. Ενδόμυχα μέσα του, ζούσε σ' ένα καταφύγιο με την φαντασία του. Στο φως του ήλιου, στο κελάηδημα των πουλιών και στο άνθισμα των κρίνων! Όμως η πραγματικότητα ήταν σκληρή και αμετακίνητη...

Ο αρχιστράτηγος του κρατούσε το χέρι. Κάποια στιγμή ψιθύρισε: «Ας ρίξουν δύο πιστολιές ν' ακούσω τον ήχο τους!» Ο Γιαννάκης πήρε μια βαθιά ανάσα και γύρισε προς τους άντρες του καταστρώματος. «Παλικάρια, ρίξτε δύο πιστολιές.., θέλει να τις ακούσει ο αρχιστράτηγος.» Οι πυροβολισμοί έπεσαν σχεδόν αμέσως. Κι ήταν αρκετοί για να ευχαριστήσουν τον αρχηγό τους. Καθώς εκείνος άκουγε τις πιστολιές, έσφιζε δυνατά το χέρι του γιου του κι ύστερα άφησε την τελευταία πνοή του στην αγκαλιά του Γιαννάκη... Ήσυχα, χωρίς βογκητά, δίχως πόνο, λες και κοιμήθηκε! Στην αγκαλιά του γιου του. Του πιο πιστού συμπαραστάτη του. Του συναγωνιστή του σ' όλες τις μάχες στον επαναστατικό αγώνα του. Έτσι έφυγε ο άρχοντας Εμμανουήλ Παπάς, ήρεμα, χωρίς κανέναν ήχο. Λες κι ένα τρυφερό χέρι του έκοψε το νήμα της ζωής κι αφέθηκε στο υπέροχο ταξίδι των αγγέλων!...

Στις 5 Δεκεμβρίου το καράβι του καπετάν Βισβίτζη έφτασε στο λιμάνι της Ύδρας και την ίδια μέρα ο Εμμανουήλ Παπάς ενταφιάστηκε στο νησί, με τιμές αρχιστράτηγου. Ο άρχοντας Εμμανουήλ προδόθηκε. Προδόθηκε από πολλούς. Χωρίς να το γνωρίζει έπαιξε το εξιλαστήριο θύμα της επανάστασης, μαζί με τους συντρόφους του. Κι αυτοί που τον πρόδωσαν αλληπάλληλα δεν μπορούσαν να κοιτάξουν στον καθρέπτη. Κι όταν το έκαναν.., τα σωθικά τους γύριζαν κι αισθανόταν ντροπή!... Γιατί δεν ήταν τίποτα παραπάνω και τίποτα λιγότερο από αυτό που τους κοιτούσε.., με περιφρόνηση και αηδία. Ένα... σκουλήκι έβλεπαν να τους.., κοιτά!...

Θυσίασε μια αμύθητη περιουσία. Τίτλους, οικογένεια με έντεκα παιδιά και την γαλήνη της ψυχής του και όλης της οικογένειάς του. Τα θυσίασε όλα για έναν και μόνο σκοπό!

Την ελευθερία της πατρίδας του.
Για την Ελλάδα μας!
Γιατί;
Γιατί ήταν... Ένας Ανώτερος Άντρας!
Γιατί ήταν Άρχοντας· Ενδοξότατος!...

Μεταδόσεις του Πωπώ εις την Κασσάνδραν

Μετά τὸν καταρτισμὸν ὅλων τῶν λιωτομερει-
ων τοῦ νηήματος ὅπου ἔμειλλον γὰ ἀνοχοῦσθαι καὶ
τὸ τὴν ὁμόφωνον ἀσφάσαι τὴν μίσην τῆς Σοινηφόρας
τοῦ Μαρτίου, ἐπὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου ὁ Πωπὼς περὶ
λαβὼν ἐκ τῆς Μονῆς Μόλυβδον ἰσως καὶ ἄλλο χρυσὸν
ἐφόρμα, ἀπέλαυνε διὰ τῆς μοναστηριακῆς Γολίτας
ὁμοῦ μὲ τὸν Δανιὴλ μοναχὸν Ἐσφιγμένον ἐκ τῆς Κασ-
σάνδρας, ἔνθα οὗτοι μὲν ἐπέδωκαν ἐκ τῆς συμβότου
τοῦ σώματος τῶν ἰδίων συγκειντρῶντων ζαζασι-
τῶν τιθέντων ἐκ τῆς διοικήσεως ἰδίῳν ἀρχαρχῶν ἐν-
δον τῶν θρυλῶν τῆς ἀρχαίας Ποτίδαιας διὰ τὸν
ἔμμενον τῆς χριστιανικῆς· ὁ δὲ Δανιὴλ ^{ἢ ἡρώδης} ἐπέμειν ἐκ τῆς
Μανῆ καὶ ἐνταλὴν τοῦ ἡγουμένου Εὐδυσίου, τὸν
ὁμοῦ μὲν τοῦ μιστοχίου Κασσάνδρας μοναχὸν μέλλων
τὰ νηήματα ἐφόρμα τοῦ μιστοχίου διὰ τῆς Γολίτας
διὸτι ἐπιδόχων ὁμοίως συνεώτεας δὲ ἔχον ἐκ
τῆς κρείστον παύσαντες ἀφ᾽ ὧν καὶ οὗτος σαρ-
μεινε γὰρ σελήνη τὴν σάμνην ἀποσποδόντων καὶ
τὴν ἀγέλην δὸν καὶ ἡμῶν μίχρη σὺ καὶ τὰ τῆς
ἀνελίως προΐδοντες τοῦ μιστοχίου τοῖς μιστοχοῖς
προκαταδοχικῶς ἐποσώχων διὰ 300 πρῶτα, τὰ
ὅποια ἔδωκεν ἐκ τῶν Πωπῶν ἐκ τῆς Κασσάνδρας ἐκ
ἧς ἀγαγίμεν διὰ τῆς ἐκ 23 Μαρτίου 1823 ἐπιστολῆς
τοῦ ὑποσημαίνοντος ὅτι ὤρμεν ἐκ τῆς φυλακῆς διὰ

σαλονικίας, ὅτι· τὸ μετόχιον ἐνοουήσαμεν ἐκ τῆς κα-
ὶ σάνδρας διαφύσσας 300 πρῶτα ἐκ τῆς καὶ αὐτὰ
» του ἔρχοντα.

Οἱ δὲ μετὰ τὸν μετόχιον ἐκ τῆς ἀρχῆς Ἀπρι-
λίου ἀντιμεφθέντες τὰ ἐνοουήματα νηήματα τῶν
κατοίκων τῆς Κασσάνδρας διεπάρχθησαν ἐκ τῶν Διο-
κῆτον Θεσσαλονικίας ἅπαντα σώματα δωρεάν τὰ
ἐκρίβεινται ἐκ τῆς χάρις ἐκ τῆς ἐνοουήσεως καὶ κα-
τῶντιξιν τοῦ νηήματος, οἵτινες ἀνοήτως καὶ κα-
κοποιῶντες τοὺς κατοίκους ἐξηγάσαντες αὐτοὺς γὰ
ἐκ τῆς ἀνοουήσεως τῶν καὶ τῆς χριστιανικῆς
ἡδὼ καὶ Κασσάνδρας ἵνα διαφύσας τὸν δόξαν καὶ
τὴν ἀλχησάσαν καὶ ἐκ τῆς ἐνοουήσεως καὶ κα-
τῶντιξιν ἐκ τῆς καὶ τῆς ἀνοουήσεως τῶν δόξαν καὶ
τῆς Κασσάνδρας ἵνα διαφύσας τὸν δόξαν καὶ
ἐκ τῆς μετῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Ἀπὸ τὰς 28 Ἀπριλίου ἔρχονται ἢ ἐκ τῆς ἐνο-
ουήσεως τῆς ἐκ τῆς ἐνοουήσεως τοῦ Μαρτίου (1823)

Ἀγῶντες τοῦ μιστοχίου Ἀπριλίου διεπάρχθη ἢ ἐκ τῆς
καὶ τῶν τῶν Μαρτίου Διοκῆτον μὲν ὅλην τὴν ἐκ τῆς
ἐκ τῆς καὶ ἢ ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς
καρτοφύλλους Μιστοχίου ὁμοῦ μὲν.

Ἀπὸ δὲ τὰς 30 Ἀπριλίου ἔρχονται ὁμοῦ μὲν καὶ
ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς

{1022}

του Ἐσφιγμένου κατὰ τὸ δω' ἀριθ. 69 φ Δ' κατὰ στοιχηγόν τὸ
Μεωφόντου Ἰσαμονόχου Ἐσφιγμένον ὡς ἔξης :

- η Μείων 30 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Ἑξήκοσι.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 80.
καὶ ἀμφιρρύθμα οὐάδες 54.
η Μείων 30 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 80.
η Μείων 30 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ χίλιανδρι.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 80.
η Μείων 6 ἀλίβρι οὐάδες 70.
ἑξαπίσαμε ἕνα πζουδάχι.
η Μείων 2 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 159.
η Μείων 2 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ ἑκατόν.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 85.
καὶ ἕνα δερμάτι πρὶ οὐάδες 32.
η Μείων 11 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 82.
καὶ φόρτα σαρπίδα οὐάδες 38.
η Μείων 31 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 85.
η Μείων 2 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ πεντακάρτα.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 83.
η Μείων 6 ἀλίβρι οὐάδες 77.
ἑξαπίσαμε ἕνα τζουδάχι.
η Μείων 28 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 79.
η Μείων 4 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ ἑκατόν.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 60.
η Μείων 9 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 79.
ἑξαπίσαμε ἕνα τζουδάχι.

{1023}

- η Μείων 4 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Διονυσίου.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 73: 2.
η Μείων 5 ἀλίβρι οὐάδες 81.
ἑξαπίσαμε ἕνα τζουδάχι.
η Μείων 4 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Δοχναρίου.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 155: 2.
η Μείων 29 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 78.
η Μείων 4 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Ἑρσοσταμί.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 153.
η Μείων 4 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Σταυρονητά.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 80.
καὶ ἕνα δερμάτι σαρπίδα οὐάδες 65 καὶ ἕνα τὸ δονάχι.
η Μείων 11 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 80.
η Μείων 31 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 88.
η Μείων 5 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 133.
η Μείων 5 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Καραμάχου.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 78.
καὶ ἕνα δερμάτι πρὶ οὐάδες 14.
η Μείων 31 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 79.
η Μείων 5 ἤφισαν ἀπὸ τοῦ Φιλόδιου.
ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 79.
η Μείων 31 ἕνα φόρτομα ἀλίβρι οὐάδες 87.
η Μείων 6 Κουχουμουσίου ἀλίβρι οὐάδες 80.
ἕνα ἀλίβρι οὐάδες 80.
η Μείων 6 ἤφισαν ἀπὸ τὴν Λαύρα.
ἀλίβρι οὐάδες φόρτομα τρία 180.
ἑξαπίσαμε ἕνα τζουδάχι.

{1024}

- » 271 Μάϊου 25 τρία τζουδάρια ελέρη δαδάει 96.
και φασαύλια ψιλά δαδάει 31:2.
- » 271 Μάϊου 31 τρία φορτία ελέρη δαδάει 192.
το άλλοτερο το ξηραν ψωμί.
- » Μάϊου 6 ήφειραν δαδ το Βατοσάου.
σαδρίδια δαδάει 33.
- » 271 Μάϊου 20 2^ο φορτίο ελέρη δαδάει 77.
- » Μάϊου 26 2^ο φορτίομα ελέρη δαδάει 80.
- » Μάϊου 6 ήφειραν δαδ το Κασταμονίτι.
δύο φορτόματα ελέρη δαδάει 160.
ξυρατίσαμε 2^ο να τζουδάλι.
- » 271 Μάϊου 30 2^ο φορτίο δαδάει 80.
- » Μάϊου 6 ήφειραν δαδ τον ελγιον Πάλον.
δύο φορτόματα ελέρη δαδάει 159.
ξυρατίσαμε 2^ο να τζουδάλι.
- » Μάϊου 6 ήφειραν δαδ το Ρούσιον.
τρία τζουδάρια ελέρη δαδάει 110.
και φάρια χαλνά δαδάει 24.
- » 271 Μάϊου 31 2^ο φορτίο ελέρη δαδάει 79.
- » Μάϊου 17 ήφειραν δαδ την Σιμόνιτρα.
2^ο να τζουδάρια ελέρη δαδάει 36.
και 2^ο να δερμάτι τριή θηλαίων δαδάει 33.

{1025}

Στρατολογία των Μοναχών κατὰ τὴν ἀσφάλειαν
τῆς πρώτης μυστικῆς συγχύσεως τῶν Ἀγοριωτῶν καὶ
τοῦ Πασιῶν (1049).

Λαογραφία

Τὴν 28^{ην} Ἀπριλίου ἤρχισαν ἡ στρατολογία τῶν Μοναχῶν τοῦ ἡγίου Ὁρους, καὶ πρῶτοι ὄντες ἐξηλθον διὰ τὸν πύργον ἦσαν οἱ Σιρδαροὶ (ἀγορευτικῇ χωροφυλακῇ). ὁ πρῶτος δὲ σταδμὸς τῶν ἐκτελεσθέντων δαδ τὸ ὄρος διὰ τὴν Κουμίσσαν 2^ο να 2^ο φορτίο ἢ συγγενή τῶν σάματος τῶν ἐκτελεσθέντων ὑπορχὲν ἡ Μονὴ τοῦ Ἐσσημέντου ἐξ ἧς ἐκτελέσαντο τὸ φορτίο κατ' ἐντολὴν τῆς Συνάξεως ἐν τῷ ἐκτελεσθέντι ελέρη τῶν Μοναχῶν, τὰ ὅσα ἐκτελέσαντο ἐκ τῶν 2^ο φορτίων δαδ τὸν πύργον κατὰ τὸ ὄρος ἀπὸ 69 φ. δ' κατὰ στήλην τοῦ ρυθμίσματος Νισφάτου ἡμερομηνίας καὶ ὡρῶν τῆς

» Κατὰ στήλην τῆς δόξης κορυφῆς δίδομεν ἐν τῶν
Βήχας διὰ τὴν Κοινότητα.

1821 Ἀπριλίου 28.

Ἰδοὺ σημειῶν τὴν κορυφῆς δαδ δίδομεν ἐν τῶν
Σιρδαρίους.

» ἐν τῶν 28 ψωμί δα. 6 κρασί δα. 10 τριή δα. 2.

» ἐν τῶν 29 ψωμί δα. 12 κρασί δα. 15.

» ἐν τῶν 30 ψωμί δα. 12 κρασί δα. 15 τριή δα. 3 ἀλμυρὸ δα.
ψωμία δα. 1.

» Μάϊου πρὸς ψωμί δα. 30 κρασί δα. 50 τριή δα. 6 ἀλμυρὸ δα.

<1026>

- ρόψα οὐ 5 χόδι οὐ 5 φαι οὐ 3:2.
 » Μαιόν 3 φωρ οὐ 70 κραι οὐ 96 πρι οὐ 6 ἀγρι-
 ρόψα οὐ 5 κριόρι διὰ τὰ ζώα οὐ 10.
 » Μαιόν 4 » πρι φωρ οὐ 40 κραι οὐ 50 χόδι οὐ
 3 ἀγριόψα οὐ 6.
 » Μαιόν 5 ἐξοδησαν εἰς τὸ λοιστίρι διὰ τὴν
 σόττα οὐ 8 χόδι οὐ 3 φαι οὐ 52 κραι οὐ 27
 κριόρι οὐ 8 χόδι οὐ 3 φαι οὐ 3 ἀγριόψα
 οὐ 8:2.
 » Μαιόν 6 ἐστὴλαμεν ἐξο φωρ οὐ 98 κραι οὐ 128
 χόδι οὐ 10 φαι οὐ 6 φάρι κριόρι οὐ 72
 » Μαιόν 6 ἐξοδησαν εἰς τὸ λοιστίρι διὰ τὴν σό-
 ττα οὐ 8 χόδι οὐ 3 φαι οὐ 55 κραι οὐ 54
 φασόψα κριόρι οὐ 3.
 » Μαιόν 7 ἐστὴλαμεν ἐξο φωρ οὐ 132 κραι οὐ 123
 ἀγριόψα κριόρι οὐ 24 ἐξοδησαν εἰς τὴν
 σόττα οὐ 5 κριόρι οὐ 43 κραι οὐ 57 πρι οὐ 12:2
 κριόρι οὐ 5 χόδι οὐ 2:2
 » Μαιόν 8 ἐστὴλαμεν ἐξο φωρ οὐ 173 κραι οὐ 174
 πρι οὐ 2:2 χόδι οὐ 2:2 ἀγριόψα οὐ 2 καὶ
 πριόρι 6.
 » Μαιόν 9 φωρ οὐ 142 κραι οὐ 140 φαι οὐ 9 ἐξο-
 δι οὐ 3 ἀγριόρι οὐ 23
 » Μαιόν 10 φωρ οὐ 240 κραι οὐ 222, διὰ τὴν σό-
 ττα φωρ οὐ 16 κραι οὐ 41 ἀγριόψα
 κριόρι οὐ 9 φαι οὐ 1/2

<1027>

- » Μαιόν 11 φωρ οὐ 33 κραι οὐ 110 κριόρι διὰ τὸν
 κριόρι κριόρι 1 διὰ τὴν σόττα φωρ
 οὐ 25 κραι οὐ 33.
 » Μαιόν 12 ἐστὴλαμεν ἐξο κραι οὐ 150 χόδι οὐ 6
 ἀγριόρι οὐ 6 κριόρι οὐ 50
 » Μαιόν 13 φωρ οὐ 93 κραι οὐ 122 φαι οὐ 3 χόδι
 οὐ 2: 1/4 χόδι οὐ 4 ἀγριόρι οὐ 5 κριόρι οὐ 70
 » Μαιόν 14 κραι οὐ 81
 » Μαιόν 15 φωρ οὐ 131 κραι οὐ 86 πρι οὐ 16 εἰς
 τὸν λοιστίρι φωρ οὐ 10 κραι οὐ 72 κριόρι
 ρι διὰ τὰ ζώα του κριόρι 1
 » Μαιόν 16 φωρ οὐ 166 κραι οὐ 138 πρι οὐ 12 φά-
 ρια οὐ 11 κριόρι κριόρι 1
 » Μαιόν 18 φωρ οὐ 36 κραι οὐ 44 πρι οὐ 6:2 φάρι-
 οὐ 5
 » Μαιόν 19 φωρ οὐ 33 κραι οὐ 129 χόδι οὐ 1 κριόρι-
 οὐ 30
 » Μαιόν 20 φωρ οὐ 37 κραι οὐ 87 πρι οὐ 33 ἀγριό-
 ψα οὐ 10.
 » Μαιόν 22 φωρ οὐ 95 κραι οὐ 86 πρι οὐ 10:2 φά-
 ρια οὐ 6
 » Μαιόν 23 φωρ οὐ 38 κραι οὐ 48 κριόρι οὐ 89
 » Μαιόν 25 φωρ οὐ 43 κραι οὐ 45 χόδι οὐ 2 1/4 ἀγριόρι οὐ 5
 κριόρι διὰ τὰ ζώα κριόρι 1, πρι φωρ οὐ 142
 » Μαιόν 28 φωρ οὐ 42 κραι οὐ 46 πρι οὐ 6 φασόψα οὐ 6
 κριόρι οὐ 134 ἀγριόρι οὐ 10
 » Μαιόν 30 φωρ οὐ 121 πρι οὐ 12 1/2 πρι φωρ οὐ 76 πρι-
 οὐ 76

pi ou 8 yápi ou 30.

η ελληνική γραφή ου. 342 ηρί ου 26.

Πούριον / ψημ' ου. 264 υπέρδι ουτχο 1.

η Κουρίαν 2^η Σπηλιόφιαν εις τὴν πόλιν αὐτὴν μετὰ καὶ τὴν

224 $\mu\rho\alpha\sigma\iota$ $\frac{4}{\sigma\alpha.92}$.

[illegible]

Ἐπιστροφή του Πασαῖου Κασιόφρας με τὸν
Πρόδρανα.

Ὁ Ἐμμανουὴλ πασῶς, ὅστις ἐπὶ τὰς ἀρχὰς
Βασιλείου μετὰ τοῦ Δανιὴλ Μοραχῶ διὰ τῆς μο-
στηριανῆς Γαλιλαίας μετέβη εἰς τὴν Κασσάνδραν (βλ.
1050), κατόθεν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ἐξοστρε-
ψεν εἰς τὸ ἐν Πρόβλασι συγκυρωμένον στρατό-
συνον ὡς ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἦτον αὐτοῦ κατὰ τὴν
ἐσθόφασιν τῆς μυστικῆς Ἰουδαίας τοῦ Μαρτίου
(βλ. 1049), ἔνθα αὐτοαρχότως μετέβη καὶ ὁ ἡ-
γούμενος Εὐδύρμος, τῆς μορῆς τὴν διόλησιν, ἀ-
γαδέας προσφινῶς ἐπὶ τὴν ἐπιστάσαν τὴν
ἀρχιμ. Ἰωαννὴν Γέροντος ἄρχοντα τοῦ Πατριάρχου
Ἀνθίμου ζ' τοῦ Καταχιατοῦ (βλ. 959) καὶ τῶν ἱ-
εραρῶν αὐτοῦ ἱερίων καὶ Ἀσκήτου τῶν μο-
ναχῶν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Μορῆς τοῦ ἡγου-
μένου Εὐδυνίου, ἐκερουσσάδη ἐρώσιν τοῦ ἀρχιμ-
νωσευμῆ ~~ὁ~~ ῥολοφεοὶ ὁ Ἀθανάσιος ἀπογραφίτης
καὶ τὰν ὁσίων ἐδήχασεν ὅτι ἐπιδυμῇ τὰ ὑπερετι-
σῆ μέ τὸ κερσίδι τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πασσά-
κῆ τὴν παρῶσαν περιότασιν, καὶ ἐλήτησε γὰρ τοῦ
δίδωνται τρόφιμα ἐκ τῆς Μορῆς ὅπως καὶ ἐς τὰς
παρὰ ξηρὰν· ὁ δὲ Ἰωαννῆς διὰ συστατηρίου ὑποστα-
χὺς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 Μαιῖου ἐφελιδώσας αὐτὴν

<1030>

φωέστημε πρὸς τὸν Πασα δεατρίδοντα τότε ἐν τῷ στρατόσπον του πρόδραμας, ἔξ αὐτοῦ ἰδὼν ἡμῖς ἐπιδόνηται καὶ διαταγή, κατὰ τὸ ὑπ' αὐτῷ 69 φ' Α' α-τάσσησαν τὸν Νιοφάντην ἱερομόναχον, διαλαμβάνον-
τας αὐτούς.

» Κατ' ἐπιταγήν του ἐνδοξοτάτου ἀρχιεπισκόπου
» 200 δυνάμεις ψωμὶ ἐκ τῶν καρπῶν του κατωτέρου Ἀδα-
» νάση ἐν μηνὶ Μαΐου, 16 τραχιά, τῶν αὐτῶν 86 δυνάμεις
» κρεσὶ, 10 δυνάμεις λάδι, καὶ 35 δυνάμεις τυρί. »

» Ἡ διαστολή του ἀρχιμ. Ιωαννῆ πρὸς τὸν Πασα

Σας ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς

» Ἀρχοῦτα, λαμβάνοντας τὸ παρὸν μου ἀδελφικόν
» βραβύον πρὸς τὸν κατωτέρου Ἀδανασίου Μορζερτι, ὃ
» ὁσπίας ἀσπάζεται τὸ δουλεῖον διὰ τὸ γένος μετὰ κα-
» ράδι του, ἧν μετὰ τὸ μὴ εἶναι σπύδατος ἐκαστοῦ
» βιοσπύδατος καὶ ἀποδόντας τὸ ὄνομά σου παρὰ τὸν χα-
» ρτῆν Κατωτέρου μας δέχεται ἐκ τῶν εἶναι ἐκ τῆν
» ὁρδίαται τῆς ἀπὸ ἀλλὰ μέρη. » Ἐχουν καὶ κατὰ ἡμέ-
» ρατα ὅσον τὸ ἀρῆσθαι ἐκ τῶν Μορζερτιον. »

Καὶ διὰ τοῦτο σας παρακαλῶ ὅσον τὸ τὸν ἐφοδι-
» σθητὶ μετὰ τὴν παρτίσαν του γένους.

» Ὁ Ἐφημ Πασας πρὸς τῆς ἐκαστοτάτους ἐκαστοῦ ἐπὶ
» των Μορζερτιον. » Ἀρχοῦτα, καὶ ὅταν ἀνελθῇ τὴν ἀρχήν
» των ἐκαστοτάτων, ἔστω καὶ ἐκδοξοτάτος. »

<1031>

» Ἡμεῖς δὲ ἐχόμενα γὰρ ἀσπάζομεν τίποτε ἀπὸ καρπῶν
» καὶ ἰσως μετ' ἄλλας ἡμέρας ἐρχόμενα καὶ καμῶ-
» μεν ἄλλῃν ἀπονομήσαν δι' ἀρμενίαντα. »

1821 Μαΐου 18

ὡς ἀδελφός

» Ἀρχιμ. Νικηφόρος Ιωαννῆ

Πλήν του κατωτέρου Ἀδανασίου ὑπάρχον καὶ ἄλλοι
» ἐκαστοῦ καρπῶν ἐπὶ τῶν ὁσπίας ἀσπάζονται ὁ Διο-
» νύσιος Πύρρος, ὅτι κατὰ τὴν ψήφον τῶν ἐκαστῶν Μορζερ-
» τίων ἀποδοτάμενοι, Λαύρας Βατοπεδίου καὶ ἄλλων
» μετέβησαν ἐκ τῶν ὑπομένων καὶ μετὰ τὸν ὑπομένων καὶ ἀσπάζ-
» ονται ἐκαστοῦ τρία ὅσοντα καὶ ἄλλων τῶν ὁσπίας ὅ-
» χοῖαρχοι ἐκαστοῦ τῶν ὁσπίας ἀπὸ τῶν Μορζερτι ὡς ἄνα-
» φηται ἐκ τῶν κατωτέρων του Νεόφυτος ἱερομόναχος. »

» Καταγραφή του ψωμίου καὶ τῶν ἄλλων ἐκαστοῦ
» καὶ τῶν ὁσπίας ὅσον ἐκαστοῦ ἐκαστοῦ ἐκαστοῦ ἐκαστοῦ
» ἐκ τῶν ὁσπίας καὶ τῶν ἄλλων ἐκαστοῦ ἐκαστοῦ ἐκαστοῦ
» σπείρει ὑπὸ τῆς κοινότητος κατ' ἐπιταγήν της αὐ-
» τῆς Συνάξεως τῶν αὐτῶν ἔτει, 260 δυνάμεις ἀλευρι ἐκ
» τῶν ὁσπίας ὁσπίας ἀπὸ τῶν Ἀρχιεπισκόπων ἀπὸ τῶν
» ἰουρίων. »

Καὶ σπείρει, ἔδωσαν 350 δυνάμεις ψωμίου
» ἐκ τῶν καρπῶν του κατωτέρου Ιωαννῆ ἀπὸ τῶν ἰουρίων
» ὅχι 6 ἀποδοσίου 16 δυνάμεις λάδι, 20 δὲ ξίδι, 10 δὲ

» ἢ παρὰ τὸν Σμυρναῖον. » Τὸ ἄγιον ὄρος. » σ. 175.

<1032>

α) Αλκυονίδα 50 οκάδες υδρομέλια και ύψος 200
φορτώματα ξύλων εις τον φούρνον διά ψωμιά 50 της εκ-
" τουρικής και του αραβίου."

β) Εκ της ανακατασκευής σποδότητος εις άρτον και δι-
νον, υπολογίζονται να εξηλθόν από το Άγιον Όρος μόχι-
μοι αχόρμητοι διά τόν Πρόδραμα (28 Απριλίου - 2 Ιου-
νίου) επί τούς 1700 αρίθμους, ιδεαί πέρους 4000 α-
μας αχόρμητων ζυροσωταμηνών από τας 6 Μαΐου δι-
ττης ήσας από τόν διαχυριστήν της σποδότητος των
πρωφίμων Νέφυτων Προμόνων 15 οκάδες ψωμί 55
οκάδες υρσσί, 60 1/2 οκάδες τυρί, 20 οκάδες κριθάρι
διά τή ζώα των και 200 υρομέλια χλωρά, και μίση
τίρα αχόρμητων Λαυριωτών. λαβόντων και τούτων τας
192 οκάδες ήγειρον όσον ενόμισεν ή Αγοή των τή 25
Μαΐου εις άρτον.

<1033>

γ) Ευστρατεία του εις Πρόδραμα ενδυνάτωτος ήγ-
γευόσθετος ζωασταστών από τόν Έμμ. Πασι-
και τόν ήγούμενον Ευδύμιον, και ήττα αούτων εις
τά σπινά της Ριγίτης από τού Βαΐραμ Πασι.

δ) Ερμανούηλ Πασι, όμου με τόν ήγούμενον
Ευδύμιον ήκον τόν στρατηγόν των ήμειτεστημέ-
νον επί τόν Πρόδραμα και την ήρισσόν από τας
άρχας του Μαΐου, συνεινέτρωσε επί τας 4000 ο-
κάς (καιά τόν Ιω. Βασδραδύχην 3900) εις αχόρμη-
ρων τού ήγού Όρου και λαύων εις τών ζωναντα
τημένων χωρίων, και τή 3η Ιουτίου ⁽¹⁾ εξεστράτευσεν με-
τήν σποδιστήν να δαδίστην κατά της Θεσσαλονίκης και
ερός συνάντησιν επί ~~πρώτου~~ μετὰ των όχημα-
των της Κασσαπόδρας όπου τόν ενέχουσεν ως αναγέρ-
σας Δ. Μισυρλιν εις την διάλειψήν του τή 29 Μαρτίου 1931
σ. 17, και διά μέσον του Στρογγύου ιστροποσιδισ-
σιν εις τή χωρία Έβριστοτσάι και Παζαρούδα.

(1) Μέχρι της 2ης Ιουτίου ήγειρουτο τρώματα εις
τρός ζωασταστών της εκ. Πρόδραμα, και μετὰ την ανα-
χώρησιν αούτων, ήφισθη μισρά φρουρά μόρον από τή
να Γαρόφωλλον όνόματι ερός φάλαγγιν της ενόδου,
ερός τόν Άδων επί τού όρειου ό Νέφυτος ήρομ-
νοχοι εις τόν σποδιστήν των άνοήτων.

Τή 7η Ιουτίου εις τόν πασιών Γαρόφωλλον δια-
η σποσπεθής της κοινότητος ψωμί οκάδες 43 υρσσί από-
1, δας 38 ψωμιά οκάδες 5 ήμεις οκάδες 3.»

ἔχους τῆς χιμνίης Βόλδης, ⁽¹⁾ καὶ δὲ ὁ χωροφωριδὴς ὅτι
 λοχαρεὶς δύναμις τουρκεῖον στρατοῦ μετὰ τοῦ λοχαγού
 ἰσχυροῦς ὑπὸ τῶν Βαϊράμ Πασσά ἐρχεται ἐναντίον τοῦ
 ἰδιώρησις ἐπισημνύον τὴν συνάφην μάχης καὶ ὁ
 περτέρων δυνάμειον εἰς ἐνοικιὸν οὐδὲν, καὶ ὁ
 σδοχωρὶς δὲ ἴσως ἐκέρωδη εἰς τὰ στεγὰ τῆς Ρεντ-
 νίης, μέρος τὸ ὅσον ἐν δυνάμει κατασκευάσας ἀμυν-
 τὴν ἔργων ἢ τὸν ἀνίσχυρον τὸ τοῦ ἀποστατέως ὅς
 ἀποδίδει ἐν τῶν ὁσίων, ἔνθα περὶ τὰ μέσα τῶν
 ἰσχυρῶν συτήρηθη ἡ πρώτη μάχη μετὰ τὸν τουρκεῖον
 στρατὸν συμφορητικῶς σώμα σπῆμα, ἐξ ὧν ὅλοι
 μὲν ἐφονεύθησαν ἡ ἀνισχυρὴ δύναμις, ἔτιροι δὲ συ-
 στήθησαν καὶ οἱ διασπῶντες κατεδυνάμηντο ὑπὸ
 τοῦ Βαϊράμ Πασσά, μέρος μὲν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου
 Εὐδύμου Πασσά ὁδηγούμενοι κατέφυγον ἐσώθησαν τῶν τε-
 λῶν τῆς ἀρχαίας ποτίδης καὶ ὁ χωρὶς ὄντας ὅροι ὁ
 στρατός τῆς χιμνίης καὶ τῶν χιλιάρων ἐν
 σφῶν ἐν τῶν χωρὶς τῆς ἀνισχυρῶς κατασκευάσας ὅροι

(1) Ὁδωρεὶς τῆς γῆρας τοῦ χωρίου Ἐφιστοσε-
 ῖον ἐν τῇ 1902 ἐν τῷ Μετοχίῳ Στοιχείῳ ἐπισυνέ-
 ρος, ἐκτελεσθέν μοι, ὅτι, ἐν σαρκεδῶν ἐκτελεσθέν
 τὸν Πασσά τοῦ ὅτι, οἱ Ρομιοὶ κατὰ τὴν ἐκτελεσ-
 τῶν ἐν τῶν ἡλδον εἰς τὸ χωρίον μας, καὶ μὲς ἐν-
 τὴν τὰ ἐκτελεσθέν τὰ ἐκτελεσθέν μας καὶ τὰ ἐκτελεσθέν
 ὅλοι κατὰ τὴν ἡλδον ἐκτελεσθέν διὰ μας καὶ τοῦ ἐν-
 τὴν, ἐκτελεσθέν, πολλοὶ καὶ σπῆμα ἐκτελεσθέν τὰ ἐκτελεσθέν
 καὶ τὰ ἐκτελεσθέν.

φερίας τῆς Μουσουλίας, μέρος δὲ ὑπὸ τὸν Εὐδύμον
 ἰσχυροῦς ἐν τῇ ἐκτελεσθέν αὐτῶν, καὶ δὲ ἀνισχυ-
 ρὴν δυνάμειον εἰς τὸν αὐτὸν Ρῆγον ἐκτελεσθέν
 εἰς τὴν Μορήν ἡ τοῦ ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν
 τῶν ὁσίων ἐκτελεσθέν μετὰ τὴν ἐκτελεσθέν

(1) Κατὰ τὰς ὁλίας ἡμῶς εἰς τὰς ὁλίας ὁσίων οἱ Ἐκ-
 τὴν ἐκτελεσθέν μετὰ τῆς Ρεντνίης, τὰ ἐκτελεσθέν
 μετὰ τῶν ὁσίων ὁσίων ἐκτελεσθέν εἰς τὴν ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν, καὶ ἐκτελεσθέν τῶν ἐκτελεσθέν, ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν τῶν ἐκτελεσθέν εἰς τὰ ἐκτελεσθέν ὁσίων καὶ
 ἐκτελεσθέν εἰς τὰς ἐκτελεσθέν, μετὰ δὲ τὴν ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν τῶν Ἐκτελεσθέν αὐτὸν Ρεντνίον, ἐκτελεσθέν τὸ
 ἐκτελεσθέν εἰς τὸ ὁσίων τῶν ὁσίων τὰς ὁλίας ἐκτελεσθέν
 οἱ ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν καὶ ἐκ-
 τελεσθέν.

(2) Ὁ Γ. Σπυριδὼν εἰς τὸ ἐκτελεσθέν τὸν Τάδεον
 ροὶ 6 175 κατὰ τὸν Δ. Πύρρον, καὶ ὁ 1 Βασίλειος εἰς
 τὴν ἐκτελεσθέν Μουσουλίας, ἀναφύοντες ὅτι 1500 ἐκ-
 τὴν μετὰ τὸν αὐτὸν Εὐδύμον ἐκτελεσθέν τὸ ὁσίων
 ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν εἰς τὴν ἐκτελεσθέν τῆς ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν μετὰ τὸν ἐκτελεσθέν τῶν ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν καὶ ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν τῶν ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν. Τότε ἐκτελεσθέν διὰ μέρους τῶν ἐκτελεσθέν
 ἐκτελεσθέν μετὰ ἐκτελεσθέν εἰς τὴν ἐκτελεσθέν καὶ ὁ Ἐκ-
 τὴν καὶ οἱ ἐκτελεσθέν μετὰ αὐτῶν ἡμῶς ἐκτελεσθέν
 εἰς τὸ ὁσίων.

Εὐδύμος Ἀγορείτης ἐκτελεσθέν τὸν ἐκτελεσθέν τῆς ἐκ-
 τὴν ἐκτελεσθέν ὁσίων ἐκτελεσθέν μετὰ τὸν Πασσά ἐκ-
 τὸ ὁσίων καὶ ἐκτελεσθέν εἰς τὴν ἐκτελεσθέν τῆς
 Ρεντνίης καὶ ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν ἐκτελεσθέν

$\langle 1036 \rangle$

τῆς μελῆς ὡς τὴν Πιτίναν
διῆτι ὁ ὁρ. βγ. α. α. α. α. α. α.

1 "Όσοι τζιχαχανὲν ἐδώσαμεν εἰς τὸ ὄρδι, ὅσων
 2 τούνα εἰρήνη φουζήτω ἀναχίνα φουζήγια ε-
 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 102

Οἱ Ἕλλητες ἐκκλησιαστικὸν ἔθνος τὸν πρόχαιρον
δὲν ἔχον φείνεται ἀρετὴν ἀπομύθου ἀνθρώπου
κατὰ τὴν ἀρχαίαν τὴν ἀρετὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ
νόστον ἀπὸ τῶν ἀλλῶν, καὶ μετ' ὅλης ἡμέρας ἐ-
πρεψαν εἰς τοὺς Κριτικούς τῆς ἑκκλησίας καὶ ἐκδοσαν
ἡσασαι τὴν Κανόνην τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ σταλῶν 100
δραχμὰς ἀπὸ τοῦ ἐκείνου· τότε ἡ κοινότης καὶ ἔχουσα ἐ-
πὶ τὸν, (ἐκκλησίαν) ἐκδοσαν ἐκκλησιαστικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἑκκλησίαν

ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι οὐκ ἔγνωσαν τὴν
 ἐκείνην ἡμέραν, ὅτι οὐκ ἔμελλεν
 ἡμεῖς ἐκεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔμελλεν
 ἡμεῖς ἐκεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔμελλεν
 ἡμεῖς ἐκεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔμελλεν

Zaxapione (67. 5

- < 1037 >

να ἐφελιξομένη τοιγεμινε' ἀδὴν δὴν ἐπίστρεψεν) ἐξήτα-
σεν ἀπὸ τὰς ἀδονάς νὰ συλλίξῃ τὸ πονοῦν καὶ ἵστασε
ὅπως μίαν ἡμέστην τὴν ἀποκοῦνον ἐπιστολήν.

η τὴν ὑμετέρων παρουσίατητα ἀφ' οἷσι προσεστῶτες εὐα
 η' Εὐαγγελοῦ τῆς ματρὸς (δύνα) ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ
 , ἀσπάζομεθα.

Ἐπειδὴ ὁ μὲν φιλόχριστος Μωυσοῦς σπράσ-
 ην ἀποδοῦναι γνητῆς καὶ προσώπου κατὰ τὴν χρι-
 στιανήν περιγραφὴν καὶ φιλοφρονίαν τῶν ἐκ ἱεροσώ προ-
 ουστῶτων καὶ ἰσχυρῶν ἀνελκυστῶν δ' ὁμοῦ καὶ γενναίᾳ
 ἡ τῶν ὁρμῇ καὶ ἡ κατὰ φύσιν τοῦ Μωυσοῦ τὸ ὅσον
 ἡ μὲν ἔγωγε συμπρωτότατος καὶ ἀνεγκυαίοτατος ἐν τῇ ἁ-
 ῖᾳ χρίσει τοῦ μωυσοῦ, ἡ δὲ ἡ χρίσις αὐτῇ δύνωται
 ὁ ἀναχωρηθῆναι μὲν μετὰ τὴν πρῶτην. Πλὴν ἡ ἀφύπνοσις ἐ-
 ν ἡρώδῃ δὲ καὶ οὐδὲς ἑατὸν ὡς γράφουσιν οἱ ἐρημίται
 ἡ φιλοχρίστους ἐν τῇ σωτηρίᾳ μας ἀποδύσαι ἀδελφοί.
 ἡ Διὰ ταῦτα ἀποφασίσθη παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐ-
 ν ἡμέρᾳ γὰρ δέσση ἀποφασίστως ἑνωσάντων Μωυσοῦ-
 ρον ἐν τῇ ἐπιτηρημάτων του ἀπὸ τριῶν ἕως ὧντι δ-
 ῶ καὶ ὅτι ἐπιστότερον ἐκ συνελθόντων καὶ φράσ-
 ῶν δέσεται γὰρ δέσση ἡ δαίμων ἡ μετ' ἐξουσίαν ἐ-
 ν ἡμῶν ἐστὲν ἡμεῖς ἐν ἡμέρᾳ ἀδελφοί δι' ὧν οὐ μόνον
 ἡ τῶν ἐνομένων ἀνακαταστήσεται. (1)

(1) οἱ ῥηδινταὶ ἀποστολικοὶ πατριάρχαι

{1038}

Ταῦτα καὶ μένομεν ἐν τάχει προσμένοντες τῇ δυν-
στολήν. τες.

ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς

Ἀνατίθω ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει τῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους
Καινοῦτοτος Προϊστομένους

φίρει ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τῇ 29 Μαρτίου 1937 ὁ Δ. Μισορλῆς
συνήγαγον τὸν ὑψηλόν τιν ἐν τῷ στρατοῦσαν τῶν τρι-
κόρων ἐν τῷ δόκιον - λίαν - προσέφερον μίαν ἐπα-
να τῆς Θεοτόκου ἀρχαίαν, ἐξ αὐτῆς ἀπὸ ἀρχαίων ἀνα-
καίνων ἐυδόμεσαν ἀσυντητημένην ἱστολογὴν διαλαμβάνου-
σαν οὕτω: (ἐκ τῆς Δ. Μισορλῆς σ. 19)

ἡ Παναστάτας Καθυπόμηντοι, Προηγούμενοι, ἱερεῖς
καὶ πάντες οἱ ἐστώτατοι Μοναχοὶ τῶν ἱερῶν Μονασ-
τηρίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

ἡ Ἐδελφίμας παρὰ τῶν Ἐξαδιστότων ἀδελφῶν τὸ ὑ-
μῖνον προφῆμα καὶ ἡσασθῆκα τοῦτο, ἐνχαριστοῦ.
ἡ μεῖνοι καὶ ἐν τῇ εὐνοῖα τοῦ ὑπερφύχου στρατηγῶν δ-
ἡ σῆρτοι τῶν δὲ καὶ διὰ τὴν σάσσην ἀρχαίωτά της.
ἡ Κανὼς δια ἀφιστάλλω ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἐθνομὸς ἐλπίου
ἡ ὅτι τὸ γίνας ὅλον ὡς ὅσον μὲ ἀσφῶσι σταδίων τῶν
ἡ ἀρχαίω τῆς ἐνδορίας του. Ὁ σῆλκος οὗτος ἦτο ἀφου-
ἡ αὐτος, συνέστα αὐτὸν ἐπιστάσων, καδῶς καὶ χροῖς ἐρῶ-
ἡ τῶν τῆς ὑμῖν τας φιλανθρωπίας καὶ ἐξοχισθῆτε κα-
ἡ τὰ τῶν τερφῶν. Δὲν ὁρίσας λοιπὸν καὶ μισροφύχου
ἡ τε σῶσως, ἀλλ' ὡς ὡς καὶ ὡς τῶν τῶν δυνάστην καὶ ὡς
ἡ ἡ τὸν ὡς ὡς, ὅτι μὲν ἐν ἐκτενῶν καὶ ὡς τῆς
ἡ σωτηρίας τῶν ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ ὡς τῶν ὡς
ἡ γινῶν χριστιανῶν. Τὸ ἔδως ζωνήδῃ καὶ τῶν τῶν
ἡ τοῦ ὅχι μὲν ἐκαστοὺς θυσανούς, ἀλλὰ μὲν συνιστο-

{1039}

Πρὶν ὅμως συναχθῇ ἀπὸ τῶν Μονῶν ἡ αὐτομένη
ὑπερτίς καὶ τὰ στάλη, ἡ τῶν δὲ ὁ πασας ἐν τῇ Ρε-
πῶν κατὰ τὴν εἰς τὴν Κασσάνδραν καὶ τὴν ἐξήγησιν
ἐκείνην κατὰ τὴν ὡς τῶν ἱστολογὴν τοῦ αἰσιστῶν ἱα-
ρίου ἐπὶ τῶν Προϊστομένων τῆς Μονῆς τοῦ Κωνσταν-
τίνου.

Τὴν ὑμῖν τινε παροσώτῃ ἀδελφίμῳ χρίστας

ἡ Ὁ ἀρχιμαντρεῖς θριδριος καυλομουστατος οὗτος
ἱστορῆς τριμῆς δια ἐνδερτζιχὲν δὲν ἐβριμε μόνον μας

ἡ ραῖς ἰδελαιτίας. Διὰ τοῦτο καδῶς ἐνδόμενος τῶς ἐρ-
ἡ καὶ τὰ συνιστομένη ὡς ὡς ἐκείνους ὡς τῆς ἐξ-
ἡ δριφίας του. Καὶ, ἐν μάλιστα ἐκείνῳ ἐν τὰ μίση, ἀδ-
ἡ γῆ καὶ ὅλους τὰ δόκη, καδῶς ἀσῶνται ἡ χριστιανική
ἡ ἀδελφότης καὶ αὐτὰ τὰ σῆρτοι, ὅτι ὅλα συνδεδεμένα
ἡ ἀπομεινῶν τῶν. ἡ σωτηρία τοῦ ἐνὸς τῶς σωτηρίας ἐν
ἡ τῇ σωτηρίας τοῦ ὅλου καὶ ἐκείνῳ ὁ ὅλος τῶν ὅς
ἡ συνεσιφῆρει τὸν ἀφῶσιμον καὶ ἐν τῷ ὅλου. Τῶτα
ἡ ἐπὶ τῶν δριφίας καὶ ἐκείνῳ, ὡς τὸ Ἁγῶν τῶν ὅς
ἡ ἀφῶσιμον τῶν δριφίας καὶ μὲν σῶματα καὶ μὲν χρίματα.
ἡ ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀπομεινῶν τῶν σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ
ἡ ὅλου, δι' ὅλην τὴν ἐκείνῳ τῶν ὅς, ἀπὸ τῶ
ἡ ὅς ἐκείνῳ τῶν ἀφῶσιμον καὶ τὴν δόξαν τοῦ κα-
ἡ χρί, τῶν δὲ ἐκείνῳ τὰ σῶμα. Ὅσα λοιπὸν ἡδ-
ἡ κατε ἐκείνῳ διὰ τὴν ἀφῶσιμον τῶν, ὅχι μόνον
ἡ δριφίας τὰ ὅς ἐκείνῳ, ἀλλὰ καὶ ἰδελαιτίας
ἡ καὶ ἀφῶσιμον καὶ σῶματα.

Δημήτριος ἐκείνῳ

ἱστορῶν τῶν τῶν 12 Μαΐου 1821

" καὶ αὐτοὶ τυχόντες οὐκ αὐτῶν τὸν ἐπίσημον α-
 " ρὰ τοῦ κατωτέρου Ρήγα ἀποστειλόμενον αὐτοῦ
 " Στρατὶς λεγόμενον, μετὰ βράμματα πρὸς τὴν ἐγγεί-
 " αν του, διὰ τὴν ἀποκαταστάσιν ἡμετέραν εἰς τὰς Βίβλας
 " τοῦ Ἁγίου Ὁρους τὸ ἀπὸ ἀντιπυρ τοῦ Ὀλύμπου ἔχον
 " καὶ ἐφιδρόμενον ἕως ἀνδρώσεως συνταμοῦτος με-

Ἁγίου Ὁρους (ἐκ δὲ), καὶ ἐὰν μετὰ βράμματα
 τοῦ κατωτέρου καὶ Κασσάνδρου, διὰ ἐπίσταται ἐπὶ
 καὶ δὲν δὲ ἔστι μὲν ὁ παλαιὸς ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν
 ἐν Κασσάνδρῳ διὰ τοῦ Σαχάρου ὡς ἀνέφειρε αὐτὸς
 διὰ τῆς πρὸς τοὺς Παντακρατῆρας προῖσταμένους
 ἐπιστολῆς του. Τὸ αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ διὰ
 τῆς παλαιᾶς ἐπιστολῆς τῆς κοινότητος πρὸς τὸν
 παλαιόν, ὅτι ὁ Μικροφόρος Ἰωάννης οὐδὲν ἔφηκε
 ἀπὸ τὸν Ἄδω μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως του ἀπὸ τῆς
 Μονῆς Ἐσφιγμένου διὰ τῆς Μοναστηριακῆς Γολέτας
 εἰς ὕδραν.

Ὁ Δ Μικροφίλος εἰς τὴν διέλευσιν του τῆς 29 Μαρτί-
 ου σ. 16 πρὸς ὅπως ἀναφέρει: ὅταν ἡ ἐκκέντησις
 ἐξήκοληθη καὶ ἐκστειναιτοπαίδη, ἀπέσωε ἐκχευατί-
 σθησαν δύο σώματα, τὸ μὲν ἔνα ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους
 τῆς Κασσάνδρας καὶ τῶν Χάσιων χωρίων ὑπὸ τῆς ἀρ-
 " χηγίας τοῦ Χάσια, τὸ δὲ ἄλλο ἀπὸ τοὺς Μανδρακοχωρίτας
 " καὶ διοχλήσεως μοναχῶν τοῦ Ἄδω ὑπὸ τῆς διέδοσης
 " τοῦ Ἐφ. Πασα" (τὸ ὄνομα τοῦ Εὐθυμίου ῥιστουοῦ
 εἰς πᾶσι τῇ ἀδελφῇ). Ὡς αὐτὸς καὶ ὁ Καραμῆτας εἰς τὸ
 αἰριοδιώτην Χρυσόχρῳ τοῦ 1866 σ. 411, οὐδὲν ἔφηκε
 ἐνὶ ἐπὶ ἐστρατιᾶς τοῦ Μικροφίλου Ἰωάννου εἰς
 τὴν Κασσάνδραν.

" συμφωνίας λαμβάνει. Διὰ καὶ ἡμεῖς παρακαλοῦμεν,
 " ὅσον τόχιστα τὰ ἐφορδαία αὐτῇ ἡ δύναμις, διὰ τὴν ἐξο-
 " στρατευσμένην, τῇ δυνάμει τῆς Κυρίας ἡμεῶν Θεοτόκου
 " τοὺς ἐχθροὺς μας βαρύνει, ὅσον μὲν φερόμενοι κα-
 " θυμῶντες μετὰ τῆς ἀνέστησιν των καὶ μελετῶσι τὸν τέχ-
 " νον ἀφανιστῶν καὶ ἐξολοθρευτῶν ὅλων των καλοῦντων
 " ἐκείνης τῆς ζωῆς καὶ ὁμῶν των ἐν τῷ ὄρει ὑψιστο-
 " μινων ὁρμηδόνων μετὰ δυνάμειν φριμαδέστατον, καὶ, ὅτ
 " αὐτὸ τὸ ἡμεῖς διὰ τῆς ἐνδύσεως ἔδωκεν εἰς Κασσάνδραν
 " δέχεται ἀποκαταστήσει τὰ ἀδυσώγητα ἀνταρῶν εἰς τὸν
 " ὄχλον, διὰ τὸ μὲν ἐφορδαίωσι μετὰ τοὺς ἰδίους αὐτοῦς
 " στελεχίτας, ἢ μετὰ ἄλλους, αὐτοὶ ἐπίσεισαν, ὅσον ἡ
 " δέχεται διορίσει ἐν τῆς τῆς, διὰ τὴν μὲν ἡμεῶν τῆς ἀρ-
 " χηγίας καὶ ἐκστειναιτοπαίδη εἰς ἀνδρόνους ἀνέκτους.
 " Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοσούτῳ ἐκστειναιτοπαίδη καὶ ἐκ-
 " στειναιτοπαίδη, εἴησαν δὲ τὰ ἐκ τῆς ἐκστειναιτοπαίδη καὶ ἐκστειναιτοπαίδη.

Τῆς ἐφορδαίας ἀποκαταστήσει ἡμεῖς ἐκστειναιτοπαίδη
 πρὸς Κύριον διὰ τοῦ ἐκστειναιτοπαίδη.
 Ἀποστειναιτοπαίδη ἐν τῇ κοινῇ Συνέξει των ἐκστειναιτοπαίδη.
 Μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους προῖσταμένους.

(1) Αὐξαναμένους καὶ ἐκστειναιτοπαίδη τῆς φρουρᾶς τοῦ Βα-
 ἱράμ Πασα εἰς τὴν ἑκστειναιτοπαίδη διὰ τὴν ἐκστειναιτοπαίδη, ἡ-
 στήσαν τὰ ἐκστειναιτοπαίδη καὶ ἐκστειναιτοπαίδη.

καὶ τῇ 26^ῃ Ιουλίου ἦλθεν εἰς τὴν Μοτιή τοῦ Ἐσφιγμένου πρὸς συνάντησιν τοῦ ἡγουμένου Εὐδύμου μετὰ δέκα 60 ἀνδρῶν καὶ διενυκτερεύσαντες, περὶ τοῦ ὁσίου ὁ Νικόφωτος ἱερομ. ἐκ τῶ ὧ' ἔφθ. 22 κατέστη ἁγὸν τὸν ἀναφέρειν: "Ἐπὶ εἰς δύο φεγγά τοῦ Ἀρχοντος καὶ πῶν 60 ἀνδρῶν τὸ ὅταν ἀνῆλθεν εἰς Καρυάς ἐκ Ιουλίου." Τὴν ἑορτασάν τῆς 28^ῃ Ιουλίου, ὁ Ἀρχοντας μετὰ τὸν ἡγούμενον Εὐδύμον καὶ τὸν Δανιήμοναχὸν μετέβησαν εἰς τὰς Καρυάς ἐν ᾧ ταυτοχρόνως μετὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πρόδρομος καὶ ὁ αὐτὸς Γεωργίου.

ἀναφέρειν: "Τοῦ αὐστῆρος Ρῆγα 3 μοιζούρια σπῆρι καὶ τὰ ζήτησιν τοῦ τῇ 1^ῃ Ιουλίου, "Ἐπὶ ἐν φεγγί διὰ 50 ἀνδρῶν τοῦ μεσιφίτου αὐστῆρος Ρῆγα ἐν τῇ εἰς Καρυάς ἀνάδουτα τῇ 16^ῃ Ιουλίου." Ἐντεῦθεν ἀσθενεῖται ὅτι ὁ αὐστῆρος Ρῆγας ἢ ἀσθενεῖ ἐν τῇ διαστήματι τούτῳ ἢ ὅτι ἔφθινον ἐν ἐπιστάμινος ἀσθενεῖ τῆς τουρμυκῆς φρουρᾶς τῆς ἡμερᾶς καὶ ἀνταναστασάδῃ ὑπὸ τοῦ αὐστῆρος Γεωργίου. (ὁ ἀναφέρειν ἀρ. 11-1048)

(1) ὅτι μετέβη ὁ Δανιή εἰς τὰς Καρυάς ὁμοῦ μετὰ τὸν ἡγούμενον Εὐδύμον καὶ τὸν Πασῶ, τούτοις περὶ Δανιήν ἐν τῇ ἐπιστάμινος τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίας 9 ἑπταρίου 1823 ἀπὸ τῆς φυλακῆς Θεσσαλονίκης (ὁ ἀναφέρειν: "Ἐδωκε τὸν Ἀρχοντα εἰς τὸ Κουτλουμύσι πρὸς 500, "ἔτι πάλιν εἰς τῆς Καρυάς πρὸς 300.

Συμβούλιον συζητήσας τὴν ἐπιστάμινος τῆς Συνάξεως, τὸν Ἐμμ. Πασῶ, τοῦ ἡγουμένου Εὐδύμου τοῦ Νικηφόρου ἱερομ. καὶ τοῦ αὐστῆρος Γεωργίου καὶ οἱ ἀναφύσαντες ἀποφάσεις αὐτῶν.

Ἀποστολεπόμενοι πάντες μετὰ τὴν αὐτοχίαν τῆς συνδρομῆς ἐν μέρους τοῦ ὑψηλῆτος εἰς σχολικοφύδα καὶ τὴν ἄρνησιν τῶν ἐξ ὀλίγου ὁρματωσὶν νὰ ἐροσῶσι, τῇ 29^ῃ Ιουλίου δυνάμειν εἰς ἑαυτοὺς αὐτῶν συναλῆναι οἱ προϊστάμενοι τῶν Μονῶν, ἐν ᾗ παρίσταται ὁ Πάσας, ὁ ἡγούμενος Εὐδύμος ὁ Νικηφόρος ἱερομ. τῆς καὶ ὁ αὐστῆρος Γεωργίου (1) ἐπὶ 5 ἡμέρας συνδρομῆς καὶ συσσευομένοι (δίδωσι ὁ αὐστῆρος Γεωργίου τῇ 3^ῃ αὐγούστου ἀναφύσαντες ἐν Καρυῶν διὰ τὸν Πρὸδρα καὶ διερχόμενος ἀπὸ τὴν Μοτιή, ἰδεῖσιν καὶ μετὰ τὸν ὑπὸ αὐτοῦ 30 ἀνδρῶν ὡς ἀναφέρει ὁ Νικόφωτος ἱερομ. πῶς εἰς τὸ κατεσπινχὸν τοῦ "ἔτι ἐν φεγγί τοῦ ἡμερᾶς ὡς τῆς Γεωργίου μετὰ 30 ἀνδρῶν τοῦ αὐστῆρος διὰ τὸ ὅριον τῆς "αὐγούστου.") ἐν τῇ ὁσίου ἀσθενεῖ νὰ ληφῶσι τὰ ἀρκούντα τῇ ἐπιστάμινος κατὰ ἁπλῆ μέτρα.

(1) ὁ Γ. Σμυρναῖος εἰς τὸ σύγγραμμά του "Ἁγ. Ὁσίου σ. 175" καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν χεῖρὸς Ἐκκλ. Διοικήσεως Τομ. Α' σ. 426 ἐμφανίζονται ἀναφύσαντες: Ἀλλὰ τὸ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει συμβούλιον πρὸς διώρευσιν τοῦ ὁριζήσαντος χαλδαίου πατριάρχου καὶ ὁ αὐστῆρος Ρῆγας εἰς τὸ ὅριον μετὰ ὅλων τῶν ἐπιστάμινος ὁσίου

« υιοι δὲ ἀνάγκας »

Καὶ ταῦτα μὲν ἀδελφικῶς καὶ μίσηται τῆς α-
μῆς Παρασθέντης ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

ἡμεῖς Ἀβελόστον καὶ

« Ἀσπιδίς αἱ ἐν τῇ κατῇ Συνάξει τῶν ἑκκοστῶν
ἡμερῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους Πρεσβύτεροι »

Ἀναρχία ἐκείνων Μοναστηρίων.

« Νεάπολις	Μοναχοί	675	20	3400	13 500
« Βατοπεδίου	»	300	»	»	6 000
« Ἰβήρων	»	350	»	»	7 000
« Χιανταρίου	»	225	»	»	4 500
« Διονυσίου	»	80	»	»	1 600
« Κοινοκλαυθίου	»	170	»	»	3 400
« Πανταπλάτωνος	»	106	»	»	3 120
« Ζηροσώτου	»	95	»	»	1 900
« Ζωγράφου	»	130	»	»	2 600
« Δοχειαρίου	»	103	»	»	2 060
« Καρακάλλου	»	110	»	»	2 200
« Φιλοδίου	»	73	»	»	1 560
« Ἁγίου Παύλου	»	112	»	»	2 240
« Σίμωνος Πέτρας	»	38	»	»	760
« Ζινοφάντος	»	92	»	»	1 840

« Σταυροστασίτης	Μοναχοί	51	20	3400	1020
« Γρηγορίου	»	54	»	»	1080
« Εφραίμου	»	51	»	»	1020
« Ρώσσων	»	75	»	»	1500
« Κωνσταντινου	»	35	»	»	700
»	»	2980	»	»	59 600

« Εὐ τοῦ ἀναρχοῦ τούτου μανδύοντες ὅτι μέχρι
τῆς 20 αὐγούστου 1821, κατόπιν τῆς στρατολογίας, μο-
ναχοὶ ἐν ταῖς Μοναίς, ταῖς Συνήταις καὶ τὰς ἐκείνων
ρίμιναν σιρί τους

« Εὐσταθίου	Μοναχοί	2980	»	»	1 800
« Ὁδῶν	»	»	»	»	220
« Ὅστις σὺ τῆς ἐκείνων	»	»	»	»	5000

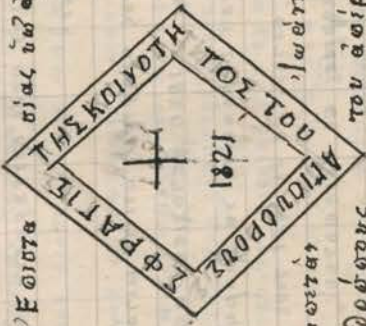
« Ο Κ. Βλάχος ἐν τῷ σύγγραμμά του ἡ «Χρονολογία»
τοῦ Ἀδῶ σ 113 τοὺς ἁγιορείτας μοναχοὺς τοῦ 1821 ἐνα-
ριθμεῖ ἐν ἐκείνων ἐκείνων. Ο Χ. Καραμάνος ἐν τῷ ἐπι-
στέμῳ «Χρονολογία» τὸ ἐκείνων ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτι
1866 σ. 410 ἐπὶ τῶν ἐκείνων ἐκείνων. οἱ δὲ Δ. Μισο-
λῆς ἐν τῇ διόλῳ τῶν 29 αὐγούστου 1937 ἐν τῇ ἀδελ-
φεί τοῦ ἐκείνων καὶ Βιομηχανίας ἐκείνων
Θεσσαλονίκης καὶ ἐκείνων ἐκείνων ἐκείνων
ἐκείνων.

ἡ χαρμάνει δέχεται ἰσφαρισμένον τῇ τῆς καδ' ἡμᾶς κοι-
 νότητος πετραμερῆ σφραγίδι, μετὰ τῇ δόσειαν ἰσφαρίσθη
 ἡ ὡς ἀνωτέρω καὶ τὸ παρὸν καὶ οὐχὶ διὰ τῆς γυναικας
 ἡ συνιστάσθαι, ὅτι μένει ἐν αὐτῇ ἄνωρος, καὶ εἰς ὅ-
 ν δὲν ἐπὶ τῶν τοιούτων συστατηρίων βραμμάτων λογιζο-
 μένη, διὸ καὶ ὅσα κεχρίσθαι ἰσφάδης προχυθέντος ἰσφα-
 ρισμῆνα τῇ γυναικας ἐν αὐτῇ σφραγίδι, μένουσιν καὶ
 αὐτὰ ἄνωρα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενα, διότι οἱ τῆς καδ'
 ἡ ἡμᾶς κοινότητος ἀντιφωρόμενοι ἰσφάδοι καὶ οἱ εἰς τοὺς
 ἡ χιμῆας φαρμίνοντες ἰδιωρίσθησαν παρ' ἡμῶν ὅτι τοὺς
 ἡ κρατούντας καὶ ἐμφανίζοντας συστατήριον βράμμα τῇ
 ἡ πετραμερῆ σφραγίδι ἰσφραρισμένον αὐτοὺς μὲν τὰ ἐφ' ἡ-
 ἡ ἡμῶν εἰς τὸ γὰρ ἐμβαρμερίζονται, τοὺς δὲ ἐμφανίζοντας
 ἡ βράμμα συστατήριον ἰσφραρισμένον τῇ γυναικας
 ἡ σφραγίδι σφραγίδι γὰρ οὐκ ἔστι, καὶ κομίζουσι ἰσφάδα εἰς
 ἡ συνιστάσθαι παρὰ αὐτοὺς καὶ συνιστάσθαι τῆς ἀνωτέρω
 ἡ μὴ ἐχέμεν καὶ ἀντιφωρόμενοι καὶ τὸ μέρους ἐκείνου, παρ'
 ἡ οὐ ἐν αὐτῇ τῇ τοιούτων συστατηρίων βράμμα εἶναι κοινῆς
 ἡ ἡμῶν ἀδελφείας καὶ ἐκείνων τῆς κοινῆς ἡμῶν γυναικας
 ἡ βουλή καὶ ἀποφάσεως. Καὶ πάντα μὲν ἀδελφικῶς παρὰ
 ἡ ἐκδοσίστην πάντων ἡμῶν, καὶ προσοχήν καὶ ὑπακοήν
 ἡ ἐν Κυρίῳ.

ἡ καὶ Ἀβελόντων ἡ
 Τῆς ὑμετέρης Πανοσιότητος ἐν Χριστῷ ἀδελφός
 ἡ Ἀσπασίς οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει τῶν ἐκείνων ἡμῶν μετα-
 ἡ σταρίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους Προϊστάμενοι.

Κατὰ τὴν οὐρίχμησιν τῆς ἐγμυμλίου ἰστοστοχῆς
 ταύτης, οἱ Κοινότητος προσκοινηθὲν ἄγνοιαν διηγοσι-
 συσα ὅτι ἡ σφραγὶς αὐτῇ κατεσκευάσθη ἐν ὅσῳ ἄνω-
 ρτων ἦεν τῆς γυναικας βουλή καὶ ἀποφάσεως αὐτῆς
 ἐν ᾧ ἔως τότε ἡ ἰστοστοχῆς ἐκείνη χρῆσιν αὐτῆς ἐκ τῆς
 διαταγῆς τῆς παρὰ τὴν ἁγίαν Ἐσφραγίδου διὰ τὴν σα-
 ραφρήσιν τρώφης εἰς τοὺς ἰσφραριστάς, τὰς δόσεις ὁ
 Νόμους ἰσφραριστάς εἰς τὸ κατὰ τὴν ταὐτονομίαν βρα-
 μάσας ἐξ ἧς οὐκ ἔστιν ἀντιφωρόμενοι ἐν τῇ ἁγίᾳ ἀπὸ τοῦ Ἁγι-
 οῦ καὶ ἐν τῇ φέρουσα τὸν τῶν τῆς σφραγίδος τα-
 τῆς ὡς ἀνωτέρω.

Διαταγὴ τῆς Ἐκείνου

ἡ ὅ παρὸν κατεστῶ-
 ἡ παρὸς μέλλει ἀνδρόδωτος
 ἡ μέτερον ὁρδὶ σκεμνιστά, λοισὶν ἰσφραριστοὶ τὸ ἰσφρα-
 ἡ εἰς τὸ ἰσφραριστήριον τῶν Ἐσφραγίδων γὰρ τῶν δό-
 ἡ ἡ κοινότητος τῶν γὰρ φέρουσι, οὐκ ἐκδοσίστην ἀντιφω-
 ἡ καὶ Ἀβελόντων ἡ

Οἱ Ἐκδοσίστην τῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους Κοινότητος.

<1060>

Ειστάται τότε ναρχον, ο Χιλιανδερλου προηγ-
μιος Συρίος, ο Ξυροστάμου προηγ. Καλλίνος, ο φίλος
παύλου προηγ. Ησάας και ο Γρηγορίου προηγ. Νευάριος.

Ο Εμμ. Πασάς αρχηγός των εν πρόχειαν ζωοαστατών

ώσαυτος εσφασίσθη νόμῳ ἐπιστρέψῃ ὁ Πασάς
ἐν τῇ Κασσάνδρῃ καὶ διαλάβῃ ὅλῃν τὴν ἀρχιερασίαν
ἐν Κουμίτσαν ἱερατοειδενίαν ζωοαστατῶν ἀντί-
μιστῶν Γιωργίου. Ὅμοιος ἡ ἀναχώρησις ὅσον ἀπογο-
νήων σπασφύων εἶναι δυνατόν διὰ τὰς νήσους διὰ τὴν ἐλ-
πίαν ζωοτροφίαν ἐπὶ συντήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν κα-
ταύων μοναχῶν.

Ο Θεοφύλακτος ἀναφέρει, ὅτι τὸ μετόχια Κασσάνδρας
καὶ Κοχαμερβίως τὸ 1820 ἀποτόχισαν ἀπὸ στήθεα καὶ ἡ
Μονὴ Ἐσφιζμένην ἐπόρευτο τὰ προμηθευθῇ ἀλλοχόθεν
300 μοναζούρια σίτον. Τὸ δὲ 1821 τοὺς μὲν κερσούς των
μετόχων Κασαμερβίως ὡς ἀδεσπότους ἔλαβεν τῆς ἀνω-
μαλίας ἐκτελέσαν οἱ ὀδοιποροὶ αὐτοῖσι των σφιζ χωρί-
ων, τοὺς δὲ τῆς Κασσάνδρας οἱ ἐχθροὶ χριστιανοὶ καὶ
διὰ τοῦτο ναρχον ἤλκυσεν ἀπὸ τροφοῶν.

<1061>

Περὶ τῆς ἀνεύχους ἐκδόσεως των ὑπεραστι-
στῶν τῆς Κασσάνδρας

Κατὰ τὴν ἀνεύχου των Πασᾶ ἐν Κασσάνδρῃς ἀ-
πὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τοῦ Οὐκτωβρίου, διὰ τὴν ἐλπί-
αν των ἀναγκαιῶν ἐφάδων ἐν τρόφιμα καὶ σιτι-
μοφόδια καὶ ἐκδότων ἄλλων ναυουχίων καὶ σι-
ρήσιων, ἡ κοινὸν ἔδωκεν ἀποσταλῆσαι των κα-
ταύων καὶ των ἐξ ὀνόμου ἐφιδέντων, καὶ συνεστά-
τῶν ἡρεσώδη ὁ ἀριθμὸς των ζωοαστατῶν κα-
ταχρηστικῶς. Τότε ὁ Ἀδελφ. ἄδελφ. Πασάς ὁ ἀντι-
καταστήσας τὸν Βαϊράμ Πασά, ἐν μίᾳ ἐφοδῶν τῇ
30 Οὐκτωβρίου ἡμέρῃ Κυριακῇ, ἐγένετο κύριος των
τελικῶν των ἱερῶν, διότι ἡ ἐκὼν ἀναμείνουσα φρου-
ρὰ ἐν 300 ἀνδρῶν συσταμένῃ κατὰ τὰς τελευτά-
ς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτότου μαρτυροῦς
καὶ διὰ τὸν ὄντος του γέροντος Γρηγορίου μοναχοῦ ἐν
τοῦ Κουτλουμουσταίου καλίου των ὁρίων Ἀρχιερέως
ὡς ἐδηχθῆναι ἐν ἐμὲ ἐν ἔτει 1878, ἵνα μὴ κατακυριεύ-
σῃ ἡ ἀίμακαχοπιδὴ ὡς ἀνίσχυρος ὅσον ἦτορ αὐτοῦ
τῆς ἐκείνης ἀντιστάσεως ἐπὶ αὐτὴν ἐν φυγῇ καὶ
διεσπορίσθῃ, οἱ ποταμοὶ ἐκχέοντες ὕδωρ τῆς χρί-
στος καὶ ἀπὸ τὸν τὰ σφαίρα αὐτῆς ἐπὶ ἀπο-

<1> Κατὰ Ζωσιμά σφῶν Ἐσφιζμένην ἐν τῇ
ριόδιον του ὁ προμηθεύς σ. 74 ἐκδόμενος ἐν Βόλῃ
1896.

δρους, όπως τῇ 8^ῃ Νομβρίου ἑσπέρας ἐβρίσμεθα ἐνταῦθα καὶ
τὴν ἑορτήσαν δι' ἐπιστολῆς τοῦ ὑπο ἡμερομηνίαν 9 Νοεμ-
βρίου ἡμέρα τετάρτη πρὸς τὴν Μητὴν Ἐπιγυμνίου (τὴν ὁ-
ποία ἐλευρουσὶν ἔργοι) ἱσχυοῦν κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ
ἐπιστρατήγου Ἀβδουλόουτ Πασσά πρὸς ἀναζήτησιν
τῶν ὑποδουλομένων ὑπὸ τῆς ζωτροφίας ἐν τῇ Κουμύ-
τσῃ ὡς ἀρχειστασιαστῶν καὶ ὑποευνύων τοῦ δημη-
ουρχοῦντος ἐκαστατατινοῦ μνημειοῦ τῆς χειρὸς
αὐτῆς, ἣτοι τοῦ Ἐμμανουὴλ Πασσά, τοῦ Νικηφόρου Ἰβη-
ρίτου καὶ τοῦ ἡγουμένου Εὐθυμίου.

« Γράφεται τὸν ὡρὸν ἔργον τοῦ Χασίου Χαλῆ δὴ
καὶ τῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους (ἐν ἑξῆς) Μουρασλῆ, ἐνταῦθα
ἐκκλινεῖται. »

« Πρὸς ἑσπέραν τὸν ὡρὸν τῆς ἑσπέρης ἐκκλησίας τοῦ Μοισα-
τιοῦ Ἐπιγυμνίου, γνωστὸν ἔστω ἡμῖν, ὅτι σύμφορον ἔσ-
τω καὶ τῶν Κερσεῖς ἐργον ὁ Λιγυμνίου Ἀρχιεπίσκοπος καὶ
τοῦ ἐκκλησίου καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Νικηφόρου καὶ ἡλθον
αὐτοῦ, τοῦ ὁποῖου καὶ τοῦ ἐκκλησίου καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
« Στείχετε ὁμοῦ μὲ τὸν ἡγουμένον σας. Ἄν ὅπως ὡρα-
νοῦσθε ἐκ τῶν γραφομένων μου καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
« γὰρ μὲν τοῦ στείχετε, ὅποτερ' εἴχετε μείνει ἀνασχε-
...

(1) Ἐπιστολὴ τῆς Κοινότητος (ἐν τῷ περιοδικῷ ἔργῳ
βόριος ὁ Παλαιός) πρὸς τὸν Παστὰζήμονα δι' ἧς ἐπι-
θυνοῖ τὴν προσηλυτικὴν ἐκπαιδεύσιν τοῦ Τόσου, ἀναφέρει
τὴν ὑπαρξίν νῦν ἁπλῶς τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

« γῆτοι καὶ ἐν τῷ Δουβλίῳ καὶ ἐν ἑξῆς. Προσέξετε
καλῶς γὰρ μὴ ὑποφαισιδῆται ἀπαίρους ὡροφάους
καὶ ματαιολογίας, διότι ἐγὼ ὑμῶν τὸ χρεὶός μου
ὡς ἀποδεδειγμένης τοῦ Τόσου καὶ τοῦ Μοισατιοῦ
« σας. Ὅθεν καὶ οὐκ ἐν ὡρίσῃ γὰρ διελήσθητε τὸν ὅρα-
« νομόν σας. Οὕτω παύσασθε ἐξ ἀποφάσεως καὶ γὰρ
« μοι ἀναυδῆναι ἐν τῷ γραφομένῳ μου μὴ τὸν ἴδιον νο-
« μιστήν. » (1)

1821 Νομβρίου 9 ἡμέρα τετάρτη

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Χασίου ἑσπέρης οἱ
Ἐπιγυμνῆται ὁ τοσσηρμῆς τοῦ ἡγουμένου Εὐθυ-
μίου ἀρχιεπισκόπου ἱσχυοῦν καὶ οἱ ἐκπαιδευτοὶ ἱερει-
ας καὶ Λιγυμνίου, δὲν ἀνήτησαν φείτεται ἱκανοῦ
ἡτοι καὶ καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ καὶ συνεισέτα τούτων
ἐκκλησίου ἱσως τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Κοινότη-
τος καὶ μεριμνήσωσι διὰ τὴν σύλληψιν καὶ σα-
ράδωσιν αὐτῶν.

Εἰς τὴν ἐκπαιδῆσιν ταύτην ἡ Κοινότης τῶν
19 ἐκπαιδευτῶν (τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μοισα-
τιοῦ Ἀγίου Μοναχοῦ ἀποστολῆς ἀπὸ τοῦ Ἀβ-
δοῦτον ἐν τῇ ὕδρῃ) ἐβρίδῃ ἐκπαιδευμένη γὰρ ὡς ἐν καὶ
μὴ δέχοντες κατὰ τὴν ἀποδείξει τὸν ὅσον δὲν ἐκπαιδευ-
μένα οἰονομοῦν καὶ οὐκ ἐκπαιδευμένοι ἢ ἀποδοτικῶς,

(1) Πρὸς τὸν Παστὰζήμονα « Περιοδικὸν ὁ Προμηθεὺς »
ἐν τῇ 8^ῃ Νομβρίου Β' Βόλος Νομβρίου 1896 σ. 82.

δι' ἐμείρους μεθ' ὧν συνεγνωρίσθησαν μέχρι τῆς ἡμέρας
 ἐκείνης ὑπὲρ πίστεως καὶ σωτηρίας, καὶ τῇ 11^ῃ Νοεμβρί-
 ου ἵσταλιν ἐναρμόζοντα διαμαρτυρία ὑπὲρ τοὺς ῥηθέν-
 τας ἐσφιγμένους, ζητούντες τὴν σωρόδοσιν εἰς τοὺς ἀ-
 ποσταλμένους ἀδελφὸν τὸν ἄρχοντα μὲν τοὺς δωδεκοὺς το-
 καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικῶν ὅτι ὁ μὲν ἡγουμένος Εὐδύμιος ἐστὶν
 ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς Κοινοτήτος καὶ τῶν Πάσων εἰς τὴν
 ὕδραν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν μοναστηριακῶν καὶ μη-
 χίων, ὁ δὲ Νεοφώρος τὴν προηγουμένην ἡμέραν τῆς
 ἑορτῆς τοῦ Χασσιῦ εἰς τὰς Καρμὲς ἐπιστάμενος,
 ἀνιχνύσας ἐκεῖθεν καὶ ἐκρύπτειτο μέχρι τῆς ἀνα-
 χωρήσεώς του ἀπὸ τῶν ἁγίων ὁδῶν διὰ τῆς ἐσφιγμένητι-
 νος γοήτας, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκτάκτους διότι ἦσαν
 ὅλοι ἔνοχοι. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ διὰ τὸν Πάσων, δὲν ἐγνώρι-
 ζον οὐδὲ τῆς τύχης του καδὺς καὶ μέχρι σήμερον, ἀλ-
 λὰ δίδωσι ὅτι, ὅτι δὲ ὑπερῆκεν εἰς τὴν ἁγίαν, ἐ-
 λήθησαν ὁρροσσημίνως τὴν σωρόδοσιν δῆθεν καὶ
 ἐκείνην διὰ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ὀρθὴν τοῦ Χασ-
 σιῦ, καὶ ὅχι κατὰ τὴν σφαλερὰν ἀντίληψιν τοῦ Χ. Κα-
 ραμίτσα, ὅστις μὲν ἀφάνταστον περιφρόνησιν καὶ
 ὀχλήρους ὀργῆς καὶ ἀκατακτάτως ἀσεδέστα καὶ
 χυδαίοντα ἐκφράζεται ἐναντίον τῶν 19 ἀγίων
 σώων τῆς ἐκκλησίας καὶ σχεδὸν ὅλων τῶν ἁγίων
 τῶν, τῶν ἡ συνμετοχῇ ἔλαβε τὸν Πάσων εἰς τὴν

(1) Ὡς ῥῶσοι ἐκείνη τοῦ χριστιανισμοῦ, συ-

χαλκιδεύων, ἐν Ἀγίῳ ὄρει ἐκτεταίνοντο ὅλα τὰ ὁρροσ-
 λημινὰ σχέδια τοῦ ἀνιχνεύματος, ἐκεῖθεν ἐξιστρώτευσεν
 μὲν τὸ ἡμῖν τῆς στρεπτικῆς του ἐκ κατὰ τὴν ἡμέ-
 ραν συνελθόντων καὶ ἐσφίγγοντων ἁγίων, καὶ ἁγίων
 ὅλων τῶν ἡμῖν χαρίων τῆς χαλκιδεύων συντηρούμε-
 να ἐκ τῶν ἁγίων, ἡμῖν εἰς τὴν Κασσανδρὴν ἐξόντων
 ὁδόντων καὶ τὴν ἀνιχνεύσαντα τὰ πάντα.

Ἐοιστοχὴ τῆς Κοινοτήτος ὑπὲρ τὴν ἁγίαν.

Ἐκ τῆς Πανοσιότητάς σου ἁγιοὶ πατέρες
 τῶν ἡμῶν Κοινοδίου Ἐσφιγμένου

Ὁ Χρὶς ὁ ἐκδοξότατος ἡμῶν Χασσιῦ Ἁγῶν μας
 ἔγραψεν Μουρασχὴν (ἐνταλμα) διὰ τὰ ἐκτεταίνον-
 τας τὴν Ἀρχοντα καὶ τοὺς λοιποὺς καδὺς καὶ ὁ

ἐκτεταίνεται Ἐριννύς, τὰς δόσεις τὰς ἁγίας ἐξήμισαν
 ἑτέρωθεν διὰ τὴν ἀσφαλίαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῶν πύργων
 ἐκτεταίνεται τὸ ἅμα τῶν ἀδελφῶν τῆς ἁγίας χριστιαν-
 ῆς καὶ ἡδυνῶν ἡ ποχτιὺς ἡ φυσικὴς ἀσφαλίαν ὅλην τὴν
 ἑκτεταίνεται καὶ ὁρροσσημίνως τὴν διατάξιν; Ποῖον ὁρροσ-
 ῆς καὶ φαντασίαι σὺς ἐκτεταίνεται ἀφ' ἑαυτῶν τὰ συλλογισ-
 τὰς χριστὸν τῆς πατρίδος; Ἀλλ' ὅς μὴ ὁρροσσημίνως ὁρροσ-
 ῆς καὶ ὁρροσσημίνως ὁρροσσημίνως ὁρροσσημίνως ὁρροσσημίνως

ο ἴδιος σὰς ἔφραξε. Ὅτι ἅσων σὰς γράφομεν καὶ ἡμεῖς οἱ τῶν ἐπι-
 γνοσιν ἱερῶν Μοναστηρίων Προϊστάμενοι, οἱ ἐν τῇ ἱερῇ
 Συνοδείῃ, καὶ ἀφ' ἧτις τὸν ἴδιον, ἀμοφώνως δηλαδὴ καὶ μὴ
 τοὺς φέρητε ἐν ταῦτα ἀναφιδόχως, καὶ τοὺς ζητούμεν
 ὧς ἐσὶς ἀφ' ἡμέτερας καὶ ἰδοὺ ὅσον στίλλομεν ἐν τῇ
 δις ἀνδρώσους διὰ τὰ τοὺς φέρουν. Καὶ ὅσοι αὐτοὺς
 ἔδωκεν τὸν Ἀρχοντα καὶ ἐπιστρέψουν ἐκ τῆς μελλίας τῶν ἐν δὲ
 καὶ φανερὰ παρὰ τοὺς, δέχονται ὑποδείξει ἐν ὅρῳ μεγάλῃ,
 καὶ δὲ ἔχοντες χάσαντες καὶ τὰ ὁσώτητά των. Ὅμοιος καὶ ὅσοι
 νοσимиοὶ ἐνρίσκονται μέσθον, ὅλοι καὶ τὰ φέρουντες,
 διδοῖ καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι ἐπιστρέψουν ἔχουν καὶ σὺν
 δύνωνται. Ὅτι ταῦτα φέρει ἐν δὲ σὺν καὶ μόνον.

αὐτὰς ἀναμάρτιον καὶ

Ἄσωντες οἱ ἐν τῇ Κοιτῇ Ἰουδαίων τῶν δευατηρίων ἱερῶν Μο-
 ναστηρίων τοῦ Ἀβουθρου Προϊστάμενοι.

(1) Χειρόγραφοι σπείρωμα τῆς ἱερᾶς Μονῆς Κωνσταντι-
 νου καὶ ἐτέρου ὁμοίου τῆς τοῦ Ζωγράφου μεταγενέστερα, ἐ-
 ναίοντες ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου ἐπιστολῆσαντες ἐκ τῆς ἐπα-
 νστάσεως τοῦ Ἀβουθρου, καὶ ἀδελφὰς Λευριώτην, διό-
 φηλον τὸν Βατοπεδινόν καὶ τῶν τῶν Στεφανίου, ἐξ ὧν
 καὶ ὁ Στεφανίους παρὰ τὸν καὶ ἐδημοσίευσεν ἐκ τῶν
 Σχολῶν αὐτοῦ, καὶ αὐτοῦ, οὐδὲν ἕτερον τῶν ἱστορι-
 κῶν μνημονεύει τὴν διαρροὴν τούτων ὡς ἀνωτατοτάτην.
 τῶν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀβουθρου, καὶ τοῦ Πάπᾶ,
 τοῦ Εὐδύμου καὶ τοῦ Νικηφόρου οὗς ἡ ἀποστολή τῆς ἐπι-
 τροπῆς ἀπέδειξεν ἐν ὧσιν τοῦ Ἀβουθρου καὶ Πάπᾶ ἐκ
 τῶν Κουμίνων, καὶ Ἰνταξίς τῶν ἀνωτατοτέρων τῆς
 κοινότητος διὰ τῆς ῥηθιμένης ἐπιστολῆς τῆς ἐπιστολῆς.

Μετὰ τὰς ἡμέρας (15 Νοεμβρίου) ἀπὸ τῆς ἐπι-
 στολῆς τοῦ Χασίου ἐκ τῆς ὁδοῦ, ὁ Ἀβουθρου καὶ τῶν πο-
 σῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς, ἐπιστολῆς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ στρα-
 τιστικῇ δύνανται ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Μουράτ Ἀγῶν-
 ὁστις τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀφ' ἡμέρας τοῦ ἐκκλησιᾶ τὴν ἐπι-
 στολὴν τῶν Μοναχῶν ἐκ τῶν οὐκ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τὸν Πά-
 πᾶ, τὸν ἡγουμένον Εὐδύμου καὶ τὸν Νικηφόρον Ἰδρυ-
 τὴν κατὰ τὴν δόξαν τῆς ἐπιστολῆς, φέρει τὸν Ἀβουθ-
 ρόν Πάπᾶ ἐκ τῆς Κουμίνων ἐπὶ τῶν ὁσίων καὶ
 οἱ 19 ἀντιπρόσωποι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῶν φέρει τὸν
 Ἐπισκοπὸν ἀναφύον, καὶ τότε ὡς οἱ Μοναχοὶ συζη-
 τήσαντες ὡς ἔργοι καὶ ἐπιστολῶν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῶν
 ὅσα διωροῦν τὸν Πάπᾶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, ἐπὶ
 τῶν ὁσίων ἀναφύον καὶ ὁ Δωδεκὰ ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς διὰ
 τῆς ἀπὸ 9 Μαρτίου 1823 ἐπιστολῆς τοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐπι-
 στολῇ ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐπιστολῆς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς
 τῶν Χωρίων καὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν αὐτοῦ.

Ἀποστολὴ ὁμολογίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως

Μετὰ ταῦτα διατάχῃ τῆς Κυβερνήσεως ἐκτελέσας καὶ
 σταλῶν δέκα ἀποστολῆς ὡς ὁμοῖοι ἐκ τῆς Κωνσταντι-
 νου ἐπὶ τὰς ἀρχὰς φερόμενον 1822 μετέδωκεν διὰ τῆς
 καὶ ἐκτελέσας ὑπὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπᾶ, ἐκ τῆς ἐπι-
 στολῆς καὶ ὁ Ἐπισκοπὸς τῆς ἐπιστολῆς.

(1) Περὶ τούτου, ὁ Χρυσὸς Κωνσταντίνος Χαβριλῆς δι' ἐπι-
 στολῆς τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου 1833

- η εις τὴν νομίτζα, ἔδωσα τὰ ἀρχωντὰ μέσα εἰς τὴν φ.
- α λαοὺς διανέχοντες μισθὰν ἔδωσα 700 ἔδωσα εἰς τοὺς
- α βασιλεῖς εἰς τὴν φυλακὴν ἔδωσα 200 ἔδωσα καὶ
- α πασιμὴν ἔδωσα 200 ἔδωσα καὶ τὰς 3720 εἰς
- α μουχάρια πρ. 150 καὶ τὰς 150 εἰς τὴν βασιλικὴν χα-
- α ζινὴ πρ. 1820 εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τὰς 1820 καὶ
- α δὴν καὶ δόσαν καὶ ἀνεμερίσαμε καὶ ἡμῖς ἡ ταξί-
- α σφοδρὴν ὅλην τὴν διαταξὶν καὶ τὴν ἐπιτοίαν καὶ
- α αὐτῶν καὶ τὴν μεσότην ἀδελφὸν μου ἡ ταξίαν καὶ τὴν
- α ἀδελφὴν καὶ ἀδελφὸν καὶ τὴν τρεῖς καὶ τὴν
- α πιδούρι, καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν
- α μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν
- α λούρι καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν
- α διαταξὶν καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν
- α καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην
- α με καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν
- Διανήλ καὶ Ραφαὴλ ἡ μοναχὸν σφικμεντὴ καὶ αὐ-
- ταξίαν καὶ
- 1823 φερτιον 9 δισποσιν καὶ ἀποφασίαν.
- Δούλη καὶ τὴν μεσότην.
- υ. π. ὁ στάθης καὶ ἀφίσι χρόνους.

φανταίνεται ὅτι ἡτοίμασε τὴν ἐπιστολὴν καὶ πρὶν ἐξ-
χειρίσθαι αὐτὴν εἰς τὸν νομιστὴν ἀνέδωκεν ὁ Εὐστά-
θιος. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς ἀναφέρει ὅτι καὶ
αὐτὸς ἐπιδεικνύμενος καὶ ὑποκρίνεται μισθὸν ἐπιχρῆσθαι
ἐπὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην
καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Δανιὴλ μανδύο-
μεν ἀνεχρηστικῶς εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἡμετέραν ὁ Πα-
τριάρχης ἀπὸ τοῦ φερτιον ὅπου ἐλάμβανεν εἰς τὴν με-
σότην συνάξιν τοὺς προϊσταμένους τῶν Μονῶν μέχρι
τοῦ Νοεμβρίου τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ.

Πρῶτον ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου ὅπου μετὰ τοῦ Δανιὴλ
μετῴθη εἰς τὴν Κασσάνδραν προσφινῶς (βλ. 1020) ἔλαβε
αὐτὸν εἰς τὴν σωλήσιον αἰθρὴν, ἡμετέραν, ἀρραβὸν
αὐτοῦ τῆς ἐπιτοίαν καὶ τῆς ἐπιτοίαν τῆς ἐπι-
τοίαν τῶν ἐπιτοίαν τῆς ἐπιτοίαν τῶν ἐπιτοίαν πρ. 300.
"το μετὰ τὴν ἐπιτοίαν εἰς τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην
ταύτην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην."

Διύτερον μετὰ τὴν ἀτυχὴ μάχην τῆς Ριγίνης, ὅτε
ἀπὸ τῶν λουίων ἐλαβόθη ἔσθλην τὴν ταχυτῆς Κασσάν-
δρας, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ὁμὴν μετὰ τοῦ Δανιὴλ ἡμετέρας
τοῦ μετὰ τὸν λουίων μετὰ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην
ἐλάμβανεν εἰς τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην πρ. 27.
ἡμετέρας εἰς τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην
εἰς (βλ. 1048) ἔλαβε τὸ διότερον ὅτις εἰς τὴν μεσότην
τοῦ Κασσάνδρου πρ. 500 καὶ εἰς τὴν Κασσάνδραν πρ. 300.
"εἰς τὴν μεσότην εἰς τὴν μεσότην πρ. 500 εἰς τὴν μεσότην
πρ. 300."

Τρίτον εἰς τὴν Κασσάνδραν ἐπιστομμένων διαρῶς (βλ.
1060-4) ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου, ἔλαβε
αὐτὸν τοῦ ἰδίου ἐπιτοίαν καὶ τὴν μεσότην εἰς τὴν μεσότην
500 καὶ 500. "εἰς τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην τὸν ὁμὴν
καὶ τὴν μεσότην πρ. 1100 εἰς τὴν μεσότην καὶ τὴν μεσότην"

Μυστηριώδους εξαφάνισις του Πάσκα μετά
την έξοδόν του από τὴν φυλακὴν.

Διὰ τῆς ῥηθιμένης διευτήρις ζωιστοχῆς τοῦ Δανιήλ
ἀπὸ τὰς φυλακῆς τῆς δεσσαλονίκης μαρτυροῦμεν ὅτι, ἀ-
εριστολγίμος τῆς Μορῆς (συμείωσις οὐδὲν τῆς ζωιστο-
χῆς ἀναφέρει τὴν διανόστον μοναχόν) τὸν ἐξήγησε κα-
τέλογον τῆς ληψοδοσίας του, δηλαδή, ὅσα εἰς μετρητὰ ὑ-
σύναιεν ἀπὸ τῆς ἀρχαίων τῶν ὠρηγμάτων τὸν μετοχὴν
Κασσάνδρας ὅταν μετέβη εἰς μετὰ τοῦ Πάσκα τὸν Ἀφρί-
χιον 1821 καὶ ὅτε τὰ ἐξέδυσσε, καὶ εἰκότως ἀνένηυσεν,
ὅτι ὁ Πάσας μετὰ τοῦ ὁμοίου ἔχει ἐνυρεμίας λογορῆσας
ἐξηχθὲν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ δὲν ἐπιστρέψει, δηλ. τὸν
παρίχεον οἱ τοῦρκοι ἐπέδεν καὶ δὲν τὸν ἐναντίφειρον.
Διότι δὲν ἦσαν ἐνδύροις ὁδοῦσαν δέχη νὰ ἐξέρχεται καὶ
νὰ ἐπιστρέφεται.

Εἰς τὴν ἐπίστασιν ταύτην φαίνεται, ὅτι τὸν Πά-
σκα μετ' ἄλλων συναιχμαλώτων παρίχεον καὶ ἐξήφθ-
ησαν, ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Γ. Συμπράκτους εἰς τὸ σύγγρμ-
μό του Τὸ Ἅγιον Ὅρος σ. 173 καὶ 180, ὅτι ὁ Πάσας τῆς θια-
" σχολοῦνης συνέλαβε ἐπὶ τοῦς 82 μοναχοὺς καὶ ἀδελφοὺς
" ἐθανάτωσε, ἐν οἷς ἦσαν καὶ πολλοὶ ὑποστάματα ἐν δισ-
" φόρων Χορίων." Διότι καὶ ἐπὶ τὸ ὁ Πάσας ἀπὸ τὴν φυ-
λακὴν τὸ 1822, ἐγκαίρως δὲ ἐγένετο γνωστὸς εἰς ὅσον ἐ-
μεινον μισθῶν φήμης εἰς τὸν ἄλλον τὸν ὁδομον, ὅχι
καὶ ἐν τῆς δρώσεως αὐτοῦ, διότι δὲ ἐξελπίστο καὶ ἐπ-
λιν εἰς νέας ἐπιρροίας ἐδόσω δὲ ὑφίσταστο ἡ ἐπα-

νάστασις. Ἐντέθεν ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἀρ-
αῖας του νὰ διήρμησε σχεδὸν 11 μῆνας (Νοεμβρίου 1821-
Φεβρουαρίου 1822) ἐπιρροισμένος ὅσον μὴ τοῦς Ἐσφιχμῆ-
τας Μοναχοὺς εἰς τὴν ἰδίαν φυλακὴν.

Ἱστορικαὶ ἀναφύδισαι ἐπὶ τῶν ἀποτελισμάτων
τῆς δράσεως τοῦ Ἐμ. Πάσκα ἐν τῇ Χαλκιδιῶν καὶ ἐπὶ
τῆς τύχης αὐτοῦ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐν τῷ Πάσκα συλλήθεις ἀιχμάλωτος ἀσκήτην ἐ-
βλυστος εἰς τὰς φυλακὰς τῆς δεσσαλονίκης μετὰ τὸν Ἐσ-
φιχμῆντας μοναχὸς καὶ μετὰ 11 μῆνας ἐξηφαισθη ὁ
δόξως ἐπὸ τῶν τοῦρκων, ὁ Δ. Μισυρλῆς εἰς τὸν ἐκφω-
τηθέντα λόγον του τῇ 29 Μαρτίου 1937, καὶ ὁ Χ. Καρα-
μήτσας εἰς τὰ περιοδικὰ Ἑρυσσῆς Τόμ. Δ' Σωτήριος
ος 1866 σ. 430 τολμου καὶ δημοσιεύουν μίαν ἐπι-
ταμένην μυθιστορίαν ἱστορίαν ἐπὶ αὐτοῦ, ὅτι, ὁ Πάσας
" τῇ 24 Φεβρουαρίου ἐλέσων μετ' ἀποχολήτουσιν μετ' αὐ-
" τὴν οὐτὴν ἀντάστασιν, εἰς τὴν ὁδοῦσαν ἔχει ἐπι-
" λήξει ἡ ἐναντίστασις ἐν τῇ Χαλκιδιῶν, ἀνιχώρησαν ἐν Κασ-
" σανδρῶς μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου . . .

" καὶ ἀπερρώσσε νὰ μεταβῇ ἐρροσιστῶς εἰς τὴν ὕδραν,
" νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ τεκμήρια δούλειαν ἐν ὠχλοῖ καὶ ὠχλοῖ.
" φοδῶν. Καὶ ἐπὶ ἀνιχώρησιν ἐπείρασεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος
" μὴ τὴν ἐπὶ τὸν τὰ τετατοσιστῶν καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπὶ τὸν ὁδοῦσαν.
" Ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ τὴν ἐπὶ τὸν ὁδοῦσαν τὰ μετὰ τὴν

<1082>

ααστροφὴν τῆς Κασσάνδρας. Ὁ Χατζηγάτος οὐδὲν τὸν ἔχει
« ἄντιστοιχισται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῶν ἐπισκοπικῶν τῆς
« Κασσάνδρας κατέφυγε μετὰ τὴν κατὰ τὴν τῆς Κασ-
« σάνδρας ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ὅπου συνήγαγε τὸν ἀρχιεπίσκοπον
« Κασσάνδρας καὶ ὁ αὐτὸς κατέφυγε μαζί ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ε.
« σπυρίδωντος. φέρει καὶ μόλις ὁρο-
« φάται· νὰ ἐκδιδάσθῃ ἐν ἑνὰ ψαριανῶν ὁλοῖον διὰ τὴν ὕ-
« βραν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ φθάσῃ ἐν τῷ τέρμα τῶν
« ταξιειδῶν του, ὅπου ἴσως ἤλθοιεν ἀνέμῃ, ὅτι δὲ ἐβρίσκει
« ἐν τοῖς ὕδασι διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν μὲ τὴν ἀδάμωστον δρε-
« στερικότητα του. Καὶ ἐν τῷ ὅρῳ
« ὃν παρέλαβε τὸν Κασπριν, ἐξηγητή μινος ἀπὸ τὰς καυο-
« χίας καὶ τὰς σφαγῆσεις τῆς τραγικῆς του περιουσί-
« ας, ὁ Ἐμμανουὴλ Πάσας ἔσπευσε συμμαχῆν καὶ ἐκδιδάσθαι.
« ὁ νεμερὸς του μετεφύγη ἐν τῇ ὕδρᾳ, καὶ ἐκτελέσθαι μὲ
« τὴν ἀρχιστρατήγου.»

Ἀντιδίδως τῶν ῥηθέντων δύο ταύτην ὁ Ι. Βασδρα-
δέλλης διὰ τῆς ἐν διόσκουριον ἐκδομένης ἐφημερίδος "Με-
« αδόλια" Ἰούλιος. Ὁ Ἐμμ. Πάσας μετὰ 900 ἀνδρῶν, ἐπὶ δὲ
« εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀνέμῃς δὲ φανταστικῶν στρατῶν (ἐν τῇ
« Κασσάνδρᾳ) ἔνθα μετὰ φανταστικῶν μάχων καὶ ἡν ὡχ-
« λοὶ ἵκοντο οἱ δι' ἐπισκοπικῶν, οὗτοι δι' ἐντενερμῆ-
« τος καὶ μόλις διόσκουρις, διέφυγον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὡς φα-
« σισμένης νὰ διατηρήσῃ ὁ σωσθήσεται τὸν ὅλον ἐν τῇ χιρ-
« ῶν τοῦ Ἀδμ.»

<1083>

Ἀντιδίδως τῶν ῥηθέντων τριῶν τὸ μέγα ἐκτελέσει-
« σαι διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μαυρίου 579 ἀναφέρει: "Κατὰ
« τὴν ἐκτελέσειαν ἔφθον οἱ τούρκοι, κατέλαβον τὸν ὅλον
« τῶν ἐκτελέσειαν ἔφθον οἱ τούρκοι, κατέλαβον τὸν ὅλον
« σὶ ὅσοι ἔχον συσπειρωθῇ ἐπὶ τὸν Πάσιν, καὶ ὅτι οἱ
« ἐκτελέσειαν ἔφθον οἱ τούρκοι, κατέλαβον τὸν ὅλον
« σὴν ὅσον μετὰ τῆς μάχης μετὰ τῶν τούρκων ὅσοι ἔ-
« δον σῶμα ὁρὸς σῶμα μετ' αὐτῶν κατελείποντες.»

Ἀντιδίδως τῶν ῥηθέντων τριῶν τὸ ἐκτελέσει-
« σαι διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μαυρίου 579 ἀναφέρει: ὁ
« Ἐμμ. Πάσας καὶ ὁ Βιστάρχης Διαμαρτίας ἐκτελέσειαν τῇ
« ἐν Μαυρίῳ 1821 φριτὴν ἡττῶν ἐν Κασσάνδρᾳ καὶ
« μετὰ τοῦ Μαυρίου ἐκτελέσειαν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ὁ
« σπυρίδων ἐν τῷ ὅρῳ τοῦ Ἐσφιζμένου ὅπως ἐκτελέσει ἐν
« ὄρει, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνέμῃς ἀπὸ τῆς ἐξ ἐκτελέσειαν κα-
« τὰ τὸν ὅλον καὶ ἔσπευσε ἐν τῇ ὕδρᾳ ἐν τῇ κατελέσει-
« ντι.»

Τὸ αὐτὸ ἐκτελέσειαν διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἐκτελέσει-
« σαι τοῦ Μαυρίου 579 ἀναφέρει: ὁ Μαυρίου, διὰ
« μὲν τὴν ἀνέμῃς ἐκτελέσειαν καὶ ἔσπευσε: Μαυρίου ἀνα-
« ῥίτης ἐν τῇ δραστικότητι τῶν ἐκτελέσειαν μετὰ
« ἐν τῇ κατελέσειαν τοῦ Ἁγίου Ὄρει κατὰ τὸ 1821. Ἀλλὰ
« τῶν κατελέσειαν τὸν ἐκτελέσειαν ἐν Κασσάνδρᾳ, ἐκτελέσειαν
« μετὰ τὴν ἀνέμῃς ἐκτελέσειαν ἐν τῇ ἐκτελέσειαν ἐκτε-
« λούμενων τούρκων, ἐκτελέσειαν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐκτελέσειαν
« ἐν τῇ κατελέσειαν.»

τῇ πρώτῃ ἐμφάνισι τῶν ἑδρών, ἔρριπον τὸν ὀψώνιον καὶ ἐπρόσθεσαν εἰς φύγην, ἕως τοῦ αἰφνης μεί-
ναι κατὰ μόνον συγχύσθη αἰχμάλωτος μετὰ τοῦ Δομι-
νίκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφεσίου καὶ ἑτέροις ἐκ τῆς φυλακῆς τῆς
Θεσσαλονίκης, δότις ὑπέφερε τὰς στερήσεις καὶ τὰς συν-
τοίας καυσουχίας τῶν ἐκκαθάρσεων ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ δὲν
ἐπιβίβησαν ὡς ἐκείνη μετὰ τὸν χρυσόπαιον ὅπως δια-
τίθενται ὁ δὲ καὶ ὁ πᾶς, ἀλλ' ὅσοι δάσαντες μαρ-
τυριοὺς καὶ ἐκείνη ἀδελφὴ χάριν τῆς ἐκκλησίας τοῦ γέ-
νους καὶ ἀλλοῖς γὰρ τιμῶται ὡς ἱερεὺς κρύβουσιν τῆς πα-
τρίδος καὶ τῆς φυλῆς αὐτῆς ἥρωος τῆς Μαιευδίας.

Κρίσεις ἀδυναμολόγητοι πρὸς ἕχρον τῶν Ἀγορευτῶν
διὰ τῆς στάσεως αὐτῶν κατὰ τῆς ἐκτάσεως τῆς χει-
ρὸς τοῦ 1821

Ἐν οἱ ὑπορρινδίντις συγγραφῆς παριστάγουσι τὴν
ἐκτάσεως τῆς χειρὸς ὡς μὴ ὑφιστάμενη κατὰ
τῆς ἀσθενείας τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς Ἐφ. Πρωτῆς καὶ
ἐν τῇ ἑκταίῃ ὑπερασπιστῶν καὶ τῶν ἀποστατήτων
ἀναγκαιῶν ἐκδοῦν, ὁ ἱστορικὸς φιλόμαχος ἐκ τῶν Δ' τόμων
τῆς ἱστορίας ἀναφέρει: Ὅτι δυνάστητος καὶ ταχέως π-
λ γὰρ, οὗτοι δὲ καὶ ἀσχετοφρόνως ἐκείνων ἐστρουνοῦτο τὸ
Μοναστήριον. Καὶ τίτος ἄλλος στρέφεται τὴν ἑκταίαν
καὶ τὰ χρηματικὰ μίση; Δυναμολόγητοι Μοναχοὶ ἱερὰ
μοῦς ἄλλους χαίοντες ὀφειλόμενοι ἔχοντες καὶ ὀχυρωμέ-
νοι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ δύο μίχων ἔχοντες ὀλίγους, ἡδύνα-
το ἡ ἀντιστάσειν οὐ μόνον κατὰ τῶν ἐν τῇ Μαιευδίᾳ
βαρύνων, ἀλλὰ καὶ κατὰ συναριθμησάντων ἐξωτερικῶν
ἐχθρῶν."

Καὶ ὁ Ποντιφίχ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἐκτα-
σεως: "Εἰς αὐτοὺς ὁ ὁπλίσταται δοκίμιον καὶ ὁ
ἐπὶ τῆς συμφορᾶς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ὁπλίσταται
ἐν τῇ ἑκταίᾳ ἀντιστάσειν ἱερὰ ὅσοι
καὶ ἀσχετοφρόνως ἐκείνων ἐστρουνοῦτο τὸ
Μοναστήριον."

καὶ ἐπεισεσαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος καὶ
τοὶ ἔβλινον σαρταχόδιν τὴν ἔχλην ὅλων τῶν ἀνα-
καίων ἐφοδίων, καὶ τὸ ἀριώτερον τὴν στήρησον
ἰμειροσυλίων ἀρχηγὸν μὲ στρατηγικὴν ἰκανό-
τητα καὶ τοὺς δδμήσων ἀσφαλῶς ἐπὶ τὰ εἰδία-
των μαχῶν, καὶ τοὶ ἔβλινον μὲ σπιν ἰσχυρὸν ἐπὶ
ἀρόμετρον καὶ ἀντιμετρηθῶσι, καὶ τὰς συνεισέσεις
τῶν ἐποτέρων ἐγνώριζον εἰς οἰρίωντων μίας ἐτυ-
χους ἐνδύσας, σπινος, σαχηρὸς ὀχλῶρος τοὺς ἀνέ-
μιν.

Περὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν ἀειμολίων τῆς Μονῆς εἰς
ὕδραν καὶ τῆς μεταστροφῆς τῶν ἑσφιγμένων σαρ-
πων εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Σολομῆας.

Ὁ ἡγούμενος Εὐδύμιος ἀνιχνεύσας ἀπὸ τὸ ἄνω ὁ-
ρος λήγοντος τοῦ μνηῶς Αὐγουστοῦ διὰ τὴν ὕδραν ἐπὶ τοῦ
τῆς ἑσφίτου σπηλῆος καὶ τοῦ Παναθῆναι τὴν ἐφορ-
κίαν σολιμοφιδίων καὶ τὴν ἐξέδρην μέρους ἀσφαλῶς
διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν Μοναστηριακῶν ἀειμολίων
ἵνα μὴ διαφωσῶσι ἐπὶ τῶν ἐξέρων ἐν οἰρίωντων
ἐξόδου τοῦ Τουρκικου στρατοῦ εἰς τὴν χερσόνησον,
ἀποτυχόντος δὲ τοῦ πρώτου, ἐδωρῶσε οἰρίωντων καὶ
ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ὄρος διότι φοβόχεν τεχνίως ἐστυ-
χούσαν τὴν ἐσπασσάν τῆς χαλιδιῆς ἀγνὴ τῆς ἐ-
πισχόσιως εἰς ἡμυχὸν ὑλιν καὶ τῶν ἄλλων ἀσφα-
τῆτων ἀναγκάων τοῦ σολίμου, καὶ οἰρί τὰ μεία-
του Ὀυτωδρίου ἀσπασσάν ἐν μοναχὸν τῆς συναγωγῆς
εἰς τὴν Μονὴν παρὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ ἐσπασσάν του, τοῦ φ-
χιμαδρίτου Ἰωαννῆ καὶ τῶν μοναχῶν ἱερέων καὶ βι-
οντῶν καὶ ἀσπασσάν ἐν τῇ τῆς Μοναστηριακῆς ἱε-
ρίας καὶ μίας Σωφροσύνης, ἀσπασσάν τὴν ἀνιχτὸν ἐφορ-
κίαν τῆς Μονῆς, ἰδίως τῆς ἐκκλησίας, τοῦ σπινος
καὶ ἀργυρᾶ ἀντιμεινῆς, ἡγνὴ τῆς διδασκαλίας
καὶ ὅσοι τῶν σπινος διελθόντες τὰ μετόπιστον ἐπὶ
οἰτήρις λήγοντος τοῦ μνηῶς Νοτιοδρίου ἀνιχνεύσας
ἀπὸ τὴν Μονὴν μὲν ὅτι ἀσπασσάν καὶ ὁ Νικηφόρος

ἡ χυβμήδα ἴσο ἢ χόρις τοῦ θεοῦ καὶ τὸ «σείρον» ἐλάσας
ἐστὶν τὴν «σοφίαν» ἐκτὸς καὶ ἐκλογιστὴν ἢ μὴδ' ὄντων ἐκμήν.»

[illegible]

ἡ γυνὴ τοῦ ἱεροφάντου ὕδα.

Ο Αιξαρδύας Θρόνος και τα Χρυσά Χιτάκια

ἸΕΩΙΣΤΟΛΗ ἱγνύελιος τῆς Κοζουζιχαρίας
τῆς νήσου Ὑδρας ἐν ἔρ. 25 φ Δ'

της γήσου ὑδάτος καὶ ἀέρ. 25 φ Δ'

Ο Ζωζυμίδης τὸ καθ' ἑαυτὸν μετ' ὁσίωντος Αὐαΐου

η' Εσφιγμενίτης στίχεται εσθ' η' μας εφωδιασμένος με ελμα
· δι' εσφματα η' του Μουσικωτάτου Πατριάρχου Αλεξαν.

* $\delta\iota\delta\alpha\gamma\mu\alpha\tau\alpha$ $\epsilon\iota\tau\epsilon\upsilon$ $\mu\epsilon\mu\epsilon\rho\iota\omega\tau\acute{\alpha}\tau\epsilon\upsilon$ $\pi\alpha\rho\iota\sigma\chi\acute{o}\upsilon$ Αχιλλέως .

ἡ δὲ καὶ ἐρομένη τῶν ἡμῶν Διδασκόντων, καὶ ἱπποὶ τοῦ βα-

Exposition 1889

der Kandidat der Kandidat der Kandidat

Y^e 101 100000 1001 810 534410 92222 5000 Y^e 100000 1001 4

4 εις το Αγιον Πνευμα ελθοντες ος το μοναχοποιον εν εις

"as thou art not a man, but a man of men."

[illegible]

Τῶν δὲ ἐκείνων σου ἐπατήτησαν, ἀλλ' οὐκ ἔπειδ' ἔτι

[illegible]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

[illegible]

Yea in the name of the Lord Jesus Christ Amen

4 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 10

ἡ πόλις οὐκ ἔστιν ὡς πόλις ἀλλὰ ὡς κτήνη

ἡμετέρας ἀποστολὰς καὶ ἐκείνων τῶν ὁμοίων

ἡ δὲ ἀποστολὴ τῶν ἐπιστολῶν

τοῦτο ἡμεῖς ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐκείνοι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἔχοντες τὴν ἐπιστολὴν ταύτην

1

η υδρ συμπαιαν Έγγνηντ όσον ο Στρατηγός Κ Βάσσος
 η Μυροδοιωνίτης φερυρεδεις εις την αυτην Νησον
 η ζουλαδε ανω της συγκαταγεύσεως του φρουρηθέντος
 η υχοιάρχου και των εις την ρηδείαν λοχίαν φερυρε-
 ο δύντων της αυτης Μορης Βατέρων, και τρώσαν την δα-
 η γαστριως την φρουρηθένσαν λοχίαν την όσαιαν ιδι-
 η εδυνε και όρδύσαν του εις διαφόρους υφηρεσίας στρα-
 η πωπιας μεταχειρίζομενος αυτην όσα την οδηγία του
 η με σοφόν του γα την ευστηρίαν εις τον ιδιαιτήτην
 η της Μορης μετα των ανηκουσων ευδουλεύσεων, και
 η εις ενδιεξιν υψοσημειομένηα.

Έρ Σαχαμίτι την 28 Νομβρίου 1830

η Γεωργίου Μουτούρης μαρτυρώ λωάνης Βαγενας μαρτυρώ
 η Κόχιας η Πάχης η
 η Δημητρίου Τζέωσιος η Γεωργίου Καρίσιος η
 η Σωτήριος Αδριανού η Μιχαήλ Μωγγόλης η
 η Αθανάσιος Ράλλας η Γεωργίου Αδριανού η

Έστυσφόνται η φερύσα πιστοποίησις ως γνωστα
 την 28 Νομβρίου 1830 εις Απογράφον της Σαχαμίτις
 εις Σαχαμίτι

Ανώτατος Μισισίχης
 Α. Καρίσιος
 Σω. Περδισούρης.

Εν τῇ α' τοχέτῃ περιέμενεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν
τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Ἀγγλικῆς ναυτικῆς μοίρας ἀνευ ὑ-
δεμίας ἀποζημιώσεως πρὸς τὴν μορὴν διὰ τὴν
ἀξίαν αὐτῆς καὶ τῶν ὑπουχέντων τῆς ἐπ' ἐκείνην
πρὸς 3000 γρόσια κατὰ μῆνα κατὰ τοὺς ὑπολογισ-
μοὺς τῆς Εφορείας τῆς Χέρσον Ἐλάδος διὰ τὴν πα-
ριστάτην τοχέταν, μὲν πέρουσι 216 000 ὥν τῆς ἀξι-
ας τῆς τοχέτας, ἡ ὅσοια ἱκανοποιήθη κατὰ πέντας ση-
μείωσεις τοῦ ἡγουμένου Εὐδοκίου ἐν ἔτει 1818-1819
ἡμεροδότην τῶν πρὸς τὴν δόχασσαν ὡχῶν τῆς μορῆς.

Διὰ τὰς πολλὰς ὑπουχέσεις τῆς μορῆς πρὸς
ὑποναστάτας τῆς Χαλκιδικῆς καὶ διὰ τὸ ἐξαιρετι-
κὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Εὐδοκίου ἰδιαιτέρως, ὅστις καὶ
διὰ τῆς προσοικειότητος τοῦ παρυσίου μετέσχε εἰς τὴν
μάχην τῆς Ριπτικῆς ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀσχυρῶν κατὰ
τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δ. Πέτρου, ὁ Πρώτος τῆς ἑλλη-
νικῆς Κυβερνήσεως Κύριος Ἐλευθέριος Βενιζέλος συν-
εἶρε τὰν παρυστάσαντα τοῦ προηγουμένου Ἀδριανου
Βατοσιδίου καὶ ἔμαθ. ἐκρηγῆθαι ἐν τοχέτῃ τῆς
μορῆς ἐν ἔτει 1912 μέσον τοῦ ἐν διευθυντικῇ ἑλληνικῇ προ-
ξίσαν ὑπὲρ Παναδιαματωσίου Χρῆτος τοῦρ. 603 1/2.
(παρὰ ἀρ. 9-1107)

Ὁ Εὐδοκίμος κατὰ τὴν μετόπισιν του εἰς τὴν ὑδρῶν
τὸ 1821 παρίδωνεν ἐν^{τι} Δημοκριοντίαν τῆς ἡέσου πρὸς ἑ-
λὰν μετὰ ἐξ^{ου} τῶν ἀλλων περιηλίων καὶ ἀδρυμῶν συνένη

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΤ. ΜΠΑΜΠΑΤΣΗΣ

Απο την Ιερά Μονή Εσφιγμένου ξεκίνησε την επανάσταση ο Αρχοντας Εμμανουήλ Παπάς. Εκεί ήταν το στρατηγείο του μέχρι το τέλος της επανάστασης...

... Θαυμάζω τους αψεγάδιαστους ήρωες. Αυτούς που έχουν πλαστεί στον ουρανό από το πεντάσταγμα του αιθέρα. Τους ήρωες που μέσα από άπειρες εσωτερικές περιπέτειες και κυματισμούς, παλεύουν να είναι οι νικητές. Αυτοί που βρίσκονται στην κορυφή σε ένα πάμφοτο εκθαμβωτικό ουράνιο τόξο..., στον Ελληνικό Ορίζοντα...